

Архимандрит Рафаил Карелин

Пут хришћанина
(Путь христианина, слова, беседы)

Москва, 2005.г.

О убиству витлејемске деце

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас Света Црква слави сећање на мученике¹.

На дан Благовести дивна звезда је заблистала на истоку. По речима свештеномученика Игњатија Богоносца, сјај ове звезде је био толико блистав да се она видела чак и по ведром дану. Свети Јован Златоуст каже да је ова необична звезда била анђеоска појава, живо биће које је указивало пут ка Витлејемској пећини у којој се родио Христос.

Неколико векова пре Христовог Рођења у Вавилону су живели пророци Језекиљ и Данило. Данило је са запањујућом тачношћу указао на време доласка Сина Божијег на земљу. С његовим пророчанством су били упознати вавилонски мудраци, јер је и сам Данило био човек близак вавилонском цару и на челу његових мудраца. Његова пророчанства су се преносила с колена на колена.

Пре него што је наступило Христово Рођење изгледа да је читав свет очекивао да засија светлост из Јудеје, да дође Спаситељ човечанства. Чак су и паганске пророчице-сибиле говориле о томе. Чак је пагански песник Вергилије написао оду о рођењу Детета, Које ће помирити небо и земљу и донети мир на земљу. У кинеским хроникама се помиње да је у то време кинески цар слао своје изасланике у Јудеју да сазна да ли се у њој родио велики Цар...

Дакле, кад су мудраци угледали необичну звезду схватили су да је то знак да су се испунила Божија обећања, да их звезда зове да дођу, да их зове да је прате. И оставивши своје куће, своје породице, кренули су на далек и опасан пут. На путу за Витлејем мудраци су дошли у Јерусалим. Тамо су упитали књижевике и законике где треба да се роди Цар Јудејски. Ови су им одговорили: «По пророчанствима, у Витлејему.» Мудраци су рекли: «Видели смо звезду Његову.» Мислили су да ће читав Јерусалим изаћи да поздрави свог Цара. Међутим, у граду поче збрка. Улице су опустеле као пред страшну буру. Као да житељи Јерусалима нису очекивали спасење, већ неку страшну казну.

Ирод, цар Јудеје, позвао је мудраце да дођу код њега и почео је да се распитује код њих за рођење дивног Детета. Затим рече: «Кад се будете враћали испричајте ми о Њему да и ја одем и да Му се поклоним.»

Ко је био Ирод? Један од туђинаца, Идумејац, који је уз помоћ Рима приграбио власт над Јудејом. У њему се јарост тигра спојила с лукавошћу змије. Сав свој пут према трону он је поплочао лешевима противника. Сваки његов корак ка престолу одликовао се страшним злочинима, од којих би само један био довољан да његово име учини проклетим за потомке. Док

---

¹ Сећање на витлејемску децу-мученике Црква обележава 29. децембра/11. јануара. – *Ред.*

Ирод још није приграбио сву власт у своје руке, синедрион, овај врховни суд је покушавао да му пружи отпор. Ирод је позван у синедрион да одговара за своја злодела.

И Ирод се појавио, али не као тужени, који је спреман да покорно одговара на судијина питања, већ у царском сјају, окружен војницима исуканих мачева.

«Шта вам треба?» упитао је чланове синедриона, али су ови задрхтали од страха и ућутали. «Шта вам треба?» упитао је Ирод по други пут. Чланови синедриона су имали огромну власт. Они су могли да изопште и прокуну сваког човека. И тада би Ирод изгубио већину својих присталица. Проклетство је означавало човекову смрт за живота: властелин је лишаван својих поданика, син изопштеника није смео да назове својим оцем, а родитељи – својим дететом. Врата храма и сваке куће су се затварала за њега. Ако би изопштеник умирао од глади нико није имао права да му пружи комад хлеба пошто би га сустигло проклетство. Али чланови синедриона су ћутали у страху. Само је један од њих, по имену Шамај устао и изговорио пророчанство. Он је рекао: «Ви, судије, који треба да штитите свој народ, сада га предајете на муке. Знајте да ће род Ирода искоренити род Гиркана, али ће и сам погинути!»²

И Ирод се заиста после извесног времена сетио да се синедрион усудио да га позове на суд: предао је смрти првосвештеника и његове синове, убио је многе чланове синедриона. Једне је погубио отворено, а код других је слао најамне убице. Људска крв убицу чини незаситим и безумним. И Ирод је при најмањем подозрењу убијао чак и људе, који су му били најближи, због сумње да ће га издати убио је тројицу својих синова. Једини човек, којег је овај тиранин још увек волео била је његова супруга по имену Маријам, паметна и врла жена, која је на све начине покушавала да обузда помахниталост свог мужа. Народ ју је волео и називао својом мајком, али је љубав народа према Маријама изазивала сумњу у Ироду. Љубав народа је за такве тиранине преступ, који они кажњавају погубљењем људи, који су се усудили да је привуку. И он је наредио да се Маријам отрује. Затим је, како се прича, не искоренивши још у свом срцу ранију љубав, ноћу често одлазио на њен гроб и отпуштајући стражу дуго сам остајао на њему.

Неки су тврдили да је Ирод чак и плакао на гробу жене, коју је сам убио, али тако да његове сузе нико не види, јер је сматрао да је за њега срамота да покаже сузе и сажаљење према било коме.

Пред крај живота Ирод се разболео од страшне болести. Његову унутрашњост почели су да разједају црви – као леш који лежи у гробу. Викао је и кукао од бола и дању и ноћу. Од незамисливог смрада нико није могао да му приђе. Али је демон гризао његово срце још јаче него црви. Умирући позвао је своје слуге и рекао: «Ови незахвални Јевреји ће се радовати кад умрем. Зато из сваког рода, из сваке породице узмите по једног човека, а кад умрем све их погубите и тада ће се земља хтела-не хтела обући у црнину. То ће ми бити најбољи помен!»

Ево због чега су се становници Јерусалима ужаснули кад су од мудраца чули да се рађа Цар Јудејски, очекивали су нова погубљења, нове истраге, нова убиства.

А мудраци су, поклонивши се Богомладенцу добили откривење од Бога да не свраћајући у Јерусалим у своју земљу оду другим путем.

Неки свети оци кажу да су мудраци били Персијанци, становници Вавилона. Постоји и друго предање, да је један мудрац дошао из Вавилона, други из Арабије, а трећи из Етиопије. Персијанци су потомци Јафета, Арапи су потомци Сима, Етиопљани су потомци Хама. Они као да су били представници читавог човечанства и поклонили су се Богу, Који је у обличју Човека дошао на земљу.

---

² Јован Гиркан је био познати јудејски првосвештеник и његова деца су такође по обичају постајала првосвештеници.
- *Аут.*

Кад је, по истеку неког времена Ирод увидео да је његова подмукла замисао откривена, страшно се ражестио и послао је војску да у Витлејему и околини убије сву децу млађу од две године.

И војска је изашла под пуном ратном спремом, блиставих оклопа с мачевима и копљима у рукама. Није изашла на непријатеље своје отаџбине, него против незаштићене деце. Витлејем је био опкољен војском као град под опсадом. Почело је страшно убијање деце. Војници су их бацали у ваздух и расецали ударцима мача, трудећи се да их расеку на пола. Набадали су их на копља, као што се застава подиже на дрво. То није било знамење војничке славе, већ знак страшне суровости и срамоте. Мајке су привијале децу на груди, нудиле откуп, све што су имале давале су за живот детета, али су војници били без милости. Осим тога, плашили су се Иродовог гнева, јер је Ирод могао да их убије ако покажу самилост. Један се плашио да га други не поткаже, и зато се свако трудио да превазиђе друга у суровости. Војници су чупали децу из мајчинских руку, бацали их на земљу, газили ногама, ударали њихове главице о камење. Затим су јурнули у суседна села. Узалуд су родитељи хтели да сакрију децу у тајним собама, у подрумима или бунарима. Дечји плач их је издавао. Неки су, привијајући дете уз себе, хтели да побегну у планине, како би се тамо сакрили. Али су их војници пратили као дивљач и њихове стреле су прибијале леш мајке за леш кћерке или сина.

У Јеванђељу је написано: *Глас у Рами чу се, плач, и ридање, и јаукање много: Рахила плаче за својом дјецом, и неће да се утјешу, јер их нема* (Мт. 2, 18). Шта значе ове пророчанске речи?

Рама је место гробнице Рахиле, жене патријарха Јакова. Кад су њеног сина Јосифа водили у Египат као заробљеника и роба он је пролазио поред Рахилине гробнице заплакао и закукао: «Мајко моја, чујеш ли ме? Мајко моја, видиш ли куда воде твог сина?» По предању, у одговор се из гробнице зачуло ридање.

Затим, кад је вавилонски цар Навуходоносор потукао и разрушио Јудејско царство он је наредио да се његови становници преселе у Вавилонију и Рама је била град у којем су скупљали заробљенике-Јевреје како би их одвезли у далеку земљу.

Али овде се догодила страшнија трагедија. Нису их више непријатељи одводили у заробљеништво, већ су сународници убијали невину децу, квасили земљу њиховом крвљу. Од крви су побеснели као вукови и постали су гори од вукова, зато што, како кажу људи, чак ни дивља животиња не дира незаштићено дете. Двојицу браће, Рема и Ромула, осниваче Рима својим млеком је одгајила вучица. А овде се одвијала некаква сатанска оргија.

Неки од вас ће можда поставити питање, ако не гласно, макар негде у дубини своје душе: «Зашто је Господ допустио смрт и мучење невине деце? Јер, она нису учинила грех или зло?» И многи не налазе одговор на ово мучно питање. Међутим, свети Јован Златоуст је говорио следеће: «Кад би неко узео од тебе неколико бакарних новчића и дао ти златне, зар би ти сматрао да си увређен или унесрећен? Зар не би напротив говорио да је тај човек твој добротинитељ?» Неколико бакарних новчића је наш земаљски живот, који ће се пре или касније завршити смрћу, а злато је вечни живот. Тако су за неколико тренутака страдања и мука деца стекла блажену вечност, стекла су оно што су свеци постизали подвизима и трудом читавог живота. Она су отишла одавде, с лица земље, узбрана као пупољци цвећа, али су зато наследила вечни живот у друштву Анђела.

Браћо и сестре! Један свештеник, познати богослов, искусио је много патње у свом животу. Имао је рак грла и за време операције су му одстрањене гласне жице. Није више могао да проповеда и да служи, али се захваљивао Богу за све, благодарио је за своју болест видећи у томе највећу милост Божију према себи. Међутим, касније је наступило тешко време, избио је

суров рат и он је видео како од глади и студени умиру мала деца, како бебе пузе преко лешева, преко смрзнутих трупова својих родитеља, и саме осуђене на смрт. Касније се сећао: «Благодарио сам Богу за своја страдања, али у срцу нисам могао да схватим како човек може да благодари Богу за страдање деце? И то ме је тешко притискало, више него моја болест!»

«Ипак, једном,» наставља овај свештеник, «као да сам доживљавам смрт ја осетих да кад страда свако од ове деце Христос страда заједно са њим, Христос је поред њега. Кад умире невино дете, жртва људског зла, оно не умире одбачено, већ на грудима Самог Христа. Тада као да сам прогледао и увидео тајну страдања.»

Био је још један човек, који је веровао у Бога, али у свом срцу није осетио љубав према Богу. Узимао је на себе многе подвиге како би пробудио своје срце, али је осећао да је оно хладно. Молио је Бога да му дарује љубав, молио се дуго година. И одједном је наступила епидемија тифуса. Пошто је био хришћанин, овај човек је добровољно почео да негује болеснике. Сам се заразио тифусом и за длаку је избегао смрт. Касније је причао: «Пробудио сам се у постељи, нисам могао ни руку да померим, нисам могао ни реч да прозборим. Био сам толико слаб да нисам имао снаге чак ни очи да отворим. Али сам одједном у свом срцу осетио неки врели талас. Тај талас је била љубав према Богу коју нисам осетио никада у читавом животу. Ова љубав ме је испуњавала таквом радошћу да сам од среће заплакао. Сузе су текле испод мојих затворених капака и тај дан је био најсрећнији дан у мом животу. Господ ми је за страдање даровао љубав према Њему.»

Дакле, страдања и крст су тајанствене двери које нас воде у Царство Небеско.

Господ је рекао апостолима: ***Чашу дакле Моју испињете, и крстињете се крштењем којим се Ја крстим...*** (Мт. 20, 23)

Ова чаша, ово крштење је мученички живот апостола, којим су стекли вечну славу. И због тога, браћо и сестре! Ако вашим устима буде принета чаша страдања, чаша понижења, чаша врела као пламен, и горка као пелин, немојте размишљати о томе, која рука вам ју је принела, већ знајте да је то чаша Христова, да је у њој ваше спасење.

Амин.

О покајању

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Свети Божји пророк Малахија објављује: ***Ето, Ја шаљем Анђела Мојега пред лицем Твојим, који ће приправити пут Твој пред Тобом*** (Мт. 11, 10). И свети пророк Исаија каже: ***Приправите у пустињи пут Господњи, поравните у пустоши стазу Богу нашему. Све долине нека се повисе, и све горе и брегови нека се слегну, и што је криво нека буде право, и неравна мјеста нека буду равна. И јавиће се слава Господња, и свако ће тијело видјети*** (спасење Божије) (Ис. 40, 3-5).

Шта значе ове тајанствене речи, изречене о највећем од рођених од жена – светом Пророку, Претечи и Крститељу Господњем Јовану? ***Анђео***. Реч «Анђео» значи «весник». Анђели су људима откривали тајне Божије. А Јован Крститељ је свету објавио највећу тајну да је Месија дошао на земљу. Пут човека према Богу и пут Бога према човеку води кроз људско срце. Планине и брда на нашем путу су наша гордост и таштина. Гордост као зид, као окомита стена преграђује пут благодати до људског срца. Долине, провалије, ровови и јаруге на овом путу су наши грехови. Кривине су: лаж, лицемерје и други тајни грехови и пороци.

Кад је у древна времена цар желео да обиђе своје царство дуго пре тога су његови поданици чистили и проширивали путеве, просећали нове путеве и дизали мостове, како би цар могао да обиђе све крајеве своје државе.

А Царство Божије је човекова душа. Како се може изравнати пут да би благодат могла да дође до срца? Само на један начин - покајањем.

Јован Претеча је рекао: *«Покајте се јер се приближи Царство Небеско»* (Мт. 3, 2). Другог пута осим покајања ка Царству Небеском нема и неће ни бити! Тако је он позивао народ на покајање. Затим би онога ко је желео да прими од њега крштење уводио у воде реке Јордана. Такође је улазио у реку заједно са њим. И овде је човек исповедао Јовану Крститељу своје грехове, а пророк се за то време молио Богу да му опрости. Затим је по завршетку исповести Јован Претеча говорио: «Крштавам те у име Месије Који долази,» и погружавао човека у воде Јордана.

Браћо и сестре! Јерма у књизи «Пастир» пише: «Да нам Господ није даровао покајање ниједан човек се не би спасио.» Свети оци кажу: «Први дар благодати, први дар Духа Светога јесте спознаја својих грехова.»

Кад се благодат дотакне људског срца човек осећа како је далеко од Бога. Преподобни Антоније Велики је пред смрт говорио: «Сав мој дуги живот није био ништа друго до непрекидно покајање због мојих грехова!» Понекад су светски људи питали подвижнике: «Зашто ви читав свој живот проводите у плачу и покајању, а многи у свету чине тешке грехове, али себе уопште не сматрају грешницима?»

Код светих отаца има следећих примера: кад је вода мутна у њој се ништа не види, а кад одстоји у њој се могу разликовати и каменчићи и зрнца песка. У мрачном подруму се не види прљавштина, али ако зрак светлости проникне у њега тамо ћемо под зрацима ове светлости видети хиљаде трунчица. Што је чистија човекова душа он тим јасније види своје грехове.

Браћо и сестре? Шта је покајање? Покајање је суд човека над самим собом пре Страшног суда. У светском суду се злочинцу доноси тежа пресуда што га строже судија окриви. А овде је обрнуто. Што строже савест разобличи човека тим потпунији бива његов опроштај, тим је ближе његово спасење. У чему се састоји покајање? Да би оно било истинско потребно је да се испуне следећи услови:

Као прво, жаљење због својих грехова.

Као друго, искрена исповест пред свештенослужитељем – човеком, којем је дато нарочито право да опрашта и разрешава грехове.

Али исповест, као што сам вам рекао, не треба да буде само разговор, само прича о својим гресима, јер често људи причају о својим гресима без икаквог покајања, а некад чак поносећи се њима.

Затим, као треће, човек треба да одлучи да у будуће не понавља ове грехове. Треба да има одлучност да ће пре умрети него да поново згреши. Постоји древна пословица: «Мудар не пада два пута на истом месту.»

И на крају, четврти услов – човек треба да се труди да у свом животу испуњава добродетељи, које су у супротности с раније почињеним гресима.

Тада ће, браћо и сестре, Бог примити наше покајање.

Покајање је основа читавог духовног живота хришћанина. Због чега ми бивамо хладни на велике празнике? Зашто причешћујући се не осећамо како огањ и светлост силазе у наше срце? Само зато што нисмо пробудили, нисмо омекшали, нисмо очистили душу покајањем. А непокајано срце је тврдо као камен. Непокајано срце су врата затворена пред Исусом Христом.

Постоји стара прича о томе како је Господ послао Своје Анђеле да донесу најбоље што нађу на земљи. И сваки Анђеоло је донео са земље дар Богу. Није било само једног од њих. Али се и он појави и рече Господу:

«Донео сам Ти на дар сузу грешника. Видео сам како је ноћу грешник, којег је читав свет презирао сам горко плакао због својих грехова и молио се за опроштај. Узео сам његову сузу и донео Ти.» И Господ рече: «Ово је најлепши поклон. Суза грешника, који се каје је за Мене драгоцен дар!»

Дакле, браћо и сестре, као што сећање на смрт, кад се укорени у људском срцу даје човеку храброст да преживи све преврате у животу, даје му дубоки мир, тако се и покајање завршава небеским спокојем и чистом радошћу.

Нека нас свети Јован Претеча, покровитељ покајника научи истинском покајању како бисмо били заједничари благодати Духа Светог, нарочито сутра – на дан великог празника Крштења Господњег.

Амин.

О Крштењу Господњем

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас је велики празник Крштења Господњег. Овај дан се такође назива Богојављењем и Просвећењем. Просвећењем зато што је Бог вечна Светлост, која просвећује свет.

У древна времена је у Цркви био обичај да оглашени, односно они који су научени хришћанским истинама, примају Крштење – Тајну, кроз коју човекова душа постаје светла и анђеоски предивна, - на Васкрс и на дан Богојављања.

Просвећењем се овај празник назива и због тога што је у древна времена постојао обичај да се у ноћ пред Богојављење пале ватре и бакље на улицама, на трговима и раскрсницама и да се певају дивне песме Богу читаве ноћи тако да је тих ноћи изгледало као да је престоница Византије, Константинопољ, у племену.

Овај празник се назива Богојављење зато што је Господ после Крштења ступио на јеванђељску проповед и показао Себе свету као Спаситељ и Месија.

Осим тога, за време Крштења Света Тројица Се јавио: Отац кроз глас са неба, који је сведочио о томе да је Исус Христос Син Божји; Дух Свети у виду снежно белог, светлоносног голуба, који је сишао на главу Исуса Христа.

Браћо и сестре! Ноћу, кад је с Јованом Крститељем остало свега неколико његових ученика Исус Христос је дошао из Галилеје на обале Јордана и заповедио Претечи да Га крсти. Господ је рекао: **Јер тако треба нама испунити сваку правду** (Мт. 3, 15). Шта значе ове речи – **испунити правду**? Као прво, треба прво учинити на делу оно о чему ће Он учити и проповедати. Све заповести Исус Христос је испунио Сам, а после тога је учио народ. Као друго, Господ је показао пример смирења – био је Син Божји, а крстио се од сина човечијег.

Значи, правда Божија се састоји у томе да своје служење чинимо у смирењу. Исус Христос је заједно с Јованом Крститељем закорачио у воде Јордана. За време крштења људи су великом пророку исповедали своје грехове, али је Исус Христос био безгрешан, зато је Он у воде реке ступио ноћу.

Јован Крститељ је крстио људе речима: «Крштавам те у име Месије Који долази!» али је сад пред њим стајао Сам Месија и због тога Јован Крститељ није изустио ни речи. Само се

дотакао главе Исуса Христа. И како пишу свети оци, овим додиром је сам Јован примио Крштење од Сина Божијег. Затим су изашли на обалу.

Свети оци кажу да је за време крштења Господ осветио воде света претворивши их у стихију за вршење ове Тајне.

Стари свет је настао из воде. Први живот по благослову Божијем за време стварања света почео је у морима и рекама. Кад се безакоње тако раширило на земљи да је покајање људи постало немогуће, светски потоп је уништио читаво човечанство осим Нојеве породице. Воде као да су опрале, као да су сахраниле у себи грех земље.

Браћо и сестре! Као што подземне воде хране корење дрвећа и биљака, тако и благодат Духа Светог, коју хришћани примају за време крштења не оскудева никада. Ма какве грехе да је човек починио, благодат Божија га увек позива на покајање, позива га на добро.

Оци Картагинског Сабора пишу: «Без благодати ништа добро не само да не можемо да учинимо, него ни да помислимо!»

Дакле, данас је била установљена прва Тајна Хришћанске Цркве – Тајна Светог Крштења. Због тога желим да вам укратко испричам нешто о његовој симболици. Онај ко жели да прими крштење улази у припрату храма. Он треба да стоји одевен само у дугачку кошуљу без појаса, распуштене косе као знак да се одриче претходног живота, свега светског, као да нема на себи ништа из прошлости, стоји, погнувши главу, повијен, с рукама на грудима, лицем према истоку. Исток означава страну света, рај и Царство Небеско.

Од Господа овај човек, стојећи као осуђеник, тражи и чека избављење. Свештеник три пута дува на његово лице и груди и ставља му руку на главу. Ово означава дах Духа Светог, Који истерује из човековог срца злог духа. Затим свештеник чита молитве заклињања. И крштавани се заједно са својим кумом окреће према западу. Запад у црквеној симболици означава земљу таме, царство демона. Човек одсад постаје Христов војник, који треба да се супротставља овом мрачном царству уз Божију помоћ. И он говори: «Одричем се сатане, дела његових, гордости његове и служења њему!» Ово говори три пута, и као знак одвратности и одрицања плује према западу. Пљување је знак мрскости, знак мржње према греху и према демону као оцу греха. Затим се он заједно с кумом окреће ка истоку и даје свечани завет, даје заклетву: «Сједињујем се са Христом», односно нећу испуњавати вољу демона, вољу својих страсти, већ само вољу Божију.

Дакле, браћо и сестре, сви смо дали завет, дали смо заклетву да потчињавамо своју вољу заповестима Исуса Христа. Затим кум или онај ко се крштава чита молитву Символ вере – то је кратко излагање истина и догми хришћанске вере, ван које нема истинског богоопштења, нема пуноте спасења. Затим свештеник освећује воду, молећи се да она добије благодат и силу Јорданских вода. Потом помазује крштаваног јелејем: чело, груди, руке и ноге. Овде је присутан следећи симбол – кад се завршавао потоп Ноје је пустио из ковчега голуба и он се вратио носећи у кљуну маслинову гранчицу (1 Мојс. 8, 11) – сведочанство да се потоп завршио, да је утихнуо гнев Божји. И на крштењу помазање јелејем означава помирење грешника с Богом. Апостол Павле такође каже: *Ти који си дивља маслина, прицијенио си се на њих... и постао си заједничар у добру коријену* (Рим. 11, 17). У датом случају добар корен је Црква, чији члан постаје онај ко прима крштење. После тога свештеник обавља саму велику Тајну Крштења.

Притом крстионица у коју се погружава крштавани означава пећину, погребну пећину Исуса Христа. Вода означава земљу. Трикратно погружавање у воду означава смрт и васкрсење с Исусом Христом. Погружавање се врши три пута у част Свете Тројице и сећање на тродневно пребивање Исуса Христа у гробу.

Дакле, крштење означава да смо умрли за телесни и греховни живот и васкрсли са Христом за живот духовни, за вечни живот. Затим свештеник помазује миром крштеног, који је

већ примио крштење. Миро се припрема на посебан начин од многих цветова и мирисних материја. Док се оно припрема непрестано се чита Јеванђеље.

У Тајни Миропомазања човек добија силу да испуњава Јеванђељске заповести, силу да се бори са својим гресима, силу да служи вољи Божијој. Затим онај ко је примио крштење три пута обилази крстионицу и сточић на којем се налазе Крст и Јеванђеље. Шта значи овај обред? Круг означава вечност. Трикратним обиласком крстионице Црква као да говори о томе да је крштење почетак вечног живота с Богом, да се овај живот никада не завршава и да је сав вечно пребивање, вечно општење душе с Триипостасним Богом, вечно приближавање Њему. Затим се читају Апостол и Јеванђеље, у којима се говори о заповести Исуса Христа датој апостолима да иду у све крајеве Васељене, да уче и крштавају народ.

Само читање Јеванђеља симболизује вечни живот у који човек може да уђе само ако испуни јеванђељске заповести. Читање Јеванђеља означава да човек мора да живи достојно завета датих на крштењу. Затим следи последњи обред – пострижење косе.

У древна времена, кад је господар куповао роба, одрезивао му је прамен косе и чувао га код себе као доказ да му тај човек припада. И овде је кад се постризава коса крштаваног то знак да је сад његов владар и господар једино Бог, да он у потпуности припада Богу као што роб припада свом господару.

Робовање Богу – у овим речима нема ничег понижавајућег. Ропство Богу је добровољно потчињавање своје греховне воље Божанственој вољи, светој и благој вољи. Предавши себе у ропство Богу човек стиче слободу од својих страсти и постаје заиста блажен и срећан.

Браћо и сестре! Велика је сила крштења. За време цара Јулијана Одступника живео је неки глумац по имену Хенесије. Он се бавио тиме што је исмевао хришћанство, исмевао је хришћанске Тајне и Цркву. Јулијан Одступник је мрзео хришћанство. Није се борио против њега само огњем и мачем, већ и клеветатама и отровним подсмехом. И ево једном, кад је Хенесије пред гомилом народа, у присуству цара исмевао хришћанску веру он шале ради скочи у посуду са водом са речима: «Крштава се раб Божји у име Оца и Сина и Светога Духа!»

У гомили се зачу кикотање. Глумац изађе из воде и повика: «Ја сам хришћанин!» Смех се настави, али комедијаш учини знак да народ заћути и окренувши се према месту на којем је седео цар гласно рече: «Царе, ја сам хришћанин, то су истините речи, то су једине истините речи које сам изрекао за много година свог живота. Моји родитељи су били хришћани и желели су да ме васпитају у својој вери, али сам ја од детињства мрзео Христа, мрзео сам Га као свог непријатеља. Ругао сам се својим родитељима, подсмевао сам им се, потказивао сам их када су ишли у цркву. Почео сам да водим развратан и блудни живот и тиме сам пре времена отерао оца и мајку у гроб. Не из нужде, већ само из мржње према хришћанству постао сам улични комедијаш и глумац како бих се ругао хришћанима, њиховој вери, њиховим Тајнама пред гомилом народа. То ми је причињавало сатанску радост. Чинило ми се као да плујем Христа и да Га ударам по лицу када сам изазивао смех у гомили.

Једном сам сањао своје родитеље. Плакали су због мене, а ја сам се чак и у сну смејао њиховим сузама. Али сада се догодило чудо. Када сам рекао «крштава се раб Божји» одједном сам угледао своје грехове, написане на огромној хартији, на свитку папира, и огњена рука с неба поцепала је овај списак. Угледао сам црне духове, демоне који су ме окруживали. Кад сам се крстио на мене је сишла небеска светлост, и демони су нестали.

Царе, ја сам хришћанин, покај се и ти и Бог ће ти опростити као што је и мени опростио!»

Гомила је занемела у запрепашћењу, а цар се толико разгневио да је наредио да се ова бивша луда, а сад мучених за Христа жив спали.

Кад је преподобни Макарије Велики питао душу умрлог: «Ко се налази у дубини пакла?» зачуо је одговор: «То нису идолопоклоници, већ они хришћани, који су примивши завете хришћанства одбацили и погазили ове завете. Они се налазе у дубини пакла, која се назива тартар.»

За време крштења ми примамо благодат Духа Светог, која је драгоценија од свих светских блага, и морамо да је чувамо.

Браћо и сестре! Господ Исус Христос је после крштења отишао у пустињу, где га је искушавао ђаво којег је Он победио речју Божијом. И наш живот је духовна борба, невидљиви рат с тамним силама пакла. Тешка је та борба, суров је и злостан демон – наш паклени непријатељ, али је Вођа у овој нашој борби Сам Господ, Сам Исус Христос, Победник сатане, смрти и пакла.

Амин.

О светом Закхеју

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Јеванђеље је написано за читав свет, за сва времена, за све народе. Али кад га слушамо или читамо треба да читамо тако пажљиво као да је оно упућено нама, као да Сам Господ разговара с нама. У Јеванђељу су дати одговори на сва питања, која живот поставља пред нас и пред читав свет, пред васцело човечанство. Јеванђеље је неки светлосни центар из којег се шире безбројни зраци и сваки од њих дотиче људско срце. У Јеванђељу се осим буквално-историјског смисла садржи и духовни, алегорички, симболички и морални смисао. И ево, покушаћу да вам објасним данашње Јеванђеље (Лк. 19, 1-10).

Господ Исус Христос је ушао у Јерихон. У Светом Писму Јерусалим често означава духовни свет, Царство Небеско, а Јерихон – наш земаљски живот у жалостима и гресима, јер је Јерихон по Светом Писму уклет и одбачен град.

У Јерихону је живео неки цариник по имену Закхеј. Као што сам вам већ говорио цариници, или скупљачи пореза, који су откупљивали право на вршење ове дужности на неко време, пили су крв народа као пауци. Њих су људи мрзели, презирали и истовремено су их се плашили. И овде се под цариником подразумева грешан човек, човек који се одао својим страстима (нарочито среброљубљу), суров човек, који не зна шта је љубав према ближњима. Ко је тај човек? Цариник је свако од нас, свако ко је потчињен својим страстима, гресима и пороцима. Закхеј је био старшина цариника, био је богат. Чиме смо богати ми, браћо и сестре? Богати смо гресима и безакоњима. И ево, Закхеј је чуо да Исус Христос пролази улицама Јерихона и пожелео је да види Спаситеља. Браћо и сестре, какво је ово тајанствено пролажење Христа поред нас? Свети оци уче да постоје две врсте благодати Божије: прва благодат је благодат која призива грешника, она се назива **почетна, претходна** благодат. Она дотиче човеково срце, открива пред њим нови живот и духовни свет. И ако се човек одазове на позив ове благодати Господ му даје нову благодат, која се назива **благодаћу која извршава**, која помаже његовом спасењу.

Свако од нас је као овај цариник осетио у свом животу лахор, дах благодати. Цариник жели да види Христа, али Га заклања гомила народа. Шта то значи – гомила народа? То су наше празне бриге, наши греси, страсти, маштања и раније стечене навике. Они су као зид између нас и Бога. Они као збијена гомила стоје између нас и Спаситеља. Закхеј је био омањег раста, односно низак. Шта то значи? То да ми хришћани духовно не растемо, да смо духовни кепеци и због тога

не можемо да видимо Христа, јер нас гуше наши грехови. Даље се каже да се митар попео на дрво. Шта значи то што се попео на дрво? Он се подигао изнад земље. Ову слику објашњава велики подвижник, преподобни Јован Колов. Он каже: «Ја личим на човека, којег прогони чопор дивљих звери спремних да га растргну, а он се попео на дрво; звери стоје, ричу и завијају, али не могу да досегну до њега.» Неко га је упитао шта значи ова прича. Он је одговорио: «Дивље животиње су демони и моје страсти, а дрво је молитва. Кад почнем да се молим и да призивам име Божије оне само стоје поиздаље и шкргућу зубима, али не могу да ме ухвате.»

Дакле, грешник се својим духом подигао изнад земље у молитви. И Господ види његово већ обновљено срце, како жуди за спасењем. Христос види цариника, који се попео на дрво, како би Га боље видео, како се ухватио за танке гране да би се задржао да не падне на земљу. И пришавши овом дрвету Господ изговара тајанствене речи: **Закхеју! сиђи брзо; јер Ми данас ваља бити у твојој кући** (Лк. 19, 5). Шта значе ове речи? Кроз молитву можемо само да дођемо у додир с духовним светом, али да би Господ ушао у наше срце потребно је дубоко покајање. Митар силази с дрвета. Приносећи покајање треба да сматрамо да смо испод свих људи: Бог ће узвисити само онога ко се понизи у покајању. Грешник приноси ватрено покајање и Господ улази у његов дом. Шта је дом? Његово срце. Постоји следећа слика у Апокалипси кад Христос каже: **Ево стојим на вратима и куцам: ако ко чује глас Мој и отвори врата, ући ћу к њему и вечараћу с њиме и он са Мног** (Откр. 3, 20). Кућа је срце; двери, које могу бити отворене за Господа јесу двери покајања.

Дешава се, браћо и сестре, да у Тајнама, нарочито у Причешћу, или у неким тренуцима свог живота осећамо Божије присуство, а затим се све наједном поново мења – наше срце постаје хладно, мрачно и празно. Господ га је напустио! Зашто? Зато што наше покајање није било промена читавог нашег живота, кајали смо се, али смо остали исти. Господ је долазио код нас, али је растужен одлазио!

Али ево, Закхеј жели да задржи Небеског Госта, те каже: **Господе! ево пола имања својега даћу сиромасима, и ако сам кога занио вратићу онолико четворо** (Лк. 19, 8). Дати сиромашнима половину имања значи заволети ближњег као себе самог. Дати не само имовину, већ и снагу и време, и оно главно, нашу љубав, наше срце. Ако сам кога увредио даћу му – да би се помирио са Богом, човек треба да опрости свим људима и да затим замоли за опроштај оне према којима је био неправедан. Ево услова неопходних за истинско покајање и за спасење: променити свој живот, творити милостињу и стварати мир. Господ одговара Закхеју, али се обраћа и народу који је тамо присутан. Треба рећи да су многи људи из народа роптали зато што је Месија ушао у кућу овог одбаченог, у њиховим очима, нечистог, суровог, свирепог грешника.

Овде се симболички може видети и друго: не само роптање људи, већ и зачуђеност Анђела, јер се Анђели чуде колико је Господ милостив према нама, грешнима и палима, који испуњавамо вољу демона. Анђели се чуде дубинама Божанствене љубави. И ево Христос каже: **данас дође спасење кући овој; јер је и ово син Авраамов** (Лк. 19, 9). Шта значи «син Авраамов»? Јевреји су себе сматрали потомцима Авраама, иако су поред Јевреја његови потомци били и други народи, на пример Измаилћани, нека бедуинска племена... А Јевреји су почели да губе своје истинске духовне вредности, и што су их више губили, то су више говорили о томе да су они потомци Авраама, као да Царство Небеско може да се преноси по наследству као имовина, као да потомци без труда наслеђују храброст и подвиге својих предака; они су себе сматрали духовно привилегованим народом, «осуђеним» на спасење и процват, док истинско Божанско изабрање означава самопожртвовање. Чак је и пагански филозоф Сенека говорио да онога кога Бог изабере на службу Он бира на страдање.

И ево, браћо и сестре, Господ нам открива друго, не крвну сродност с праведницима, већ духовно сродство. Онај ко чини дела слична делима Авраама, и јесте истински син Авраама по духу. Некада је овај велики праотац примио Сина Божијег под свој кров, под сенком Мамвријског храста и добио је обећање, вест да ће му се родити дуго очекивано дете. А овде Закхеј прима Исуса Христа, Сина Божијег, под кров свог дома и бива удостојен велике радости – чује вест о свом спасењу.

Црквена историја зна за потресне примере покајања грешника. У Александрији је живео неки митар по имену Петар, скупљач пореза, исто као и Закхеј, који се одликовао још већом свирепашћу, суровошћу и нечовечношћу. Једном је ишао улицом носећи неколико хлебова и просјаци почеше да говоре да вероватно нема човека, којем би он могао да да милостињу. Један од њих, богаљ, рече: «А шта ћете ми дати ако измолим нешто од њега?» Они обећаше да ће га наградити. И онда овај богаљести просјак приђе Петру и поче упорно да га моли и да га преклиње да му да макар нешто. Петар је мрзео просјаке и ражестио се кад је угледао несрећног богаља. Он хтеде да га гађа каменом, али се испоставило да на дохват руке нема камена и он га у бесу погоди хлебом у лице. Просјак дохвати овај хлеб и однесе га својим другарима. Ови се зачудише. Поделише хлеб између себе и почеше да једу захваливши Богу и да се моле за душу Петра, који им је премда невољно, дао милостињу и нахранио их.

Прошло је неко време и Петар се разболео. Био је већ на самрти и угледао је своју душу на суду Божијем, видео је Анђеле и демоне. Видео је како су демони ставили на један тас ваге његова зла, тамна дела и грех и како се овај тас спустио до саме земље. Други тас добрих дела је био празан. Али гле, један од Анђела ставио је на њега једино добро, које је Петар учинио премда и невољно: векну хлеба бачену просјаку у лице. И вага се заљуљала, и овај тас поче да претеже други. Тад Анђео рече: «Петре, иди поново на земљу и дометни добрих дела, да не погине твоја душа.»

После овог виђења цариник се потпуно променио. Разделио је све што је имао просјацима, пустио је на слободу своје робове осим једног слуге и кренуо да путује по светим местима. Поклонивши се Гробу Господњем у Јерусалиму рекао је свом слуги: «Немам више шта да дам сиромашнима, продај ме у ропство, а тај новац подели сиромасима.» Слуга је одбио. Онда Петар рече: «Ако ме не послушаш казнићу те и сам ћу те продати у ропство у далеку земљу.» Слуга одговори: «Учинићу како заповедаш.» Петар рече: «Још сам јак и могу да обављам сваки посао, одведи ме и продај на пијаци.» Слуга га је разденуо до појаса, везао му је врат канапом и одвео га је да га прода на пијаци.

Неки занатлија јувелир, платио је тражени износ за Петра, одвео га је кући, а верни слуга је поделио добијени новац сиромасима. Кад је постао роб Петар се служећи господару одликовао поштењем и памећу; занатлија је осећао да са доласком новог слуге благослов Божји почива на његовој кући и на свим делима његовим. После неког времена случајно је сазнао да је Петар био један од најбогатијих људи у Александрији, да се чак и с царем познавао. Занатлија се уплашио и одмах је хтео да позове Петра и да му дарује слободу. Али је Петар, сазнавши за то, бежећи од људске славе одлучио да оде. Кућа је била затворена. На вратима је стајао неми вратар, Петар му викну: «Отвори врата!» И одједном неми поче да говори и рече: «Одмах ћу ти отворити, господару!» И отвори врата. Петар се сакрио, отишао је у пустињу. А кад вратара упиташе шта му се десило, како је одједном почео да говори он рече: «Из уста овог човека као да је изашла ватра, она ме је дотакла и после тога сам се исцелио.» И тако је некадашњи грешник и цариник постао велики светац и чудотворац.

Јеванђеље, које смо данас чули завршава се речима: *јер је Син Човјечиј дошао да нађе и спасе што је изгубљено* (Лк. 19, 10). Господ је постао Син Човечји, како бисмо ми постали синови Божји по благодати. Господ је дошао да би спасио пропалог.

Преподобни Јефрем Сиријски пише: «Наша Црква је Црква оних који пропадају, али је такође Црква покајника.» Међутим, ако ми, заслепљени гордошћу не будемо видели своје грехове, ако почнемо да говоримо или чак само да помишљамо да смо праведни, постаћемо слични фарисејима и тада ће, браћо и сестре, Господ проћи поред наше куће.

Да бисмо ударили темељ спасењу треба да постанемо свесни да смо последњи грешници, али не само да постанемо свесни, већ и да променимо сав свој живот онако како се то догодило са Закхејем.

Браћо и сестре! Не заборавите: ако смо пали и у бездан греха, али смо се покајали искрено, од свег срца, Господ нас неће оставити, неће нас одбацити већ ће нам се смиловати и спасити нас. Јер је Њему исто тако својствено да милује и спасава као сунцу да зрачи светлост и топлоту!

Амин.

О митару и фарисеју

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Два човека уђоше у Јерусалимски храм, обојица су се молила Богу. Један је отишао просветљен и оправдан, други – обременен новим гресима. Један је био митар – скупљач пореза; ово занимање се у Јудеји сматрало срамотним као занимање целата. Други је био фарисеј, који је припадао секти, чији су чланови себе називали чистима, изабранима и светима и тежили ка власти над јеврејским народом. Два човека уђоше у Јерусалимски храм. Овај храм је био једини храм Бога Истинитог, Бога Свевишњег, на свету. Због своје дивне лепоте сматрао се за једно од светских чуда. Први храм је начинио пророк Мојсије, то је скинија. Други храм је подигао цар Соломон за време своје блиставе владавине. Трећи храм је саградио Зоровавел у тешким и опасним годинама кад се сваки градитељ опасивао мачем и кад је стављао поред себе штит и копље за случај неочекиваног непријатељског напада.

У књизи Левит се садржи детаљан опис храма који је Господ дао Мојсију, свега што се налази у храму. Због тога храм није производ људског разума или људског генија, већ Откровење Божије, јер је храм сам по себи велика и тајанствена икона Неба, скривена књига о будућем вечном животу. Храм је глас Божји, који није оваплоћен у речима, већ у камењу.

Браћо и сестре, Јерусалимски храм је, нарочито на изласку и заласку сунца светлуцајући златом својих купола изгледао као да је захваћен пламеном, изгледао је као острво које лебди у ваздуху, као блистави брод, који плови од земље ка небу. Јерусалим је окружен планинама. Усхођење богомољаца на ове планине као да је означавало тешкоће и опасности духовног пута. У храм је водио низ степеница. На свакој од таквих степеница богомолници су се заустављали, певали су псалме, такозване «Псалме усхођења». Ове степенице су означавала лествицу врлина, заповести Божјих, лествицу која води у Небеско Царство. Кад би ходочасници из далека угледали Јерусалимски храм падали би на колена с осећањем страхопоштовања и покајања, целивали земљу и проливали сузе радоснице што су видели заветни храм.

...Два човека уђоше у овај храм. Митар, који је стао поред прага, проливајући сузе покајања и ударао себе у груди. Његова уста су ћутала, али је из срца излазио нечујни вапај: Боже! милостив буди мени грешном! (Лк. 18, 13). Он је видео своје грехове, многобројне као морски песак, видео је своје грехове како се уздижу као брда и планине. Њутке је ридео и његове

сузе, које су пале на земљу стизале су до Престола Божијег и као ватрени поток омивале његове грехове.

У храм је ушао и фарисеј, ушао је са самоувереном надменошћу, осврћући се око себе, тражећи од народа знаке пажње и поштовања. Фарисеји су ради ширења своје власти међу народом чисту светлост Старог Завета преламали кроз призму својих тумачења. Они као да су обавили Свету Библију паучином такозваних «предања», «заповести старца» и спасење народа су доводили у зависност од испуњења мноштва ситних прописа. И ови прописи и закони су све време постајали све многобројнији и сложенији. На пример, постојало је око седамсто или осамсто одредаба о томе како треба водити суботу. Мноштво одредаба се тицало тога како треба прати посуђе, како припремати храну, како се понашати на путовању.

Међутим, све ове законе је физички било немогуће испунити и исти ови фарисеји су почели да смишљају правила за њихово избегавање. На пример, у суботу се Јеврејијма забрањивало да путују, али се дозвољавало да плове бродом и кад је човек, који је требало да крене на вишедневни пут долазио код фарисеја и питао га шта да ради, фарисеј је то питање решавао отприлике на следећи начин: «Узми лавор с водом и вежи га испод кола, налазићеш се изнад воде, дакле, пловићеш.» Тако је овде почињала духовна лаж и духовно лицемерје. Затим, да би стекли популарност у народу, фарисеји су почели да га трују духом националне гордости. Они су говорили да су другим народима Јевреји дали све што имају, да је Авраам научио Египћане математици, астрономији и другим наукама, да су чак прве државне законе Грчке и Рима Ликургу – једном од оснивача Спарте дали Јевреји. Своју гордост су простирали чак до Неба тврдећи да Бог у неке дане и сате чита Тору, односно Петокњижје Мојсијево на јеврејском језику и да Сам учи. Говорили су да ће васкрсење мртвих бити само у Јерусалиму, а остали народи ће морати да дођу из свих крајева земље у Јерусалим уским подземним ходницима. Дакле, браћо и сестре, два греха фарисеја, која је Христос разобличавао јесу лицемерје и гордост.

Митар је стајао у храму, погнувши главу. Он није видео ни фарисеја, ни народ у храму. Видео је само своје грехове и пред њим се откривао бездан милосрђа Божијег као огромно море, чије су дубине могле да прогутају тешко камење његових грехова.

Фарисејев поглед паде на митара. Он се тргну од одвратности, као да је дотакао нечисту животињу и изговори: **Боже! хвалим Те...** Свети Андреј Критски каже: «**Хвалим Те** – то су безумне речи.» Зашто су безумне? Због тога што се фарисеј захваљивао Богу за то што су други људи гори од њега, што су други људи грешници. Он рече: **хвалим Те што ја нијесам као остали људи: хајдуци, неправедници, прељубочинци или као овај цариник** (Лк. 18, 11).

Какво страшно лицемерје: с једне стране фарисеј је на све начине тражио славу од народа, а с друге стране га је у дубини душе презирао!.. Фарисеј је говорио: **Постим дванут у недјељи.** Шта то значи? У Мојсијевом Закону је речено за једнодневни пост очишћења, а фарисеј је постио више него што треба по Закону. Он је наставио: **дајем десетак од свега што имам** (Лк. 18, 12). У Мојсијевом Закону се говорило само за жртвовање десетине од плодова и стоке. Значи, фарисеј је чинио више него што је заповеђено и он сад као да подсећа на то Самог Бога у храму сматрајући Бога својим дужником.

Митар је стајао покрај прага не усуђујући се да подигне поглед. Фарисеј је стајао у гордој пози сматрајући себе достојним сином Авраама као да су се у њему оваплотиле све врлине древних пророка и јунака Макавејаца, као да је на леђима имао анђеоска крила. Међутим, испоставило се да су то крила слепог миша.

Изађе из храма митар, обасјан благодаћу Божијом. Изађе из храма фарисеј, окружен духовним мраком, као да је покривен црним, непробојним омотачем.

Браћо и сестре, Јеванђеље које сте данас чули упозорава нас на гордост и на једну од њених најраспрострањенијих манифестација – осуђивање ближњег; осуђивање је изданак проклетог, од Бога одбаченог, дрвета гордости.

Свети оци су осуђивање и клевету сматрали истим грехом. Осуда је била забрањена још у Старом Завету. Цар Соломон је говорио: «Отерај од себе опадача и утихнуће непријатељство.» Господ је рекао: **Не судите да вам се не суди** (Мт. 7, 1) Апостол Павле забрањује људима чак и да се друже са злоречивима (1 Кор. 5, 11), додајући да такви **Царство Божије неће наслиједити** (1 Кор. 6, 10).

Ни за један грех се у Светом Писму не каже да је тако лош као осуђивање и клевета, зато што сама реч «ђаво» у преводу с грчког значи клеветник. Значи, клеветник се уподобљава демону. И на клеветницима, који осуђују свог ближњег се испуњава проклетство које је Господ изрекао ђаволу: **на трбуху да се вучеш и прах да једеш до својега вијека... <сјеме жене> ће ти на главу стајати а ти ћеш га у пету уједати** (1 Мојс. 3 14-15). Шта значе ове речи? Клеветник, који осуђује брата свога, онај ко шири сплетке, не може духовно да се вине ка Небу, не може да буде у општењу с Богом. Чак и у цркви ови људи траже сплетке и новости, постају слични змији, која се увукла у предивну башту.

Многи од нас су у најсветијим тренуцима Литургије чули поред свог уха како се поткрада глас ових људи: «А знате ли шта се десило?... међу нама буди речено... одаћу вам тајну...» и тако даље. Ови људи се хране смрадом туђих грехова, као црви прахом и прљавштином. Они замишљају да су борци за правду, а у ствари осећају тајно сладострашће због учествовања у сличним разговорима. Зашто? Зато што су њихова срца покварена и развраћена.

Заиста, целомудрен човек не само да неће пожелети да говори, него неће хтети ни да чује ништа лоше о ближњем. Пресвета Богородица се пре Свог блаженог упокојења молила Сину само за једно – да Је избави од гнусног и бестидног вида демона-клеветника.

Браћо и сестре, а како да поступамо кад нам дођу такви људи? Пророк Давид је отворено говорио: **Ко тајно опада ближњег својега, тога изгоним** (Пс. 101, 5). Али шта да чинимо кад немамо снаге тако да поступимо? Тада треба том човеку да кажемо: «То што говориш о другом односи се на мене, и ја сам крив за те грехове, можда си их прочитао (или прочитала) у мојој души? Ја сам такав као што ти говориш.» И тада ће му ваше смирене речи одмах запушити уста. Или реците другачије: «Негодујеш што је твој брат учинио грех, хајде да станемо на молитву и да се помолимо за тог брата.» Али овај човек уопште не негодује, њему је веома драго што су други грешни и због тога се неће молити ни за кога, већ ће одмах одговорити: «Немам времена,» и побећи ће од тебе, а касније више неће ни прићи месту на којем се налазиш.

Страшан је грех осуђивање, немамо права да било кога да осуђујемо. Неки монах рече преподобном Пимену: «Треба да одем из манастира зато што овде има саблазни.» Ава Пимен га упита: «Јеси ли их видео?» Он одговори: «Не, али ми је брат испричао.» Ава рече: «Лаже твој брат.» Овај се успротиви: «Он је частан човек.» Преподобни се није сложио: «Частан човек ти никад не би преносио грехове других људи.» И додаде: «Ни својим очима не треба да верујемо ако виде зло.»

Светитељ Димитрије Ростовски о греху клевете и осуђивања каже: «Онај ко осуђује свог брата јесте антихрист, зато што је Господ Судија живих и мртвих, а он жели да суди пре Страшног суда, а то значи да стане на место Исуса Христа.» Свети Димитрије Ростовски још објашњава зашто је у Јеванђељу написано: **Извади најприје брвно из ока својега, па ћеш онда виједети извадити трун из ока брата својега** (Лк. 6, 42). «Зато,» пише он, «што су сви грехови заједно у поређењу с грехом осуде исто што и трун у поређењу с брвном.» Наш суд је увек неправедан зато што видимо само спољашње, а срце другог човека је скривено од нас. Наш суд је

увек неправедан зато што не знамо сутрашњи дан. Ево изузетног примера – разбојник и Јуда. Јуда је био један од најближих ученика Исуса Христа, трпео је невоље и тешкоће земаљског живота Спаситеља. Он је као и други апостоли, исцељивао болеснике, истеривао је демоне благодаћу Божијом. Он је као и други апостоли благовестио Јеванђеље. Изгледало је да је већ спасен. Али се Јуда од апостола претворио у најстрашнијег издајника. Његово име је постало мрачан симбол незахвалности и вероломства. Јудино име је вечна срамна флека на лицу човечанства. А разбојник је читавог живота пљачкао, убијао, силовао, крио се у пећинама Јерихонске пустиње и као дивља животиња је нападао људе. Читав је био покривен људском крвљу. Кад су га ухватили, осудили на погубљење и кад је прибијен за крст хтео је да хули Спаситеља и чинило се да је већ постао сигурна жртва пакла, плен демона. Али се он у последњем тренутку свог живота покајао, исповедио је распетог Христа као Господа и покајање га је на својим снажним крилима узнело ка небу.

Дакле, браћо и сестре, данашње Јеванђеље нас упозорава на најстрашнији грех – гордост. Гордост је потресла небо, учинила анђеле демонима, отворила је паклене дубине и запалила пламен у аду.

Гордост је и за нас почетак сваког греха. Смирење и гордост су два пута. Један је пут светлости, а други пут вечне таме. Смирење и гордост су два пута: живота и смрти.

Изаберимо пут смирења како бисмо стекли вечни живот.

Амин.

О Страшном суду

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Бог, Који је некада створио живот, на крају времена ће васкрснути, васпоставити из праха и трулежи читаво човечанство од Адама до последњих дана. И настаће тада Страшни Господњи суд, суд на којем ће се решити коначна судбина сваког човека у складу с оним што је чинио живећи у свом телу. Данас, док се још увек налазимо у овом земаљском свету, свака мисао, свака реч или дело су семена, која бацамо у дубину свог срца као у заорану земљу. А у вечности ће из ових семена израсти или предивни, миомирисни цветови или бодљикаве отровне биљке.

Суд се назива страшним, зато што на њему неће бити суђено само људима него и духовима. Демони ће угледати себе као некада предивне Анђеле, који су појали неизрециву, људским језиком неисказиву херувимску песму Богу. Ова песма, ова химна је ватрена љубав и усмереност светих душа ка Богу. Демони ће угледати свој страшан пад. Сатана, који је некад био Серафим, видеће како се уставши против Бога претворио у страшно паклено чудовиште, у огромног паука, који је паучином греха обавио сву земљу, како се претворио у страшну паклену змију, која је своје отровне зубе убадала у безбројне жртве. У сваком греху, који се догодио на земљи, он је невидљиво присуствовао. У сваком злоделу је његов смртоносни дах, у сваком злочину је његова змијска поквареност. Сатана ће угледати велики гроб – пакао, који је сам себи ископао. Угледаће црни паклени пламен, који је запалио за своје жртве и у којем ће се сам вечно мучити.

Суд се назива страшним зато што ће бити свеопшти. Нико неће избећи овај Суд, као што нико не може да избегне смрт. Васкрснуће из праха праведници и грешници. Тада ће тела бити налик на душу. Неће бити од костију, неће бити груба, неће се састојати од влаге и земље, већ ће бити духовна и нетрулежна. Код праведних – по облику тела Христа Спаситеља васкрслог из

мртвих, код грешника – смрадна и ружна као и њихови грехови. Свети Јефрем Сиријски пише тајанствене речи: «Сви ћемо ми васкрснути у узрасту од тридесет три године.» Шта то значи? Човек у свом земаљском животу пролази кроз одређени циклус развоја. Тридесет година је време зенита развоја, људског савршенства у земаљском смислу ове речи. И људи у дубокој старости и бебе неће васкрснути у свом земаљском узрасту, у којем су напустили овај живот, већ у узрасту од «тридесет три године» – односно савршеном. Али ће истовремено блиски и рођени, наравно, моћи да се препознају.

Суд се назива страшним зато што ће на њему бити показана сва наша дела, све наше помисли, речи и скривене жеље срца. Све што смо чинили тајно постаће јавно, оно што је човек радио насамо откриће се пред читавим светом, што је чинио у тајним одајама свог срца постаће отворено и обнажено. И кад угледамо своје сопствене грехове у свој наготи, ругоби и гнусноби бићемо спремни да узвикнемо: «Горе, падните на нас и сакријте нас од ове срамоте!»

Браћо и сестре, свети оци су говорили о томе да постоји неко «сећање срца», које бележи све, сав наш живот, и унутрашњи и спољашњи. И ево на Страшном суду као да ће се отворити та књига, написана у дубинама наше душе и тек тада ћемо увидети какви смо стварно, а не онакви каквима нас је приказивала наша успаљена гордост. Тада ћемо увидети колико нас је пута благодат Божија призивала ка спасењу, кажњавала, миловала, и како смо се упорно противили благодати и тежили само ка греху и страстима. Чак ћемо и своја добра дела видети нагрижена лицемерјем, гордошћу и тајном користољубивошћу као црвима.

Суд се назива страшним зато што ће бити коначан. Овде на земљи, док год живимо, увек нам је отворено покајање, као врата која воде на слободу из мрачне тамнице греха. До Страшног суда могу да нам помогну молитве Цркве и ближњих. Али је Страшни суд коначан, после њега неће бити другог суда. На Страшном суду ће се догодити коначно одвајање добра и зла, светлости и таме. За праведне ће наступити вечни живот – вечно уподобљење Христу Спаситељу, вечно блистање и обасјавање Божанском светлошћу. У овом животу сваки тренутак ће доносити стално нову и нову, све већу срећу, све већу радост, све већу светлост, све веће блаженство.

А вечна смрт грешника јесте уподобљавање сатани, све веће погружавање у океан мрака. Ад је место заборава, то је место у које не допиру зраци милосрђа Божијег. Пакао је избрисан из љубави Божије.

Браћо и сестре, неки постављају питање: «А могу ли спасени бити срећни ако се њихови рођени и ближњи нађу у паклу, они с којима су били сједињени љубављу у земаљском животу?» То је тешко питање. Кад волимо човека ми у њему волимо нешто добро (чак и ако оно није добро, а нама изгледа тако), а кад устану грешници, они ће бити олицетворење греха и зла, они ће бити демоноподобни. Због тога нећемо моћи да их волимо, као што је немогуће, рецимо волети кугу или бацил беснила. Замислите да се вама најближи човек појави пред вама у обличју змије или шкорпиона; не бисте могли да га волите, већ би сте се са ужасом окренули од њега. Тако је и с осуђенима на паклене муке. Они неће бити пуни само очаја и тескобе, већ и сатанске гордости. Душе грешника ће киптети пламеном мржње према Богу и свему светом, мржње која је спремна да спали само Небо и рај!

Блаженство раја је блаженство светих у љубави према Богу и у међусобној љубави. Преподобни Серафим Саровски пише да би човек, кад би знао како је ужасан пакао и како је слadak рај био спреман да претрпи најстрашније муке овде на земљи. Једном је преподобног Симеона, који се назива Нови Богослов, Дух Свети озарио тако да је ускликнуо: «О, Господе, вероватно да изнад овог блаженства нема ничега на свету!» И добио је одговор: «Оно што овде на земљи у телу осећају чак и свети је у поређењу са будућим рајским блаженством као сунце нацртано на папиру у поређењу са сунцем које сија на небу!»

Свети Јефрем Сиријски пише, да ће односи међу душама бити другачији. Постоје Спаситељеве речи, које нису сачуване у Јеванђељу, него код древних отаца: «На оном свету ће унутрашње бити као спољашње, а спољашње ће бити као унутрашње.» Сад је спољашње тело, а унутрашње душа. У рају ће само тело бити продуховљено, постаће слично души. А унутрашње – душа, ће постати као спољашње, односно биће отворена. Јефрем Сиријски каже: «Ако само пожелиш да будеш код светих мученика – бићеш поред њих; ако пожелиш да се насладиш сладосном беседом с праведницима ти нећеш беседити с њима својим језиком, устима својим, већ срцем и душом, односно, видећеш својом душом њихове душе; наслађиваћеш се созерцањем њихове лепоте и љубави, који се изливају од сваког светог према свима.»

Браћо и сестре, само ће у рају, у вечном животу човек спознати тајну страдања, схватиће да су овде на земљи жалости, напори, болести и туге велики благослов Божији: човек пије чашу из које је пио Сам Господ Исус Христос. Због тога ћемо у вечном животу захваљивати нашим непријатељима, захваљиваћемо клеветницима, онима који су се према нама неправедно односили, зато што су они, сами то не знајући помагали нашем спасењу. Овде на земљи нам је много тога нејасно, али ту видимо само прву страницу оне књиге која ће се открити у вечности, а тамо ћемо схватити сву дубину премудрости Божије, сву снагу Његове љубави.

Једном је Александријски патријарх Теофил дошао на Нитријску гору и упитао најстаријег монаха: «Шта си нашао најбоље у духовном животу?» И овај одговори: «Да за све кривим самог себе!» И патријарх рече: «То не само да је најбоље, већ је то једини пут ка спасењу!»

Дакле, браћо и сестре, не заборавимо на Страшни суд, пробудимо из сна своју савест да нас она строго осуди још овде и тада ће Страшни суд за нас постати врата у вечни живот!

Амин.

Сретење Господње

(2./15. фебруар)

Реч «сретење» значи сусрет. Четрдесетог дана после Христовог Рођења Дјева Марија је у пратњи Јосифа Заручника донела Свог Сина у Јерусалимски храм како би испунила Мојсијев закон. У припрати храма су двоје старозаветних праведника – Симеон, назван Богопримцем, и Ана – дочекали свету породицу.

Симеон је потицао из свештеничког рода. У младости је учествовао у превођењу Библије на грчки језик. Ана, коју је народ поштовао као пророчицу целог живота се непрестано налазила при храму. У симболичном смислу Симеон је олицетворење Светог Писма, а Ана – усменог предања храма.

Храм је место тајног сусрета. Душа се, очистивши се у пламену покајања као руда у врелој пећи, среће с Богом. Она осећа Божанску благодат као нови живот, као невидљиву светлост, као присуство Божије, као истину и небески спокој. Сад Симеон и Ана, не само вером срца, већ и својим очима виде Бога. Храм је мистички центар света, у којем се мистички стичу сви упоредници и подневци земље и неба, храм је предворје вечности. У храму простор губи своју димензионалност, а време усмереност и неповратност.

У простору храма садржи се сва Васељена. Време је у храму савијено као пергаментни свитак, на којем је записана историја од првог дана стварања до Страшног суда. Свитак се може развити и прочитати у ритмовима богослужења. У храму је време циклично: дан, недеља, месец и година су попут кругова који се врте, који су стављени један у други. Светиња над светињама храма је непокретна тачка у Космосу који се креће. У храму Анђели заједно с људима чине

јединствен хор, чија се свака реч претвара у небески зрак. Храм је океан невидљиве духовне светлости. У храму се Небеска Црква сусреће са земаљском Црквом.

Дакле, по Мојсијевом закону, мајка је четрдесетог дана после рођења детета морала да донесе дете у храм. Ако је то био првенац за њега је био одређен симболичан откуп. По Мојсијевом закону првенац мушког пола је посвећиван Богу. Најстарији син је морао да обавља неки посао за храм. Кад је с временом потреба за оваквим пословима нестала, по утврђеном обичају се приносила жртва као откуп за првенца. За сиромашне је жртва била куповина два голуба при храму, која су затим пуштана на слободу. Тек након молитве очишћења у припрати мајка је могла да посећује богослужење.

Четрдесет дана после Христовог Рођења Дјева Марија је живела у Витлејему у кући Саломије, Своје рођаке, кћерке Јосифа Заручника из првог брака. Пошто Јеванђеље још није било објављено свету, Дјева Марија је строго испуњавала све законе и прописе Старог Завета. Апостол Јован Богослов је Бога називао Љубављу, друго име Бога је Смирење. Смирење је Христов печат на челу светаца.

Дјева Марија с Младенцем на рукама у пратњи праведног Јосифа иде у Јерусалим. Мајка Божија, Која Својом светлошћу превазилази Серафиме, Нерукотворни Храм Божји, повинујући се закону иде у Јерусалимски храм да би примила обред очишћења. Она пред Којом се клањају Анђели, повила је Своју главу под благослов свештеника. Марија и Јосиф донели су жртву искупљења за грехове целог света. Као што цар, обукавши се у просјака обилази своју земљу, тако и Владика храма као четрдестодневни Младенац, улази у Свој дом. Ову тајну знају само Анђели-Чувари и двоје светаца – Симеон и Ана. У ову тајну је такође посвећен и првоствештеник (најстарији свештеник чреде) Захарија, отац пророка Јована Претече. Старац Јосиф у својим рукама држи кавез са две грлице – жртву за Исуса, које су затим пуштене на слободу. Ово је пророчанство о томе да ће Исус Својом Голготском жртвом ослободити душе људи из тамнице пакла, да ће им дати слободу и Свој вечни небески мир.

У Јерусалимском храму је Стари Завет, који су представљали Симеон Богопримац и Ана пророчица срео Нови Завет, Младенца Исуса, Који се налази у рукама Пречисте Дјеве.

Свети Симеон Богопримац је преведећи књигу пророка Исаије одлучио да уместо речи «Дјева ће родити Сина» (в.: Ис. 7, 14) – напише: «Млада жена ће родити сина,» али га је зауставио Анђео, који је Симеону објавио да неће умрети док не види својим очима испуњење пророчанства. Прошле су деценије. Три пута је старац срео границу векова, али смрт као да је заборавила на Симеона. У Јерусалиму су деде причале унуцима да су још њихови очеви и дедови у свом детињству видели праведног Симеона, који је сваке суботе неизоставно долазио у храм на молитву. Старац је био живи летопис Израиља.

Дочекавши Марију у Јерусалимском храму Симеон је узео на руке Исуса и благословио Бога. Пророчанство се испунило. Време старчевог одласка из земаљског живота се приближило. Он је изговорио речи надахнуте молитве: «Ниње отпушчајешчи раба Твојего, Владико, по глаголу Твојему, с миром: јако видјеста очи моји спасеније Твоје, јеже јеси уготовал пред лицем свјех људиј: свјет во откровјеније јазиком, и славу људиј Твојих Израиља.» Ову молитву Црква поје свакодневно на вечерњем богослужењу. Затим је Симеон обративши се Божијој Мајци пророчки рекао да ће Њено срце пробости мач боли. Ко више воли више пати. У Јерусалимском храму Она је први пут преживела Своју Голготу. У речима пророка Она је угледала оно што очекује Њеног Сина. Већ у то време цар Ирод је подозревао да је његова превара откривена и да се мудраци неће вратити у Јерусалим. У царском дворцу су се разматрали планови како да се пронађе и убије Новорођени, Цар Исус. Остарели и болесни Ирод је одлучио да припреми себи

погребну даћу – да убије сву витлејемску децу. По предању, Симеона Богопримца су код зидина храма убили Иродови војници, који су га испитивали желећи да сазнају где се Исус налази.

На дан Сретења, Бог Који је невидљиво пребивао у храму Својом благодаћу, видљиво је ушао у њега. Затварају се последње пророчанске књиге. Стари Завет уступа место Новом Завету. Овако бледе и гасе се дијамантске звезде – лепота ноћног неба – у зрацима излазећег сунца. Ускоро ће бити срушен Јерусалимски храм, али ће се од његове основе као млади изданци од корена по целој Земљи разрасти хришћанске заједнице.

После приношења жртве света породица се вратила у Витлејем. Код јужне капије Јерусалима, иза градских зидина, надвијао се Иродов дворац као мрачна гомила камења. Прозори кула уски као пукотине личили су на очи змија, које су непокретним, упорним погледом гледале на пут. Дјева Марија је чувала дубоко ћутање, прививши Младенца уз Своје груди. Овако видећи злослутни црни облак уморни путници журе на крај пута да би што пре стигли до пристаништа и нашли склониште од олује која се спрема.

О МОЛИТВИ

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Кад су оштећени нерви читаво човеково тело је парализовано. Он личи на живи леш. Кад нема молитве парализован је цео човеков духовни живот. У њему се гаси вера, нестаје љубав, тамни нада.

Молитва је невидљива лествица, којом се човекова душа пење ка небу. Молитва је оно духовно камење од којег Анђели граде вечни дом за нашу душу. Молитва су она дивна семена посејана у срцу, од којих у вечности расте рајско цвеће. Због тога су свети оци молитву и назвали царицом свих врлина.

Постоји црквена и домаћа молитва.

Већ сам вам много пута говорио о томе да је црквена молитва неопходна за спасење хришћанина. Сви храмови света су сједињени невидљивим каналима благодати. Као што се пречници пресецају у једном центру, тако се и духовни зраци који исходе из свих храмова, и ако се се тако може рећи, из срца свих светих пресецају у свакој цркви.

Због тога се, кад се молимо у храму, за нас врши служба, за нас се моле у свим храмовима света. И у Јерусалиму, где је Гроб Господњи, и на Атону, на који не сме да крочи женска нога.

Нарочито је велик значај Литургије у којој се у светим симболима пред нама одвија читав земаљски живот Спаситеља, а такође се открива будућност Цркве и света. Онај ко присуствује Литургији својим духовним очима созерцава велике тајне Божије. И не само да созерцава, већ и учествује у њима.

Кад је преподобни Макарије, оснивач египатског скита упитао Антонија Великог, који га је посетио: «Шта нам још недостаје за спасење?» преподобни Антоније је рекао: «Храм, у којем би се служила Литургија.»

Молитве, које нам је Црква сачувала, које читамо из књига, написали су свети оци. То је вапај који излази из њихових срца, то је најчистији дах њихових најчистијих душа. Свети оци су боље од нас видели тајне духовног света, видели су своје сопствене душе у црним безданима пада, и у заслепљујућој светлости преображења. Због тога молитве које су они саставили имају огромну духовну снагу.

Кад читамо молитве по књигама ми беседимо с Богом речима светих: људи који су испунили вољу Божију, људи у чијим срцима је као неугасиво кандило сијало име Исуса Христа.

Речи молитава, написане у књигама, су речи које нам нису туђе. Ако их будемо пажљиво читали, покушавајући да слијемо с њима наш ум и срце, оне ће постати наше сопствене молитве. Али ми осим тога морамо да се учимо да разговарамо с Богом и својим речима: да молимо Бога за наше свакодневне потребе, да Му се захваљујемо за све. Свети Јован Кронштатски каже: «После молитвеног правила кажи Господу макар неколико својих сопствених речи. Како ће Богу бити пријатна та молитва! Како је оцу пријатно тепање малог детета.»

Браћо и сестре! Господ у Јеванђељу каже: *А кад се молите не говорите много* (тј. *сувишно руски текст*) (Мт. 6, 7). Како то да схватимо? Неки мисле да је «сувишно», многословље, - дуга молитва. Не, то уопште није тако. Многословним називамо човека, у чијем говору има више речи него мисли.

Говорити сувишно у молитви значи молити Бога за оно што нам није на корист. Говорити сувишно у молитви значи указивати Богу како и када шта да испуни. Бити многослован значи састављати своје молитве онако како се пишу стихови, као да желимо да делујемо на Бога својом

красноречивошћу. А овде је потребно само једно – искреност и непосредност. Наша молитва се мора изговарати језиком нашег срца. На небу се чује само језик срца.

Браћо и сестре! Постоји још једна врста молитве – непрестана молитва. То су кратка молитва или стихови из псалма, које човек треба да изговара што чешће, по могућству увек и стално.

Ученици светог апостола Јована Богослова су изговарали следеће речи из псалма: **Боже, в помошч моју вонми: Господи, помошчи ми потишисја** (Пс. 70, 1) (на српски је преведено: **Боже, похитај да ме избавиш, Господе, да ми поможеш!**) Преподобни Антоније Велики се увек молио: «Исусе, помози ми.» Свети Јоаникије Велики је понављао: «Упованије моје Отац, прибежишче моје Син, покров мој Дух Свјатиј, Тројице Свјатаја, слава Тебје!»

А већина светих отаца је творила и оставила нам у завештање Исусову молитву: «Господе, Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се мени, грешном!» Ову молитву треба да изговарамо што је могуће чешће. Прво после молитвеног правила – десет или петнаест минута, постепено повећавајући време. Њене речи треба изговарати без журбе. Кад смо сами – наглас. Кад се налазимо у присуству других људи ћутке, у свом срцу.

Браћо и сестре! Кад идете у цркву творите Исусову молитву. Кад седите за трпезом такође је понављајте у себи. Неки чак броје колико Исусових молитава треба да изговоре док не дођу од врата до капије у дворишту, колико Исусових молитава треба да изговоре док седе за трпезом. Они такорећи Исусовом молитвом испуњавају и мере читав свој дан.

Кад се Исусова молитва привије за наш ум она га чисти од прљавштине, лажи и лукавства. Она ум чини једноставним и светлим. Кад се молитва дотакне нашег срца она у њему стишава страсти као укротитељ дивље звери. Исусова молитва у нашим срцима буди љубав према Богу. Због тога неки од светих отаца Исусову молитву називају љубављу Божијом. Код апостола Петра је написано: **Ви сте изабрани род, царско свеиштенство** (1 Петр. 2, 9). **Царско**, зато што нам је обећано Царство Небеско и Божји благослов. **Свеиштенство**, зато што је молитва хришћана свештеност. Кроз молитву хришћана освећује се читав свет. Преподобни Јован Лествичник каже: «Буди епископ над срцем својим и у олтару срца приноси Богу мисаоне жртве - молитве.»

Браћо и сестре! Који су услови за правилну молитву? Пре свега то је припрема за молитву. Морамо да одвојимо свој ум од свега пролазног и испразног, од свих свакодневних послова. Свети Јован Златоуст каже: «Као на крилима подигни се увис, изнад земље и бићеш безбедан од свих непријатеља својих.» Затим, морамо имати представу о томе с Ким разговарамо, у Чијем присуству се налазимо, с Ким започињемо свој разговор – са Творцем неба и земље, са Заповедником Анђела, Он нас у том тренутку чује. Затим морамо имати наду да ће Господ испунити наше молитве. Господ је свемоћан, Он све може. Господ је неизрецива Љубав. Због тога Он жели да нам дарује већа блага него што ми сами себи желимо добра. Молитва мора бити што пажљивија. Ступајући у молитву ми као да ступамо у духовну битку; и тада у нама настаје читав облак помисли, опкољава наш ум («као облаци мушица», по речима светитеља Теофана Затворника). У нашем срцу се на молитви буде страсти.

Да, нико од нас нема чисту молитву. Чиста молитва је удео само Анђела. Али ми треба да се трудимо да сваку реч молитве осмислимо, да се одазовемо на њу свим срцем.

Преподобни Серафим Саровски је говорио: «Кад стојиш у храму затвори очи да ти ништа не би одвлачило пажњу, и тако се моли; али ако те демон буде бацао у дремеж гледај у свећу или кандило испред иконе и чини поклоне до појаса и метаније. Ако за певницом читају нејасно или ако не можеш да разумеш твори Исусову молитву.»

Браћо и сестре! Који су непријатељи молитве? То је пре свега гордост. Горд човек не може да се моли. Горд човек захтева дарове од Бога као да их је заслужио. Горд се труди да се одмах попне на високе духовне степенице, које нимало не одговарају његовом животу. Горд од молитве захтева чудо, чека га и зато се често вара у својим гордим надама. Неки причају како на молитви чују неке гласове, који исходе од икона, како својим очима виде Спаситеља. Браћо и сестре! То је превара демона и казна за гордост. У молитви човек треба да тражи само једно – опроштај својих грехова. А горд човек молећи се сматра да је већ свет.

Светитељ Игњатије (Брјанчанинов) је причао о једном обманутом човеку, који је још за живота сматрао да се његово тело претворило у свете мошти и одсекао је себи руку како би јој се други клањали као некој светињи. Сваком с ким год би се срео говорио је да је његова рука стављена у главни храм суседног манастира и да после сваке службе игуман и братија прилазе његовој нетрулежној руци и целивају је. Кад му људи нису веровали или кад су покушавали да га разумеју или кад су се просто смејали, он је падао у страشان гнев. Његово лице би се зацрвенело, из уста су излазили некакви нељудски звуци, као шиштање расрђеног гусана.

Друга препрека за молитву јесте униније и очајање. Очајање је губитак наде у Бога; а молитва без наде је Јудина молитва.

Препрека за молитву јесте злопамћење – црни огањ, који кипти у нашем срцу. Свети Јован Златоуст каже: «Ако желиш да те Бог услиши прво се из дубине душе помоли за своје непријатеље, а затим тражи од Бога шта хоћеш!»

Молитву ометају наши неисповеђени грехови, који стоје између нас и Бога као зид. Браћо и сестре, сви ми имамо главни грех, имамо омиљени грех, за који најмање желимо да се кајемо, од којег најмање желимо да се растанемо. И ево, овај грех је налик на змију која пије крв наше душе и чини нас немоћнима.

Због тога пре молитве морамо да видимо за који грех је наша душа највише везана, да га одсечемо од себе, да одрубимо главу змије, и тада ће заједно с њим отићи из наше душе и многи други грехови.

Непријатељи молитве су немар и расејаност. Ако расејаност и непажња у молитви долазе од сатанских искушења морамо у молитви да стојимо стрпљиво. Свети Василије Велики каже: «Ако желиш да се молиш пажљиво, али због слабости своје воље не можеш, ти стој, трпи у молитви и Господ ће те наградити за твој труд.»

Али ако можемо да се молимо пажљиво, а молимо се с немаром, то нас не приближава, већ удаљава од Бога. У једном од псалама је речено да идоли имају очи, али не виде, имају уши али не чују (Пс. 113, 12-14). Често на молитви стојимо као камени кипови, који само изгледају као људи, али не чујући и не схватају за шта се молимо.

Свети Василије Велики каже: «Кад стајеш на молитву пре свега захвали Богу за добротина, која ти је даровао у животу. Затим принеси покајање за своје грехове. Тек после овога моли Бога за оно што желиш, а затим заврши своју молитву славословљем упућеним Богу.»

Браћо и сестре! Неки питају: зашто Бог, ако је Добар и Свемогућ, тако дуго не испуњава наше молитве? Као прво, Господ не испуњава наше молитве онда кад ми за то молимо знајући да нам није на корист. Затим, Господ не испуњава наше молитве ако се молимо онако како не треба – с немаром. Господ понекад не испуњава наше молитве да би нас задржао у молитви. Он зна наше самољубље. Кад добијемо од Њега оно што смо тражили ми ћемо отићи као губавци, који се, кад су добили исцељење, чак нису ни осврнули на Христа Спаситеља (Лк. 17, 12-19).

Дакле, Господ не жури како би нас привикао на молитву. Понекад Господ не даје оно за шта Га молимо зато што још није дошло време. А понекад то чини споро како би нам даровао Своја блага у још већој мери него што смо молили и како би нас наградио за наше стрпљење.

Браћо и сестре! Свети Василије Велики је завештао да хришћани сваки дан мисле да је то последњи дан њиховог живота. Преподобни Јован Лествичник каже: «За молитву је потребно сећање на смрт.» Он пише: «Неки кажу да је молитва изнад сећања на смрт. А ја опевам два бића у једном лицу, односно сматрам да је молитва у сећању на смрт истинска молитва.»

Још сам хтео да вам кажем да по учењу светих отаца у молитви наш ум треба да буде чист и без икаквих представа. За то време се не смеју замишљати никакве слике, на пример, раја и пакла и никакви ликови. Треба се молити речима, а не представама. Ако се човек моли замишљајући нешто чулно, он само развија своју машту и чини је ватреном. А свети оци кажу: «Ђаво је вешт сликар.»

Свети Игњатије (Брјанчанинов) прича о томе како је једном код њега дошао светогорски монах. Светитељ је с радошћу примио монаха-путника желећи да од њега сазна нешто о његовом молитвеном подвигу. Упитао га је и на своје чуђење и ужас чуо је да овај кад се моли замишља пред очима Спаситеља и Мајку Божију. Светитељ Игњатије је одлучио да упозори обманутог: «Саветујем ти да за конак не узимаш собу на спрату,» рече он. Монах се зачудио због тога и упитао је: «Зашто, владико?» Светитељ је одговорио: «Може ти се одједном учинити да су Анђели дошли по тебе и да желе да те однесу на Атон, па ћеш пасти са спрата и разбићеш се.»

Монах рече: «Да, заиста сам имао такве помисли да Господ може у трен ока да ме пренесе на Атон!»

Тада га Игњатије (Брјанчанинов) упита: «Покушај да се молиш, а да ништа не замишљаш, само знајући и верујући да те Бог чује, и испричај ми шта ће се десити.»

После извесног времена овај човек дође код светитеља у недоумици: «Раније сам имао тако ватрену молитву, а сад као да сам изгубио Бога!» говорио је.

У ствари, није он изгубио Бога, већ је изгубио своје снове, које је сликала његова машта, другим речима, ослободио се страшне обмане, која је лако могла да га доведе до погибелји.

Дакле, браћо и сестре! Кад се молите ваш ум треба да буде прост, и ако могу тако да се изразим, прозрчан.

Не заборавите: молитва је пре свега плач због грехова. Да би молитва била истинска, без прелести, она мора бити испуњена осећањем покајања.

Један од отаца је говорио: «Смирење је мисаони Синај на којем се Господ јавља човеку!»
Амин.

Тумачење 90. псалма

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Псалам *Живиј в помошчи...* је 90. по реду у Псалтиру. У Светом Писму све има дубок унутрашњи смисао. «Девет» означава анђеоске чинове, «десет» - пуноту, савршенство, «деведесет» - посебан Промисао и помоћ Анђела онима, који читају овај псалам. Он почиње речима *Живиј в помошчи Вишњаго*. Господ је назван Вишњим. Зашто? Зато што је Он изнад сваке речи и мисли, изнад нашег осећања, изнад сваке представе о Њему. Бог је велика тајна. Он је назван Вишњим, зато што је Свемогућ и никаква сила не може да Му се супротстави. Назван је Вишњим да бисмо имали на уму да нас, ако је Бог с нама, нико неће савладати, да ће наша нада и вера бити победоносне.

Шта значи *помошч Вишњаго*? Помоћ је благодат, она невидљива сила, енергија, она духовна светлост, која силази од Бога, обасјава верне, крепи их, даје им снагу да иду путем испуњења јеванђељских заповести. Светитељ Јован Златоуст такође каже да је помоћ Божија

Свето Писмо, које је Господ дао људима. Зато човек мора да проучава Писмо, да се замишља над њим, да му прибегава у сваком тешком тренутку свог живота. У Писму ће човек наћи и савет, и помоћ. Шта значи *живиј в помошчи Вишњаго*? Ово значи онај који пребива с Богом. За телесне, земаљске људе смрт означава раздвајање душе и тела. Духовни човек смрт види у раздвајању душе од Господа.

Онај ко живи у помоћи Вишњег је онај који испуњава вољу Божију, односно човек у чијем срцу обитава Господ. Живети у помоћи Вишњег значи испуњавати заповести, посебно заповест љубави. Свети оци кажу: «Љубав је живот.» Што човек више воли, тим је његов живот дубљи и срећнији. Мржња и егоизам су духовна смрт. Грешник не живи, његово бивствовање је вечно умирање.

Затим се у псалму каже: ***В кровје Бога Небеснаго водворитсја***. Кров Бога Небеског је чудесни дом у којем је Домаћин – Сам Господ, Мајка је Дјева Марија, старија браћа су Анђели. У овом крову ће се настанити онај ко испуњава заповести Божије.

Зашто не просто Бога, већ Бога Небеског? Овако псалам узводи наш ум ка духовним сферама. Небо симболично означава вечност. Један светац је рекао: «Предом је увек отворена књига. Један њен лист је ноћно небо. Њега су на црном пергаменту написале звезде, као знаци, направљени од драгог камења. Кад га гледам осећам како је Бог бесконачан, како је велик! Ноћно небо изазива у мени дубоко осећање страхопоштовања и ја се клањам величини Творца. Друга страница ове књиге је небо дању. Ова страница је написана на тиркизном пергаменту златом сунчевих зрака. Као што сунце греје земљу, тако Господ Својом љубављу греје људе и зато у дневном небу видим образ Божанске љубави према нама – људима. Дакле, небо ми говори о величини Саздатеља, о Његовој блискости и љубави према нама.»

Водворитсја – значи наћи ће мир заувек – у овом псалму. Људском срцу ништа осим Господа не даје мир. Људско срце је бездано. Ништа земаљско, створено, пролазно, не може да га испуни, да му донесе срећу. Блажени Августин пише: «Ти си нас створио за Себе и зато само Ти можеш да нам даш истинску срећу. Бездан мог срца може да испуни само бездан Божанске љубави.»

Речет Господеви: заступник мој јеси и прибежишче моје, Бог мој, уповају на Него. Да ли је Господ заиста наш заступник и наше прибежиште? Како поступамо кад наступи време искушења и туге? Да ли чешће тражимо земаљске покровитеље, да ли прибегавамо различитим лукавствима и довијањима, правимо планове и лупамо главу како да изађемо из настале ситуације и тек кад се све земаљске наде руше прибегавамо Богу? А ако је тако да ли се може рећи да је Бог наш заступник? Не! Он је наш заступник онда кад је сав наш живот испуњење јеванђељских заповести, кад се пре свега уздамо у Њега, а не у људе.

Јако Тој избавит тја от сјети ловчи и от словесе мјатежна. – ***Сјет ловча*** је поквареност демона. Као што ловац копа јаму, побија коље, развлачи мрежу и одозго је покрива да буде неприметна, тако и нас демон лукавством, препреденошћу и поквареношћу уводи у грех.

Светитељ Теофан Затворник каже: «У дубинама пакла демони као да се скупљају на састанак. Они се међусобно саветују како да погубе овог или оног човека, нарочито подвижника, помажу један другом да остваре свој паклени план.» Зато свец и кажу да ми као да смо окружени невидљивим мрежама. А преподобни Антоније Велики је видео саму мрежу којом је била премрежена цела Земља и са сузама је упитао: «Господе! Ко ће избећи ову мрежу?!» И зачуо је одговор: «Само смирен човек. Ђавоља мрежа не може да га дотакне!».

И от словесе мјатежна. Метежна реч јесу наше греховне помисли, које душу доводе у стање унутрашње борбе, метежа против Бога. Нарочито су то страсти као што су завист, јарост и

гнев. По тумачењу светитеља Кирила Александријског метежна реч су такође учења јеретика и расколника, усмерене против Христове Цркве.

Плешчма Својима осјенит тја, и под криље Јего надјејешисја. Као што војник заклања својим раменима дете штитећи га од непријатеља, тако Господ штити оне који се уздају у Њега. Светитељ Јован Златоуст каже: «Он ће те раменима Својим заклонити! Значи, Он стоји испред тебе, а ти иза Њега. Шта то значи? Ако испуњаваш заповести Божије, то значи да идеш за Господом и тада те Он штити Својим раменима.»

Даље свети Јован објашњава да у изразу **под криље Јего надјејешисја** реч **криље** означава Нови Завет, Свето Јеванђеље. Ако се **плешчи** могу упоредити са Старим Заветом, који је ограђивао човека од мноштва зла, али није могао да подигне од земље његову душу, Свето Јеванђеље – **криље** – узноси човека изнад земаљског.

Оружјем обидет тја истина Јего. Апостол Павле пише: **Са оружјем праведности десним и лијевим** (руски текст: **С оружјем истине у десној и левој руци**) (2 Кор. 6, 7). Човек, који живи у истини и говори истину је страхан за демоне и грешнике. Нечастиви цареви су дрхтали пред пророцима, који су их разобличавали. Ипак, у највишем смислу је Правда, Истина, Сам Христос, Који је рекао: **Ја сам Пут и Истина и Живот** (Јн. 14, 6). А оружје Истине, оружије Христа је крст, који нам је дат као велика заштита против демонских сила. Светитељ Кирил Јерусалимски каже: «Ово је оружје, које ти је Бог дао на дар. Ово је мач који не смеш да стављаш у корице, већ треба да га држиш у својим рукама. Сваки посао започињи и завршавај знамењем крста. Без обзира да ли крећеш на пут, осени га прво крстом, ако улазиш у кућу, закрсти врата, ако лежеш у постељу, прво је прекрсти.»

У псалму је речено: **Не убојишисја от страха ноишнаго.** То је оно што се код светих отаца назива страховање: нејасан, несхватљив, страхан, тежак ужас, који наводи демон, кад се човеку леди крв у жилама, кад му је тешко да изговори и само Христово име.

От стрјели љетјаишчија во дни, от вјешчи во тмје преходјаишчија. Ствар, која пролази у тами су наше телесне страсти, које се рађају у тамним дубинама наше природе, оне страсти, које кријемо од свих. А стрела која лети **во дни** су душевне страсти: гордост, таштина, среброљубље, којих се често чак и не стидимо.

Један од отаца каже да су ствар, која пролази у тами грехови за које ни сами не знамо, они којих не можемо да постанемо свесни, које не можемо да анализирамо, али они као црви разједају нашу душу. Зато се и молимо: «Од тајних мојих очисти ме, опрости знане и незнане грехове моје.»

Падет от страни твојеја тисјаишча, и тма одеснују тебје, к тебје же не приближитсја. Ако се преведе ово значи: «С твоје леве стране пашће хиљада, а с десне т(а)ма, односно десетине хиљада, много више, а неће ти се приближити.» Какви су ово непријатељи, који нас опкољавају са свих страна? С леве су демони, који нас искушавају очигледним греховима, који пред наше очи изводе порочне слике греха. А што се тиче непријатеља с десне стране – то су демони који представљају лажно, привидно добро. Човек мисли да чини нешто добро, а у ствари овај пут води у пакао. Искушења с «десне стране» су неразумна ревност кад човек има веру, али му недостају љубав и разум. Ово су подвизи, који се предузимају уз нарушавање светог послушања. Браћо и сестре, овом лажју демон стиче више плена него очигледним греховима.

Обаче очима твојима смотриши и воздајаније грјешников узриши. Овде се подразумевају и чулне и духовне очи. Често видимо како грешници добијају оно што су заслужили још у овом животу, али најстрашнија плата није казна, већ то што човек губи благодат.

Често завидимо грешним и порочним људима, који наизглед живе у срећи, задовољству и богатству. Али, ако би вам се понудило да се на цео живот будете затворени у дубоку, мрачну јаму, у којој би било скривено благо, али у коју не би допирала сунчева светлост, да ли бисте пристали на то?

Не, већ бисте то сматрали страшном казном!

Оваква је судбина грешника, који се лишавају Божанске светлости, благодати и истинске духовне радости, они као да су живи сахрањени.

Овде се говори и о плаћању грешницима на Страшном суду.

Ангелом Својим заповјест о тебје, сохрани ти тја во всјех путјех твојих. Сваки човек има Анђела-Чувара. И кад смо у невољи, Господ шаље светле духове да би нас заштитио. Овако мајка пажљиво узима на руке дете ако види да је пут опасан. Тако отац подиже сина и носи га ако пут води изнад провалије, тако да дете и не примећује страшну опасност. И тако у тренуцима искушења – који су за нас видљиви и невидљиви – Господ шаље Анђеле да би сачували живот и душе Његових слугу.

На аспиду и василиска наступиши, и попереши лва и змија. Под аспидом свети оци подразумевају клевету и злорекост, аспидин отров је на њиховим устима (Рим. 3, 13). Под василиском се подразумева завист, под лавом – окрутност, под змајем-драконом – гнев. Још неки богослови сматрају да се овде говори о четири демонска степена, који ратују против човека, чија нам имена Господ по промислу није открио. Тако је и псалмопојац и пророк цар Давид рекао: **Не помјану имен их устнама мојима** (уп.: Пс. 15, 4). И овде их он изводи под видом змија и љутих звери.

Даље је у 90. псалму написано: *Јако на Мја упова, и избављу и: покрију и, јако позна имја Моје. Воззовет ко Мње, и услишу јего.* У Библији је речено: *Тврда је кула име Господње, к Њему ће утећи праведник, и биће у високом заклону* (Прич. 18, 11).

И оци Цркве су нам заповедили да се молимо Божјим именом – да творимо Исусову молитву, у којој душа спознаје Бога. Оци кажу: «Овде је написано о спознавању именом Божјим, осећањем својим и срцем својим.»

Псалам се завршава речима: *Долготоју дниј исполњу јего и јављу јему спасеније Моје.* Под дужином дана подразумева се вечни живот, под спасењем – општење људске душе с Божанством. Свети Марко Ефески пише: «Вечни живот је вечно кретање душе ка Богу, где је увек стално ново и ново, ово вечно озарење човека Божанском светлошћу.»

Браћо и сестре! Ако будете читали Псалтир с пажњом, ако будете проницили у речи 90. псалма с пажњом и сваки пут доживљавали овај псалам као нов, непознат вама, пред вама ће почети да се открива његова све већа и већа дубина. Свака реч овог псалма засветлеће за вас као у новим бојама, новим сјајем, новим блеском.

У молитви је главно свештени страх. У Светом Писму се каже: **И би услишен због побожности своје** (уп.: Јевр. 5, 7).

А ми се често молимо с непажњом, нерадо, као да испуњавамо тешку дужност, као да плаћамо Господу данак, који нам је тежак. Речи молитве изговарамо без пажње, равнодушно, и оне као да се затварају за нас. Има цветова који од неопрезног додира затварају своје латице, такве су и речи молитве.

Молитва је душа нашег живота. А пажња и свештени страх су по речима светих отаца – душа саме молитве.

Амин.

О Великом посту

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Стојимо у предворју Великог поста. Велики пост у себи садржи Четрдесетницу и Страсну седмицу, посвећену сећању на последње дане земаљског живота, на страдања и смрт Христа Спаситеља.

Света Четрдесетница има неколико симболичних значења. Четрдесет година је Израил лутао у Синајској пустињи после изласка из Египта. Свети оци су говорили да је то слика историје човечанства: излазак из пакла и пут ка Небеском Царству – испитивања, искушења, ратови и опасности, на које човек наилази у овом земаљском туђиновању. Затим, света Четрдесетница има за свој првообраз четрдесетодневни пост Господа у пустињи. И данас се показује четрдесетодневно место у пустом, сунцем спаљеном стеновитом крају иза Јордана, где се издиже гора, која се назива гора Испушења. И на крају, треће. Цифра 40 у црквеној симболици, у библијској симболици означава човеков живот – живот једне генерације.

Четрдесетница означава наш земаљски живот. Њен завршетак и празник Васкрса нас подсећају да је овде труд, тамо награда, овде су сузе, тамо је вечна утеха, овде је покајање – тамо је светла радост спасених, овде је дуг и тежак пут духовне борбе, тамо је неизрецива радост и вечно озарење Божанском светлошћу.

Данашњи дан – недељу пред пост, Црква је назвала «сећање на Адамово изгнање из раја». Зашто нас Црква данас позива на размишљање о овом догађају библијске историје? Господ је створио анђеоске чиновне у трен ока. Видљиви свет је стварао у шест периода, показујући поредак и слику усхођења од нижег ка вишем – у самом стварању света се указује лествица савршенстава. И последњег дана је створио човека – као владара и цара над видљивим светом. Узевши земљу, Господ је у њу удахнуо Свој дах, и зато се човек састоји од два дела: он је и дух и тело. Док су остала жива бића – само тела, која немају живот, већ припадају земљи, човек је дах Божји, затворен у тело, као драгоцен дијамант у оквир. Он припада небу и вечности и стоји на граници између два света: видљивог и невидљивог, земаљског и небеског. Свети оци човека називају ипостасју – представником целог света, целог Космоса.

Браћо и сестре! Господ је Адаму дао највеће достојанство – образ и подобије Божије – и слободну вољу у избору добра и зла. Затим Господ ствара Еву. Ово библијско место је многим нејасно и изазива недоумицу. У Библији је речено: ***И Господ Бог пусти тврд сан на Адама, те заспа; на му узе једно ребро, и место попуни месом; И Господ Бог створи жену од ребра, које узе Адаму, и доведе је к Адаму*** (1 Мојс. 2, 21-22). Шта ово значи? Да је Господ Еву створио ни из чега, као Анђела, или од земље, као Адама, човечанство не би имало једно, већ два начела, носило би поделу у себи. Али стварање жене из тела мушкарца садржи у себи велику мисао о јединству целог људског рода. Адам је извор из којег се као огромна река која не оскудева, рађају нове и нове генерације.

С богословске тачке гледишта цело човечанство се потенцијално налазило у Адаму. Свети оци кажу да у стварању Еве постоји велика морална заповест, заповест љубави, сродства између мушкарца и жене.

Господ је Адама настанио у рају. Свети оци кажу да је Адам био у рају, али је и рај био у самом Адаму: то је благодат Духа Светог. Он је требало постепено да се усавршава у љубави према Богу кроз извесна искушења, која му је Господ слао. Испитивање за Анђеле је била њихова сопствена лепота, велелепност и слава: да ли ће се окренути созерцању самих себе или ће остати одани Богу? За човека је испитивање било нешто друго. У рају су расла два дрвета, дрво познања добра и зла, које човек није смео да додирује и дрво живота које је човеку даровало бесмртност.

Свака Књига Библије, свако казивање Писма садрже и буквални и симболички, духовни и тајанствени смисао. У духовном смислу, који не негира буквално, ова два дрвета су означавала: дрво живота – богоопштење, једињење људског духа с Божанским Духом, а дрво познања добра и зла – богопознање, сферу највиших духовних созерцања, за која човек још увек није био способан.

Библија говори о разговору људи с демонским силама, које су се појавиле у Едему у облику змије. Змија је сатана, који пузи по земљи, који је изгубио љубав и тежњу ка Богу – анђеоска крила, сатана који лежи у праху, сатана, који гмиже у праху, који се после отпадања од Бога погрузио у духовну таму и материјалност. Он уверава људе да ће окусити плод с дрвета познања добра и зла одмах сами постати као богови, биће једнаки Богу, биће слободни владари свог битија. Сатана је дрво познања добра и зла приказивао као неки талисман; приграбивши овај талисман незаконито човек као да постаје неограничени владар Космоса и свог живота. Овој саблазни наши прародитељи нису одолели и нарушен је савез између човека и Бога. Док је раније у нашим прародитељима обилно обитавала благодат, која их је обасјавала Божанском светлошћу (светитељ Јован Златоуст пише: «Не говори да су наши праоци у рају били наги. Не, они су били обучени у најлепшу одећу: то је била одећа од светлосних зрака. Зар је сунце наго? Сунце је обучено у сопствену светлост и сјај – тако су били одевени и људи»), - сад се ова светлост угасила и људи су угледали своју наготу. И љубав према Богу су замениле чулне страсти. Љубав према Богу је нестала – Бог се од највеће радости за људске душе, од основе њиховог живота претворио у спољашњу страшну силу која кажњава. И осетивши како се Он приближава, Адам се крије у жбуњу, односно бежи од Бога. Крије се у жбуњу – ето симбола тога да Адам у материјалном жели да заборави, да угуши духовно.

Господ пита Адама, да није узбрао плод с дрвета познања добра и зла. Бог је свезнајући, али Он од човека жели покајање. Међутим, у Адамовој души је само страх, неповерење према Богу. Он почиње да се правда тиме што га ја саблазнила жена – Ева, коју му је Бог дао. Ева каже да ју је преварила змија. Они себе не сматрају кривима. Једно пребацује кривицу за злочин на друго, и на крају оптужују Самог Господа...

Унутрашњи рај у Адамовој души је нестало. Он је био спаљен, грех га је претворио у пепео. Пребивање у рају, у Едему, би сад за Адама било не само бесмислено, већ и мучно, овде је он у свом новом стању могао да дође до демонолике мржње према Богу. И зато га Господ истерује из раја.

Понекад нам је тешко да схватимо зашто је ово изгнање милост Божија према Адаму. Али ево навешћу вам као пример једну причу, коју сам прочитао још у детињству. Неки злочинац спасавајући се од потере у планини случајно упада у дубоку пукотину. Он тражи излаз и не може да га нађе – стене су окомите. После неколико дана злочинац на крају налази пукотину, али је она толико уска да је немогуће провући се кроз њу, једва му полази за руком да протури руку. И бегунац кроз пронађену види пукотину поток с прозрачном, кристалном водом, али овај поток је за злочинца недостижан. Бегунац малаксава од жеђи, и изглед воде на свега неколико корака је за њега просто неиздржив. Усне злочинца су се испуцале, на очи се навукла скрама, он почиње да бунца. Бегунцу се чини да већ пије воду из потока... али бунило пролази и изглед недостижне воде злочинца поново доводи до помахниталости... Тако би, браћо и сестре, и за Адама у његовом стању богоодбачености, неспособности за примање благодати, само пребивање у рају, да је остао у њему, послужило као горка мука.

Неки не схватају шта је пакао: «Како Господ може да споји Своју велику љубав и муке које су припремљене за грешнике?»

Али богослови кажу да је пакао последња милост Божија према грешнику. Кад би се непокајаном грешнику показао рај само гледање недоступних – заувек! – блаженстава вечног живота за њега би се претворило у неиздрживу патњу. Зато је за грешника боље да буде у паклу, у земљи заборава.

Адам је био истеран из раја и тако је и почео његов земаљски живот пун туге. Овде је стекао покајање; невоље су као огњиво из камена «исклесале», «истресле» покајање из његовог срца. Господ је рекао: **У који дан окусиш од њега, умријећеш** (2 Мојс. 2, 17). И Адам је умро, али је умро духовно. Физичка смрт је одвајање душе од тела, а духовна је њено отпадање од Бога. Зато је живећи на Земљи Адам духом био мртав. Он се налазио под јармом смрти, пакла, ђавола. Кад је после дугог живота на земљи Адам преминуо, деца су изнад његовог гроба направила жртвеник, а пре светског потопа Ноје је узео Адамову главу у ковчег као благослов за цело човечанство; затим ју је Ноје предао најстаријем сину – Симу. По предању, Сим је саградио град Јафу и тамо је сахранио Адамову главу, насувши на место на којем је била сахрањена брдо, а у близини је основао град Јерусалим, чији је цар, по предању, био сам.

Неки могу да кажу: «Згрешио је Адам, али због чега сви ми морамо да носимо његову казну? Зар је то праведно?» Али, браћо и сестре! Да, ми носимо казну за грех Адама, али треба имати на уму да заједно с овом казном наслеђујемо и велики благослов, који је дарован нашим праоцима. Замислите да вам је отац оставио огромне дугове, које треба платити зајмодавцима, али сте заједно с дуговима добили још и небројена блага. Добили сте благо од Адама – то је образ и подобје Божије, које му је даровао Господ. Неко ће се успротивити: «Не, добили смо друго – страдања у земаљском животу, смрт, трулежност.» Да, тако је, али смо добили и нешто много веће – обећање вечног живота. Ако је Адам изгубио Едем, нама је Господ даровао Небеско Царство. Ако је Адам био образ и подобје Божије, сад је Сам Христос примио обличје човека и тиме је људску природу узвисио изнад анђеоске.

Дакле, обећан нам је вечни живот. Добили смо двоструку блискост с Богом кроз оваплоћење Христа Спаситеља, стекли смо право да се називамо синовима Божјим – по благодати.

Браћо и сестре! Данашњи дан се назива још и «недеља праштања». Црква нам заповеда да данас опростимо свима онима, који су нас увредили и да замолимо за опроштај оне пред којима смо криви. У суштини, криви смо пред свима. Грех који се зачиње у човековом срцу, нека је то чак и греховна мисао, не само да трује душу, већ као да зрачи невидљиве зраке, сличне смртоносним зрацима радијације, који прљају и заражавају све унаоколо, помрачују живот рођених и блиских, тако да онај ко чини грех не штоди само себи, већ и људима из околине, а у неким неухвативим последицама – и читавом човечанству. Зато смо заиста криви пред свима: јер ко је без греха?

Реч «опрости» је једна од најсветлијих на Земљи. Људи на растанку једни другима говоре: «Збогом!» «Опрости!», односно: можда се више нећемо видети. Нека на нашем срцу не буде зло непраштања, овог змијског отрова.

Тражимо мир и спокој, али идемо лажним путем: желимо да људи живе по нашој вољи. Ово никад нећемо успети да остваримо. Стичемо унутрашњи мир и спокој само онда кад за све животне потешкоће и невоље не кривимо друге, већ само саме себе – и више никога.

Неки су у недоумици: «Како могу да замолим за опроштај ако ме је човек увредио, ако ми је нанео велику увреду, ако је сурово поступио са мном?» Али Господ је рекао: **Праштајте и опростиће вам се... каквом мером мерите, таквом ће се и вама мерити** (уп.: Лк. 6, 37-38). Што већу неправду и увреду опростите тим ћете већу благодат и награду добити од Бога. Често људи на ово узвраћају: «Неправедно сам увређен!» Али то је само наше пролазно слепило. Зар у

прошлости нисмо чинили грехове за које нам није узвраћено? Ево сад овом увредом, која се чини неправедном, плаћамо своје грехове.

Преподобни Јефрем Сиријски пише о томе како је једном недалеко од места на којем је он живео пронађен мртав човек. Преподобни је тад био још младић, посумњали су да је он убица, ухватили су га, бацили у тамницу у којој је чекао суд и пресуду – можда и смртну казну. Свети Јефрем је у тамници размишљао о томе да су је потпуно безразложно окривљен и ухваћен, пошто су други у њему погрешно видели убицу, плакао је и питао Бога: «Има ли праведности у овом свету?» И одједном се светац сетио: ево он је још дете које чува овце. Поред њега је пролазио путник. Пси су се бацили на њега. Мали Јефрем је лако могао да их отера, али је оклевао и пси су растргли путника. И тада је светац спознао да су његове невоље казна за грех који је учинио у детињству. И узвикнуо је: «О, Господе, прави су путеви Твоји! Велика је правичност Твоја!»

Дакле, не заборавите и ви, браћо и сестре, да неправичности као да и нема, да нам Господ у људима, који нас вређају шаље казну за грехове, које смо некад починили.

Неки кажу: «Ако будем замолио за опроштај, то ће бити испољавање слабог карактера, малодушности.» Није истина. Да би човек замолио за опроштај потребна је велика храброст и сама молба је победа над гордошћу. «Али човек ме неће разумети ако замолим за опроштај?» С каквим осећањем се обраћамо човеку, овакво осећање се рађа и у његовој души. Али, претпоставимо да вас онај ко вас је увредио, или насупрот томе, човек којег сте ви увредили заиста не схвати, ипак, ваш Анђео-Чувар ће вас благословити! У тај дан, у стара времена, људи су посећивали своје пријатеље, познанике, поздрављали су се једни с другима за Велики пост, као да одлазе на далеки пут. Хришћани су ишли на гробље, на којем су били сахрањени родитељи, рођаци и пријатељи и тамо, на гробовима, молили су мртве за опроштај и молили су се за њих.

И ово је важно, браћо и сестре! Из житија нам је познат следећи случај. Једном су се у Константинопољу за време службе посвађали свештеник и ђакон. Изrekli су један другом много увредљивих речи. Ђакон је отишао кући и пошто је био увређен неколико дана није ишао у цркву. А кад је дошао сазнао је да је свештеник умро и да је већ сахрањен. Ђакон није знао шта да ради! Сам је себи забранио да служи, није учествовао у Литургији, плакао је због свог греха, због тога што не може да измоли опроштај од свештеника. И ђакону су рекли да у Константинопољу постоји тајни угодник Божји – свети праведни Никита, који може да му помогне у невољи. Ђакон је пронашао светог Никиту и замолио га је да се моли да му се опрости грех. Светац рече: «Ове ноћи иди на припрату цркве у којој си служио!» Ђакон је испунио оно што му је било заповеђено. Њих двојица су обишли све храмове Константинопоља, молили су се на припрати сваког од њих (такав је био обичај светог Никите) и на крају су се вратили до цркве у којој је служио ђакон. Свети Никита је клекао на колена и почео ватрено да се моли. И тада се десило чудо: ђакон је видео да су се врата цркве сама отворила. Они уђоше у мрачни храм. Неочекивано се упалило светло, отвориле су се Царске двери и ђакон је угледао свештенослужитеље у светлим одеждама, који су служили. Међу њима је ђакон препознао свештеника, којег је увредио. Ђакон паде на колена пред њим, загрли његове ноге и замоли за опроштај. Јереј је такође клекао пред ђакона на колена и заузврат је замолио да му опрости. Ђакон и јереј су се загрлили и пољубили. Затим је виђење престало... Да! Не само живе, већ и мртве морамо да молимо за опроштај.

Ступамо у Велики пост. Постоји телесни пост и постоји духовни пост. Телесни нам помаже да се боримо с телесним страстима, али је много важнији духовни пост. Да би Господ примио нашу молитву потребно је покајање, неопходно је да једни другима опростимо, потребно је неосуђивање и молитвено тиховање. Иначе, шта нас чека? Змија читаву зиму проводи без

хране, али је у пролеће, кад испузи из брлога, њен отров посебно смртоносан. Најдуже од свих живих бића на земљи без хране може да живи шкорпион, али он без обзира на такво «уздржање» остаје шкорпион.

Зато, браћо и сестре, ако будете крили у свом срцу отров, ваш пост ће бити пост шкорпиона. Он вас неће исправити, неће вас приближити Богу.

Браћо и сестре! Велики пост је слика нашег земаљског живота. Он се завршава радошћу Васкрса и нека би дао Господ да се труд и невоље нашег живота претворе за нас у вечну, светлу, бесконачну радост!

Победа Православља

У име Оца и Сина и Светог Духа!

Браћо и сестре! Данашњи дан се назива Победом Православља. Ова реч звучи као победоносна песма у славу Свете Православне Цркве. Црква је стуб и утврђење истине, духовно, мистичко тело Христа Спаситеља. Црква је благодат Божија, која обухвата људе и Анђеле, она је Невеста Христова. Ученик апостола, свети Иринеј Лионски пише: «Као што богаташ у својој ризници чува злато и драгоцености, тако су и апостоли предали Цркви све што су чули од Христа Спаситеља, све што служи нашем спасењу.» Црква не може да погрешити, не може да лаже, не може да учи греху, јер је она тело – Христа Спаситеља, јер је она нераскидиво повезана с Небеском Црквом. У Символу вере је речено: «Вјерују... во јединују Свјатују Соборнују и Апостолскују Церков». То значи да смо дужни да прихватимо оно што прихвата Црква, да одбацујемо све што она одбацује и да само у њој тражимо своје спасење.

Браћо и сестре! У Светом Писму Црква се назива телом Христовим, дисање овог тела је благодат, Дух Свети, крв су Тајне. Као што су у телу сви удови међусобно сједињени јединством живота, тако смо и ми у Цркви дужни да будемо сједињени јединством љубави и вере. Црква је велика породица, чија је Глава – Бог, Мајка – Дјева Марија, наша старија браћа су Анђели и свети. Ово је невидљива Црква. Видљиву чине људи, хришћани који се окупљају у храмовима.

Ми у Цркви тражимо исцељење од својих грехова, слабости и порока, долазимо у њу попут болесника, који желе да дођу у болницу и који у њу носе своје недуге, ране и чиреве... Зато се понекад испушта из вида да је Црква духовна; људи заборављајући на то да је Црква сила Божија и Његова благодат, понекад гледају само на децу Цркве и на њихове недостатке. Али ма како немоћни да смо, ма како да смо грешни, ми смо чланови Свете Цркве, Господ нас је позвао и ми смо дошли у храм због тога што смо чули Његов позив, што смо осетили Његову благост и пожелели спасење.

Црква се назива Невестом Христовом – Невестом, за коју је Господ пролио Своју Божанску крв. Значи, док смо у Цркви – ми смо у љубави Христа Спаситеља, грејемо се под зрацима Његовог Божанског милосрђа.

Једном је мирјанин-католик питао православног свештеника: «Лоше се сналазим у догматима, не познајем историју Цркве, да ли можете да ми очигледно покажете у чему је предност Православља?» Он је одговорио: «Бог је највиша Премудрост, највише Добро и највише Лепота. И ево, Сама Лепота се одразила, оваплотила у нашем богослужењу. Слушајте пажљиво црквене напеве, древне напеве, чија историја понире у дубину векова, напеве у којима су генерације православних хришћана изливале своју душу, кајући се пред Богом и узносећи се према Њему на крилима духовне радости. У њима су ритмови небеског живота, у њима душа чује одјеке анђеоског појања. Погледајте православне иконе, на њима нема «плоти», на њима

апсолутно нема земаљске «лепоте! – оне пред вама откривају духовни свет, они су као зраци светлости на небу. На нашим иконама нећете видети обнажена тела као на вашим сликама, у нашим храмовима нећете наћи статуе као у вашим црквама, које својом тежином као да су урасле у земљу. Ликови на иконама су пуни небеског спокоја и мира, оног мира, који је Господ обећао онима који творе Његову вољу. Зато је православна икона – унутрашњи тајанствени сусрет душе са светињом. Икона приморава најискреније струне људског срца да звуче, зове га на молитву, открива пред њим небески свет.

Наше богослужење и наши обреди су лишени истакнуте театралности и спољашњих ефеката, они су величанствено једноставни и пуни строге лепоте, али колико се смисла у њима садржи! У њима је симболично одражена сва свештена историја. Обреди Цркве нас на изванредан начин чине учесницима у земаљском животу Спаситеља, они узвишавају душу, они као да савлађују и време и простор.

Прочитајте наше молитве, које су написали велики сведи: у њима као да осећамо дах њихових уста и куцање њихових срца – оне су испуњене таквом топлином! Свака молитва је исповест душе пред Богом! ...Наше православно богослужење је пуно небеске лепоте, с којом не могу да се упореде ни велелепност слика, ни величанственост статута, ни тананост музичких дела ваших најбољих мајстора. Наша лепота је духовна и зато је неисцрпна, она се открива верном срцу сваки пут са све већом и већом дубином у тајанственом молитвеном созерцању.»

Браћо и сестре! Данас је празник Победи Православља. Потпуни тријумф ће се открити у вечности – у свој својој велелепности, величини и сјају. А тријумф Православља на земљи је у томе што се спасење налази једино у Православној Цркви. Светитељ Јован Златоуст пише: «Најјача на свету је Црква, она ће те заштити и спасити. Црква је ограда дворишта Христових оваца; док си у овој огради безбедан си, ако изађеш из ње, ухватиће те љута духовна звер.» Свештеноченик Кипријан Картагински душу, која је отпала од Цркве пореди са зраком, који је одсечен од извора светлости, с потоком, који је одвојен од извора, с граном која је откинута од дрвета.

А блажени Августин као да подвлачи црту после свега овог, каже: «Без Цркве се може веровати у Бога, без Цркве се може исповедати Света Тројица, држати Јеванђеље и чак проповедати. Једино што човек не може без Цркве јесте да не може да се спаси!»

Дакле, браћо и сестре! Не заборавимо велику заповест: «Коме Црква није Мајка, њему Бог није Отац!»

Крстопоклоњење

У име Оца и Сина и Светога Духа!

«Крсту Твојему поклоњајемсја, Владико, и Свјатоје Воскресеније Твоје славим.» (Крсту Твом се клањамо, Владико, и Свето Васкрсење Твоје славимо.) Духовно поклоњење Крсту је стално осећање захвалности према Богу због крсних страдања, која су нас избавила од вечне погибелји, од пакленог огња, од гроба богоодбачености и заборава у којем је требало да нестане читаво човечанство.

Један богослов је рекао: «Да те је ујела змија-отровница и да си неизбежно морао умрети у страшним мукама, али је твој друг својим устима исисао отров из ране и сам умро од овог смртоносног отрова, како би ти било драгоценост сећање на њега, сматрао би га за свог највећег добротинитеља, а Христос је за тебе учинио много више... Он је испио страшну чашу паклених мука која те је чекала, чашу коју је требало да пијеш вечно.» А чиме ми одговарамо Христу,

нашем Спаситељу? Углавном равнодушношћу и хладноћом. Духовно поклоњење Крсту је покорност Промислу Божијем, то је трпљење у тешкоћама и искушењима, - у ономе што чини крст нашег земаљског живота.

Неки оци су говорили: најузвишенија молитва је «Нека буде воља Твоја, Господе!» Кад мрак тескобе као црни облаци постаје све гушћи око нас, кад као да се гаси светлост Божија за нас, и кад нам изгледа да више нема избављења и спасења, кад пропадамо под тежином патње треба непрестано да говоримо и понављамо: «Господе, нека буде воља Твоја, нека буде воља Твоја!» И кад нам засија светлост наде, Господ ће нам и у жалостима послати небеску утеху.

Духовно поклоњење Крсту је жеља да човек олакша патње других, да на известан начин преузме на себе њихов труд, њихове немоћи и болести, као што је Господ на Крсту узео на Себе наше грехове и страдања. Преподобни Агатон је рекао: «О кад бих могао да дам губавцу своје тело, а да узем од њега тело које трули од чирева и рана!»

Духовно поклоњење Крсту је опраштање свих увреда. Крст је средиште Божанствене љубави, и због тога је највише испуњење Јеванђеља – љубав према непријатељима. Свети Димитрије Ростовски каже: «Неки мисле да се у наше време чуда више не дешавају. Не, хришћанство нам даје снаге за веће чудо од васкрсавања мртвих, то је чудо да искрено, од свег срца волимо своје непријатеље и не само да их волимо, већ да их сматрамо својим највећим добротинитељима!»

Духовно поклоњење Крсту је и осећање сталног смирења. Ако је Господ Исус Христос сишао на земљу и примио најсрамотнију смрт на крсту, онда је за нас понижење на земљи велика слава, клевета је награда, а мучења су радост. У «Отачнику» се говори о томе како је један старац из скита, преподобни Мојсије, срео младог монаха Захарију и видео како на њему почива Дух Свети. Ово је запрепастило старца, па је пао пред младићеве ноге и рекао: «Сине мој, кажи ми, шта је потребно да би човек постао истински монах и да би се спасио?» Овај се зачуди и ускликну: «Ава! Ја то треба да питам тебе, а не ти мене.» Овај не желећи да говори о виђењу одговори: «Има неко ко ми је заповедио да те питам.» Тада Захарија скиде своју камилавку, баци је на земљу, згази ногама и рече: «Ако не будеш под ногама свих људи тако да те газе, не можеш да постанеш истински монах и да се спасиш.»

Браћо и сестре, на крају, духовно поклоњење Крсту је борба са својим страстима, са својим похотама, са својом гордошћу. Неки подвижник је због велике љубави према Христу желео да постане мученик за Њега. Нарочито је желео да за веру буде разапет на крсту. Али је прошло време, смрт се приближила, а он није постао мученик. Ово му је причињавало велику жалост. Али му се у виђењу открило да је читав његов живот био мучеништво зато што се храбро борио против својих грехова и страсти. И он ће бити овенчан истим венцем као и древни мученици, они који су за Христово име бацани зверима или разапињани на крсту.

У Светом Писму је речено да треба да прослављамо Христа у душама и телима нашим (1 Кор. 6, 20). Кад се клањамо Крсту ми прослављамо Христа и у нашем телу. Ми себе осењујемо крсним знамењем, савијајући три прста тако да она означавају Тајну Свете Неразделиве Једносушне Тројице; друга два савијена прста су симбол две природе: Божанственог и људског у Личности Исуса Христа. Ова два прста савијамо према длану у спомен на то да је Господ сишао с Неба на земљу, оваплотио се и сјединио земљу с Небом. На тај начин сам положај прстију у крсном знамењу представља кратак Символ хришћанске вере. Осењујући се крсним знамењем треба да се сећамо голготских страдања Исуса Христа. Ми прстима дотичемо чело како би Господ просветлио наше мисли и дао нам духовну мудрост. Затим руку спуштамо низ груди, како би Господ очистио наша осећања, како би нам даровао љубав према Себи и према сваком човеку, како бисмо силом Крста победили своје ниске страсти. И затим дотичемо руком десно и

лево раме како наша вера не би била мртва, већ да би се испољавала у делима (јер је рука симбол делатности); како би Господ укрепио нашу вољу за хришћански живот, за вршење добрих дела, за испуњење јеванђељских заповести у нашем животу, у нашим свакодневним пословима.

Крст осењује читав човеков живот. Крсним знамењем почиње његово ступање у Цркву – Тајна Крштења. Крст он носи на својим грудима као моћно оружје против мрачних паклених сила. Крст благосиља гроб хришћанина после његове смрти. Дакле, браћо и сестре, данашња недеља се назива Крстопоклоном.³ Клањајмо се Господу телесно и духовно. Видимо очима вере пред собом не само лик Христа Спаситеља, него и Њега Самог, Који страда на Голготи. Кад целивамо Крст Спаситеља целивајмо га тако, као да се уснама дотичемо Христових рана из којих тече крв.

Браћо и сестре, Крст је оружје, које нам је Господ дао као дар, као оружје против сатанских сила. Свети Кирил Јерусалимски је говорио: «Осењуј крсним знамењем храну коју једеш, одећу коју облачиш, врата кад излазиш из куће и кад се враћаш кући.»

Тако и ми пре сваког посла треба да се прекрстимо и да кажемо: «Госпode благослови!» А по завршетку посла: «Госпode, смилуј се!» или пак: «Слава Теби, Боже!» Ујутру, устајући из постеље треба да целивамо крст с одлучношћу да претрпимо све што нам донесе дан који долази. Кад лежемо да спавамо треба да целивамо крст с речима: «Заштити ме, Госпode, силом Твог Часног и Животворног Крста и сачувај ме од свакога зла.»

Благоверни кнез Владимир Мономах је у свом завештању деци говорио: «Сваке вечери, целивајући крст, кајте се за своје грехове и од срца вапијте Господу: “Госпode, као што си се смиловао разбојнику, митару и блудници, тако се и нама смилуј, јер је име Твоје – Љубав.”»

Амин.

О осам страсти

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас славимо сећање на преподобног Јована Лествичника – учитеља Цркве, великог наставника монаха, прозорљивца, који је својим духовним очима видео саме дубине, тајне одаје људског срца, - спомен на преподобног Јована, игумана Синајског.⁴

Синајска гора је једно од најсветијих места за хришћане. Тамо је Господ преко Мојсија дао свету десет заповести – основу читавог Старог Завета. Још у древна времена, још пре Христовог Рођења, Синајску гору су насељавали отшелници, који су називани терапеутима (терапеут на грчком значи «унутрашњи»). Они су проводили време у псалмопојима и у тиховању срдачне молитве, за основу спасења нису сматрали спољашња правила и обреде, већ унутрашњи живот, чистоту срца и помисли.

У хришћанско време, после Вазнесења Исуса Христа на небо, Синајска гора је постала омиљено место монаха-подвижника. Она је била буквално засејана манастирима, скитовима и келијама, и била је налик на кошнице, у којима су иноци скупљали духовни мед са цветова созерцања и молитве. Тамо, на Синајској гори је свој живот од дечачких дана до дубоке старости провео преподобни Јован Лествичник. Лествичником је прозван због назива своје бесмртне књиге «Лествица», коју је написао на молбу свог друга, игумана Раифског. У њој је преподобни описао духовни пут човека у виду усхођења на тридесет степеница, које воде од земље на небо, у

³ Тако се зове трећа недеља Великог поста. – Ред.

⁴ Спомен на преподобног Јована Лествичника Црква слави 4. Недеље Великог поста и 30. марта/12. априла. – Ред.

част и сећање на тридесет година земаљског живота Спаситеља, које су протекле пре него што је Он изашао на јеванђељску проповед.

Ових тридесет степеница представљају мистичко приближавање душе Богу. «Лествица» обухвата сав духовни живот хришћанина. Монаси су сматрали да је ова књига после Јеванђеља најнеопходнија за спасење, али је она благо и за мирјане. Због тога је Света Црква благословила да се поуке из «Лествице» читају у дане Великог поста.

Браћо и сестре! Задржаћу се на учењу преподобног Јована о борби са осам грехова – осам рана, осам отровних стрела, којима демон гађа наше душе. Кад бисмо могли да видимо сопствену душу ми бисмо се запрепастили и ужаснули: У нашој души је и светлост раја и паклени пламен. Наша душа је налик на дивни небески цвет, али цвет који је прекривен отровним пауцима. Наша душа личи на предивни нерукотворни храм у славу Свевишњег Бога, али степеницама овог храма пузе страшне змије...

За нашу душу моле се Анђели, небо се радује кад се кајемо за своје грехове. Тако је за Бога драгоцену људску душу, драгоценија је од васцелог створеног света! Али њој прилази демон и пева јој змијску паклену песму и она очарана од стране свог кушача најчешће иде за њим – према својој погибељи.

Свети Јован Лествичник пише да грех у људској души почиње од помисли. Свети оци демона називају великим уметником. Он нам прво даје слику греха. Ово се назива **прилог**; људска душа може да га одбаци или да га прими. Ако га одбаци - победила је. Ако човек оклева у нечистој помисли, његова душа се **спаја**, као да се сједињује са њим. Затим настаје оно што аскети називају **слагање** са помислом – то је одлучност да се грех испуни на делу.

Затим се укључују наша осећања и грех постаје **страст**: човек тражи прилику, замишља и смишља како да оствари грех. Затим, кад је грех већ почињен, он понављајући се стално, прелази у **навику**, а навика, укоревљујући се у људској души постаје њена друга природа. Грех је најлакше победити док је још у помисли, - као што је лакше ишчупати младу биљку него дрво, које је пустило корење дубоко у земљу. У Књизи Јова грех је назван мраволовом (мрав и лав): он је прво мали, као мрав, готово неприметан, али када порасте постаје моћан и страشان као лав и налик на тог страшног грабљивца кида нашу душу, а ми смо беспомоћни у његовим пакленим канџама.

Због тога нам је, браћо и сестре, Јован Лествичник дао завет да бдимо над својим срцем, да наш ум чува срце Исусовом молитвом.

Рекао сам вам да је Јован Лествичник описао осам главних страсти, осам смртних грехова, осам отровних извора из којих проистиче све духовно зло и погибељ. Они су као осам зидова, који стоје између људске душе и Бога, један изнад другог, а последњи, гордост, готово да досеже до неба.

Први духовни чир, од којег се гноји и трули наша душа је **чревоугодије**. Чревоугодник није способан за било шта духовно. Већ су у древна времена људи говорили: «Човек треба да једе да би живео, а не да живи да би јео.» Чревоугодник личи на покретну кухињу у којој се непрекидно кува храна, која се непрекидно дими и пуши. Чревоугодник, по речима Јована Лествичника не може да управља својим умом ка небу, као што дебела птица не може високо да узлети. Чревоугодник се претворио у плот.

Само чревоугодништво се дели на низ страсти, од којих је прва – чревобесије; то је незасита жеља за било којом храном. Јован Лествичник каже: «Чревоугодник је спреман да поједе све житнице Египта и да испије читав Нил!» «Чревобесије је,» пише он, «лаж стомака, који и пошто се наситио виче – још сам гладан.» Чревоугодник престаје да размишља о духовном, о небеском. Он као да се читав претвара у један велики свињски стомак. Друга врста чревоугодија је гортанобесије, жеља за слатком храном и специјалитетима. Затим, тајноједење,

кад је чревоугодије повезано с таштином: човек се пред људима показује као уздржан, а једе тајно. Затим, у чревоугодије спада једење хране која нарушава здравље. Свети Василије Велики каже: «Храна треба да оснажи тело, а не да изазива болест.» Свети оци нас такође уче да са страхопоштовањем окушамо са трпезе, не заборављајући да је храна која нам је дата дар Божји. Они су за време узимања хране забрањивали празне разговоре, шале, смех и нарочито осуду. Код блаженог Августина, епископа Ипонског изнад стола је био окачен натпис: «Овде се људи не осуђују!» И једном кад је чуо како су његови гости почели да осуђују неког човека он упита: «Шта желите: да устанем од стола, или да скинем овај натпис?..»

У Патерику се говори о томе како су једном монаси јели храну и неком прозорљивом старцу је било откривено: око оних који су јели у смирењу и захваљивали Господу за сваки комад хлеба, за сваки гутљај воде, невидљиво су стајали Анђели и хранили их медом; онима који су јели у тиховању и творили за то време у срцу свом Исусову молитву, Анђели су давали неки небески напитака неизрециве сладости; трећи су се за време трпезе смејали, осуђивали један другог, причали смешне догађаје из живота манастира, и демони су летели изнад њих и скрнављивали њихову храну, плували су је. Дакле, браћо и сестре, хришћанин треба да једе храну са страхопоштовањем и да благодари Господу за њу.

Да би човек победио чревоугодије Јован Лествичник је саветовао да се од срца помоли Богу и да једући храну има на уму да ће настати час када ће само наше тело бити храна црвима и да размишља о томе како је Господ на Крсту окусио жуч и оцат.

Други чир, други грех је **блуд**. Јован Лествичник је говорио: «Ко хоће да угаси блуд не победивши чревоугодије личи на човека који жели да угаси ватру бацајући сламу у њу.» Како човек да победи ову страст? Преподобни ава Јован пише: «Треба заволети понижење, пити поругу и клевету као исцељујући, очишћујући напитака; треба имати смирење у свему – и унутрашње, у срцу, и спољашње, у својој одећи и опхођењу према људима.»

Затим саветује да се човек удаљава од свих повода и узрока саблазни. Он каже: «Победа над овом страшћу је бекство. Као што човек који стоји поред провалије може да падне од првог ударца, тако у овај гнусни грех може да падне човек који испољава неопрезност.» Затим светитељ наставља: «А ако човек стоји далеко од провалије, чак и ако га вуку до ње он још може да зове у помоћ, може да се ухвати за жбуње и дрвеће и да се задржи.»

Трећи чир наше душе је **гнев**. Ми се гневимо кад се не испуњавају наше жеље. Да би човек победио гнев треба да постане бестрастан, да не даје своје срце земаљском и светском. Гнев се дели на неколико врста. Као прво – јарост. Јар – значи ватрен. То је незадрживи гнев, који човека обузима толико да се он понаша као безуман. Друга врста гнева је злопамћење, кад човек дуго не заборавља увреде, ово је најстрашнија и најопаснија врста гнева, људско срце као да се претвара у брлог змија, које су се сакриле у мраку. Молитву злопамтљивог Бог неће услишити. Други облици гнева су мржња, увредљивост, човекова сувишна подозривост, кад он у свему види нечије сплетке против себе, у свакој речи – осуду, алузије и подсмех; кад као што је рекао један богослов, човек личи на бомбу, напуњену прљавштином и довољно је да човек неопрезно прође поред ње па да бомба експлодира и да све обузме страشان смрад.

Како треба да се боримо са гневом? Јован Лествичник учи: «Као прво, кад у нашем срцу кипти гнев не треба ступати ни у какве разговоре и расправе; треба прво угушити, умирити гнев у свом срцу; а дотад је победа – ћутање.» Затим Јован Лествичник саветује да се сећамо врлина човека на којег се гневимо, јер нам у тренутку гнева изгледа да је овај човек средиште свих зала и порока. Сети се његових добротина према теби, сети се свих његових добрих дела и истовремено се сети својих грехова, и тада ће твој гнев утихнути. Затим, свети оци саветују да човек пре него што било шта каже у мислима изговори молитву. Ако не можеш да ћутиш, већ

мораш да одговориш, ти прво изговори у свом срцу тридесет три пута Исусову молитву и тек после тога одговори.

Дакле, победа над гневом је пре свега победа над језиком. Затим следи друга етапа, кад се већ боримо с нашим гневним мислима.

Четврта страст је **среброљубље**. Као што пише Јован Лествичник, среброљубље је губитак наде у Бога. Апостол Павле среброљубље назива тајним идолопоклонством (Кол. 3, 5). Среброљубље се такође дели на неколико врста: то је шкртост, кад је човеку подједнако тешко да се растане од онога што му припада као да му неко сече сопствену руку; затим похлепа – то је шкртост сједињена са жељом стицања; љубав према стварима и томе слично.

Људи често штеде новац говорећи да то чине како би касније имали могућности да помажу другима. То није тачно. Најчешће човек кад уштеди новац постаје бездушан и безосећајан чак и према својим пријатељима и рођацима. У Патерику се говори о преподобном Евлогију каменоресцу, који се одликовао немањем жеље за стицањем и необичном добродушношћу. Али, кад се изненада обогатио постао је окрутан према сиромашнима и горд у опхођењу са својим пријатељима. И тек пошто је поново осиромашао он се вратио свом ранијем врлинском животу и Бог му је опростио.

Постоји такође прича о једном вртлару, који је читавог живота давао све што би зарадио сиромашнима и потребитима. Али му је пало на памет – «оставићу нешто и себи за црни дан», и уштедео је тридесет златних новчића. И настао је црни дан – почела је да га боли и да му трули нога. Обраћао се разним лекарима. На своје лечење је потрошио готово све што је уштедео. На крају, лекари рекоше да нису у стању да му помогну, треба одсећи ногу. И пре него што је требало да буде оперисан он се у сузама молио Богу и говорио: «Господе! Опрости ми што сам згрешио пред Тобом. Господе! Откриј ми због чега ми је послата ова казна?» И Господ му је открио кроз виђење: зато што се уздао у новац, а не у Њега! Али због својих некадашњих добрих дела вртлар је добио исцељење, и следећег дана, кад лекари дођоше код њега и донесоше ножеве и друге инструменте за операцију (било их је страшно и погледати), и обнажише његову ногу видеше да су све ране и чиреви прошли и запањише се због овог чуда које се десило на њихове очи.

Браћо и сестре, испречао сам вам о четири главне страсти, а укупно их има осам. Време је ограничено, и због тога ћу, ако Господ благослови, следеће недеље испричати и о осталим чиревима наше душе.

Браћо и сестре! Књига Јована Лествичника је велико благо. Кад је читамо ми као да у мислима беседимо с њим. Нека нама грешнима овом бесмртном књигом и својим светим молитвама, он буде путовођа у вечни живот.

Амин.

О осам страсти (наставак)

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, прошли пут, на дан сећања на преподобног Јована Лествичника почео сам да говорим о осам главних страсти, о осам гнојних чирева, који разједају и унакажавају лепоту образа Божијег – човека. О осам змија, које сјединивши се, испреплевши се у једно клупко леже у дубини људског срца; о осам степеница којима демон као у своју кућу улази у људску душу и којима човекова душа силази у паклене дубине.

Говорио сам о страстима чревоугодија, блуда, гнева и среброљубља; желим да додам да није само живот среброљупца жалостан, јер је он слуга суровог господара, већ је и његова смрт – награда за тајно идолопоклонство, за служење богатству.

Често среброљубац умире смрћу без покајања, неочекиваном, срамном смрћу. То је казна онима, који су богатство учинили својим кумиром, онима који су своје срце – обитељ Духа Светог – претворили у новчаник за чување новца.

Некада, у древна времена, Израилци су изашавши из Египта излили златно теле: певали су химне, плесали испред њега, и падајући на земљу, клањали су му се узносећи молитве као божанству. И за среброљупца је новац његов идол, то је његов кумир, у свом мрачном, безбожном животу он само у њему проналази радост.

Браћо и сестре! Догађа се да ова страст потчињава себи и верујуће људе, благочестиве људе.⁵ У житију светог Андреја, Христа ради јуродивог, говори се о једном, очигледно врлинском монаху, који је живео у Константинопољу. Он се одликовао постом и чедношћу, с људима је разговарао са страхопоштовањем и нежно. Овај монах се настанио поред пијаце, како би, како је он сам објашњавао, својом проповеђу упућивао грешнике на покајање, како би био међу народом. Људи су га величали као праведника. Једном свети Андреј, сусревши се с њим рече: «Оче, дај ми за храну, гладан сам.» Овај одговори: «Сине мој, дао сам завет сиромаштва, немам ништа осим молитава.» Свети Андреј заплака: он је видео страшну змију која је обавила овог монаха, и на телу змије је било написано – «среброљубље»! Светац позва монаха и рече: «Молим те, немој да упропастиш подвиг свог живота, не упропаштавај своју девственост, немој упропастити молитве, које даноноћно узносиш Богу! Господ ми је открио да си поробљен страшћу среброљубља, твоје тело је већ обавила паклена змија, још мало и целог ће те прогутати!»

Кад се човек ода среброљубљу у њему наизглед утихну све остале страсти. Али то није зато што је он изнад њих, већ због тога што се препустио једној – најљућој.

За среброљубљем и гневом следи страст туге. Има две врсте туге. Једна је туга покајања, туга због својих грехова, растворена надом. Свети оци је називају радостотворном тугом. Друга је светска туга. То је као смрт пре смрти. Туга потиче од сувишне везаности човека за земаљско. Он у животу тражи оно што овај живот не може да му да. Он тражи срећу и све што покушава да учини на његове очи се свакодневно руши као кула од карата и привид среће нестаје као сенка. Он тражи сталност, али овде се све мења, све тече као река, обрушава се у провалију, као све на земљи, нестаје у незаситим чељустима смрти. Човек тражи спокој, али је око њега метеж. Он као да се налази у вечно усталасаном мору. Не може да се ослони ни на пријатеље у којима види непоузданост и себичност. Он прави планове, али наилази на безбројне препреке; неиспуњене жеље му се враћају: као што таласи, заплуснувши обалу поново журе да се врате у море, тако се и жеље, сад већ као жалост, поново враћају у његову душу...

Дакле, браћо и сестре! Да би човек победио демона туге прво треба да победи пристрасност према свету, пристрасност према земаљском, пристрасност према видљивом. «Онај ко је победио жељу за стицањем победио је тугу,» пишу свети оци. Уосталом, они говоре да понекад демон унинија и туге очигледно, без икаквог разлога тајно прилази човеку, прикрада му се као змија, и опаљује његову душу својим отровним дахом, горком жучи испуњава сву скривену унутрашњост његовог срца.

Туга прелази у још љућу страст - **униније**. Човек побеђен унинијем личи на рањену животињу притерану у замку, која ниоткуда више не очекује спасење. Униније је одбацивање помоћи Божије, то је мржња према људима. За време унинија човеку читав живот изгледа као

---

⁵ Види претходну проповед.

злобна и неслана шала. Човеку се чини да је доспео у некакву мрачну јаму из које нема излаза. Читава васељена му изгледа као некакав огромни бездушни механизам, спреман да га угуши као ништавно зрнце. У свему што га окружује он не види премудрост и вољу Божију, већ некакав црни хаос. Крај унинија је очајање и богоборство, кад човек одбацује сам промисао Божји о себи. Свети оци кажу да за време унинија човек мора гласно и јасно да изговара Исусову молитву или да пева псалме, јер псалми имају тајну силу да одгоне духове таме. Човек, који је подвргнут унинију треба да исповеди све своје грехове, почевши од детињства. А главно средство које му омогућава да победи, да искорени униније јесте послушање. Код отаца се могу наћи речи као што су: «Послушник не зна за униније, он је увек радостан.»

Седма страст је страст **таштине**, кад човек чезне за људском похвалом, непрестано, назасито жудећи да пије овај смрдљиви и прљави напиток. Такав човек постаје глумац добродетељи, води благочестив живот да би га други видели, «глуми» као глумац на сцени. Као што неке биљке-грабљивице обавијајући стабло дрвета исисавају из њега све сокове, тако таштина опустошава човека. Као што змија нектар цветова претвара у отров тако и таштина све врлине претвара у пороке.

Браћо и сестре! Како човек да се бори с таштином? Ћутањем, једноставношћу у опхођењу, у одећи и у храни. Тако је, на пример, свети Јован Златоуст хвалио ђаконису Олимпијаду, која је потицала из угледне породице, зато што се не одева раскошно, како би јој било могуће због њеног огромног имања, али се не одева ни нарочито сиромашно како је људи не би прослављали као подвижницу, већ носи скромну и једноставну одећу, не издвајајући се међу другима.

Да би човек искоренио таштину он своја добра дела треба да чини тајно. У Отачнику постоји прича како је један монах одлучио да посети браћу, која су живела у египатској пустињи у најдивљијем, најјаловијем крају. Браћа га примише са радошћу. Изнели су му на трпезу све најбоље што су имали, на сваки начин су се трудили да га услуже. Он није приметио да ова браћа строго посте, да поју псалме, да узносе Богу молитве, није видео ништа што би доликовало отшелницима и саблазнио се. Рекао је: «Колико сам дана и колико труда потрошио да бих дошао код њих, а нисам нашао ништа корисно за своју душу!» Опростивши се од њих, он крену назад. Али по вољи Божијој догодило се да се на том месту подигла магла од ситне прашине, што се дешава у пустињи. И он, пошто је дуго времена лутао поново се врати до места на којем су они живели. И ставши пред врата келије он зачу изнутра појање псалама. Одлучио је да не узнемирава братију већ да сачека да они заврше правило, али је појање псалама трајало дуго, много часова. Није издржао те покуца. Браћа му отворише врата. Он рече: «Жедан сам,» и узео са стола бокал са водом, а кад отпи осети да је горко-слана. Тада паде пред ноге игумана овог скита и узвикну: «Оче мој, не схватам шта се овде дешава? Кад сам био овде ви се готово нисте молили, дали сте ми добру воду и вино, а шта пијете сами?» Овај одговори: «Сине мој, имамо обичај да никоме не откривамо свој живот и да не показујемо како се молимо. Примили смо те, показавши љубав према путнику, а сами пијемо воду у којој је растворена со, јер не држимо пост само што се хране тиче, већ и воду узимамо само по неки гутљај, умерено.» И овај оде стекавши велику корист.

Египатски оци су говорили: «Врлине за које свет сазна губе своју цену, оне престају да буду врлине.»

Браћо и сестре! Ранохришћански аутор Јерма у књизи «Пастир» пише: «Изабери себи духовног оца, не тражи га далеко, свеједно ће бити у Цркви, само се пази духа лажи.» А дух лажи, ђаво, је тамо где је таштина и помпа. Страшна је таштина, то је оно што се у животу понекада назива «помпом». «Помпа» је спољашњи блесак, спољашња раскош. Сујетан подвижник за свог живота потпада под власт духа лажи. Али смрт открива истину. Свети оци

кажу: «У смрти се открива човек онакав какав јесте.» И примећено је да гроб сујетног подвижника бива пуст, он не привлачи људска срца.

Осма страст по реду, али прва по својој погибелности и љутини јесте **гордост**. О њој ћу нешто испричати следећи пут, јер је време ограничено. Гордост је потресла небеса, гордост је Анђела претворила у демона, гордост је истерала из раја наше прародитеље и дала нам у наслеђе жалости и патње. Гордост је претворила земљу у реке и мора суза и крви. Гордост је осма страст, али је она већа од свих заједно. Браћо и сестре! Ако Господ благослови у своје време ћемо рећи нешто о њој следећи пут.

А данас вам честитам празник велике подвижнице Источне Православне Цркве – преподобне Марије Египатске⁶, у чијем искуству заиста спознајемо да је Бог неизрециво Милосрђе и Свепраштање.

Амин.

О смирењу и покајању

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! На путу за Јерусалим двојица апостола су пришла Исусу Христу – Јаков и Јован, синови Зеведејеви, са својом мајком. (Како сведоче неки древни писци Зеведеј је био рођак Дјеве Марије.) Обратили су се Господу с молбом и преклињали су да испуни оно за шта замоле. Господ је питао: **Шта хоћете да вам учиним?** (Мк. 10, 36). Апостоли су одговорили: **Дај нам да сједнемо један с десне стране Теби а други са лијеве, у слави Твојој** (Мк. 10, 37). Христос им је одговорио питањем: **Можете ли пити чашу коју Ја пијем, и крстити се крштењем којим се Ја крстим?** (Мк. 10, 38).

О каквој чаши је Господ говорио? О чаши страдања, о чаши великих искушења, која је очекивала Његове ученике. О крстоносном путу, који је предстојао сваком од апостола, о спољашњим и унутрашњим мукама. Спољашње невоље су прогони, срамоћења, мучења, насиље и сва злоба паганског света која се обрушила на хришћане.

Унутрашње невоље су невидљиве невоље у души сваког хришћанина, муке због његовог духовног и моралног стања, унутрашња одговорност сваког пастира за спасење своје деце. Зато апостол Павле и каже да се мучи мајчинском љубављу док се у сваком од његове деце не изобрази Христос.

О каквом крштењу је говорио Спаситељ? То је крштење у сопственој крви, мученичко крштење које је примила већина апостола.

Они су у свет носили најрадоснију, најсветлију вест, вест о спасењу човечанства. Чиме је свет одговорио? Зверским церењем, крицима: «Хришћане на крстове, хришћане лавовима», страшном зломом у којој су се ујединиле демонска и људска мржња. Свет је људе који су им објављивали спасење дочекао као своје најстрашније непријатеље. Управо за ово је Господ и питао: «Можете ли да испијете чашу страдања?» Апостоли су схватили Његово питање и рекли: «Да, и ми смо спремни да пијемо чашу коју Ти пијеш,» односно: «С радошћу ћемо поднети све муке за Тебе. С радошћу ћемо пити ону огњену чашу које су се дотицала Твоја уста. Спремни смо да примимо крштење, крштење у својој крви, да положимо живот за своју веру.»

И Господ им је одговорио: **Чашу, дакле, коју Ја пијем испијете; и крштењем којим се ја крстим крстићете се** (Мк. 10, 39). Као да би Господ сад могао да каже да испуњава њихову

⁶ Спомен преподобне Марије Египатске Црква слави 5. Недеље Великог поста. – Ред.

молбу. Али Спаситељеве речи су звучале неочекивано за апостоле: *Али да сједнете с десне стране Мени и с лијеве није Моје да дам, него ће се дати којима је припремљено* (Мк. 10, 40).

Шта значе ове речи, браћо и сестре? Најближе Господу у Царству Небеском биће онај ко буде озарен благодаћу, у коме буде више светлости Духа Светог.

Човек може да се приближи Христу кроз Духа Светог – такав је био одговор Спаситеља. Затим је Господ рекао Својим ученицима: *Који хоће да буде међу вама велики, нека вам служи; и који хоће међу вама да буде први, нека буде свијема слуга* (Мк. 10, 43-44). Овим одговором Господ је открио највећу тајну хришћанства: нису довољни ни подвизи, ни мученичка смрт, чак ни љубав према Њему да би човек наследио вечни живот. Потребно је велико смирење.

Смирење је по речима неких отаца тајна будућег века. То је почетак и крај читавог духовног живота. Господ разликује стање слуге и стање роба. Слуга је онај ко је лично слободан, али ипак жели да у свему испуњава вољу Свог Господара, да Му служи. Слуга је онај ко се труди да свима чини добро, онај ко на сваког човека гледа као на образ и подобије Божије и у Христу сваког сматра својим господарем. Ово стање је први степен, али постоји и више стајање – степен роба.

Роб уопште нема своју вољу. Он се одриче себе, одриче се свега да би служио Богу и људима. То је највиши степен смирења. Дакле, бити роб не значи само видети у сваком човеку свог господара, већ још и служити Богу и људима, у потпуности се одрекавши себе самог. И овакав човек ће заиста бити већи у Царству Небеском.

Кад апостол Петар каже Господу: *Ето ми смо оставили све и за тобом пођосмо* (Мк. 10, 28), ове речи, по тумачењу светих отаца нису значиле само то да је апостол оставио кућу, имовину и породицу. Не, оставио је много више: још и сопствену душу, жеље, мисли – све што припада човеку.

Постоје два пола – гордост и смирење. Господ је рекао: *Научите се од Мене, јер сам Ја кротак и смирен срцем* (Мт. 11, 29). А ђаво жели да нас научи својој надмености и гордости. Браћо и сестре! Ако испунимо све подвиге, али у срцу будемо имали гордост и надменост, наши подвизи су ништа. Гордост је страشان црв, који изнутра изједа људску душу, невидљива змија, која ће упивши се у срце пити из њега крв, док се човек не претвори у беживотан труп.

Да би добили бисер гњурци се спуштају на дубоко дно мора и одатле на површину извлаче драго камење. Тако и ми морамо да се спустимо у дубину смирења да бисмо одатле извукли духовно благо.

Преподобни Макарије у својим поукама говори о томе до какве страшне духовне катастрофе је гордост доводила чак и велике подвижнике. Он описује један случај кад је мученик за Христа после најстрашнијих мука био бачен у тамницу једва жив и тамо га је посетила нека жена, која је плаћала стражарима и добијала приступ сужњима. Она је доносила страдалницима храну, омивала и превијала њихове ране, предавала им јесвете књиге. И ова жена је дошла да помогне мученику. Он је почео да јој прича како је страшне муке трпео и како други нису издржали страдања и одрекли су се Христа. Он је с презиром почео да говори о онима који су испољили слабост и малодушност... И Дух Свети је одступио од њега и од жене, која га је слушала и десила се страшна ствар... Они су пали у овој мрачној тамници, пали су у плотски грех, пали су у овај грех док је тело мученика још било обливано крвљу проливеном за Христа. Дакле, браћо и сестре, грех гордости је страشان.

Преподобни Макарије описује и други случај. Неко је као прилог у једну обитељ дао хлеб од јечма. Поделивши их међу собом браћа су два хлеба однела старцу-затворнику, који се подвизавао у њиховом манастиру (и који је био веома поштован). Међутим, овај је с презиром одбацио поклон рекавши им: «Зар не знате какав пост ја држим? Једем само једном недељно.»

Након што је старац овако гордо одбацио поклон браће у њега се уселио демон и старац је постао ђавоиман.

Браћо и сестре! Смирење је стихија хришћана, то је нови живот. Смирење хришћана, као и њихова љубав је велико чудо. Једном је владар-мучитељ за време суда, који је по обичају праћен батинама и мучењем захтевао од хришћанина: «Покажи ми чудо да поверујем у Христа.» Хришћанин је одговорио: «А зар није чудо што ме ви мучите, а ја сам потпуно миран? Ви лудујете, а ја мирно подносим страдања. Али ако вам се више свиђа, сматрајте да ово чудо још није чудо. Чудо је то што у мом срцу не оскудева љубав према вама. Чудо је што се ја док ме ви мучите молим Богу да вам Он дарује спасење, и ја вас волим као најдраже добротине. То је чудо, које је са мном могао да учини само Христос Спаситељ!»

Браћо и сестре! Данас Црква слави сећање на преподобну Марију Египатску, чије житије већина вас зна. Чему нас оно учи, чему поучава? Пре свега, храбри нас, грешнике који се кајемо, у нади на Бога. Ово житије је јарки пример тога како из бездана греха душа човека, кроз покајање може да се попне на врх светости, да имамо велику молитвеницу и помоћницу у покајању, преподобну Марију Египатску. Али њено житије нам открива и другу тајну.

Свети Јован Кронштатски каже да кад човек не греша само делом, само речју, већ чак и мишљу, он шири царство пакла на Земљи. Браћо и сестре, грешник као да улаже свој грех у неку паклену ризницу, зато ми својим греховима ширимо ово невидљиво царство зла. Сваки грех је паклена искра, заједно се сједињују у огроман свепрождирући пламен. Сваки грех је црни облак, од оваквих облака скупљају се страшни облаци – весници олује, која потреса сву Земљу. Зато, браћо и сестре, ма каква несрећа да се догоди на Земљи ми морамо, као хришћани, да признамо у мистичком смислу да смо за њу и ми криви: наши грехови, грехови целог човечанства – оне страшне «експлозивне материје», које сједињујући се касније произрукују трагедије и катастрофе. Зато су свец и одговарали на сваку оптужбу, потпуно искрено, да су криви за све.

Преподобна Марија Египатска је принела покајање необично по својој снази, по свом жару и подвигу, и овим не само да је искупила и очистила своје грехове, већ је и смањила, сузила тамно, страшно царство зла.

Зато су старозаветни пророци, који не само да су волели човечанство оном снагом, којом ми већ не можемо да га волимо, већ су још знали и тајне духовног света, призивали народ за покајање. Тек кроз покајање се открива нови живот, само кроз покајање човек и човечанство се мире с Богом.

Улазак Господњи у Јерусалим

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Света Четрдесетница се састоји од два поста, који следе један за другим и који сливени у један, одражавају различите догађаје из земаљског живота Христа Спаситеља.

Саму Четрдесетницу је Црква установила у знак сећања на четрдесетодневни пост Исуса Христа у Јудејској пустињи – дивљем, страшном месту у близини такозване Горе Искушења.

Страсна седмица је посвећена сећању на последње дане земаљског живота, крсна страдања и смрт Исуса Христа по људској природи. Страсна седмица почиње празником – Уласком Господњим у Јерусалим.

Због чега је овај догађај – улазак Господа у свети град Црква уврстила у дванаест највећих празника? Зато што он садржи у себи дубоки духовни смисао, он означава пророчански Други долазак Исуса Христа на Земљу, васкрсење мртвих и Страшни Суд.

Нешто пре крсних страдања Господ је учинио велико чудо – васкрсао је из мртвих Лазара, житеља Витаније – недалеко од Јерусалима (Јн. 11, 1-44). Ово чудо је било учињено у присуству многобројних рођака и пријатеља покојника, на очиглед читавог Јерусалима. Ово чудо је потресло људска срца. Јевреји су имали представу о Месији као о искључиво земаљском цару, као о великом вођи, и ове земаљске представе као да су потиснуте у сенку, срца људи је обасјао зрак наде да је Проповедник љубави и милосрђа Исус Христос истински Месија и њихов духовни Владика.

Шта је наговештавало васкрсавање Лазара из мртвих? Свеопште васкрсење, дан Страшног суда. У Палестини је покојник обично сахрањиван истог дана кад би умро, јер је због велике врућине леш брзо почињао да се распада. Четвртог дана је Лазарев труп већ изгубио људске црте, тело је отекло, поцрнело, точило је сукрвицу.

Васкрсење Лазара није било просто његово враћање у живот, већ попут његовог поновног стварања, односно слика тога како ће Господ поново саздати тела умрлих из праха. Али, браћо и сестре! Лазар је био враћен у земаљски живот, проживео је неколико деценија, постао је епископ и по предању примио је мученичку смрт за веру у Исуса Христа. А свеопште васкрсење мртвих неће бити само васкрсење, већ и преображај, одухотворење људских тела. Васкрсење мртвих ће постати почетак вечног живота, који нема краја и биће победа над **смрћу**.

Исус Христос заповеда Својим ученицима да доведу две животиње за Његов улазак у Јерусалим – магарицу и младо магаре. Шта то значи? У то време су цареви у мирно доба користили ове животиње за путовања по земљи. Коњ је означавао војничка окупљања. На коњу су ишли у војне походе. Исус Христос је сео на младо магаре као знак да доноси мир, да је **Он - Цар Мира**. Свети оци такође говоре да магарица симболички означава јеврејски народ, а младо магаре паганске народе, који су повили главу под благи јарам Христа Спаситеља, примили Његово учење, урезали га у својим срцима.

Улазак Исуса Христа у Јерусалим симболизује, предображава и Његов Други долазак на земљу. Први је био тајни и у непознатости, само су ноћни мрак и тишина дочекали Богомладенца, Који се родио у Витлејему. А Други долазак Исуса Христа ће бити у слави. Господ ће доћи окружен Анђелима, сијајући Божанственом светлошћу. Управо овај догађај означава улазак у Јерусалим Господа, окруженог апостолима и народом који кличе: «Осана Сину Давидовом, слава Сину Давидовом!»

Браћо и сестре, кад је Господ погледао с Елеонске горе на Јерусалим, на очи су Му наврле сузе. Због чега је Спаситељ заплакао? Због Свог града. Свето Предање гласи да је Ноје, кад је почео потоп, са собом у ковчег понео велику светињу, Адамову главу. Затим ју је предао свом најстаријем сину – Симу. Сим је саградио град Јопију, затим је поставио жртвеник, испод којег је положио главу нашег праоца и недалеко од овог жртвеника је основао град Јерусалим, што значи Мир Божји. Касније су Палестину освојила хананејска племена, и место где је лежала Адамова глава је било напуштено, иако је по сећању народ ово место називао «Голгота» (на јеврејском – лобања, чело). Тамо, на Голготи је управо требало да се изврши дело искупљења света.

Господ је с брда гледао Јерусалим, видео је Јерусалимски храм, чије су позлаћене куполе сијале, гореле као ватра. Али је Господ размишљао о томе каква страшна казна ће задесити овај свети и преступни град. Својим очима Он је видео како ће се други пламен, пламен освете, дићи над храмом, како ће претворити дивни храм, који је као небески цвет израстао у кланцу, у гомилу камења, у гомилу сагорелих брвана и пепела. Тада ће на улицама Јерусалима лежати несахрањени лешеве и сама земља ће бити натопљена крвљу, као кишом; тада ће се овај град претворити у руине и он ће као мртав бити налик на пшенично поље потучено градом.

Овде, у Јерусалиму, је требало да буде остварен највећи подвиг: Христова страдања и распеће, на које је Он пристао, и искупљење човечанства. И овде, у Јерусалиму је требало да се деси најстрашнији злочин у историји човечанства – богоубиство. Зато је Господ плакао због Свог града.

Исус Христос је ушао у Јерусалимски храм. Овде су Га дочекали бука, довикивање људи, блејање животиња, које су се продавале у самом храму. Жртвене животиње је требало да се продају пред зидинама, али су ради брже трговине првосвештеници дозволили да се уведу у само светилиште. Тамо су стајале и тезге-мењачнице, зато што се по јеврејском обичају за храм нису смеле жртвовати и продавати животиње за новац паганских владара, требало их је заменити за јеврејске монете.

Дакле, у цркви Божијој је била страшна бука, и Господ је узео бич у Своје руке и истерао је продавце животиња и мењаче новца из дома Свог Небеског Оца. Браћо и сестре, у Јеванђељу видимо Господа како се гневи кад разобличава фарисеје, ове лицемере религије и кад види скрнављење Свог храма.

Нека то и нама послужи као лекција: с каквим страхопоштовањем треба да се понашамо у цркви Христовој! Како често нарушавамо светост и тишину тог места. А неки од нас, има их веома мало, али има и таквих, се чак недолично понашају у храму и као да се поносе тиме што нису кажњени, као да су надмени због свог духовног лицемерја. Нека нас овај јеванђељски догађај подсети на то да је храм **слика Царства Небеског**.

Улазак Исуса Христа у храм симболички означава Страшни суд, који започиње од Цркве Божије. И најстроже ће Господ судити хришћанима. У житију преподобног Макарија Великог је наведен његов разговор с душом умрлог египатског жреца. Жрец је говорио да се он налази у паклу, али да ипак постоје места још страшнијих мучења од оних која он доживљава. Она очекују хришћане, који су примили благодат Светог Духа на крштењу, али су је затим погазили својим гресима.

Првосвештници су, обративши се Христу захтевали од Њега да забрани Својим ученицима да Га прослављају. А Христос рече: **ако они ућуте, камење ће повикати** (Лк. 19, 40). Свети оци су под камењем подразумевали пагане, којима је било суђено да прослављају Бога после проповеди апостола по читавом свету. У Јеванђељу се говори да су мала деца узвикивала Христу: **Осана! благословен који долази у име Господње!** (Мк. 11, 19). Под децом се подразумевају људи једноставни и чистог срца. Господ прима хвалу која се узноси само из чисте душе.

По обичају, ми данас стојимо у цркви с гранчицама врбе у рукама. Народ је дочекивао Исуса Христа с палмовим лишћем, као Победника. А врба још означава и васкрсење из мртвих: она цвета после зиме пре свих других биљака.

Држећи у рукама гранчицу врбе ми исповедамо да је Исус Христос истински Победник смрти, демона и пакла. Држећи је у рукама ми молимо Господа да нас Он удостоји да Га не дочекамо са стидом и ужасом, већ с радошћу и ликованјем у дан васкрсења мртвих.

«Осана!» значи: «Господ иде!» «Спасење је од Господа,» «Господе, спаси нас!» Браћо и сестре, Господ се у дан овог празника невидљиво приближава и нама, нашим срцима.

Браћо и сестре! И у нашим срцима, као у Јерусалимском храму вичу животиње – то су наше ниске страсти, које заглушују глас молитве; и у нашој души седе мењачи новца – то су оне помисли које нас чак и у светим тренуцима приморавају да размишљамо о светској користи, о светским и испразним пословима.

Господ је Својим бичем истерао оне који су скрnavили Његов храм. Нека Он бичем Своје благодати очисти наша срца, јер су она нерукотворни храм, који је Он створио и који је створен за Њега.

Амин.

О крсним страдањима Исуса Христа

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Учење Цркве, учење светих отаца нам говори о задивљујућем сједињењу Божанске и људске природе у Христу, које превазилази свако поимање. Бестрасан по Божанству, Господ наш Исус Христос је по Својој људској природи могао да осећа глад и умор, горчину и бол, радост и тугу срца. Тако је Он заиста био савршен Бог, а био је заиста и савршен Човек. Због тога не треба да се чудимо читајући у Јеванђељу о молитви Спаситеља у Гетсиманском врту: **И узе са Собом Петра и Јакова и Јована, и забрину се и поче тужити. И рече им: жалосна је душа Моја до смрти; почекајте овдје, и стражите. И отишавши мало паде на земљу, и мољаше се да би Га мимоишао час ако је могуће** (Мк. 14, 33-35). Али је људска воља у Христу у свему потпуно била сагласна с Божанском вољом. И због тога, укрепивши се, Он завршава ову молитву речима: **Оче Мој! ако Ме не може ова чаша мимоићи да је не пијем, нека буде воља Твоја** (Мт. 26, 42). Ове речи су одредиле судбину човечанства. Убрзо после тога зачули су се бука и звекет оружја. Одред војника који су првосвештеници послали тражио је Исуса. Јуда се издвојио из ове групе, пришао је Спаситељу и пољубио Га: **радуј се, Рави!** – односно: «Радуј се, Учитељу!»

Како је мрзак Господу био овај пољубац издајника! Пољубац – знак љубави – Јуда је претворио у знак најгнуснијег вероломства. Али Господ није окренуо Своје лице од Јудиних усана, већ му је рекао: **пријатељу, шта ћеш ти овдје?** (односно: зашто си дошао?) (Мт. 26, 50). Господ је још желео да пробуди савест у палом ученику. Он га назива Својим пријатељем, односно говори: «Још није касно, још можеш да се спасиш, опростићу ти и поново те учинити Својим пријатељем и апостолом!»

Међутим, Јудино срце је било безосећајно и хладно као сребро, које је стискао у својој руци испод одеће. Војници ухватише Христа ноћу као преступника одведоше Га код Ане, бившег првосвештеника, којег су Римљани отпустили, али који је без обзира на то имао велик утицај у народу. Првосвештеник поче да испитује Исуса о Његовом учењу, и Господ одговори да је Он **говорио јавно свијету <...> и ништа тајно не говориш. <...> питај оне који су слушали шта сам им говорио** (Јн. 18, 20-21), рече Спаситељ.

Слуга првосвештеника из залета удари Христа по лицу узвикнувши: **Зар тако одговараш поглавару свештеничкоме?** (Јн. 18, 22). Он Га је ударио тако снажно да је Господ пао на земљу, сав у крви, и траг ове руке, оковане гвозденом рукавицом је остао као тамна мрља на Његовом лицу.

Црквено предање каже да је слуга, који је ударио Спаситеља био онај ослабљени и несрећни болесник којег је Христос некада исцелио у Силоамској бањи. Дуго година је лежао као живи леш, на одру, није имао снаге да се покрене. Господ га је исцелио и као да му је даровао други живот рекавши: **Ето си здрав, више не гријеш, да ти не буде горе** (Јн. 5, 14). А овај човек је истог тренутка отишао код првосвештеника и указао је на Исуса, потказао Га је да исцељује у суботу. Првосвештеници су оценили његову усрдност и примили га у стражу храма. И сад је овај несрећник којег је Господ исцелио платио за добротинство - ударцем у лице!

Како често ми, браћо и сестре, духовно понављамо исто ово одговарајући Богу истом таквом страшном и црном незахвалношћу!

Затим Господа воде код првосвештеника Кајафе. Тамо почиње испитивање, лажни сведоци греше у својим исказима. Кајафа устаје и с влашћу првосвештеника пита: **Јеси ли Ти Христос, Син Благословенога?** Господ му одговара: **Јесам; и видјећете Сина Човјечијега гдје сједи с десне стране силе и иде на облацима небескијем.** Тада првосвештеник у пориву лажног негодовања поцепа своју одећу и повика: **шта вам требају више свјedoци? Чусте хулу на Бога; шта мислите?** (Мк. 14, 61-64). И сав синедрион одговара: **заслужио је смрт** (Мт. 26, 66). Неки, истина, кажу да је међу члановима синедриона било и оних који су бранили Христа, али се њихови гласови нису чули.

Постоји и овакво предање: свети оци уче да је то што је Кајафа поцепао своју одећу био знак да је благодат напустила старозаветно свештенство.

Браћо и сестре! Знао је Кајафа, знали су фарисеји и књижевници да треба да дође Месија – Спаситељ, очекивали су Га. Они су знали чак и време и место где ће се Христос родити. Пред њима је стајао Месија, пред њима је стајао њихов вечни живот, а они су горели у страшној сатанској мржњи против Христа, против свог Спаситеља. Зашто? Зашто пауци и шкорпиони кад на њих пада сунчев зрак поново беже у мрак, зашто змије сикћу кад виде светлост? Зато што мрзе светлост. Тако је и с овим људима. Они нису могли да воле Онога у Чијој светлости се видела нискост њиховог сопственог живота. Њихова гордост није могла да се помири с оном љубављу коју је Христос проповедао, лаж њиховог живота није могла да се помири с Истином. И због тога су осудили Христа на смрт као свог личног и најљућег непријатеља. Знали су: или они, или Христос.

По јеврејским законима смртна казна се обављала каменовањем тако да је човек већ после неколико удараца обично губио свест. Римљани су имали мучнију казну. Осуђеник је разапињан на крсту. И ево, непријатељи Исуса Христа, не задовољавајући се тиме што су Га осудили на смрт хтели су да за Њега изабере најстрашнију, најмучнију смрт. Због тога су Га довели код јавног тужиоца Јудеје Понтија Пилата на суд говорећи да је Овај Човек називао Себе Сином Божјим, и да због тога треба да умре.

Пилат је одбио да суди Христу, он је рекао: **Узмите Га ви и по закону својему судите Му** (Јн. 18, 31). Тада првосвештеници почеше да говоре да је Исус Христос називао Себе Царем, те је непријатељ римског цара, значи Он је побуњеник. И ако Пилат не осуди Христа на смрт он више неће бити царев друг. Ово је била страшна претња зато што је у то време Римским царством владао сурови тиранин Тиберије, који је због и најмање сумње слао на погубљење и у прогонство чак и блиске људе.

Пилат је знао да је Христос невин, али уплашивши се кесаревог гнева, осудио је Спаситеља на смрт. Он Га је дао војницима на бичевање – постојало је такво мучење, забава за сурове и грубе људе. Христа су хтели да вежу за стуб, али је Христос Сам загрио стуб. Војници почеше да Га ударају бичевима, који су се звали «мачке». У кајишеве ових бичева биле су зашивене металне бодље, које су се приликом ударца забадале у тело, чупале делове тела. Човек је крварио и многи су умирали за време овог страшног мучења. Затим Христа пустише и Он Сам, пузећи по земљи, поче да скупља Своју одећу. Војници су са смехом бацили на Њега стару кабаницу војсковође црвене боје и говорили су: **радуј се, Царе Јудејски!** (Јн. 19, 3). И пошто су Му сплели венац од бодљикавог трња, неколико пута су из залета стављали на главу и затим скидали овај венац са главе Спаситеља и ударали по глави и по трновом венцу тако да су се бодље заривале дубоко у тело и читаво Христово лице је било црвено од млазева крви.

Пилат је извео Христа пред народ и рекао: **ево Човјека!** (Јн. 19, 5). Он је мислио да ће га гомила задовољивши своју злобу замолити да пусти Христа. Али народ, којег су првосвештеници научили томе, и даље је викао: **распи Га, распи!** (Јн. 19, 6).

На Христа су ставили тежак крст и натерали су Га да носи, да вуче овај крст од преторије Пилатовог дворца до Голготе, која се налази недалеко од градских зидина.

Постоји предање да Јевреји, како би се наругали Христу нису хтели да направе Његов крст от тек посеченог дрвета, већ да су узели брвно, које је служило као мост преко поточића. Ово брвно је поцрнело од времена и прљавштине ногу ходочасника, који су прелазили преко њега идући у храм. Управо од њега су направили Крст Христа Спаситеља. И овде је то било знак да је Господ на Голготу носио наше грехове, нечистоту наших црних злочина.

На путу се Христос повијао и падао под тежином Крста. Кад је Он падао гомила се као чопор дивљих животиња бацала на Њега обасипајући Га ударцима терајући Га да устане и иде даље. На крају је пао и више није могао да устане. У то време у сусрет Му је ишао човек по имену Симон Киринајски. Он је стао и са сажалењем је погледао Господа. Стража је ово запазила и натерала је Симона да носи Крст. Али је Симон био слободан земљопоседник. По законима Рима само су роб или злочинац могли бити натерани да носе оруђе казне. Он је могао да одбије, али је из љубави и сажалења према Христу понео на својим леђима Његов Крст. Тако се и ми, браћо и сестре, кад помажемо људима који страдају и који су несрећни уподобљавамо Симону Киринајском, који је носио Крст Спаситеља.

Док је на Голготи припремана рупа за Крст Христос је стављен у пећину. Али чим су ископали рупу, бацили су Христа на крсно дрво, ударили су Му клинове у руке и ноге, зачули су се чекићи и млазеви крви су поквасили земљу. Крст је подигнут и стављен у рупу с таквом снагом да се он колебао и треперио као струна и при сваком покрету су се ране на рукама Господа цепале и Он је осећао страшну бол. Спаситељ је наизглед изгубио свест, али је затим отворио Своје очи.

Доле је била бесомучна гомила као разбеснело море. Он је пред собом видео лица, унакажена од мржње или гримасе подсмеха. Гомила је викала: **ако си Син Божји сиђи са крста** (Мт. 27, 40). Господ је отворио Своја пречиста уста и изговорио прве речи са Крста. Које су то речи биле? – **Оче! опрости им; јер не знају шта чине** (Лк. 23, 34). Браћо и сестре! Ово су прве речи које је Господ изрекао са Крста, ово је вечни завет нама, молитва за непријатеље.

Господ је говорио: **Нову вам заповијест дајем да љубите један другога, као што Ја вас љубих** (Јн. 13, 34). Најочигледнији знак ове љубави је љубав **према непријатељима**. Ако човек испуни све остале заповести, али не буде волео своје непријатеље он више није ученик Христа Који страда, он није хришћанин, он је унутрашње туђ Христу.

Велики атонски подвижник нашег столећа, преподобни Силуан, каже: «Како да знамо да ли правилно верујемо у Бога, како да знамо да ли смо у благодати или смо туђи Богу?» И сам одговара: «Ако имаш љубав према непријатељима значи да си у благодати, значи твоја вера је права и истинита. Ако немаш љубави према непријатељима знај да си далек од Духа Светог, далек од Христа Спаситеља, ти си Му туђ.» Дакле, **прва** заповест, која је дата са Крста јесте **љубав према непријатељима** која одређује сав наш вечни живот.

Поред Христа су била разапета два разбојника, два злочинца. Они су се читавог свог живота бавили овим страшним занатом. Живели су у пећинама, у стенама. Бацали су се на људе као дивље звери на свој плен, плачкајући и убијајући. И они су били прогањани као дивље звери. На крају су ухваћени, у оковима изведени на суд и осуђени на смртну казну на крсту. И ова два злочинца су се заједно с гомилом смејала и хулила Христа. Тако и ми понекад у страдањима постајемо још суровији и уместо да се покајемо хулимо на Бога.

Али ево, један од разбојника је зачуо Спаситељеве речи, чуо је Његову молитву за непријатеље. И он је схватио да је поред њега Син Божји и Месија, да је поред њега разапета Сама оваплоћена Љубав. Отвориле су се очи његовог срца, и он је угледао Христа у

Божанственом сјају и рекао је свом другу: *ми смо још праведно осуђени; јер примамо по својим дјелима као што смо заслужили, али Он никаква зла није учинио*. И обративши се Христу узвикну: *опомени ме се, Господе! кад дођеш у Царство Твоје!* (Лк. 23, 41-42). Он је исповедао Господа као Цара иако на Његовом телу није била царска мантија већ ране и крв. Уместо златног престола – страшни Крст, уместо скиптра – ексери који су проболи Христове руке, али је разбојник својим срцем спознао да је поред њега Владар Неба и Земље. Он је рекао: *примамо по својим дјелима као што смо заслужили*. Ово је прво покајање! Он никога није кривио већ само себе самог, сматрао је да је заслужио мучну смртну казну својим гресима, својим злоделима. *Опомени ме се!..* Он није Господа молио за вечно спасење, он је само молио да га се Господ сети у Свом Царству. И овај разбојник добија царски-величанствени одговор: *заиста ти кажем: данас ћеш бити са Мном у рају* (Лк. 23, 43).

Дакле, разбојник је први ушао у рај. Зашто је Господ учинио ово чудо? Зашто први није био спасен велики праведник и подвижник, већ разбојник који се покајао? Браћо и сестре, то је било учињено ради нас, како ми никад не бисмо падали у очајање, како бисмо знали како је велико милосрђе Божије. Да бисмо знали да су нам двери покајања увек отворене.

Господ је спасио разбојника и ради тога да не бисмо осуђивали ниједног човека. Не тако дуго пре страдања Господа Јуда је био међу Његовим ученицима, којима је била дата велика власт да исцељују, да истерују из људи демоне, да чине чуда. Чинило се да је Јуда требало да заувек буде са Спаситељем, а постао је плен пакла! А разбојник, сав обливен људском крвљу, који је починио сва злодела и који је већ умирао, овај разбојник је постао син Божанске светлости.

Због тога ће се можда људи, које ми осуђујемо својим поганим и прљавим језицима пре нас наћи у рају; можда ћемо их на оном свету видети на истом месту где и разбојника који се покајао и можда ћемо их молити за опроштај, милост и помоћ.

Поред Крста су стајали Пречиста Мајка Господа и Његов вољени ученик Јован Богослов. И Господ је обративши се Дјеви Марији рекао: *Жено! ето Ти сина*. А Свом вољеном ученику: *ето ти Матере!* (Јн. 19, 26-27). И овде није само брига Сина за Дјеву Марију, овде има још нешто друго. Ту постоји велика тајна. Господ је усвојио Својој Мајци сав људски род, који је представљао Јован Богослов.

Браћо и сестре! Док је човеку жива мајка он зна да није сироче, зна да у свету постоји једно срце које куца љубављу према њему. А ми сад имамо Небеску Мати – саму Љубав! У срце Дјеве Марије, раширено од страшних страдања ушло је читаво човечанство. И за Њену љубав је најстрашнији преступник, најсуровији грешник само несрећно дете, само болесно дете које пати.

Страдања Господа су постајала све већа. Људи, прибијени за крст трпе страшну бол, као да им гори читаво тело. Крв им се згрушава и чини им се да им је срце прободено хиљадама игала. Читаво њихово тело као да се кида на комаде. Али страдања Господа су била другачија, страшнија, невидљива страдања. Онај адски пламен који је био спремљен заувек за читаво човечанство, за његове грехове, она страшна страдања Господ је морао да претрпи на Крсту. Сам пакао је ушао у пречисту душу Спаситеља и овај страшни огањ Га је мучио. Грешник осећа да га је Бог оставио. И ова богоостављеност, која нам је сада потпуно несхватљива, коју осећају грешници у паклу јесте потпуни губитак Бога, она је, како кажу свети оци страшнија од свих осталих мука. И њу је искусио Христос. Због тога је он узвикнуо: *Боже Мој! Боже Мој! Зашто си Ме оставио?..* (Мк. 15, 34).

Али, ево – *сврши се!* (Јн. 19, 30) – рече Господ. Шта се свршило? Свршило се искупљење људског рода. Ђаво, древна змија из бездана, који је својим обручима обавио читаву земљу подигао је главу како би на борбу изазвао само Небо. Али је сишао Лав из колена Јудиног,

потомак Давида по људској природи, Син Божји – Христос. Овај Лав је сатро главу паклене змије, згазио је пакао, легло аспида и шкорпиона. И Својим Крстом је као мачем погодио пакао у само његово срце.

Дакле, свршило се спасење човечанства. Раније су праведници после смрти силазили у пакао, а сад су грешници који се кају постали наследници **раја**.

Христов поглед, онај поглед који је радовао Анђеле гасио се као сунчеви зраци на заласку. Смртно бледило је покрило Његово лице. Његове последње речи су биле: **Оче у руке Твоје предајем дух Мој** (Лк. 23, 46) Свршила се страшна и непојамна тајна. Тек у вечности ћемо, браћо и сестре, сазнати шта се десило на Голготи.

Амин.

О Небу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас смо чули Јеванђеље, беседу Исуса Христа с Његовим тајним учеником Никодимом, једним од јеврејских старешина. Господ је рекао: **И нико се не попе на небо осим Који сиђе с неба, Син Човјечиј Који је на небу** (Јн. 3, 13). Шта значе ове речи? Свето Писмо о небу говори у различитим смисловима. Прво небо је ваздушно пространство, које окружује Земљу, онај бездани тиркизни океан у којем као огроман брод плива наша Земља. Друго небо су космичка пространства у којима се налазе небеска светила – звезде, које блистају као драго камење, које је неко бацио у бескрајне просторе. Неки од нас постављају себи питање да ли у овим световима постоји живот. Међутим, Свето Писмо говори само о Анђелима и људима, а остала небеска тела су мртва материја.

Постојало је, браћо и сестре, такво мишљење у древном свету да су звезде анђеоске силе, али је Црква на Петом Васељенском Сабору ово мишљење осудила као јеретичко.

Духовни центар света је Земља; иако она у размерама читаве творевине представља само малу честицу, готово зрнце, овде на Земљи су се десили највећи догађаји у историји Васељене. Овамо је дошао Господ, на Земљи је Он примио људско тело, на Земљи је пролио Своју Крв, због тога је Земља постала духовно срце читаве Васељене: као што је мали дијамант драгоценији од огромних камених стена.

Дешава се да људи питају: зашто је онда Господ створио ове милијарде звезда, ако су оне мртве и ненасељене? Зар то није исто што и упитати уметника зашто је насликао велелепну и величанствену слику?

Господу је подједнако лако да створи милионе галаксија као и једно зрнце. Једном су код Антонија Великог дошли философи и после дуге беседе су га упитали: «Ти у животу ниси прочитао ниједну књигу, одакле ти таква мудрост?» Антоније рече: «Ја непрекидно читам књигу, написану прстом Божјим, она је откривена преда мном, једна страница књиге је **Земља**, а друга је **Небо**.»

Дакле, преподобни Антоније се учио богопознању из историје Земље видећи Промисао Божји у судбинама света, и даље, гледајући небо он је разумевао бесконачност и величину Творца.

Постоји предање да је свети праотац Авраам созерцавајући небо дошао до спознаје Јединог Бога; у житију свете великомученице Варваре се такође говори о томе да је на тај начин – кроз созерцање творевине Божије и она дошла до спознаје Творца.

У тропару равноапостолној кнегињи Олги коју историја назива «мудром» каже се да је она узносила свој ум од видљиве твари, односно од видљиве творевине ка невидљивом и вечном и да је тако спознала Саздатеља свега што постоји.

Браћо и сестре! Небо које видимо својим очима је само слика другог – духовног неба, највиших сфера, у којима обитавају Анђели и душе светих. О овом небу Господ говори: **И нико се не попе на небо осим који сиђе с неба, Син Човјечиј Који је на небу** (Јн. 3, 13).

Како је Господ сишао с Неба? Јер, Господ је бесконачни Дух. Он је сишао са Неба у том смислу да је овде на Земљи примио људско тело; али у Јеванђељу је такође написано: **Који је на небу** (Мт. 6, 9), односно Он се Својим Духом налази свуда, све држи силом Својом, налази се Сав у свему, и истовремено је Сав изнад свега.

Један од византијских философа - Козма, је написао научни рад у којем је дао слику света. Ова слика је симболична. Уопште, древни философи, научници и мудраци су волели да изражавају своје мисли у облику приче, у облику загонетке. Дакле, он је насликао слику, којој су се касније много смејали и ругали као незнању древних људи. На овој слици је Земља приказана како почива на три слона. Три слона стоје на киту, у океану, Земља је окружена кристалним сводом, и човек је дошавши до краја Земље завирио изван њега и као да га је сломио.

Шта то значи, да ли је то стварно незнање или се овде крије неки дубоки, тајанствени смисао, који човеку омогућава да види Васељену не само као гомилу неживе материје, већ и као идеју Божију оваплоћену у материју? Океан означава оно космичко небо о којем смо говорили. Три слона означавају три врлине: веру, наду и љубав, на којима свет почива. Кад нестану ове добродетељи, кад оне ишчезну, срушиће се и свет, растуриће се све карике, које га чувају и задржавају да се не распадне.

Неки питају: «Кад ће бити крај света?» Господ је одбио да одговори на ово питање зато што за нас није корисно да знамо дан и час, али се може рећи да ће свет пропасти онда кад пресуши и нестане љубав.

Даље, ова три слона стоје на киту; шта то значи, браћо и сестре? То је препорађајућа благодат Божија, на којој се држе три добродетељи.

Древни су цртали Земљу, коју окружује огроман кристални свод у облику огромног шатора. Касније су се њихови кратковиди потомци томе смејали. Међутим, испоставило се да су древни мудраци у праву. Заиста, наша Земља је окружена слојем озона, који је налик на «шатор», захваљујући којем се одржава живот на Земљи. Ако он буде разрушен, живот на Земљи ће бити уништен у бујици космичке радијације.

Господ је рекао да није дошао у свет да би судио свету, већ да би спасио свет (Јн. 12, 47). Јеванђеље каже да је Светлост дошла у свет, али свет није спознао Светлост, није Је примио (Јн. 1, 9-119). Људи су омрзли Светлост због тога што су њихова дела била зла. Господ говори да је Он дошао како би се сви они који верују у Њега спасили, али ми знамо колико хришћана пропада. Свети оци нас уче да ће верницима бити суђено строже него неверницима. Преподобни Макарије Велики је наводио да ће се на најстрашнијем месту у паклу налазити свештеници, који су недостојно служили и монаси који су нарушили своје завете... Ипак, Господ каже да ће се они који верују у Њега спасити. Браћо и сестре! Постоје различите врсте вере; постоји вера од разума, ова вера је хладна и мртва као месечина. Ова вера не загрева наша срца, не одређује наше поступке. Ми верујемо да Бог постоји, а живимо као да Га нема, живимо огрезли у своје сопствене страсти. Ова вера никога неће спасити, она ће човеку послужити само на осуду. Господ говори о другој вери, која је налик на сунчеву светлост, која се излива на све; она је налик на сунчеву светлост, која греје и животвори, под чијим зрацима цветају биљке и предивни цветови. То је вера сједињена с љубављу, вера која се испољава и сведочи читавим људским животом.

Господ је рекао: **Као што Мојсије подиже змију у пустињи, тако треба Син Човјечиј да се подигне** (Јн. 3, 14). Шта значе ове нама чудне речи? Зашто Господ одједном пореди Себе са змијом подигнутом у пустињи?

Стари Завет представља праобраз и симбол Новог. У догађајима Старог Завета ми видимо скривене тајне, које су се откриле у Јеванђељу. Мојсије је извео Израиљце из египатског ропства, у којем су их фараони приморавали да раде даноноћно, да пеку цигле, а затим су, како Израиљски народ не би постао претерано многобројан, наређивали да се убијају сва мушка деца.

Египат код светих отаца симболично означава пакао, ропство фараону је ропство човечанства греху. Правиле су се цигле од глине, које су Израиљци носили на својим леђима, шта ово симболички означава, браћо и сестре? Па то да је грешник потпуно погружен у сујетно и земаљско. Затим су се ове цигле пекле у ватри; ватра су наше страсти; глина је постајала тврда као камен. Исто тако наше душе услед грехова постају камене, постају сурове, постају недоступне за дејство Божанствене благодати.

И ево Господ преко Мојсија изводи Израиљце из Египта у обећану земљу, која симболички означава Небеско Царство, а сами Израиљци – Цркву Божију. Они иду по пустињи четрдесет година; четрдесет година је живот једне генерације, то је наш земаљски живот.

У једном од брдовитих места, на којима су се Израиљци зауставили и логоровали, почеле су да их уједају отровне змије, којих је тамо било у огромном мноштву. Људи су умирали један за другим, и тада је Мојсије по указању Божијем направио бакарну змију.

Раније су Израиљци били излили идола – теле од злата и драгог камења. Њега је Мојсије разбио и бацио у воду. Сад он прави змију од простог метала – бакра, а затим ову змију причвршћује за штап. По објашњењу светих отаца, штап на који је била причвршћена змија је био у облику крста. Мојсије је подигао штап-крст изнад логора Израиљаца. Ако би онај кога би ујела отровна змија стигао да дотрчи до штапа и погледа бакарну змију није умирао, остајао је жив.

Овде је присутан праобраз Исуса Христа. Али каже се, како се Христос може поредити са змијом, јер змија у Библији најчешће представља симбол мрачне, богоборачке, људима непријатељске силе?

Кад је Господ разапет Он је за Свој Крст прикуцао грехове читавог човечанства, у том смислу је змија била прикуцана за крст-штап. И ако човек очима вере гледа Искупитеља-Господа, односно ако верује да је Исус Христос његов Спаситељ и прибегава Му кајући се, ране од уједа невидљивих змија, односно наши греси се исцељују благодаћу и милошћу Божијом. **Тако треба Син Човјечиј да се подигне**, каже Христос о Свом будућем распећу и о спасењу света (Јн. 3, 14).

Господ говори да је Светлост дошла у свет, али Је свет није познао, због тога што је више заволео таму. Ми у Символу вере читамо: *Распјатого при Понтијстем Пилатје*, међутим, браћо и сестре, разапињање Христа се наставља, оно се наставља како у историји човечанства, тако и у нашим сопственим душама. Свет, који је заволео зло више него Светлост одмах се наоружао против Христа и Његових ученика.

Сећате се како се у Јеванђељу каже како су се Ирод и Пилат помирили за време суда над Спаситељем и како су тог дана постали пријатељи (Лк. 23, 11-12). Тако су се јеврејски и пагански свет, који су наизглед били туђи, који нису међусобно личили, ујединили у заједничкој мржњи против Христа Спаситеља и какви страшни прогони, мучења и муке су се обрушили на Његове ученике, као да се на њих излила сва богоборачка злоба људи и демона!

Господ се у нашим сопственим срцима разапиње кад бирамо грех. Кад бирамо мрак страсти, а не светлост богопознања ми постајемо мистички и издајници и убице Христа Спаситеља.

Зашто многи од нас кажу да не осећају духовну радост, па Светлост је дошла на свет! Треба да се радујемо и да слави­мо. Због чега су наша срца мртва и хладна? Зато што не волимо Бога. Браћо и сестре, зашто не волимо Бога? Јер, природно је да деца воле свог оца, тим пре да људи воле свог Небеског Оца и Творца!

Зашто? Само зато што се не може истовремено волети Христос и грех, Бог и демон. Неки кажу: «Ми идемо у храм, кајемо се, причешћујемо се, значи волимо Бога више него грех.» Али, браћо и сестре, готово свако од нас има неки тајни грех од којег му је тешко да се растане. Човек је спреман да се бори са свим осталим пороцима, с тим да овај њему тако сладак грех сачува у тајности. И због тога благодат не може да проникне у душу таквог човека. Код једних је то среброљубље, код других осуђивање људи, код трећих су похоти. Не заборавите: кад се човек не бори са својим грехом, он је далеко од Христа.

Свети оци кажу: «Није могуће истовремено се борити са свим гресима, удари змију у главу и она ће бити мртва. Ако будеш расецао змијино тело на делове, она ће свеједно остати жива.» Дакле, свако од нас по својој савести треба да расуди, који грех њиме највише влада и с којим му је најтеже да се растане, за који му је најтеже да се исповеда, који се боји да изгуби више него своје вечно спасење.

Ава Доротеј је причао како је код њега једном дошао неко од братије и покајао се да краде храну. Ава га је с љубављу упитао: «Зашто то чиниш?» Овај је одговорио: «Гладан сам, није ми довољна храна за трпезом.» Тада преподобни рече: «Благосиљам те да једеш колико хоћеш, само немој да крадеш.» После извесног времена се испоставило да овај човек поново краде. Ава Доротеј га опет упита: «Зашто то чиниш, благословио сам те да једеш колико хоћеш?» Овај одговори: «Стидим се братије.» Тада Доротеј рече: «Дођи код мене, мене се не стидиш, и једи код мене шта год хоћеш док се не наједеш, само немој да крадеш.» И ево, поново се испоставило да овај несрећни брат краде. И преподобни га поново упита: «Зашто то радиш, зар је могуће да се стидиш мене, свог оца?» Овај рече: «Не, оче, не стидим те се, али не могу да не крадем, навикао сам и због тога осећам муку ако нешто не украдем.»

Тада ава појеле да сазна: «А шта радиш са оним што крадеш, да ли све поједеш?» Брат одговори: «Не, оче, довољно ми је оно што једем за трпезом. Оно што украдем носим у своју келију и кријем, а затим, кад храна почиње да трули, кришом је износим и храним магарца.»

Да, браћо и сестре! Понекад и ми имамо потпуно бесмислен, глуп грех, али у том греху налазимо некакву тајну насладу.

Био је још један сличан случај, кад је неки монах такође крао храну, али је његова савест проговорила и он је одлучио да се покаје. Изашао је и пред свима исповедио свој грех, и поклонивши се замолио браћу да се помоле за њега. Очевидац пише да је, кад је брат исповедио свој грех из његових уста изашао таман дим и сви у просторији су осетили стра­шан смрад, јер је из њега изашао демон.

Дакле, браћо и сестре, да би у нашој души била духовна радост, да бисмо волели Бога и видели очима срца Светлост, Христа Спаситеља, морамо да се боримо са својим гресима, јер сунце сија свима, али га за нас заклањају мрачни облаци наших страсти.

Амин.

Антипасха

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, данашњи празник се назива Антипасха, што значи «уместо Пасхе», јер је овај дан прва недеља, која следи после васкршње недеље и она носи у себи светлост и сјај Христовог Васкрса. Ми једни друге поздрављамо за хришћанина најрадоснијим речима: «Христос Воскресе! – Воистину Воскресе!» Ако би нас у те дане чак и најљући непријатељ сревши се са нама поздравио вешћу о васкрслом Христу, наше срце би уздрхатало, не бисмо у њему видели и препознали непријатеља, него друга. Кад би чак и дивља животиња, а не само човек, могла да нам каже људским гласом: «Христос Воскресе!» чини се да бисмо је загрлили и пољубили у длакаву њушку и одговорили јој као брату: «Воистину Воскресе Христос!»

Са Христовим рођењем се историја човечанства поделила на два периода. Од дана Христовог Рођења је започело ново мерење времена. Са Христовим васкрсењем свештена историја човечанства се такође поделила на два периода: на древни, кад су у свету владали грех, пакао и смрт; и нови, кад је грех био побеђен, смрт и пакао свргнути и њихова власт збачена. Због тога речи «Христос васкрсе!» звуче као победничка химна над смрћу, химна Небеске и Земаљске Цркве. У ове две речи се састоји највиши смисао и испуњење обећања Старог и Новог Завета. Шта значи реч «Пасха»? У преводу са семитских језика – «пролазимо поред». У Старом Завету Пасха је била празник због изласка Јевреја из Египта. Али у старозаветним догађајима се често могу видети слике, «сенке» онога што је требало да се догоди у Новом Завету. Богослови кажу да се у Старом Завету Нови Завет скрива, а у Новом Завету Стари Завет открива. Постоје пророчанства, која су изражена речима проповеди, али постоје и пророчанства изражена радњом, догађајима. Тако је на пример пророк Јеремија ставио јарам на свој врат како би становницима Јерусалима показао да ће постати робови вавилонског цара. И у празнику старозаветне Пасхе већ су се садржала пророчанства о Христовој Пасхи.

Мало номадско племе, које се састојало од Јаковљеве деце и укућана, због страшне глади у Палестини се преселило у Египат. Фараон, који је тамо владао дао им је плодну земљу. Међутим, кад је прошло неко време дошло је до промене владајуће династије. И фараон, који је припадао новој династији почео је да угњетава Израилце: мучио их је тешким пословима, терао их је да праве цигле од глине и сламе, и на крају је наредио да се убијају сва мушка деца, која се роде у јеврејским породицама. Шта ово значи у духовном, пророчанском смислу?

Египат је био центар идолопоклонства у старом свету. У њему су се обављали мрски пагански обреди и приношење жртава. Због тога је Египат у духовном смислу означавао пакао. На југу Египта су лежале огромне пустиње, безживотна пространства, где је око видело само бесконачан песак и камење, делове стена, ветром избрушене чудне скулптуре. Тамо ни птица није летела у ваздуху, ни животиња није трчала између камења. Свуда су владале пустош и смрт. Друго значење Египта је царство смрти.

Египћани су прво љубазно примили Јевреје, а затим су их учинили својим робовима, почели да их изнурују најстрашнијим и најтежим пословима. Тако и демон вара човека, саблажњава га сновима о срећи и радости, а затим му даје само страшну горчину, муку духа и тескобу, јер је сам демон дух унинија и очајања.

Пророк Мојсије је решио да изведе Израилце из Египта, дошао је код фараона, али је овај гордо одговорио: «Ја за твог Бога не знам и нећу пустити твој народ!» (2 Мојс. 5, 2). Тако до Христовог доласка на земљу ни пророци, чак ни Силе Небеске, нису могли да избаве човечанство од власти смрти и пакла. Господ на Египат шаље десет казни. Последња је била кад је Анђео-убица побио египатске првенце. Господ је рекао Мојсију: «Нека Израилци на вратима и на капијама својих кућа нацртају знак крвљу, како би Анђео прошао поред њих.» Шта значе ове тајанствене речи? Зар Анђео није знао? Зар су му били потребни чулни видљиви знаци како би једне помиловао, а друге погубио? Не, браћо и сестре! Овде постоји пророчанство о Христовом

избављењу људског рода. Ова крв је била крв жртава. Њоме су се на вратима и капијама, како кажу свети оци, цртале две линије: једна – вертикална, друга – хоризонтална, која се са њом укрштала. Тако да је овде знак крста био нацртан крвљу.

Дакле, значење речи «Пасха» се састоји у томе што је Анђео пролазио поред, мимо оних кућа на којима је видео крст нацртан крвљу. И исто тако су крвљу проливеом на Крсту, крвљу Христа Спаситеља, хришћани били избављени од смрти.

После овога је уплашени фараон позвао Мојсија и замолио га је да брзо окупи свој народ и да што пре напусти Египат. Ово означава силазак Христа у пакао, уништавање демонске силе и ослобађање душа покојника од власти сатане. Међутим, после тога Јеврејима је предстојао пут кроз Синајску пустињу, пут који је трајао четрдесет година. Шта ово значи, браћо и сестре? Господ нас је искупио, али нам још предстоји труд. Четрдесет година означава земаљски живот, ону муку, онај труд и страдања, који су неопходни да бисмо се препородили духом и постали достојни Небеског Царства.

Фараон са својом војском јури Израиљце. То је симбол да нас демон прати заједно са својим војскама и премда смо истргнути из његове власти он поново и поново жели да нас стигне и победи. Пред Израиљцима је Чермноје, такозвано Црвено море. И оно се по Мојсијевој молитви раздваја. Народ пролази по његовом дну, а кад за њим појуре фараон и Египћани, изнад њихових глава се таласи скупљају и потапају прогонитеље у својој дубини. Свети оци кажу да је то пророчанство о Тајни Крштења, којим се ослобађамо власти демона. Крштење је препород човечанства, крштење је избављење од насиља мрачних сила, кад нас Бог усваја. Иде дванаест колена Израиљевих. Води их Мојсије. Шта ово значи? Дванаест Израиљевих колена су представљала Старозаветну Цркву. А дванаест апостола, које је Господ изабрао, представљали су срце прве Новозаветне Цркве. Затим Мојсије по савету свог таста Јотора бира себи помоћнике, судије Израиља. И Господ бира апостоле како би их послао у све крајеве Васељене ради проповеди Јеванђеља и даје им обећање: *у другом рођењу, кад сједи Син Човјечиј на пријестолу славе Своје, сјешћете и ви на дванаест пријестола и судити над дванаест кољена Израиљевих* (Мт. 19, 28).

На крају, Мојсије доводи свој народ до обећане земље, која је у симболичном и духовном смислу Царство Небеско. Овде на врху планине Небо Мојсије умире и по Божијој вољи његов гроб остаје непознат, Израиљци не налазе његове остатке. Христос је васкрсао и Његов гроб је био празан кад су до њега дошли жене-мироносице и ученици.

Дакле, браћо и сестре, у Старом Завету се у праобразима, у «сенкама» већ виде и већ постоје наговештаји тајни Новог Завета. Мојсије говори свом народу да ће га довести у земљу у којој теку мед и млеко. У старозаветној Пасхи људима је било заповеђено да једу бесквасан, односно пресан хлеб као знак да треба што пре да оду из Египта. А ми овде једемо Пасху, која треба да буде спремљена с млеком и медом као знак да је за нас отворено Небеско Царство! Данас ћемо делити хришћанима артос – освећени хлеб. Он представља ману Старог Завета, којом се израиљски народ чудесно хранио у пустињи, - небески хлеб, и још нешто – Исус Христос је обично делио трпезу са Својим ученицима; и касније, кад се Он вазнео на небо, апостоли су стављали хлеб на оно место, на којем је обично лежао Исус Христос као знак Његовог невидљивог присуства. А после трпезе су подизали овај хлеб и говорили: «Исусе, помози нам.» Затим су га делили између себе. И кад једете артос треба да знате да је Христос невидљиво присутан, да једете од једног хлеба с Исусом Христом.

На Васкрс такође постоји обичај да људи размењују јаја обојена у црвену боју. У видљивом свету имамо слике Васкрсења. То је растиње које цвета у пролеће, после хладне снежне зиме, то је неугледан, црв који се претвара у предивног лептира. То је рођење птића, који

се појављује на свет из јајета, наизглед мртвог као камен. А црвена боја означава да смо искупљени крвљу Христа Спаситеља.

Да, браћо и сестре, Пасха Христова је највећи празник, то је победа над демоном, паклом и смрћу. Међутим, рећи ћете: «Како то? Демон је побеђен, али ми непрестано осећамо његова искушења, непрекидно осећамо страшну хипнозу греха. Како је демон побеђен?» Међутим, до Христовог доласка на земљу, до Његовог Васкрсења из мртвих демон је владао човечанством као тиранин. А сад је његова сила сломљена, он може само да искушава, саблажњава и лаже.

У јужним земљама постоји нарочита врста слепих мишева, такозваних вампира. Кад вампир види човека који спава он бешумно, тихо слеће на њега и убада у његово тело свој жалац с наркотичким отровом од којег човек још чвршће заспи, и затим му сиса крв.

Тако и демон има власт над нама онда кад духовно спавамо, кад остављамо молитву, кад не бдимо над својим срцем. Тада демон, као вампир исисава из нас силу нашег духа и оставља нас једва живе. Међутим, човек који испуњава Божије заповести је заштићен од сатанских сила, а онај ко је стекао смирење је за њих страшан.

Господ је победио смрт, али ми опет питамо: зар смрт не влада над земљом? Непрекидно видимо како једни нараштаји смењују друге и одлазе у црно гротло гроба. Како је онда Господ победио смрт? Браћо и сестре, Господ је победио духовну смрт, али је оставио телесну смрт, јер би дуг живот праведника у овом грешном свету за њих представљао страдање. А бесконачни живот преступних, злих људи би био проклетство за читаво човечанство.

Господ је оставио телесну смрт како би нам кроз њу даровао вечни живот. Светитељ Јован Златоуст пише: «Ако мајстор види да је златна чаша оштећена и да на њој има пукотина он је баца у ватру, претапа је и од злата поново одлива другу чашу. Тако је учинио и Господ: Он није уништио смрт на земљи, али ју је претворио у рођење, у нови живот.» Сад смрт за нас више није страшан црни бездан, оно небиће, није она слика трулежи и распада, од саме помисли на коју се леди крв, већ је тихо упокојење, сладак сан до Васкрсења мртвих. Због тога је Господ победио пакао!

Међутим, знамо да многи ипак постају плен пакла. Шта је то? Како је пакао побеђен?

Браћо и сестре, до Христовог васкрсења из мртвих су чак и праведници и пророци силазили у преисподњу, а сад грешници, који се кају добијају Царство Небеско.

Христос Васкрсе! Ваистину Васкрсе!

Амин.

О беседи са Самарјанком

Христос Васкрсе! Ваистину Васкрсе!

Браћо и сестре, Јеванђеље је јединствено, али у њему можемо да разликујемо заповести Христа Спаситеља, приче, беседе, чуда и пророчанства. Јеванђељске заповести су услов новог савеза човека са Богом, оне су концентрисане у Спаситељевој проповеди на гори. Господ нам показује два пута: пут живота и пут смрти. Он указује и на разлику и на унутрашње јединство заповести Старог и Новог Завета. Ако би се Свето Писмо упоредило с високом планином Стари Завет би био подножје ове планине, а Нови Завет њен врх. Приче су мудре алегорије. Док су заповести пре свега упућене човековој вољи, његовој савести, прича пред нама открива море Божанске премудрости. Она је упућена људском уму. Чуда су нада. У чудима се открива свемоћ Божија, којој се повинују небо и земља. Чуда сведоче: Реч Божија је свемогућа. Она може да створи Васељену, да исцели смртно болесног човека, да оживи мртвог и да подигне палог.

Браћо и сестре, данас смо у Јеванђељу чули једну од беседа Исуса Христа – Његову беседу са женом-Самарјанком. Кад слушамо ово јеванђељско казивање наша душа као да замире у ћутању, у трепетном поштовању пред неком великом тајном. Ово Јеванђеље није толико упућено уму и вољи колико самој дубини људског срца. Самарјанка је била грешница из народа који су Јевреји презирали и одбацивали, али је ова жена сачувала духовну чистоту. Како то да схватимо: у греху је сачувала чистоту? Она је схватала свој пад, сама себе се стидела и овај стид је већ био залог њеног духовног препорода. А ми се, браћо и сестре, живећи у греху не стидимо ни себе, ни људи. Ова Самарјанка се трудила да изађе из куће кад је на улицама било мало народа, и ишла је обореног погледа, а ми гледамо другима у очи, гледамо гордо као праведници, нимало се не стидећи својих грехова. Дрско разобличавамо једни друге за можда много мање грехове од наших сопствених. И због тога постајемо недостојни да схватимо Јеванђеље...

Дакле, Самарјанка-грешница се удостојила да буде сабеседница Самог Господа. У беседи са Самарјанком Господ њој и нама открива велику тајну. Каква је то тајна? Човеково срце је нерукотворени и вечни храм Божји. Наш ум треба да приноси молитве Богу у дубини срца као на духовном олтару. У Јерусалимском храму свештеник би заклао жртву челичним ножем, а затим би се ова жртва спаљивала у дворишту храма. Жртвеник у пламену се називао огњеним лавом. У храму свог срца ми треба да закољемо греховне и нечисте помисли као животиње именом Господа Исуса Христа, да спаљујемо све нечисто у пламену љубави према Богу. Свештеници су се делили на 24 чреде по броју сати у дану. Ово симболички означава да молитва у нашем срцу треба да буде непрестана. Првосвештеник је једном годишње улазио у Светињу над светињама како би се тамо помолио за своје грехове и за грехове читавог народа. Ово место је било одвојено од храма. У Светињи над светињама су владали сумрак и тишина. Браћо и сестре, кад се Дух Свети дотакне људског срца оно постаје Светиња над светињама. Бука овог света, бука наших страсти и греховних помисли ће замрети и у нашем срцу ће наступити велика тишина. Светске слике ће нестати и у срцу ће завладати тајанствени полумрак у којем се јавља Господ.

Спаситељ је Самарјанки открио велику, нама непознату тајну: у нама самима постоји диван храм, лепши од читаве васељене. То је срце, очишћено од греха и освећено именом Исуса Христа. Хришћани, који су се путем подвига очистили у духовним, свету невидљивим страдањима и који као да су својом крвљу омили овај невидљиви храм, дивили су се његовој лепоти. Задивљени лепотом Божанске Светлости они више нису желели да гледају лепоту овог спољашњег света. Име Исуса Христа се претвара у невидљиву Светлост и ова дивна Светлост обасјава и срце и душу, а понекад чак и човеково тело. У књизи о атонском подвижнику Силуану се говори о томе како је једном на бденију уочи празника кад је духовник исповедао монаха он случајно погледао његово лице и био потресен: оно је личило на лик Исуса Христа, чинило се да Сам Христос стоји у храму. Тако је Исусова молитва преобразила, обасјала човека духовном Светлошћу. Име Исуса Христа се претвара у реке живе воде, у реке благодати. И ако се човек очистио од прљавштине страсти и греха беседа, додир с овим човеком, се памти за читав живот. Изгледа као да смо у општењу с њим захватили неку нарочиту силу. Исусова молитва даје дубоко поимање Светог Писма. Исусова молитва човека чини прозорљивим. У Причама Соломоновим је речено: ***праведници се спасавају прозорљивошћу*** (Прич. 11, 9) ***(српски текст: праведници се избављају знањем)***. Исусова молитва човеку даје способност да осећа туђу душу, да доживљава њену бол и патњу, да зна њене потребе и да истовремено осећа и види у туђој души лаж и обману као неке тамне мрље. Зато је свети праведни Јован Кронштатски, који је увек творио Исусову молитву, осећао душе људи који су му прилазили. Према једнима је био нежан као мајка према детету, према другима строг, а према трећима чак оштар. Он се трудио да утеша жалосног, да подигне палог, да сломи гордост надменог и да разобличи преваранта и лажљивца.

Самарјанка је говорила, као да је питала Господа: **Оци наши молише се Богу на овој гори, а ви кажете да је у Јерусалиму мјесто гдје се треба молити** (Јн. 4, 20). У Јерусалиму је био једини старозаветни храм посвећен истинитом Богу. Другог храма није било. Јевреји и такозвани прозелити, односно припадници других народа, који су примили старозаветну религију су се трудили да посете Јерусалимски храм како би у њему принели жртву и узнели молитве. Самарјани, који су изгубили чистоту вере и којима Јевреји касније нису дозволили да учествују у изградњи новог Јерусалимског храма саградили су за себе храм на гори Хоразим. У Библији се помиње ова планина. Пророк и боговидац Мојсије је завештао да се са Хоразима изговара благослов (5 Мојс. 27, 11-13) а с друге планине – Гевала – проклетство за одступнике од Божанског закона. Јеврејски војсковођа Јован Гиркан је срушио самарјански храм, али су се Самарјани свеједно пели на врх Хоразима и молили на његовим рушевинама. А Господ каже: човеково срце је нерукотворни храм, најузвишенија молитва је молитва у духу и истини. Али шта је Истина? Истина је Сам Господ Исус Христос. Истина је Његово Име. Истина је Свето Јеванђеље. Истина је живот по Јеванђељу. Браћо и сестре, због чега су многи од нас почињали Исусову молитву, али су затим не видећи, не осећајући у себи брз резултат ове молитве према њој постајали хладни и чак су је одбацивали, заборављали су је? Због тога што наш живот није истинит. Да би наша молитва била истинита и делотворна она мора бити у складу са читавим нашим животом. Ми у свом срцу призивамо Исуса Христа, али такође треба да живимо по речима Исуса Христа. Ако између живота и молитве постоји несклад молитва није истинита и ми смо лажљивци.

Браћо и сестре, да би наша молитва била истинита морамо да се учимо да будемо искрени и да говоримо истину. Да би наша молитва била молитва Истине потребно је да ова Истина постане ослонац читавог нашег живота, свих наших дела, речи и помисли, да се наше речи не разилазе с нашим делима. Браћо и сестре, молити се у духу не значи просто изговарати речи молитве, већ их осећати срцем, проницати у њих умом. Врло често прочитавши молитвено правило не схватамо шта смо прочитали, за шта смо се молили и Коме смо се обраћали. Ако молитву, коју су написали свети оци, почнемо да читамо пажљиво она нам неће бити туђа. Она ће постати молитва наше душе. Молити се духом значи читав свој живот посветити стицању Духа Светога и чувати се свега што може да увреди Божанску благодат. Молити се духом значи пробудити наш уснули дух и доживети васкрсење из мртвих пре смрти. Господ каже: **Отац хоће таковијех богомољаца** (Јн. 4, 23). Овакви молитвеници који живе у свету су драгоцени пред Богом као дивни дијаманти нађени међу комадима глине и камена.

Неки су у недоумици: ако је наше срце храм Божји, да ли и ради чега онда треба ићи у цркву? У цркви тајанствено присуствује Сам Господ. У цркви се мистички, у свештеним сликама и симболима одвијају сви догађаји Светог Писма. На празнике у цркви доживљавамо оне велике догађаје који су препородили и спасили човечанство. Кад смо у храму и сами у то време духом учествујемо у њима. Због тога, обраћајући се с црквеног амвона окупљеним хришћанима Свети Јован Златоуст каже: «Ви нисте даље од Исуса Христа од оних који су Га видели у земаљском животу и додиривали Његову одећу.»

Преподобни Сисоје Велики је излазећи из храма брзо ишао у своју келију не разговарајући ни са ким. Једном га браћа упиташе: «Оче, зар нас толико не волиш да одмах из храма журиш у своју келију?» Подвижник одговори: «Браћо, види Господ колико волим сваког. Али у храму сам упалио светилку свог срца. Од службе у храму се запалила моја свећа. А изашавши из храма ја личим на човека који иде под налетима јаког ветра. И плашим се да ће ми се свећа угасити, да ће се угасити у разговорима са вама, да ће је свет угасити. Због тога брзо идем у своју келију носећи са собом духовни огањ.» Дакле, браћо и сестре, молитва треба да се запали у храму и да затим

траје у нашем срцу, да настави да гори као свећа. Велико је људско срце! Господ каже да ће из срца, које је стекло благодат потећи реке живе, односно благодатне, духовне воде (Јн. 7, 38). Али колико често из нашег срца теку страшне паклене мртве воде! То су реке злобе, греха и нечистоте. Браћо и сестре, велико је људско срце! У њему почиње рај или пакао већ овде, на земљи.

Амин.

О исцељењу слепог

У име Оца и Сина и Светог Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељско казивање о томе како је Господ наш Исус Христос исцелио просјака, слепог од рођења. Овај човек је много година просио милостињу на капији Јерусалимског храма. Као што сваки човек, који умире од хладноће у зимској студени видећи ватру, која гори жели да јој се приближи да се не би укочио од хладноће, да се не би потпуно смрзао, тако је и јерусалимски просјак, који ником није био потребан у овом хладном, бездушном свету, чак ни својим родитељима – нашао јединствено уточиште – храм Божји, у којем су људи још увек сачували топлину и самилост.

Дављеник се хвата за даску – прву која му падне под руку, да га не би прогутало море, притиска је уз груди из све снаге, упија се у њу пристима. Тако је и овај просјак нашао своје спасење при храму у којем га је Господ хранио и тешио небеском радошћу.

Поред њега је сваког дана пролазило мноштво народа: богомолници, који су допутовали у Јерусалим из Палестине и из далеких паганских земаља, књижевници и фарисеји, горди због своје учености и праведности, прости људи. Они су у храм носили дарове, молитве, невоље и потребе, носили су своје тешко греховно бреме да би га овде оставили и кући се вратили добивши опроштај. Али нико није обраћао пажњу на несрећног слепца, који је седео код капије. Свако је био погружен у своје бриге. Једни су журили да принесу жртву, други да се што пре врате. Њихов поглед је клизио поред њега. За већину је слепац био као камен, који је овом човеку без вида служио као јастук – били су подједнако равнодушни према њему. Тако и ми, видећи просјака често умирујемо себе тиме да ће се наћи други човек који ће му дати милостињу, да на свету има превише просјака и није могуће све њих прехранити и дати им оно што им је потребно, да је неким још теже, на пример, губавцима или онима који непокретно леже, да слепи просјак још некако може да нађе чиме ће се прехранити.

Неки просјака нису гледали само без сажаљења, већ и с негодовањем сматрајући да слепац својим присуством нарушава лепоту храма, као прљава флека на лепој слици. И само су се малобројни заустављали да дају слепцу милостињу и то су често бацали новчић онако како се баца кост шугавом псу-бескућнику.

Просјак је био слеп од рођења. Лепота храма је била скривена од његових очију, које нису виделе, на које као да је био набачен повез. Он је само чуо звуке песама и клицање народа кад су сребрне трубе свештеника објављивале да наступа празник. И могао је да се нада да ће тог дана бити сит.

Јувелири имају такозвани пробни камен. По звуку метала, којим се удара о овај камен јувелири одређују, који је то метал: злато или бакар, препознају квалитет метала, његову вредност. И овај просјак је био овакав пробни камен за људска срца, за срца оних који су пролазили поред храма. Шта је било у њима? Љубав или безосећајност, добро или зло, равнодушности ли саучешће? Просјак је већ по корацима могао да одреди ко пролази поред њега.

Хладан човек је убрзавао кораке или је заобилазио слепца. Они који су желели да дају милостињу су напротив, успоравали корак и по самој милостињи је већ знао с каквим осећањем је човек даје. Ако је давао немарно, бездушно, новчић му се чинио хладним као лед или неизговорена реч прекора, а ако је било са саосећањем, био је топао, као да је загрејан срцем онога ко га је дао.

Али, ево, из храма су изашли Господ и апостоли. Ученици упиташе Христа: ***Рави, ко сагријеши, овај или родитељи његови, те се роди слијеп?*** (Јн. 9, 2) Питање изгледа чудно. Како човек може да згреши пре рођења? Једни тумачи су то објашњавали тиме што је код Јевреја владало мишљење да Бог од детињства може да кажњава људе за грехове, које ће касније учинити, као што је у Светом Писму речено: ***Заволео сам Јакова, а Исава сам омрзао*** (Мал. 1, 3-4) Господ је још пре рођења заволео Јакова, а његовог брата Исава је омрзао знајући њихова будућа дела. Други тумачи претпостављају да је узрок други. У то време је у Палестини, посебно у Галилеји, из које је потицала већина апостола, живело много Грка-Јелина, пагана међу којима је владало веровање о реинкарнацији. Наводно је душа злочинца морала да пређе у тело тешког болесника или наказно-ружног, несрећног човека. Дакле, апостоли наводно постављају ово питање да виде да ли ће Он потврдити такво мишљење.

Међутим, учење о реинкарнацији је паганско, туђе хришћанству, а исто тако је било туђе и религији Старог Завета. Највећи тумач Светог Писма, светитељ Јован Златоуст, ове речи објашњава на следећи начин: «То је био крик који се нехотице отео из уста апостола. Тако ми понекад видећи болест малог детета кличемо: “Шта је скривило ово дете да тако тешко пати?”»

Неки тврде да су се апостоли обратили Господу како би скренули Његову пажњу на несрећника знајући чудотворну силу Учитеља. Спаситељ им је одговорио: ***Не сагријеши ни он ни родитељи његови, него да се јаве дјела Божија на њему. Мени ваља чинити дјела Онога Који Ме посла*** (Јн. 9, 3-4). Господ је плунуо на земљу, направио је блато и помазао је очи слепца. Неко од светих отаца о томе каже: «Као што је Адам створен од земље, тако је и Господ исцелио очи слепог исто тако узевши прах од земље.» Али шта следи за тим? Слепац је очекивао исцељење, а Господ му каже: ***Иди умиј се у бањи Силоамској, што преведено значи: послан*** (Јн. 9, 7). Ове речи су многе могле да збуне. Слепац је могао да помисли: «Ако је Исус заиста чудотворац зашто ми није одмах даровао исцељење? Ако је милостив, зашто ми је заповедио да идем до Силоамске бање на други крај Јерусалима, па слепцу је тако тешко да иде кроз цео град!»

Слепац је могао да каже: «Купао сам се у Силоамској бањи, али нисам прогледао. Колико слепаца умива своја лица у њој, али нисам чуо да су се њихове очи отвориле. Да ли је силоамска вода коју људи пију и којом поје стоку делотворнија од речи великог чудотворца?» Међутим, он ништа од тога није рекао. Истог трена је устао као војник, који је добио наредбу од команданта и похитао у Силоам.

Тешко је слепцу да иде улицама источњачког града! Главном улицом се непрекидно крећу каравани камила, јуре кола, тамо-амо иду гомиле људи и за слепца је подједнако тешко да пређе пут као да преплива усталасану реку. Градови на Истоку често подсећају на лавиринт – тако кривудава бивају њихове улице. А понекад се улице уздижу једна изнад друге као терасе или се подижу на горе као степенице. Град за слепца постаје сличан брдовитом пределу који пресецају јаруге и речна корита. Јадан слепац журећи удара о зидове кућа, пада, поново устаје и поново пада. Али он је обузет једном мишљу: да што пре испуни заповест Господа. Оваква је била његова вера.

Овај пут слепца кроз град у многоступњавој представља слику нашег живота. И нама се често чини да је унаоколо мрачна, непробојна тама, да се пут не види и да човек може да се креће само по пипању. Сваки корак се чини с напором, понекад нас обузима очајање: немамо нимало снаге

да идемо даље! Али морамо имати на уму: Господ нам је заповедио да идемо. Треба да идемо и да не стајемо.

Слепац је дошао је, довукао се, дошепао је до Силоамског извора, умио се и његове очи су прогледале, и он је угледао је свет у бојама и нијансама, угледао је небо, прошарано сунчевим зрацима као златним предивом. Угледао је величанствене зидине и куле, угледао је и пао на земљу славећи Бога. Становници Јерусалима су добро познавали слепца и зато није чудно што је исцељење одмах привукло свеопшту пажњу и изазвало запрепашћење. Почели су спорови: једни су говорили да је то исти онај слепац, други да је то само човек који личи на њега, а слепац је тврдио да га је Господ исцелио.

Човек који је прогледао доведен је код фарисеја, вероватно код старешина неке синагоге. Они су покушали да га убеди у то да Исус из Назарета није могао да учини чудо, да је Он човек који се противи Мојсијевом закону. Међутим, бивши слепац се показао као неустрашиви проповедник истине; одговорио је: ***Знамо да Бог не слуша грјешнике; неко ако ко Бога поштује и вољу Његову твори, тога слуша. Кад Он не би био од Бога, не би могао ништа чинити*** (уп.: Јн. 9, 31, 33). Фарисеји су с негодовањем истерали човека, који је прогледао. Светитељ Јован Златоуст каже: «Прво га испитују као достојног поверења, али кад слепац не говори оно што би они желели да чују, они почињу да га грде и да му се ругају и истерују га као лажљивца.» Господ је човека који је прогледао срео код храма и упитао га: ***Да ли верујеш у Сина Божијег?*** Исцељеном су се отвориле и друге очи – очи срца и он је ускликнуо од све душе: ***Верујем, Господе!*** (Јн. 9, 35-38) – и поклонио се Христу. Сад је већ видео друго небо, духовно, у сопственом срцу.

...Често се и у наше умове уселјава сумња у постојање Божије. Људи питају: а да ли постоје докази о постојању Бога? Богослови кажу да има неколико оваквих доказа или сведочанстава. Постоји историјски доказ: у сва времена, сви народи су имали своје храмове и олтаре. Човек је увек поседовао религиозно осећање, људи су увек узносили молитве Божанству. Нема племена, ма како далеко било забачено: на крајњем северу или на острву без имена у Јужном мору, на чијем језику се не би чуле речи «Бог», «душа» и «бесмртност». А истина је увек заједничка. Значи, сама идеја Бога је својствена људској души, сродна јој је. Постоји теолошки доказ: сврсисходност свега што постоји. Све у свету, почевши од најситније честице, атома, и завршавајући галаксијама, потчињено је прецизним законима. А тамо где постоји закон – присутан је и Највиши разум.

Постоји космолошки доказ: све има свој узрок. Светитељ Јован Златоуст каже: «Кад би видео брод који плови с раширеним једрима, који иде тачно ка свом циљу и кад би ти одједном неко рекао да је овај брод настао сам по себи и да се направио од мора, да њиме нико не управља, ти би у одговор почео да се смејеш. А наша Земља је брод који плови Васељеном, којим не управља људска, већ Божанска рука.»

Још пре доласка Спаситеља у свет пагански филозоф Цицерон је говорио о томе да Божије постојање не може бити оповргнуто: ако се узму слова азбуке и распу, ма колико да их касније померамо и распоређујемо, од њих неће настати Хомеров спев. А сам свет је дивна поема. Да ли је могао да настане случајно?

Постоји морални доказ постојања Бога. То је савест која човека приморава да нешто чини на уштрб својих земаљских интереса, да их се одриче, понекад чак да не штеди свој живот. Зато, браћо и сестре, победа над грехом и дарује човеку тако неизрециву унутрашњу радост. Ово је као дах Анђела-Чувара у нашем срцу – сведочанство мирне, непомућене савести.

Постоји естетски доказ: свет не само да је организован по прецизним законима, он је још и диван: у њему учавамо хармонију и лепоту. Свет нас подсећа на изгубљени рај: у земаљском свету се налазе слике и симболи вечног света!

Ме смо хришћани, верујући људи, али и ми можемо да будемо слепи. Човека заслепљује гордост. У Откровењу Јована Богослова Дух Свети је разобличавао епископа Лаодикијске Цркве због гордости следећим речима: ***А не знаш да си несрећан, и јадан, и сиромашан, и слијеп, и наг*** (Отк. 3, 17). Овако гордост отуђује људе од Бога и они су, мислећи да су богати – сиромашни, наги и слепи.

Слепи су и они који у религији виде само обреде. Обреди имају велики значај. То је симболичан језик Цркве. То су канали којима нам се даје Божанске благодат и енергија, али то ни из далека није све. Обреди сами по себи не могу да преобразе наш живот, да нас спасу. Ради тога треба променити свој однос према људима, постати други човек, постати, како учи Писмо, ***нова твар*** (уп.: 2 Кор. 5, 17). У заблуди су, слепи су и они који прихватајући Јеванђеље само с његове моралне стране ипак не желе да иду у цркву. Ови људи у самима себи виде критеријум истине, сами својим слабим умом, без духовног руководства желе да спознају истину. Зато је онај ко није у Цркви закључан у узак, порочан круг својих чулних представа, нетачних представа о истини.

И злоба нас заслепљује. Док је у нашој души живо непријатељство према било коме, ми смо слепи. Злоба је надгробни камен на људском срцу. Ма колико да оправдавамо себе, ма колико да оцрњујемо оне који нам наносе увреду, свеједно у души осећамо немир. Наше срце запљускују таласи врелог, сланог мора, наше срце притиска страшна тежина, а наш поглед је застрт тамом. А кад човек опрости онима који су га увредили – кад од свег срца и заувек опрости својим непријатељима, он осећа како камен пада с његовог срца и како спада повез с његових очију. Тада срце осећа да је оно васкрсли мртавац који је устао из мрака гроба, који се подигао и поново угледао светлост.

Браћо и сестре! Слепац је молио за милостињу код Јерусалимског храма. Сва Земља је пуна милости Божије, Господ је свуда, али је најближи човековој души у цркви Божијој.

Вазнесење Господње

У име Оца и Сина и Светог Духа!

Браћо и сестре! Данас славимо Вазнесење Господње. Хришћански празници, посвећени земаљском животу Христа Спаситеља, почињу од Благовести, а Вазнесење је последња карика у овом златном ланцу. Светитељ Јован Златоуст пита: «Зашто се Господ није одмах вазнео на небо, већ је четрдесет дана боравио на Земљи, јављајући се Својим апостолима и ученицима?» И сам одговара: «За време земаљског живота Спаситеља, пре Његовог распећа и Васкрсења из мртвих апостоли још нису могли да схвате најузвишеније тајне Небеског Царства.»

Четрдесетог дана после Васкрсења Господ је са Својим ученицима изашао из Јерусалима и упутио се ка Елеонској гори. Елеонска гора је брдо на којем расту маслине. По томе је и добила свој назив, а њено друго име је гора милости. Господ је у последњој, опроштајној беседи благословио ученике на будућу проповед Јеванђеља по целом свету, а затим је навео знаке истинске вере: ***Именом Мојим изгониће демоне; говориће новим језицима; узимаће змије у руке; ако и смртно што попију, неће им naudити; на болеснике полагаће руке и оздрављаће*** (Мк. 16, 17-18). Шта значе ове речи? Постоје, браћо и сестре, различити образи, различити степени вере.

Прва вера је «од слушања»: човек је чуо благовест и поверовао је у Исуса Христа као свог Спаситеља. Друга је последица борбе с грехом, кад вера постаје норма човековог понашања, кад се човек у свом животу труди да испуњава Јеванђеље. Док први степен личи на светлуцање звезда које једва осветљавају пут, друга личи на месечину, која обасјава пут, али још не даје душевну топлину, која не животвори људску душу. Трећи степен је самопрегорно служење Богу: вера се претвара у центар људског живота и његов главни, последњи циљ. И горе се наводе речи Спаситеља о овој вери, живој, самопожртвованој, кад је сав људски живот бескрвна жртва Господу.

Именом Мојим изгониће демоне. У Јерусалимском храму, као и у градовима Јудеје, постојали су и такозвани заклиначи, који су истеривали злу силу призивањем имена Божјих, откривених у Старом Завету – Јехова, Ел, Елохим, Шадај, Адонај и Саваот. Господ каже да ће сад истеривати демоне Његовим именом – именом Исуса Христа, јер Он је победио силу ђавола, погазио је пакао, ослободио је човечанство од смрти. Име Исуса Христа је најслађе за Анђеле, најспасоносније за људе и најстрашније за духове таме.

Браћо и сестре! Кад се човек нађе опкољен чопором вукова једини његов спас је да запали ватру, тада ће звери, плашећи се ватре, одступити и побећи. Име Исуса Христа је огњени мач, духовни пламен, који пали наше невидљиве непријатеље – ове паклене звери, зато сваки хришћанин мора да се труди да пребива у Исусовој молитви, мора да говори устима и срцем: «Госпode Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се мени грешном!» Код светаца је ова молитва исходила из саме дубине душе.

Браћо и сестре! Неки од нас ће рећи: «Има ли смисла творити Исусову молитву? Бавили смо се њоме, али нисмо осећали благодатну, очигледну помоћ у искушењима и демонским нападима и остављали смо је као да смо се умарали од тога да је творимо.»

Браћо и сестре! Велики дар се стиче с великим трудом. У једној причи Господ говори о трговцу који је тражио *добра бисера. Па кад наше једно многоцијено зрно бисера, отиде и продаде све што имаше и купи га* (Мт. 13, 45-46). Шта значи *продао је све што је имао?* То значи да и ми морамо да се одрекнемо свега што омета општење с Богом, које скрнави наш ум и срце.

Великом грчком вајару Фидији, који је вајао предивне статуе постављено је питање како постиже овакво савршенство. Фидија је одговорио: «Врло једноставно. Узимам камен и одсецам од њега све сувишно.» Тако и ми: да бисмо стекли Исусову молитву треба да одсечемо све сувишно у нашем животу, треба да очистимо своје срце како би у њему пребивало Христово име. Код светих се ова молитва непрестано творила. У Песми над песмама је написано: *Ја спавам, а срце моје бди* (Песм. 5, 2). Свети оци кажу да чак и за време сна срце подвижника само својим дамарима изговара: «Госпode Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се мени грешном!»

Господ говори о томе да они који истински верују у Њега, односно они који су вери, Јеванђељу посветили сав свој живот, до потпуног самоодрицања, стичу способност да говоре новим језицима. У прво време кад су апостоли проповедали Јеванђеље по целој Васељени, свим народима и племенима, Дух Свети им је дао посебан дар: они су могли да говоре са сваким човеком на његовом матерњем језику. Затим, кад се Црква већ учврстила у Васељени, овај дар више није био потребан. Међутим, прави хришћани говоре заиста «новим језиком» - речима напојеним благодаћу.

Једна иста реч ће оставити различит утисак, различито ће деловати, у зависности од тога ко је изговара – светац или грешник. Грчки философ је хтео да се препире с неким преподобним о вери. Заједно са својим друговима дошао је у пустињу и почео да убеђује старца у то да је хришћанство погрешно. Овај грчки философ је био познат по учености и красноречивости. Шта

је могао да му одговори прост, полуписмен старац? Он се прекрстио, изговорио је Символ вере и рекао: «Ја верујем овако, поверуј и ти у простоти свог срца и спасићеш се!» И догодило се чудо. Философ је одговорио старцу: «И ја верујем исто тако, оче!» Његови другови се зачудише и рекоше: «Шта се десило с тобом, чиме те је овај старац убедио?» Философ одговори: «Не знам, али кад је говорио чинило ми се да од њега излази светлост, ова светлост као да је обасјала моје срце и ја сам схватио да је његова реч истина, с таквом силом је она одјекнула у мени. Не знам више ништа, али сам схватио једно: истина је у хришћанству.»

Понекад покушавајући да приведемо вери своје рођаке и блиске, немајући притом благодатне дарове ми испуњавамо своје речи љутином, гневом и горчином, и оне више не само да не привлаче, већ директно одбијају срца људи. Човек може да дође Богу само Духом Светим. У некадашња времена проповед апостола – простих рибара, проповед монаха је окретала ка Господу читава насеља и градове зато што је благодат невидљиво деловала кроз њихову реч.

Господ каже: **Узимаће змије** – некада је сатана, ова древна змија, држао цело човечанство у својој шапи, али је он сад изгубио снагу, јер су по благодати свецки постали јачи од њега. И, осим тога, они су заиста могли да узимају змије у своје руке без штете, јер их је чистота уводила у оно стање у којем је Адам у рају поседовао власт над животињама.

За преподобног Јована Колова се прича да га је за време молитве обавила змија, али је отац наставио молитву и није претрпео никакву штету. Преподобни Јоаникије Велики је путујући свратио у пећину и кад је угледао у њеној дубини две ватрице помислио је да је неко оставио упаљену ватру. Преподобни је хтео да је угаси, али је чуо шиштање – то су биле очи змије која се сакрила у тами. Преподобни јој је пришао не уплашивши се. Огроман гмизавац је почео да излази из пећине. «Змија је дошла овде пре мене и она је газда на овом месту,» помислио је свети Јоаникије, «ја сам само гост. Зашто би због мене морала да напусти свој дом?» И обративши се змији он рече: «Пећина је велика, има довољно места и за тебе и за мене, остани.» И тако је у пећини с овом змијом провео цели зиму.

Господ је рекао: **И смртно што попију, неће им наудити.** Преподобни Георгије Атонски је једном у спору победио јеретика и овај, одлучивши да се освети преподобном Георгију, понуди му отров као храну. Светац је духом то прозрео и позвавши јеретика на његове очи је три пута закрстио храну и појео је. Јеретик је био престрашен. Да би се уверио да је храна заиста била отрована бацио је преостале мрвице псу и овај је угнуо чим их је прогутао. После тога се јеретик покајао за све и примио је крштење.

Даље је написано: **На болеснике полагаће руке и оздрављаће.** Сва житија светаца, не само древних, већ и последњих времена, пуна су сведочанстава о њиховим чудима, нарочито о исцељењима. Једном је праведни Јован Кронштатски позван у госте код неке болесне кнегиње. Она је била у несвести и светац је одлучио да не свраћа у њену спаваћу собу, прошао је у суседну собу и клекавши на колена почео је ватрено да се моли. Кнегиња се исцелила и повративши се питала је: «Зашто сам видела светлост у оном ћошку?» Одговорили су јој да се тамо иза зида молио отац Јован.

Господ је **почео да се одваја од** апостола и да **се узноси на небо** (уп.: Лк. 24, 51). У Светом Писму постоји неколико поимања речи *небо*. Прво је онај слој ваздуха којим је окружена Земља. Друго је космички простор. Треће је духовна сфера. Зашто је Господ симболично назива небом? Небо је најлепше што видимо. Дакле, прво небо је океан плаветнила разасрт изнад нас. У овом небу час као огромне планине, час као леденице, плове облаци. Друго – космичко небо можемо да посматрамо ноћу, оно је покривено милијардама звезда, оне су као венци ноћног цвећа, запаљених кандила или драгог камења, расутог по Васељени. И на крају, треће небо је недоступно нашим погледима. Апостол Павле пише: **И знам да тај човјек – да ли у тијелу, да**

ли изван тијела, не знам, Бог зна – би однесен у рај и чу неисказане ријечи које човлеку није допуштено говорити (уп.: 2 Кор. 12, 3-4). Значи, браћо и сестре, треће небо је духовна сфера, чија лепота и велелепност не могу бити исказани људским језиком. Човек ово може само да доживи, да осети, али не може касније да пренесе.

Господ се узнео на небо и сео је с десне стране Оца. То је слика. Кад је цар узводио свог сина у царско достојанство, он би га ставио да седне с његове десне стране и тиме је показивао да је царевић постао цар и да има исту власт, моћ и достојанство, као и отац, да су равноправни.

У Свом Вазнесењу Господ је узвисио у Самом Себи нашу људску природу – изнад анђеоског света. Дешава се да созерцавајући небо и пратећи лет птица мислимо: како нам је жао што немамо крила да се попут птица винемо у облаке. Али не, браћо и сестре! Наша душа има крила, има! То је сећање на смрт и молитва. Сећање на смрт нас откида од земаљских везаности, молитва нас приближава Богу. Али каква молитва? Нажалост, она је у нама често мртва, лицемерна, немоћна, пада по земљи као дим. Ми се често, почињући да се молимо, одмах винемо мислима не зна се куда, лутамо ко зна куда, разговарамо с ко зна ким, правимо неке планове и чак се завршивши молитву, не сећамо увек за шта смо се молили.

Говорио сам вам о томе да молитва представља крила. Међутим, има птица са закржљалим крилима, оне не могу да лете, само јуре по земљи на ножицама – наказна, занимљива бића. Управо на њих личе хришћани који се моле било како.

Човек треба да се учи молитви онако како се птић учи да лети, а дете да хода. За то је потребан напор воље: да би воља била пажљива, наш ум мора да се погружава у сваку њену реч, да се труди да је разуме, да је схвати. Наше срце мора да одговори на молитву осећањем свештеног страха према Богу.

Господ се узнео благосиљајући Своје апостоле. Апостоли, ученици су прва хришћанска Црква. Али Господ, како каже светитељ Филарет, није прво благословио, а затим се вазнео. Већ се вазнео благосиљајући, показујући самим тим да је Његов благослов увек с Његовом Црквом, Његов благослов је увек с нама!

Сећање на свете оце Првог Васељенског Сабора

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас Црква слави сећање на свете оце Првог Васељенског Сабора, који се назива још и Никејским – по називу града у Византијском царству, који је једно време био његова престоница.

Први Васељенски Сабор је осудио јерес Арија, такозвану тринитарну јерес – о неједнакости Лица Пресвете Тројице. Још у време последњих прогона од стране римских царева против Христове Цркве Александријски епископ Петар је сањао пророчански сан: пред њега је стао Христос у обличју Детета, на Њему је био поцепан хитон. Петар се ужаснуо и викнуо је: «Госпode, ко је то учинио?!» И зачуо је одговор: «Арије је поцепао Моју одежду.» Арије је био један од александријских презвитера. Убрзо после тога епископа Петра су пагани ухватили и погубили. И уместо њега је на светитељску катедру требало да буде изабран или Александар, човек, који је био славан због свог светог живота и мудрости или... Арије, који се одликовао ученошћу и сјајним философским образовањем. Народ је предност дао Александру, и Арије је то доживео као увреду. По истеку неког времена наступио је с проповеђу учења о томе да је Син Божји само савршена Творевина, својеврстан Првоанђео.

Епископ Александар је био чувар апостолског православног предања, оног предања које извор догми и истина вере види у Божанском откровењу. Арије је пак био представник философских кругова који су желели да непросвећеним људским разумом спознају и разумеју Божанске тајне. Настао је неизбежан конфликт: Александријски првосветитељ је био приморан да брани чистоту православног исповедања.

Свети равноапостолни цар Константин се желећи да избегне црквене и државне размирице обратио Александру и Арију с посланицом молећи их да се помире. Он је говорио да ће се пагани смејати хришћанској вери: прогони само што су се завршили, а већ су у самој Цркви почеле распре. Он их је позвао на слогу, али слоге... није могло бити. Јерес Арија је као рак продрла у Источну Цркву, смутња је расла; тада је цар одлучио да сазове Васељенски Сабор. Њему су присуствовали тако свети и велики људи као светитељи Николај Мирликијски, Спиридон Тримитунтски, свештеномученик Ипатије Гангрски и многи други. А главни заштитник Православља од јеретика био је александријски ђакон Атанасије (касније Александријски епископ), човек дубоко одан учењу Цркве, који истовремено по свом философском образовању није заостајао за Аријем.

На средини сале у царском дворцу у којем се одвијао Сабор налазио се налоњ, на њему су стајали крст и Јеванђеље у знак тога да с оцима Сабора невидљиво пребива Сам Господ Исус Христос. Аријева јерес је била осуђена, али је ипак још дуго потресала Цркву.

По истеку извесног времена након Сабора Арије је одлучио да се обрати цару с молбом за опроштај и за своје присаједињење Цркви; он је лицемерно изјављивао да се «покајао» и «обратио» у Православље. Цар Константин, који је био преварен његовим ласкавим обећањима заповедио је епископу Александру да с јересијархом одслужи Литургију у знак помирења. Епископу је било тешко: било му је јасно да Арије лаже, да ће заправо остати јеретик (прича се чак да је кад је Арије стао пред цара који му је заповедао да прочита Символ вере у наборима одеће јересијарха био сакривен свитак с јеретичким исповедањем и да је Арије показујући на своје груди говорио: «Заиста верујем онако како је тамо написано.») Али, шта да се ради: није било могуће доказати лажљивост јересијарха и разобличити га у тежњи да извргне руглу Православље... Ноћ пред Литургију светитељ Александар је провео у молитви, преклињао је Господа да не дозволи Арију да уђе у Цркву, молио је да не дозволи вуку да уђе међу стадо оваца. И догодило се страшно чудо: спремајући се у храм на богослужење Арије је неочекивано осетио слабост и на лицу места је преминуо. Његова смрт је била ужасна: из његове утробе су испала црева...

Међутим, смутња се овим није завршила. После смрти цара Константина на власт су више пута долазили цареви-аријевци, који су подржавали јерес и њене следбенике, а православне хришћане подвргавали прогонима. Стуб и утврђење истинске побожности, светитељ Атанасије Александријски, који је назван Велики, скоро већи део свог живота је био приморан да проведе у прогонству. Његов следбеник, настављач борбе с аријевским учењем био је светитељ Василије, такође Велики, архиепископ Кесарије Кападокијске, човек чији се глас посебно поштовао на Истоку. За њега се чак говорило да је «оваплоћење Православља». И ево овом светилу Православља цар Валент је једном приликом послао неког царског чиновника желећи да убеди светитеља да се придружи аријевству или да га у крајњој мери убеди да допусти да свештеници-аријевци служе с њим. Светитељ је одбио. Чиновник је почео да му прети прогонством, мучењем и погубљењем. Свети Василије је одговорио чиновнику да није тачно ца цареву заповест не прихвата због гордости, да му је драго молитвено општење са сваким човеком, и с царем, и с њим, чиновником, али му је истина неупоредиво дража: «Цар Небески је изнад цара земаљског, примите Православље и духовно ћемо бити заједно,» рекао је светац. И затим је наставио: «А и

чим можеш да ми претиш? Одузимањем имовине? Али све што имам је стара одећа и неколико књига. Прогонством? Али сва Земља је Господња. Сва васељена је моја и истовремено није моја, пре или касније бићу принуђен да је напустим. Моја истинска отаџбина је на небу. Ма куда да ме прогнаш, Бог ће свуда бити са мном. Ти би могао да ми претиш кад би умео да ме прогнаш на место на којем Христос Спаситељ неће бити са мном. Претиш ми мукама, али моје измоджено тело ће вероватно издржати само неколико првих удараца. Претиш ми смрћу, али за мене је смрт велики добитак, зато што ће ме сјединити са Христом Којем служим.» Чиновник је био запањен: «Никад раније нисам чуо такве речи.» Свети Василије је рекао чиновнику: «Зато што никад ниси разговарао с православним епископом...»

На Првом Васељенском Сабору је био сачињен Символ вере и одређена Пасхалија – поредак слављења Васкрса. Символ вере је кратак скуп догми хришћанске Цркве. Символ вере је образац, знак јединства наше вере и темељ Православља; управо зато Црква свакодневно поје Символ вере на Литургији означавајући тиме да само православци могу да јој присуствују и учествују у Тајни Тела и Крви Христове, само они који деле све истине које су наведене у Символу вере. Света Црква позива сву своју децу да напамет знају Символ вере – ову победоносну химну Православља!

Што се тиче слављења Светлог Христовог Васкрсења било је одређено канонско правило по којем православни Васкрс никад не сме да се поклапа с јеврејском Пасхом. Пре тога није постојало јединствено мишљење о овоме и долазило је до болних несугласица.

У то време у употреби је био јулијански календар, који су астрономи саставили педесет година пре Христовог Рођења за време цара Јулија Цезара. Знате, понекад су по Промислу Божијем и пагани бивали прозорљивци. На пример, у Риму су живеле пророчице – Сибиле, које су предсказале долазак Христа Спаситеља у Палестину. До нашег времена је дошло неколико њихових књига – такозване књиге кумских Сибила. Ето, тако и јулијански календар као да је био нарочито створен за Православну Цркву, он је на најбољи могући начин распоредио сав круг хришћанских празника и постова. Овај календар је имао одређену цикличност, понављање – услов који је неопходан за одређивање дана кад се слави Васкрс. Касније, после много столећа, у 17. веку римски Папа Гргур је створио други календар, такозвани грегоријански, који је одмах прихватила Католичка црква, а затим и протестански свет. Међутим, за православце је грегоријански календар потпуно неприхватљив. Његова пасхалија је одређена тако да се Васкрс у неким годинама подударара с јеврејском Пасхом. Затим, у њему нема цикличности и долази до премештања и збрка, нема потребне подударности између старозаветних и новозаветних догађаја.

Зато је јулијански календар и данас велико благо Православне Цркве, благо које треба поштовати и чувати. Неки тврде да је грегоријански календар прецизнији, међутим, да ли је то тачно? Узмите слику и икону: с анатомске тачке гледишта слика је прецизнија, у икони се дозвољавају одређене неподударности и асиметрија, али због чега је тако? Да би икона могла да изрази други, духовни свет, другу сферу. Зато је икона неизмерно дубља од слике. Слика се оријентише само на спољашње подударности, на сличност, а икона открива дубине духовног света. Ако је могуће такво поређење, грегоријански календар личи на слику, а јулијански на икону.

Васељенски Сабор је глас целе Цркве. Дакле, још су свети апостоли ради решавања изузетно важног питања – како примати пагане у Цркву, сазвали први Сабор у Јерусалиму и на њему су донели своју одлуку: *Угодно би Светом Духу и нама* (Дап. 15, 28). Православна Црква је саборна и по томе се разликује од Католичке. Католицизам није заснован на саборности, већ на принципу једновлашћа. Православна Црква исповеда да је чување истинске вере поверено свој

Цркви, свој њеној пуноти, а у католицизму је чувар вере једно лице – првосвештеник, римски папа, који по мишљењу католика не може да греши и да се вара у догматским и богословским питањима. За нас је ово учење потпуно туђе и неприхватљиво. Овде је нарушено јединство љубави и замењено је слепим поштовањем неопозивог ауторитета. Кад православни хришћанин жели да сазна шта је истина, он се обраћа Светом Писму и Светом Предању, обраћа се црквеном учењу. А за католика је истина оно што папа каже, док за протестанта уопште нема истине. За њега је истина оно што се чини сваком човеку.

Данашњи празник је празник победе и светковине Православља. Први Васељенски Сабор је ударио темељ другим васељенским саборима, којих укупно има седам. На следећим саборима је било забрањено да се мења Символ вере – чак и једна реч у њему.

Ми славимо оце Првог Васељенског Сабора, а ваш дар оцима, дар љубави и поштовања биће ако свако од вас научи Никео-Константинопољски Символ вере напамет и никад не одступи од њега.

Црква је једна, јер је она мистичко Христово тело. Не могу постојати две истине, не могу постојати две Цркве. Постоји теозофско учење које тврди да истина има много и да сви ми делимично знамо истину, а делимично смо у заблуди. Не, истина је откровење Божије, у којем нема места за грешку или заблуду. А јерес је духовна смрт, разлагање, отуђење људске душе од Бога. И зато не може, никад не може Света Православна Црква да буде сједињена с другом – неправославном конфесијом, јер ће тада Црква престати да буде Православна.

Данашњи дан треба да нас испуни осећањем захвалности према Богу зато што знамо и исповедамо истиниту веру. Како је то драгоценост, како је важно, браћо и сестре. Свештеномученик Кипријан Картагински каже: «Само они који се налазе у Цркви могу да добију спасење, јер је Господ само Цркви обећао вечно Царство.» И међу неправославнима има подвижника, али подвижништво само по себи уопште не сједињује људску душу с Богом.

У књизи «Духовна ливада» преподобног Јована Мосха постоји прича: неки монах, старац, је посећујући света места у гостионици срео монаха, који је такође дошао на поклоњење у Јерусалим. Монах је пребивао у тиховању, цео дан и већи део ноћи проводио је у молитви, хранио се сувим хлебом и водом. Старац је био запањен његовим подвижништвом. Кад је наступила недеља старац рече монаху: «Брате, хајдемо у цркву да се причестимо.» Монах одговори: «Не, ја сам ученик Севира,» односно, браћо и сестре, следбеник монофизитске јереси. И тада православни монах поче да се моли Богу молећи Га да му открије шта чека овог монаха, каква је цена његовог подвижничког живота. И видео је: монах-јеретик стоји у дубокој молитви и изнад њега је голуб, али црни голуб, као да је измазан пепелом.

Браћо и сестре! Светитељ Јован Златоуст каже да «док си у Цркви безбедан си од духовне звери, зато што је Црква ограда која те чува од духовних вукова, док си у њој, сигуран си.»

Блажени Августин пише: «Можда се ван Црква може веровати у Пресвету Тројицу. Ван Цркве се може проповедати Јеванђеље. Може се чак и пролити крв за Христа, али није могуће спасити се.»

Још су наследници апостола говорили, браћо и сестре: «Које Црква није Мајка, њему Бог није Отац!»

На Педесетницу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас је празник Свете Тројице. Овај празник силаска Светог Духа на апостоле временски се подударио са старозаветном Педесетницом, која је означавала доношење првог класја пшенице у храм. Јевреји су имали такозвани празник сеница – сећање на четрдесетогодишње лутање народа у пустињи. Куће су се украшавале цвећем и травом, ван града су се правиле сенице – шатори од грања, у овим шаторима су људи живели неколико дана сећајући се како је народ стајао у подножју Синајске горе где је Господ Мојсију дао десет заповести. Ове заповести, написане на каменим таблицама, биле су највећа светиња Старозаветне Цркве. Али, у време земаљског живота Спаситеља њих више није било у Светињи над светињама Јерусалимског храма. Кад је цар Навуходносор опколио Јерусалим пророк Јеремија је знајући за неизбежни пад града са својим ученицима тајно изнео светињу из храма и сакрио у пећини, недалеко од Јерусалима. Улаз у пећину заграђен је камењем, а Јеремија је испред ковчега Завета упалио кандило које неугасиво гори. Такође, по црквеном Предању, пред крај света ово духовно благо ће поново бити пронађено.

Апостоли су се на заједничку молитву окупили у кући мајке јеванђелисте Марка, која се налази на Сионској гори. Сион значи «кула-стражара». Јерусалим је с три стране окружен брдима и Сион се изнад њих издиже као да господари. У стара времена је на његовом врху стајала тврђава, која је чувала улаз у град. У време земаљског живота Господа гора Сион се већ налазила на територији града и њене падине су биле испресецане терасама улица и каскадама камених степеништа. У трећи час по јеврејском мерењу времена, у девет сати ујутру по нашем, кад су ученици заједно пребивали у молитви на њих је сишао Свети Дух у виду пламених језика.

Браћо и сестре! Кад је Мојсије беседио с Богом на гори Синај његово лице је заблистало тако да народ није могао да га гледа и замолио је да лице покрије покривалом. Сад је Дух Свети у виду огња сишао на апостоле: овај дан је био дан оснивања Новозаветне Цркве.

Дух Свети се обилно изливао на апостоле, Он их је укрепио силом, даровао им је знање тајни Божјих, знање језика, које је било потребно пошто су апостоли проповедали Јеванђеље народима целог света, удахнуо је у њих храброст за обављање њиховог служења.

Ми слаavimo силазак Светог Духа на апостоле. Сто двадесет људи је било у Сионској горњој одаји. Сто двадесет људи је било у Сионској горњој одаји, али је ових сто двадесет људи представљало сву Васељенску Цркву. Благодат Божија је Божанска енергија и сила, која у вечности исходи од Божанског Бића као што зраци потичу од ватре. Благодат Божија освећује душу човека и чини га новом тварју.

Браћо и сестре! Благодат Божија је пред апостолима открила хоризонте новог духовног живота, који им је раније био непознат, даровала им је истинску слободу. Сви смо ми слуге и сужњи греха. Господ је рекао: **Сваки који чини грјех роб је грјеху** (Јн. 8, 34). Страсти као стеге и окови леже на нашим срцима и душама, греховне навике су свет претвориле у праву тамницу у којој смо приморани да живимо. Међутим, благодат Светог Духа човеку дарује слободу.

Браћо и сестре! Срце грешника, срце човека, који није препорођен благодаћу, је увек у метежу. Човек жели срећу, али је не тражи на правом месту. Човек осећа незадовољство, осећа потмулу чежњу у дубинама свог срца и тежи ка томе да га насити насладом. Али су оне попут морске воде: што је човек више пије, тим је жеђ мучнија, што се више препушта насладама и страстима тим више позлеђује ране своје душе, тим болније оне крваре. Неки цео живот проводе у бесконачном метежу, постајући слични мравима и у јурњави за материјалним добрима заборављају на вечност. Други мисле да ће пустош душе испунити бављењем науком и уметношћу, али ни овде не налазе истинску радост. Оно што даје уметност јесте само фалсификат духовне лепоте, а душа не може да се задовољи сурогатом, као што тело не може да се насити храном, која је насликана на слици.

Браћо и сестре! Само благодат Божија човеку даје истински мир и уједно велику радост. Метежна душа је попут умаласане површине језера: она не може да одрази у себи небо. Кад се пак вода или душа умири, у њој се одражавају сунчане тачке, а ноћу низови звезда, огњеног цвећа који изгледају скривени у њеним дубинама.

Дакле, браћо и сестре! Душа очишћена од греха, душа, које се дотакла благодат, постаје чиста као кристал и одражава у себи зраке Божанске светлости.

Ми сваки пут грешећи попут наших праотаца губимо благодат, стајемо пред Бога ништи и наги. Губитак благодати је највећи губитак, зато је грех највећа несрећа за човека.

Један монах је уснио сан. Прљава река, на њеној обали седи демон и као рибар бацајује удицу у воду и вади је. И монах види: демон је нешто ухватио. Ужаснут, монах гледа како демон из воде извлачи свој плен – и... препознаје у улову свог друга. А демон, осмехнувши се презриво, поново баца несрећног друга у прљаву реку. Ујутру монах с болом прича другу свој сан и овај са стидом признаје да је те ноћи починио тежак грех...

Кад човек греша он се пре свега лишава љубави према Богу и према људима. Истинска духовна љубав не личи на светску, телесну љубав, она јој је супротна. Светска је пробирљива: једне воли, према другима је равнодушна, треће мрзи. Ко има духовну љубав подједнако воли све, он својим срцем обухвата цео свет. Телесна љубав је осећање сопственика, она жели да онај кога она воли припада само њој. Духовна се труди да они које воли припадају само Богу. Телесна љубав често садржи у себи љубомору и завршава се љубомором, злбом, мржњом и осветом, а дешава се и злочиним, убиством. Духовна је сама спремна да страда да би други били срећни. Кад се људског срца дотакне ова благодатна љубав, оно осећа самилост према свим бићима на Земљи, човек тугује са свима који тугују, воли сваку твар, спреман је да опрашта бесконачно и у опроштају својим непријатељима види највећу срећу на Земљи.

Зашто у Старом Завету није било ове заповести – о љубави према непријатељима? Зато што је човек, који није препорођен благодаћу не може да је испуни. Само благодат Светог Духа дарује прозрење, учи човека да у другом види Божји образ вечне лепоте.

Браћо и сестре, нас, светске људе, нажалост, лако привлачи спољашња лепота, која се у гробу претвара у одвратни угрушак гноја, сукрвице и црва. Духовна, унутрашња лепота, духовна љубав, блиста вечном лепотом и једнако воли и дете, и старца, и здравог, и богаља. Она у човеку види одблесак рајске лепоте, чак и у човеку, који је покривен прљавштином греха, види велику драгоценост, човек је за њу благо. Онај ко има духовну љубав тако слободно, тако лако опрашта све увреде, зато што су му нанете у нашем пролазном животу који пред лицем вечности изгледа само као трен.

Благодат Божија је дала веру апостолима осенивши их. Какву веру? Они су осећали у себи присуство Духа Светог, они су знали Његову вољу, они као да су беседили с Њим, зато у Посланицама и Делима светих апостола читамо да **им Дух није допустио** (Дап. 16, 7), **угодно је Светом Духу и нама** (Дап. 15, 28). Вера апостола је већ прешла у мистичко виђење. Зашто је Дух Свети на апостоле сишао у виду пламена? Огањ светли и греје. Сатана је хладан, и кад човек греша он остаје хладан као камен, постаје равнодушан према патњама других људи. И због тога је можда највећа несрећа нашег времена – међусобна хладноћа и равнодушност кад је човек престао да примећује човека, да му се радује. Грех нас је учинио таквима. Свети оци кажу да је демон хладан као лед и као тело змије. Преподобни Серафим Саровски примећује: «Демон је хладан и својим дахом хлади људско срце, а ти призиви Исуса Христа и Он ће га загрејати.»

Браћо и сестре! Ван Христа се човек налази у духовној тами, он не схвата циљ свог живота, за време свог земаљског туђиновања лута као у мраку. А и сама душа грешног човека је тама и безумље.

Некада, у стара времена људска гордост је пожелела да подигне кулу до небеса – Вавилонску кулу. И шта се десило? Гордост није раставила људе само од Бога, већ и једне од других: они су престали да се разумеју, почели су да говоре, почели су да изражавају своје мисли на различитим језицима.

Међутим, на дан свете Педесетнице Свети Дух је у Цркви поново сјединио човечанство, које је било подељено. Апостол Павле у Посланици Колошанима пише: ***Где нема Јелина ни Јудејца, обрезања ни необрезања, варварина ни Скита, роба ни слободњака, него је све и у свему Христос*** (Кол. 3, 11). Ми сад имамо другачије заједништво, заједништво у благодати, у Духу Светом. Сваки пут у црквеној молитви, у Тајнама, нарочито у Тајни Причешћа, добијамо благодат Духа Светог, ако приступамо Тајни смирено и са свешћу о својим греховима.

Светитељ Јован Златоуст пита: «Шта значи достојно се причешћивати?» И одговара: «Пре свега с дубоким поимањем тога да си недостојан Причешћа. Шта значи недостојно се причешћивати? Заборавити на своје грехове и на своју недостојност.» Благодат Божију треба чувати као највеће благо. За аву Исака се причало да је излазећи из цркве журио према својој келији, није разговарао ни са ким! Једном су га браћа упитала: «Зар нас не волиш, зашто све време бежиш од нас?» Преподобни је одговорио: «Господ види да вас волим, браћо, али зар се ви, кад носите из храма свећу не трудите да је длановима заштитите од налета ветра да се не угаси? Ето, и разговори и беседе су такође налети ветра, који гасе у нама духовни огањ. Волим све вас, али Бога волим више.»

Браћо и сестре! Шта значи цвеће које на дан Свете Тројице хришћани држе у рукама? То су дарови Светог Духа. Тако сама душа, очишћена од грехова покајањем, обновљена благодаћу, постаје диван небески цвет.

Амин.

О љубави према непријатељима

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Свака реч Светог Јеванђеља је небески зрак, који обасјава наш живот. Али Јеванђеље, које смо данас чули има заиста изузетан значај за спасење хришћанина.

Господ је рекао: ***Волите непријатеље ваше*** (Мт. 5, 44; Лк. 6, 27, 35). Ове речи су само срце хришћанског живота. Ако срце куца човек је жив, ако се срце зауставило човека више нема, он се претворио у леш. Неко време леш још може да сачува сличност са живим човеком, али после тога почиње да трули и да се распада.

Тако се и хришћанство без заповести о љубави према непријатељима претвара у труп. Леш у гробу се може украсити цвећем, може се обући у свечану одећу, али живота у њему свеједно нема.

Браћо и сестре! Љубав према непријатељима је кључ за схватање тајне хришћанства. То је светлост која обасјава саме дубине Јеванђеља. Љубав према непријатељима је као врата Светиње над светињама хришћанске Цркве.

Господ је рекао да на два заповести – на љубави према Богу и на љубави према човеку почивају читав закон и сви пророци (Мт. 22, 40). А у новој заповести – љубави према непријатељима се садржи дух Новог Завета. У овим речима као да је концентрисана морална снага Јеванђеља. Љубав према непријатељима и Крст Господњи су читавом свету изгледали као безумље, - свету који се клањао својим идолима и кумирима.

Постоје различити идоли, идолопоклонство може бити јавно, а бива и тајно, невидљиво. Постоје ужасни идоли – то су идоли страсти, идоли пред којима се проливала људска крв, али браћо и сестре, постоје и други идоли. Ови идоли имају леп изглед; чак бих рекао и више, - то су она дела и људске, земаљске «добродетељи», које у човековом срцу заузимају место Бога. Тако на пример наука постаје идол оних који верују да ће она решити сва животна питања, да ће човеку донети потпуну срећу. За древне фарисеје кумир су били сама јеврејска нација, њени обичаји, језик и историја. За неке изразито поетске природе кумир и идоли постају лепота света који их окружује, лепота природе, којој се они клањају као Богу. Због тога, браћо и сестре, постоји тајно идолопоклонство, кад се земаљске, пролазне и условне вредности стављају на степен Вечног и Божанственог. Међутим, ови рукотворени идоли не могу да дају човеку истинску љубав, они чине његово срце хладним, а његову душу приземном, и такав човек не може, он није у стању да воли своје непријатеље.

Многи нису схватили и не схватају ову заповест и мисле: «Како то? Ако човек воли непријатеље да ли то онда значи да не треба да се бори против неправде и зла? Али тада ће нас непријатељи прогутати и уништити.» Не, браћо и сестре, онога ко воли своје непријатеље чува нарочита благодат Божија. Али волети непријатеље уопште не значи волети њихова зла дела, грехове и преступе. Можемо да се боримо са злом, али да истовремено волимо човека који чини ово зло, и да у њему, као и у сваком човеку видимо блистави образ Божји, да видимо драгоцени дијамант иако је он бачен у блато и прашину.

Некада је поглавар Албанске Цркве, која сад не постоји, био католикос Григориос. Он је био рукоположен за архијереја у младости кад му је било свега седамнаест година. То је био човек светог живота, који је обратио Каспијску Албанију (данашњи Азербејџан) у хришћанство. Кад му је било двадесет и три године његова земља је била подвргнута најезди Хуна. Он је дошао код њиховог цара-владара и почео да му проповеда Јеванђеље. Хунски цар је све пажљиво слушао и изгледало је да је био спреман да дозволи Григориосу да проповеда међу Хунима и да је чак сам близу тога да прихвати ово учење. Али када је Григориос почео да говори о љубави према непријатељима хунске војсковође повикаше: «Царе, зар не видиш да је он шпијун који је дошао да нас погуби? Ако будемо волели своје непријатеље треба да бацимо мачеве, да изађемо пред њих без оружја и тада ће нас непријатељи уништити. Зар не видиш у какве мреже те увлачи?»

Тада је цар Хуна наредио да Григориоса привежу за дивљег коња и да га пуне у поље... Мошти светог човека су биле погребене у Азербејџану (Албанији), у месташцу Марас, где до данас стоји старински хришћански храм – гробница албанских католикоса.

Неки схватају величину заповести о љубави према непријатељима и кажу: «Ова заповест је предивна, али зар ја имам снаге да је испуним? Ова заповест је налик на планински врх, покривен вечним снегом. Овај врх блиста на сунцу у кристалима леденица, он личи на огроман бор окружен облацима, који плива небом раширивши бела једра, или на хрид, која се подиже из мора. Видимо како је врх предиван, замишљамо какав диван поглед пуца с њега, али зар можемо да дођемо до њега? Јер, стене су стрме, доле провалије разјапљују своје црне чељусти, само неки могу да дођу до тамо, а ми ћемо остати далеко испод. Зар је баш тако да ћемо, ако не можемо да волимо своје непријатеље, ако не можемо да испунимо ову заповест, сви пропасти? Зашто нам је онда дат живот?»

Браћо и сестре, не заборавите да су Јеванђељске заповести истовремено и веома тешке и веома лаке. Лаке су због тога што је наша душа по природи хришћанка, лаке су зато што је у нас уграђена не само способност, већ и потреба да волимо једни друге, а тешке су због тога што је нашој гордости својствено да мрзи. Смирење представља орловска крила, која могу да узнесу

душу на врх љубави. Али наша гордост представља страшне окове који су нас духовно оковали, то је плоча на гробници која притиска наше срце.

Браћо и сестре! Како да испунимо заповест о љубави према непријатељима? Морамо да стекнемо оне врлине које човека воде ка љубави. Морамо да се молимо да нам Господ дарује љубав према непријатељима, благодатно стање, тај дар Духа Светог, који се даје људима, који су достојни и спремни за то. Свети оци кажу да ка љубави воде три врлине: смирење, милосрђе и уздржање.

Први ступањ смирења је кад човек види своје грехове, безбројне као морски песак. Једном је патријарх Теофил посетио подвижнике Нитријске горе, на којој су се налазили многи манастири и обитељи и упитао најстаријег монаха-игумана: «Шта си нашао најбоље на духовном путу?» И овај одговори: «Најбоље је увек и за све кривити и прекоревати само себе самог!» Теофил рече: «То није само најбољи пут, то је једини пут ка Богу!»

Други ступањ је неосуђивање и љубав према послушању. Преподобни Антоније - највећи монах, се у случају кад је то било потребно саветовао са својим ученицима и њихов глас прихватао као глас Божји. Следећи ступањ смирења је кад човек благодари Господу за све муке и радује се увредама као што се светски људи радују слави и почастима.

Друга добродетел која води ка љубави јесте милосрђе. Милосрђе се понекад награђује овде на земљи, али је много важније то што се тајна милост према ближњем претвара у љубав према Богу, у љубав према људима и у љубав према својим непријатељима. Јер, браћо и сестре, највећа милост је тајна, скривена милост.

Затим – уздржавање. Свети оци кажу да код необузданог тело као да прогута дух. Душа овог човека постаје дебела, груба, неспособна за духовне доживљаје. Она постаје налик на плот и на земљу.

Осим тога, кад у нашем срцу кипти мржња и злоба према човеку треба да се сетимо да смо сви смртни. Наступиће час када ћемо и ми и наш непријатељ лежати заједно, у истој земљи. И тада ће његов језик, којим је он говорио зле, за нас увредљиве речи, јести црви. Његов мозак ће се претворити у сукрвицу, истећи ће из ноздрва и ушију. Његова уста ће бити пуна земље. Његова рука, која се можда некад подизала да нас удари лећи ће у земљу непокретна као камен. Очи које су нас гледале надмено и гордо, угаснуће и истећи из очних дупљи. А наше душе ће стајати једна поред друге пред Престолом Божјим у трепету очекујући Суд...

Браћо и сестре, ма колико да мрзимо непријатеља не бисмо желели да он буде бачен у ватру, да жив гори у ватри. А ако видимо пред собом разјапљену провалију страшног пакла, бићемо спремни да опростимо хиљаде и хиљаде увреда човеку, само да не доспе у овај страшни пакао од којег дрхти и плаши се и сам демон.

Дакле, не заборавите на смртни час, не заборавите да је овде све пролазно и ништавно. Када злоба кипти у вашем срцу сетите се да је и ваш непријатељ такође образ и подобие Божије. Како да му се одузме образ Божји, његова вечна сјајна лепота? Поштујте и у њему, макар да је последњи преступник, образ Божји. Сетите се да сваки човек има Анђела-чувара и ако ви опраштате свом непријатељу, радује се његов Анђеол, моли се за вас и заједно са њим моли се читава небеска војска.

У Апокалипси постоје следеће речи: ***И (жена) бјеше трудна, и викаше од муке, и мучаше се да роди*** (Апок. 12, 2). Неки од тумача кажу да је то Мајка Божија, а да су њене муке оне муке које је Она искусила поред Крста уместо прођајних мука. Али постоји и друго тумачење, да је «трудна жена» Света Црква, а «дете» је сваки хришћанин, и да га она рађа за духовни живот у страшним мукама, патећи због сваког његовог греха.

Да, заиста, Црква као мајка пати због наших грехова, због нашег међусобног непријатељства, због непријатељства њене вољене деце и радује се нашем спасењу. Браћо и сестре, не заборавите да је сваки човек велика тајна и да у нашем непријатељу постоји добро које ми не видимо. Даље, кад су у нашем срцу као змија, скривени непријатељство, злоба, жудња за осветом, сетите се: кад опраштате човеку и Господ вама опрашта. Сетите се још и тога да су непријатељи наши први добротинитељи. Јер прекоревајући, вређајући и повређујући нас, они чисте гној из наших чирева и рана. Кад бисмо то знали више бисмо били захвални непријатељима него пријатељима.

Човек треба да се моли за своје непријатеље. Преподобни Нил Синајски каже: «Пре сваке молитве прво се од срца помоли за оне који су те увредили, а затим моли Бога за шта год хоћеш. Бог ће те услишити!»

А оно што је главно, не заборавите на љубав Исуса Христа према човеку. Свети Јован Златоуст каже: «Господ човека воли више него сав видљиви свет!» Замислите небо и земљу, замислите лепоту земље: тепих од цвећа и траве, поточиће и планинске реке, замислите златно сунце, звезде које сијају као небеска кандила. Браћо и сестре, и читав свет пред Богом је ништаван у поређењу са једном људском душом! Због тога је душа вашег непријатеља драгоценија од читавог видљивог света! Још не заборавите да Господ, по речима Јована Златоуста, једну људску душу воли исто као и читаво човечанство у целини.

Значи, Господ воли вашег непријатеља исто тако снажно као и читаво човечанство, укључујући и праведне и свете.

Не заборавите да је Господ дошао на земљу и био распет за сваког човека, значи Он је дошао и био распет и за вашег непријатеља. И побојте се ове силе љубави Божије и наше нискости, по којој ми човека – образ и подобије Божије сматрамо својим непријатељем и спремни смо да му пошаљемо хиљаде клетви!

Браћо и сестре, реч «опрости» је велика тајна. Кад опраштамо човеку у души осећамо мир и срећу. На земљи нема веће среће него опростити ономе ко нас је увредио. И што је увреда која нам је била нанета неправеднија и суровија и што је наш опроштај искренији и дубљи тим је већа и светлија ова радост!

Браћо и сестре! Бога не могу да сместе у себе небо и земља, али Га смешта у себе мало људско срце. Ако волимо своје непријатеље наше срце постаје храм и у њему обитава Господ. Ако искључимо из своје љубави макар једног човека Господ нас напушта, а с Њим и радост и светлост!

Амин.

Прича о сејачу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули причу о сејачу: *изиђе сијач да сије, каже Господ, и кад сијаше, једна зрна падоше крај пута, и дођоше птице и позобаше их; А друга падоше на каменита мјеста, гдје не бијаше много земље, и одмах изникоше; јер не бијаше у дубину земље. И кад обасја сунце, повенуше, и будући да немаху жила посахнуше. А друга падоше у трње, и нарасте трње, и подави их. А друга падоше на земљу добру, и доношаху род, једно по сто, а једно по шездесет, а једно по тридесет. Ко има уши да чује нека чује!* (Мт. 13, 3-9). У Палестини је ово била слушаоцима позната слика: у пролеће је на изорано поље излазио земљорадник с торбом пуном семена на кожном појасу пребаченом преко рамена. Обема рукама

је бацао прегршт семена на разне стране, трудећи се да семе не падне близу како младице не би касније једна другој сметале.

Једно семе је пало поред пута, друго, на камен, треће у трње, четврто на заорану земљу...

Шта значи ова прича? Она нам објашњава и открива тајну над којом се замишљао свако од нас: зашто једни људи верују у Бога, а други су равнодушни према свему светом; зашто једни људи са радошћу примају реч Јеванђеља, а за друге оно остаје туђа и заувек затворена књига; зашто од једних људи исходи светлост вере, а срца других људи су налик на надгробни камен. Ова прича нам открива да семе – реч Божију – свако људско срце доживљава другачије. Срце је средиште живота сваког човека: срце као да сумира све што човек ради, о чему размишља, ка чему тежи, шта жели. Ми имамо два сећања: сећање разума и сећање срца. Из сећања разума се прошлост брзо брише, а у сећању срца она остаје заувек. И знајте, браћо и сестре, постоји чудна веза: како живимо, какав је наш живот, такво је и наше срце. Али какво је срце такав је и живот...

Познати архипастир, митрополит Антоније Сурошки је писао да је одрастао у нерелигиозној породици и да га питања религије никад нису занимала, он је хришћанство доживљавао као непотребну полемику и сувишну расправу. Али му је једном у руке доспело Јеванђеље. «Читао сам га неколико пута,» пише он, «схватио сам да сам до тада живео лажним животом и да сам се тек сад родио,» он је схватио да је то оно што је његова душа толико година тражила.

Ево другог примера: за време опсаде Јерусалима, за време јудејског цара Седекије пророк Јеремија му је постало хартију на којој су била записана страшна пророчанства, која му је Бог дао, - пророчанство о паду Јерусалима, и предсказање да ће одбрана од непријатеља бити неуспешна, и да ако цар жели да спаси земљу треба да се покори Вавилону као оваплоћењу гнева Божијег према Јеврејима због њиховог одступања од Господа (Јер. 32, 1-5). Седекија је пажљиво прочитао страшно предсказање о својој судбини. Хартија коју је Јеремија послао представљала је свитак, односно савијену траку пергамента. Прочитани део цар је одсекао и бацио у ватру у пећ, која је стајала пред њим. Тако је слушао цело пророчанство, а да му није заиграо ниједан једини мишић на лицу. Све ове речи се нису дотакле његовог срца и цео свитак је био спаљен, а цар је наредио да пророка баце у тамницу.

Још један пример: хришћани-мисионари су једном индијанском поглавици причали о Христу Спаситељу, о Царству Небеском и о паклу, читали су му Јеванђеље. Поглавица их саслуша и упита: «Ако испуним све што је написано у овој књизи, где ћу dospети?» Одговорише му: «Наравно, у рај.» Он поново упита: «А где се налазе моји преци?» «Они нису знали за Христа и због тога су њихове душе у паклу.» На то поглавица рече: «Моји преци су били угледни и богати људи, они су имали све насладе у овом свету, а ви сте несрећни путници, који ништа немају. Наравно да ми је боље да будем у паклу са својим прецима него са вама сиромашнима у Царству Небеском.» И бацивши Јеванђеље на земљу он поче да га газе.

Господ говори о томе да је једно семе пало крај пута: путем иду каравани, јашу коњаници, журе путници, пастири терају стада својих оваца, овде земља постаје тврда као камен. Шта ово означава? Означава духовну гордост, која човеково срце чини суровим и мртвим за све узвишено. Господ каже: «Птице небеске позобаше зрна.» Под птицама небеским тумачи Јеванђеља подразумевају демоне: они круже око нас и покушавају да избришу из нашег срца сећање на Бога и речи Светог Јеванђеља.

Браћо и сестре! Колико пута смо ишли у храм Божји, присуствовали Литургији, али многи од нас још нису научили чак ни девет *Блаженстава*, која се поју пре малог входа. Демони одмах краду из душе и срца свете речи. Онај ко је опијен духовном гордошћу слушајући речи Божије

као да их не чује – као да спава: онеме ко спава можеш на ухо да причаш шта год хоћеш, он се неће сетити ниједне речи када се пробуди.

Друго семе је пало на каменит терен, сунце га је огрејало и оно је убрзо дало изданак, али пошто овде није било земље да дубоко пусти корење изданак је убрзо увео. Овде Господ говори о чулним људима, сањалицама, који с одушевљењем читају Јеванђеље: понекад чак и плачу читајући ову Свету Књигу. Међутим ови људи су имају слабу вољу, одушевљавајући се Светим Писмом они ни не помишљају да га испуне у свом животу. Кад долазе искушења и проблеми они лако остављају реч Божију, којом њихова срца некада била тако ганута. Под каменитом, овлаш покривеном земљом подразумевају се људи, којима испуњење заповести Светог Писма изгледа као неиздржив напор, и они приликом искушења или прогона остављају своју веру као тешко бреме.

Друго семе је доспело у трње. Трње су наше страсти, човекова везаност за земаљско. Сав живот оваквог човека је у журби, он личи на мрава, који трчи око мравињака. У буци житејских брига он не чује глас Духа, чулне страсти заглушавају веру у његовом срцу. Овакви људи можда себе сматрају хришћанима, али се њихова вера налази негде у «углу» њихове свести – тако понекад неку непотребну ствар стављамо у угао собе: и жао нам је да је сасвим избацимо и истовремено не можемо да нађемо како да је искористимо. И ево, браћо и сестре, ови људи се често «буде» на ивици гроба и тек тада постају свесни како је бесциљан и празан био њихов живот. За многе, пак, гроб постаје замка, замка у којој се човек одједном нађе као нека животиња, која је упала у јаму одозго покривену грањем. Смрт за њих наступа неочекивано, кад о њој најмање размишљају.

Али ево, треће семе је пало на добру земљу. Господ је рекао Адаму: «Чувај и негуј рајски врт» (1 Мојс. 2, 15). Свети оци кажу да је врт наше срце. Главно у животу хришћанина јесте да чува чистоту свог срца. Срце је извор живота. Дакле, овде се у причи говори о онима који су сачували реч Божију у благом, добром срцу. А шта је «добро срце»? То је умеће да човек саосећа с другим, да се радује његовом радошћу и да буде жалостан због његове жалости. Грешник воли себе до заборављања Бога и ближњег. А праведник заборавља на себе ради љубави према Богу и људима. Због тога је хришћанска љубав увек пожртвована.

Браћо и сестре! Прича коју сте данас чули говори о томе како велики значај за нас има Свето Јеванђеље. Сејач је Сам Господ, али реч Божију наставља да проповеда Света Црква, зато сејање семена и даље траје. Свети оци нам заповедају да свакодневно читамо Јеванђеље. Пре читање треба да се помолимо да правилно схватимо Свето Писмо, да га запамтимо; обично се изговара молитва *Царју Небесниј...*, зато што се само дејством благодати реч Божија открива срцу. Затим не треба одмах приступити читању, већ причекати док се помисли слегну, ум и срце треба одвојити од свега овоземаљског, испразног и пролазног. Свети оци уче да ако човек може, Јеванђеље треба да чита стојећи, а Псалтир и Апостол се могу читати седећи. Затим Свето Писмо треба читати полако, најбоље је наглас. У стара времена се Свето Писмо читало наглас, тихо и без журбе. Добро је ако хришћанин научи напамет неки стих из Светог Јеванђеља. Неки тако уче напамет читаво Јеванђеље – постепено, почевши од прве главе, а неки прво уче беседе Спаситеља и Његове заповести. После читања Јеванђеља треба изговорити молитву *Достојно јест...* и затим не треба одмах приступити свакодневним пословима, већ треба размислити како да у животу остваримо оно што смо прочитали: треба доживети Јеванђеље као да је Сам Христос беседио са нама, као да су све речи које смо прочитали усмерене, упућене лично нама. Морамо да размислимо како да у току дана испунимо све што смо читали. Светитељ Теофан Затворник пише да је најбоље да се Јеванђеље чита ујутру, Житија светих дању, а дела отаца увече, пре спавања. Међутим, Свето Писмо се може читати у свако доба. Познати богослов Владимир Лоски се никад

није растајао од Библије: он ју је читао у сваком слободном тренутку, чак и кад је стајао на аутобуској станици и чекао аутобус, – и тада је вадио књигу малог формата, коју је носио са собом, и читао ју је стојећи у гомили народа не обраћајући пажњу на то шта се око њега дешава.

Браћо и сестре! Господ говори о томе да је само чисто, добро срце пријемчиво за реч Божију. Али не заборавите: и сама реч Божија чува од злобе и нечистоте наша срца.

Амин.

Рођење светог Јована Претече

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас Црква слави рођење највећег пророка – Јована Претече.⁷ Обично Црква одређује да празник у част светаца буде или на дан њиховог упокојења или на дан прослављања, јер је живот светих пут препун невоља, то је разапињање на крсту; а смрт је упокојење од труда и почетак вечне радости. Осим Рођења Господа Исуса Христа и Пресвете Богородице Црква слави још само дан рођења светог Јована Крститеља. Браћо и сестре ако је смрт завршетак читавог земаљског живота, зашто само рођење светог Јована Претече представља за нас велику лекцију?

Претечини родитељи - Захарија и Јелисавета, како се каже у Јеванђељу *бијаху обоје праведни пред Богом, и живљаху у свему по заповијестима и уредбама Господњијем без мане* (Лк. 1, 6), односно, они су испунили све заповести Светог Писма онолико колико је то за човека било могуће. До старости нису имали деце, зато је рођено дете било плод дугогодишњих, ватрених молитава.

Анђео је у Јерусалимском храму за време богослужења објавио Захарији да ће му се родити син. Као што је сав живот праведних Захарије и Јелисавете (Свето Писмо нарочито говори да је Јелисавета као и Захарија потицала из свештеничког рода) био нераскидиво везан за храм, тако је и њихово дете постало храм Духа Светог. Многи, веома многи се жале на своју децу. Како често мајка каже: «Свом детету сам дала сву снагу, откидала сам од уста последње што сам имала и давала њему. Колико сам ноћи без сна провела поред његове постеље! А ево кад је одрастао син (или кћи) ми је платио најцрњом незахвалношћу.» У ствари родитељи детету нису дали оно главно: дете је још у утроби мајке најтесније повезано с њом и сви душевни доживљаји, мисли, стремљења, жеље, речи и дела родитеља остављају траг у дубини његове душе. Обично дете телесно личи на своје родитеље. То такође представља знак да и духовно личи на оца и мајку. И како родитељи морају бити опрезни! Њихов живот може судбоносно да одреди будућност њиховог сопственог детета. Браћо и сестре! Да ли мајка пре рођења детета мисли да ово рођење треба да буде освећено Божијом благодаћу у Тајни Венчања? И ако то не буде, да ће дете личити на закржљалу биљку која не добија влажност и која се суши и духовно умире? А да ли многе мајке и очеви узимају у Цркви благослов за тако важну ствар и велики хришћански подвиг као што је стварање породице?

Браћо и сестре, да ли родитељи размишљају о испуњавању заповести Божјих? Они најчешће уопште не читају Јеванђеље, не иду у храм, не слушају Бога – свог Небеског Оца и то им се враћа од детета: дете не слуша своје земаљске родитеље и касније као да постаје њихов судија. Како често трудна мајка уопште не размишља о својој трудноћи и говори најгнусније речи и свађа се са својим супругом не схватајући шта се у то време дешава с душом још нерођеног детета, колико моралне прљавштине пада на његово срце! Кад се код куће дешавају

⁷ Рођење Пророка, Претече и Крститеља Господњег Јована Црква слави 24. јуна/7. јула. - Ред.

тако дивље сцене у крв мајке се улива отров гнева и злобе и ова отрована крв храни још нерођено дете и морално га упропаштава. Знају ли отац и мајка да кад њихово дете одрасте његова прва жртва могу да постану управо родитељи?! Дете још не схвата оне гнусне речи које се изговарају у породици, али зато доживљава стање оца или мајке и као да га осећа непосредно, интуитивно. Дечија свест је већ отрована. У њега је већ уткано неко зверство, које ће се касније испољити.

Да ли мајка и отац знају да се све животиње осим човека после зачећа понашају целомудрено? А шта људи чин?! И ова страсна стања, која они доживљавају доживљава и дете у утроби мајке. И због тога је страшно рећи да је још нерођено дете већ развратно. Затим се отац и мајка ужасавају и говоре: «Како смо га васпитавали, а шта је од њега испало?!» Развиле се оне ствари које су они сами у њега уложили. У древна времена је постојао један изванредан обичај, којег су се чак и пагани придржавали. Кад би жена затруднела људи су се трудили да склопе од њеног погледа све ружно и да јој приближе лепе слике, статуе, природу, како би се родило лепо дете. Наравно, пагани нису размишљали о лепоти душе, већ о лепоти тела. Али браћо и сестре, шта раде мајке у наше време? Како се понашају? Какве филмове (сада нарочито на видеу!) гледају? Каквим разговорима се баве жене између себе не схватајући да њихово дете у утроби већ чује! Можда оно не чује речи, али «чује» другим, потпунијим директним доживљајем шта се за то време дешава у души његове мајке. И ево дете постаје развратно, рађа се отрован плод. Родитељи добијају заслужену казну, не схватају то, рођу на Бога и говоре: «Каква неправедност! Колико труда смо уложили у своје дете, а оно је уместо да буде захвално тако непослушно и сурово према нама!»

Данас је веома раширен страхан грех – грех убиства деце у утроби мајке. Мајка и отац не схватају да се код њих ствара комплекс убице и да су они сами већ постали убице. И ево, овај страхан комплекс они преносе на своју будућу децу – ону која се ипак роде, и не буду убијена као раније зачета (неки свети оци, на пример, блажени Теодорит кажу да у стварању дететове душе учествују душе оца и мајке). И тако је жена која је абортирала већ пренела свом детету склоност према убиству. Можда се ова склоност и неће испољити у директном злочину, али ће се обавезно испољити у другом: у суровости и садизму у односима с људима из околине и чак – према сопственим родитељима. Кад мајка размишља, решава питање да ли да убије своје дете или не, дете као да се досећа о чему се ради: његово срце почиње да куца убрзано, јер оно осећа неку опасност. Ово је већ доказала савремена медицина. И ако се ово несрећно дете ипак роди у његовом срцу неће бити љубави према родитељима.

Браћо и сестре, данашње Јеванђеље нас учи да схватимо каква огромна одговорност лежи на родитељима, нарочито на мајци, за њихову будућу децу. Неки ће рећи: «Шта да радимо, сад је већ касно? Све смо од самог почетка радили како не треба!» Али за Господа је све могуће. Пре свега, кад видимо да се наша деца понашају гнусно, преступно, треба да у томе признамо своју кривицу. А ми почињемо да им се обраћамо с различитим моралним предавањима. Какве моралне поуке могу деловати ако је у њиховим срцима огњени пакао? Даље, браћо и сестре, родитељи треба да принесу покајање за читав свој живот. Као што сам већ рекао, душа детета је сједињена с душом мајке, ова веза не нестаје. Због тога, ако ви почињете искрено да се кајете, зраци светлости коју ми не видимо обасјавају и душу вашег детета.

Амин.

О греху и покајању

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Господ је рекао ослабљеном: ***Не бој се, чедо, опраштају ти се зријеси твоји*** (Мт. 9, 2). Грех је тешка надгробна плоча која притиска човеково срце. Грех је лажљивац, који нас непрестано вара, који лажно обећава насладу и срећу, а доноси само муку у духу, тугу и осећање смрти срца, окамењености.

Грех је лопов, који искористивши поверење домаћина улази у кућу, а затим је дрско пљачка. Грешник је пијаница. Пијаница се вечно буди негде под оградом, у прљавштини. И грешник вечно после пада осећа да су му тело и душа оскрнављени, осећа како црв глође његово срце, осећа велики губитак – губитак благодати.

Како је то страшно, браћо и сестре! Читавог живота се чувамо, пажљиви смо и неповерљиви, али сваки пут нас демон непрестано вара, поново и поново бивамо преварени његовим фатаморганам, поново лутамо према греху, као према неким мочварним ватрицама које лутају, које нас заводе у живо блато.

Нема јаче боли од боли срца, тајне боли грешника: мука покајања које гризу срце грешника, као невидљивим зубима, дању и ноћу. Грешнику ништа није мило, чак ни ако стекне читав свет. Његово срце предосећа будуће муке и због тога грешниково срце плаче.

Господ је рекао: ***Али с дрвета од знања добра и зла, с њега не једи; јер у који дан окусиш с њега, умријећеш*** (1 Мојс. 2, 17). Страшна је слика смрти! Замислите труп човека који се распада, отиче, покрива се мртвачким плавилем. Исто се дешава и с људском душом. Грех продире у наше срце као мали црв, а онда у срцу расте и претвара се у огромну отровницу.

Браћо и сестре! Кад је човек болестан ма како да му је тешко, ако осећа бол то ипак значи да је још жив, да још постоји нада у спасење. А кад тело више ништа не осећа, за човека нема наде, он се претвара у мртваца. Ако човека мучи савест, ако га прекорева, то значи да је још жив, чак и ако је сличан болеснику, који је од главе до пете покривен гнојним чиревима и годинама је прикован за одар.

Најстрашније стање наступа кад човек престаје да види свој грех, кад више није свестан дубине свог пада и кад се труди да оправда себе. Овакав човек више није болестан, овакав човек је духовно мртав.

Како често многи прилазећи исповести, крсту и Јеванђељу, кажу: «Уопште нисам грешан!» Или: «Грешан сам као и сви!» Или: «Грешан сам за све!» не схватајући смисао ових речи, не проничући у њих. И не зато што заиста осећају (или не осећају) свој пад, већ зато што желе да што пре оду од крста и Јеванђеља. Ако оваквог човека упиташ: «А за шта си крив?» као одговор наилазиш на изгубљен поглед: човек не схвата питање. Неки од нас се, браћо и сестре, чак и на исповести труде да правдајући себе окриве друге људе, да окриве саме околности свог живота. Неки крсту и Јеванђељу прилазе осмехујући се. Неки равнодушног, каменог лица. И одлазе с истим оваквим лицем и срцем.

Човек на исповести целива крст, овим он као да позива за сведока Самог Исуса Хирста да ће његова исповест бити дубока и искрена, да се нада да ће га крст спасити и заштити. Целивајући крст човек као да за сведока призива самог Господа и даје пред Богом реч да ће исправити свој живот и после исповести отићи као други човек. Поред крста стоји Јеванђеље. То је мерило нашег живота, оно показује колико смо далеко отишли од Бога. И уједно је то књига нашег живота, која нам показује пут повратка ка Њему.

Од чега почиње грех? Прво лукави представља пред нама саблажњиве *помисли*. Ово је *први степен*. И човек може или да одбаци, да угаси прве искре пламена који се диже, или да окован сликом, која се пред њим појавила задржи на њој свој поглед, да оклева.

Други степен је пажња. Као што дете гледа егзотичну слику тако и грешник гледа грех који је кушач урезао у његов ум. Зато се у светоотачким делима демон понекад назива «живописцем».

Затим, *трећи степен греха представља спајање*, кад се човекова душа више не супротставља греху, кад га унутрашње не одбацује, кад је заинтересована, кад се бави њиме. После спајања с грехом долази *сједињење* кад наша осећања стају на страну греха, кад га желе, кад се у нама буди чулност, али се разум још увек бори с њом.

Следећи степен је заробљавање, кад осећања савладавају разум. Човек више не тражи начине или снагу да се бори с грехом, насупротив томе – прави планове како да га оствари. После заробљавања следи *дејство*. Тада већ не само жеља и ум, већ и воља прелазе на страну греха и он се реализује у људским поступцима.

После овога наступа *следећи степен*, браћо и сестре, понављање греха, кад он већ прелази у *навику*. Тешко је борити се с навиком. На почетку је грех још лако ишчупати из срца, као што се чупа млада трава. А навика је моћно дрво, које је пустило моћно корење дубоко у земљу. Затим навика постаје карактерна црта. Овде је човек сличан ономе ко је доспео у мочвару, кога гута живо блато. Он сам више не може да се ишчупа, у стању је само да виче и да зове у помоћ. Ако му неко баци канап он ухвативши се за њега може да се извуче из смртоносног живог блата, може да се спаси. Шта ово значи? Човеку је у оваквом стању потребна помоћ, потребна му је молитва, а нарочито је потребно послушање. Чак могу да кажем да у овој последњој етапи греха човека може да спаси само једно: ако се одрекне своје воље и ако се буде налазио у потпуном послушању духовном оцу.

Постоји и горе стање кад грех као да постаје човекова друга природа. И тада човек нипошто не тражи избављење од греха, не жели да се спаси, јер се сјединио с грехом у један дух. То је безизлазно стање, кад човек не само да се навикао на грех, већ га је и заволео и тако се још за живота уподобио демону...

Браћо и сестре! Господ нам је даровао Тајну покајања, Тајну, коју су оци називали другим крштењем. Покајање садржи у себи свест о сопственим греховима, жаљење због њих, њихово искрено и потпуно откривање на исповести. Због тога Црква својој деци саветује да унапред, пред исповест на извештан начин прелистају књигу свог живота, да виде, да открију у њој грехове, нарочито оне који се често понављају. Ово време Црква назива «припремом за Причешће». Човек сразмерно својим могућностима треба да се искључи из свега спољашњег, испразног, свакодневног, да се погрузи у себе, да види своје срце. Грех мора бити исповећен тако да свештеник, савршитељ Тајне зна који грех разрешава и опрашта, тачније речено – Господ кроз њега.

Велика је милост Божија. Наше спасење зависи од нас, а Господ га жели више него ми сами.

Што узвишенијим духовним животом човек буде живео, тим шире ће видети слику свог пада, тим боље ће видети своју удаљеност од Бога. И тим дубље ће бити његово покајање.

Уједно треба да имамо на уму да покајање није само плод нашег труда, већ и дар Божји. И много искушења се појављује на путу човека, који искрено жели да се покаје. Светитељ Амфилохије Иконијски пише да је једном код њега дошла жена из угледне породице и да је рекла да је починила грех који јој не даје мира. Свети Амфилохије је одговорио да је спреман да саслуша њену исповест. Међутим, она је ћутала. Он је поновио свој позив. Тада је кнегиња признала: «Оче, не могу да говорим. Овај грех је превише страشان и сраман!» «Можда ћеш га открити другом свештенослужитељу, а не мени?» понуди светац. «Ако га некеме и исповедим на целом свету,» одговори жена, «то ћеш бити само ти.» «Прочитао сам молитву,» казује свети

Амфилохије, «али је жена ћутала. На крају је изговорила: «Не, немам снаге, не могу да се исповедим!» «Ако, кћери моја, не можеш да се исповедиш макар напиши тај грех на папиру, а ја ћу се молити да ти буде опроштен,» рекао је светац. «Оче, не смем да учиним чак ни то!» одговорила је и отишла. «После извесног времена кнегиња је поново дошла код мене,» наставља свети Амфилохије, и поновило се исто. Као да јој је демон везао језик. Само је плакала и говорила: «Не смем, тако ме је срамота, умрећу од срамоте ако ти кажем!»

Светац пише да је ова жена врло брзо после тога пролазећи улицом видела просјака, болесног и без ногу и рекла је себи: «Ово је створење Божије. Узећу га у кућу и неговаћу га као што бих неговала Самог Христа за искупљење мог греха!»

Кнегиња је наредила слугама да однесу просјака у њену кућу и затим га је сама неговала, прала, хранила из својих руку. То је било почетком Велике четрдесетнице. Тако је прошао пост. И неочекивано је на Велики четвртак жена осетила у себи такву снагу, такву жељу да исповеди свој грех, да је ни не обукавши се појурила из свог дворца код светитеља. Пала је пред његове ноге и рекла: «Господ ми је послао снагу и благодат. Сад исповедам свој грех, као јеванђељска блудница, о којој се данас читало и која је свој грех исповедила пред Спаситељем.»

Светитељ каже: «Ретко кад сам чуо овакву исповест какву сам чуо из уста ове жене, угледне и горде, ретко сам видео сузе какве сам видео код ње!»

За добра дела Господ човеку дарује покајање. Никад не смемо да очајавамо. Исти овај светитељ каже: «Неки човек се одао пороку којег никако није могао да се избави. Много пута се исповедао и кајао и опет је падао у њега. На крају је овај човек дошавши у цркву рекао: «Госпode, ако ми опростиш, Тебе самог узимам за сведока на Страшном суду да никад нећу поновити овај грех!» И изговоривши овако страшну заклетву грешник је изашао из храма. И поново је згрешио. Али није пао у очај, већ је пожурио у цркву, пао је пред икону Спаситеља и почео да се каје. И тако је, пред иконом и умро.»

«И ево,» каже светитељ, «шта ми је било откривено: демони су опколили овог човека и почели да вичу: «Он је страшно згрешио, лагао је чак за време исповести, призвао је Самог Христа за сведока да никад неће учинити исти грех и прекршио је велику заклетву. Он је наш!» Али Господ је рекао: «Овај човек је велики грешник, али није изгубио веру у Моју милост, и због тога му опраштам његове грехове. Све си му одузео, ђаволе, али једно ниси могао да му одузмеш - наду у Моје милосрђе и она га је спасила!»

Браћо и сестре! Преподобни Јован Дамаскин каже: «Постоје три крштења. Прво крштење је Тајна Цркве. Друго крштење је мучничком крвљу: ако човек буде убијен, мучен до смрти за своју веру у Христа. И треће крштење је крштење у сузама покајања.» Наравно, под сузама овде треба подразумевати и унутрашњи плач људског срца.

У Светом Писму се каже да је Тајна покајања велика милост Божија. Без ње не би могао да се спаси ниједан човек који живи на Земљи.

Браћо и сестре, четворица људи су носила ослабљеног код Господа. Нека нашу душу код Њега доведу четворица јеванђелиста – Свето Писмо.

Желим да и ви на Страшном суду чујете речи, које је чуо болесник који поред свих болести није изгубио веру у Спаситеља: «Чедо, опраштају ти се греси твоји!»

О светим апостолима Петру и Павлу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас Православна Црква слави свете првоврховне апостоле Петра и Павла. Као што небеску војску предводе два Арханђела – Михаил и Гаврило, који се називају његовим вођама и архистратизима, тако и у светлом збору Христових ученика посебном благодаћу, силом и славом сијају два апостола – Петар и Павле, два велика светила Цркве, две реке, које испуњавају благодаћу хришћански свет, два зрака, која су просветила Васељену.

Свети апостол Петар, један од првих који је кренуо за Спаситељем, пратио је Сина Божијег у последњим годинама Његовог земаљског живота, примио је јеванђељско учење из уста Самог Месије, био је очевидац Његових дивних чуда. После Христовог Вазнесења на небо апостол је проповедао Јеванђење у Самарији, у Јудеји и у Сирији. Он је основао Цркву у Антиохији и био је њен први епископ, а последњих година је проповедао и руководио хришћанском заједницом у Риму, престоници огромне империје. За време сурових прогона цара Нерона апостол Петар је био погубљен тешком смрћу: разапет је на крсту главом наниже, и тако је предао своју душу Богу.

Од апостола Петра су као драгоцену наслеђе остале две његове посланице. У Првој посланици он саветује хришћане да трпе све невоље и прогоне радосно, с надом у вечни живот. У њој апостол открива обавезе свештеника у односу према пастви, народа – према његовим пастирима. Он говори о узвишеној моралној чистоти хришћанске породице, посебно о улози жене у њој, убеђујући хришћанке да се не угледају на паганке у стремљењу ка раскоши, које је у супротности с духом Јеванђеља. (Неке хришћанке су чак долазећи у цркву личиле на покретне јувелирске тезге.) Апостол Петар критикује ову извештачену и лажну лепоту која једне мами, код других изазива осећање зависти, а главно је – испуњава човеково срце гордошћу и чини га туђим Христовој љубави. Он уверава: жена треба да се украшава кротошћу и лепотом ћутљивог духа. Апостол позива да се на зло не одговара злом, поругом на поругу, позива да се на проклетство одговара благословом, зато што је хришћанима обећано благословено Небеско Царство.

У Другој посланици апостол Петар пише о будућности Цркве и света. Упозорава да ће се у последње дане умножити лажни учитељи, који ће почети да варају хришћане префињеним, красноречивим, али празним и лажним говорима. Он такође говори о томе да ће ови лажни учитељи бити лукави, среброљубиви, почеће да повлађују људским страстима и похотама, да би привукли људе, биће горди, самовољни и злореки. Они се неће бојати да излажу руглу високе власти и да злослове оно што не схватају и не знају. А хришћани, помиње апостол, не очекују нешто друго до преображај света: нове Земље и новог неба.

Други од првоврховних апостола је Павле, раније Савле, који је чудом обраћен ка Христу, који се на један знак Божији из прогонитеља претворио у најревностнијег апостола. У једној од својих Посланица он сам о себи сведочи: *Ако неко други мисли да се може уздати у тијело, ја још више: Обрезан сам у осми дан, од рода сам Израилјева, племена Венијаминова, Јеврејин од Јевреја, по закону фарисеј. Али све што ми бјеше добитак, сматрах за штету Христа ради* (уп.: Флп. 3, 4-5, 7)

Шта значи *колело Венијаминово*? За време поделе Израилског царства, за време Соломоновог сина Ровоама, само су два колена – Јудино и Венијаминово остала верна храму Божијем, збила се око њега, зато су касније њихови потомци међу Јеврејима уживали посебно поштовање. Осим тога, и сам Венијамин, најмлађи Јаковљев син је био посебно вољен од свог оца и удостојио се великих благослова.

Апостол Павле говори о томе да је презрео све светско и да жели да зна само за Христа и то распетог (уп.: 1 Кор. 2, 2). Све земаљске привилегије, одликовања и предности су у поређењу с величином Христа за њега као ништавно ђубре, прашина и пепео.

Он се потрудио више од свих апостола, проповедао је на просторима од Арабије до Шпаније, оснивајући свуда Цркве Христове. Није видео Спаситеља у телу, али након што је примио крштење, на три године се удаљио у Аравијску пустињу и тамо му се Сам Господ јављао и учио га је Јеванђељу као некад Своје ученике. Зато апостол Павле и каже да га нису научили људи, већ Сам Бог. Апостол је завршио свој живот мученички за време истог прогона као и апостол Петар. Само што Павле као римски грађанин није могао бити подвргнут срамном погубљењу, већ је осуђен на одсецање главе мачем.

Оба апостола имају исту славу, исту величину, исте дарове, исто духовно прозрење, они су један поред другог пред престолом Божјим. На неким иконама апостол Петар се слика с кључевима у рукама, а апостол Павле с исуканим мачем. Кључеви су знак власти да се опраштају и разрешавају грехови, односно симболично, да се отварају врата у Царство Небеско.

Ово је, браћо и сестре, велики дар Господа људима. Али и осим тога, савршавајући Тајне и богослужења, спуштајући на вернике благодат Божију, црквени јерарси и свештеници – наследници апостола – као да разрешавају, ослобађају човекову душу од гвоздених окова греха, претварају хришћане од деце таме у синове светлости.

Да! Кључеви су у руци апостола Петра – пре свега симбол отпуштења грехова, на које је Господ дао право Својим ученицима, а преко њих – свим свештеницима. И зато сваки свештеник као да невидљиво држи у својим рукама кључ од Царства Небеског.

Ово је великодушна утеха! До саме смрти је пред нама отворена могућност спасења. Један светац је изрекао следећу мисао: Господ може да одбаци све молбе, али једну неће никада одбацивати – за спасење и вечни живот. Ипак, браћо и сестре, Црква нас не учи о спољашњемехничком отпуштењу грехова и освећењу. На исповести добијате опроштај, с вас спадају тешки окови грехова само кад се искрено кајете! Али неки – авај! - прилазећи исповести стоје с некакo окамењеним срцем. Они понекад мисле: «Можда смо грешни, а можда и нисмо, сами не знамо.»

Свака исповест захтева самоанализу и удубљивање у себе, односно спознају себе, захтева од човека ватрену одлучност да започне нови живот. Ако пак у човеку уопште нема одлучности да се бори с пороком и после добијања опроштаја, ова исповест *није делотворна*. Потребна су три услова за искрено покајање: бол због својих грехова, њихово искрено навођење и одлучност да се човек у будуће бори против њих, да се бори до смрти. Ако пак овога нема, чак и ако свештеник каже: «Опраштам и разрешавам» - Господ-Срцезналац Који невидљиво присуствује може да каже: «А Ја не опраштам и не разрешавам!»

Шта омета наше покајање? Као прво, духовна гордост, јер је горд човек склон да оптужује цео свет, само не самог себе. У гордом срцу нема места за покајање, у њему се гнезди самооправдање, тајно дивљење себи. Као друго – очајање, одсуство наде у милосрђе Божије. И Јуда као да се покајао... Дошао је у синедрион, бацио је новац пред ноге свештеника с речима: «Пролио сам крв невину!» Али он није имао у срцу наду на милосрђе, на свепраштање Божије и зато је његово «покајање» било мртво.

Постоји и друга крајност – усмеравање наде на милост Божију на зло, кад као да сами себе умирујемо: «Пошто је Бог милосрдан значи да мирно можемо да грешимо и свеједно ће нам бити опроштено.» Ово је смртни грех и хула на Светог Духа. У Царство Божије неће ући ништа нечисто.

И тим је страшнија и погибелнија љубав према греху. Грех се опрашта само онда кад га одбацујемо. Светитељ Василије Велики пита: «Шта сведочи о томе да је наш грех опроштен?» И наводи речи паслмопојца: *мрзим на лаж и гадим се на њу* (Пс. 119, 163) (*руски: мрзим грех и гадим га се* (Пс. 118, 163)). Ако у нашем срцу буде мржња према пороку то је поуздан знак да је грех опроштен и избрисан, а љубав према греху, према безакоњу је заиста сатанско стање.

Грех човека чини мртвим. Светитељ Димитрије Ростовски каже да је грешник живи мртац, његова душа је леш, а тело ковчег. Леш ружан, поцрнео, надут, који се распада, пун црва наших нечистих мисли и речи, одвратан је и Господу и Анђелима Његовим. Зато је највеће зло на свету непокајани грех.

Браћо и сестре! Апостол Павле се приказује с исуканим мачем у рукама. Мач је реч Божија (в.: Еф. 6, 17), која продире до саме дубине људског срца. То је проповед апостола, јеванђељско учење – огледало наше душе и живота. Мач је оружје војника, својом речју апостол Павле је избавио од злих духова као плен у рату, душе грешних људи и обратио их је ка Христу.

Многи древни хришћани су Јеванђеље знали напамет, они су ово велико благо носили у свом срцу. И ми морамо да се трудимо да научимо макар неколико речи из Светог Писма дневно. Кад читамо Јеванђеље треба да мислимо да је оно упућено управо нама, да је то реч Живог Бога, Који разговара с нама, да је јеванђељска заповест заповест Божија, коју морамо да испуњавамо иначе се унутрашње одричемо Христа.

Један младић је, како каже црквено Предање, веома волео да чита посланице апостола Павла и увек их је носио са собом. Једном је пловио бродом и изненада је почела да дува страшна бура, чинило се да више нема наде у спасење. И одјеном је на крми младић угледао милоликог старца. Младић му се обратио с питањем: «Ко си ти?» јер га пре није видео на броду. Старац је одговорио: «Ја сам апостол Павле! Увек си носио са собом моје Посланице и зато сам увек духовно био с тобом и данас ћу те спасити.»

Браћо и сестре! Апостол Павле је, док је био Савле био окрутни прогонитељ Цркве, али не због злобе, већ због незнања. Касније је посао пример хришћанске љубави и кротости. Он нам је оставио четрнаест Посланица (које чине већи део Новог Завета) Црквама Азије, Грчке и Рима. Апостол својом љубављу као да све хришћанске заједнице држи у сопственом срцу.

Браћо и сестре! Данас је празник светих првоврховних апостола Петра и Павла! Они су за нас пример вере и самопожртвовањем служења Христу. У њиховим делима која је Црква сачувала они су заувек с нама. Они су наши помоћници и заступници, који се непрестано моле за хришћане целог света. Молимо апостоле да укрепе нашу веру, да нам дарују духовну мудрост, да спознамо вољу Божију и снагу да је творимо!

Амин!

Искушења у смртном часу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Свети оци кажу да је велико благо за човека то што му његово тело не дозвољава да види свет духова: светле и пале анђеле. Светле – зато што његова душа не може да поднесе њихов бљесак и сјај, као што човекове очи не могу да поднесу сунчев сјај. Мрачне – зато што они изгледају толико одвратно и ужасно, да по речима преподобног Серафима Саровског, човек не би могао да преживи кад би их видео, његова душа би се растала од тела ако би човек видео демона у свој његовој одвратности.

Данашње Јеванђеље нам показује сенке, образе овог страшног света палих анђела. Господ је по Свом Промислу допустио демону да овлада несрећним човеком да би нам показао како су страшне вечне муке, кад ће човек заувек постати заробљеник и храна мрачних духова.

Читав живот хришћанина је духовна борба. Свети оци је називају «невидљивом борбом», то је борба душе с палим анђелима. Међутим, нарочито тешка борба нас очекује у смртном часу. Као што војсковођа прави план за последњу битку, која ће одлучити читав рат, тако и демон

најтежу битку, најватренији бој са душом планира за смртни час човека, који тада, павши у греховно стање, више неће моћи да се покаје.

Човеку се пред смрт открива други свет. Да ли сте видели очи човека на умору? Оне су уперене у даљину, он види нека за нас невидљива бића. Или руке умирућег као да одједном одгурују од себе неког невидљивог непријатеља, или његове усне шапућу, призивајући имена давно умрлих људи.

Браћо и сестре! Најстрашнија борба с демонима нам предстоји у смртном часу и због тога унапред треба за њу да се припремимо. У смртном часу ће нас демон искушавати нашим страстима – онима, којим је нарочито подвргнута наша душа. Ђаво нас читавог живота проучава, као неки префињени психолог. Ако је човек подвргнут гневу и злопамћењу демон му у смртном часу показује лица људи који су га увредили, који су можда умрли пре много година; он му сугерише да му је због њих уништен и упропаштен читав живот. Понекад демон узима обличје ближњих човека на умору говорећи шапатам: «Само да што пре умре», и човекова душа бива збуњена, последње његове речи нису молитва Богу, већ проклињање ближњих, или непријатеља и оних који су га увредили, или хладна мржња према њима.

Ако је човек био шкрт и похлепан, ђаво га у смртном часу искушава мислима о томе куда ће отићи имовина и новац које је уштедео. Он замишља да ће људи којима остане његово богатство проћердати и претворити његов многи труд у прах. Био је један случај кад је човек на умору позвао свог брата и показао му место на којем је сакривен ковчежић са дијамантима и наредио му да га донесе. Брат је мислио да ће умирући рећи коме да подели ово драго камење за покој његове душе, али је овај, придигавши се мало са одра последњом снагом, зграбио сандучић и почео брзо да гута дијаманте да би их однео са собом у гроб, а кад је брат покушао да му их одузме болесник га је угризао за руку.

Ако је човек био страствен и ако је волео тело демон му у смртном часу показује мрске, одвратне сцене блуда, и човек умире оскрнавивши своју душу у овој прљавој мочвари. То је прво искушење – искушење страстима... Дакле, браћо и сестре, ако нас демон буде искушавао шкртошћу и похлепом рецимо му: ***Наг се родих, наг ћу и отићи из овог света и оно што сам мислио да је моје, није моје, и ја немам ништа осим својих дела.*** Ако нас буде искушавао злбом и мржњом, рецимо: ***Господе, опрости ми, као што ја опраштам непријатељима мојим.*** Ако нас буде искушавао страсним сценама, молимо се речима митара: ***Боже, милостив буди мени грешном.***

Друго искушење је искушење гордошћу. Демони у смртном часу почињу да сугеришу човеку да је велики подвижник, да је светац. Показују му његова стајања на молитви, добра дела која је учинио, сугеришу му како по њега с неба треба да дођу свети Анђели, да узму његову душу и да је уз песму однесу Богу. Говоре му да ће због својих подвига бити овенчан блиставим венцем. И ево, несрећни човек поверовавши овој обмани чека смрт као плату коју ће му Господ дати за његов труд. Али при последњем издаху његова душа не среће Анђеле, који су дошли с неба, већ сатански кикот. Човек, који умире с гордим мислима тиме се већ уподобио сатани. У житију преподобног Макарија Великог се каже да су демони, кад је умирао овај свети отац, викали: «Макарије, победио си нас!» а он је одговарао: «Једно је људски суд, а друго је суд Божји.» Они су поново викали: «Победио си нас!» а он је опет одговарао: «Не знам јесам ли у читавом свом животу учинио макар једно добро дело.» И кад су свети Анђели већ приносили његову душу вратима раја, демони последњи пут повикаше: «Видиш ли, Макарије, да си нас победио?» али је он одговорио: «Не, нисам вас ја победио, већ Христос, Који је сишао са неба.»

Дакле, ако нас демони у смртном часу буду искушавали помислима гордости, рецимо: «Ја сам последњи грешник и надам се да ћу се спасити само милошћу Божијом.»

Затим, треће искушење пред смрт представља искушење очајањем. Демони ће (ако не успеју у другим својим сплеткама) пред човеком показивати све његове грехове у свој њиховој одвратној наготи говорећи: «Овим гресима си вређао Бога; како се, несрећниче, надаш да ће ти бити опроштено – ти си одавно одбачен, јер је свака твоја молитва била лицемерна, ниси поправљао свој живот, свако твоје причешћивање ти је било на грех, зато што си се причешћивао недостојно и тако си газио Крв и Тело Спаситеља. Несрећниче, ти си већ жртва пакла, што се сад молиш Богу? И твоја молитва је лаж и лицемерје, и небо је неће примити, већ ће само додати грех твојим гресима,» и томе слично, бацајући на тај начин несрећника у бездан очајања и безнадежности.

Али, браћо и сестре! Ма како човек био грешан, он до последњег часа треба да се узда у милосрђе Божије. Постоји пословица: «Док дишеш, надај се!»

Некада давно, за време владавине цара Маврикија у Византији је живео један сурови разбојник којег се плашило становништво целе области. Цар је више пута слао одреде војника да га ухвате, али је он био неухватљив. Тада цар издаде декрет у којем је обећао да ће опростити овом разбојнику ако овај добровољно дође код њега. Разбојник је био запањен таквом милошћу и убрзо се појавио у дворцу. Маврикије га ни речју није прекорео, већ га је примио као најдостојнијег госта. Овај сусрет са царем је још више потресао разбојника и он је одлучио да читав свој живот посвети служењу Богу и цару, али се убрзо разболео, смештен је у болницу и пред зору је умро. И сви су се питали: да ли га је Бог помиловао? Јер, он после свог обраћења није учинио ниједно добро дело, а читав његов живот је био некакво крваво безумље. Међутим, начелник болнице је испричао свој сан: видео је како су Анђели дошли по душу разбојника. Демони су донели огромну хартију, списак његових грехова. А Анђели нису могли да нађу у животу разбојника ниједно добро дело, али је онда један од њих испод јастука на којем је лежао умирући извадио марамицу и рекао: «Читав свој живот овај човек је посветио сатани, али је последњу ноћ посветио Богу. Пред своју смрт се кајао и плакао, ево његове марамице, мокре од суза.» Демони истог тренутка несташе. И заиста, после тога је испод јастука умрлог нађена марамица, сва мокра од суза. Дакле, браћо и сестре, надајте се на милосрђе Божије и у смртном часу!

Затим, сатана нас искушава (ово је четврто искушење) прекомерном везаношћу за наше рођене. Човеку на умору изгледа да ће без њега његова деца или ближњи пропасти, да су осуђени на несрећу и сиромаштво. Он почиње да ропће на Бога зато што му Господ одузима овај пролазни живот, и не умире с надом, већ с роптањем.

На ово искушење треба одговорити: «И себе и своје ближње препуштам милосрђу Божијем.» Треба рећи: «Господе, Ти си их створио, а не ја, Ти ћеш их и спасити.»

Пето искушење је сумња у веру. Сатана пита човека на умору пита о вери, покушава да посеје у његовој души неверје или сумњу (један од светих отаца описује како су се у смртном часу пред човеком на умору појавила два демона у облику двојице јеретика који почеше да се расправљају о вери, како би у његовој души посејали сумњу у истинитост Православља). С њим не треба улазити ни у какав спор. Треба просто рећи: «Верујем онако као што верује Света Црква», а у уму изговарати Символ вере: *“Вјерују во Јединаго Бога Отца Вседержитеља, Творца...”* Ова молитва је победоносна химна Православља, њу сваки хришћанин треба да зна напамет.

Следеће демонско искушење које може да дочека умирућег је искушење богохулством. Човек почиње да слуша страшна богохулства, од којих му се стеже душа, и чини му се да ова богохулства сам изговара. Тако га демон баца у очај.

У овом искушењу треба говорити: «Господе, ја сам грешан као човек, али не могу да хулим на Тебе. Боже, ја се не слажем са овим страшним речима, оне нису моје, оне су демонске.»

Затим може да дође до искушавања визијама. Демон слика градове из бајке, звезде-падалице, неке дивне вртове како би човек уместо молитве гледао ове слике. У овом случају умирући треба да говори: «Моје једино благо је Господ. Он је лепши од свега, Он је вечна Лепота.»

Постоји и друго искушење: ђаво може да се појави у облику светлог Анђела и да почне да учи: «Осим Јеванђеља постоји и друго откровење, оно ће вам бити дато касније – јер је Господ је дао Стари Завет, а затим Јеванђеље. Али ово није све, то још није потпуна истина, биће још других откровења.» Дакле, ђаво учи човека неким чудним, туђим учењима. И на ово треба одговарати: «Ни Анђели, ни Арханђели, ни висина, ни дубина неће одвојити моју душу од Христа. Он је једини Спаситељ, за друге не знам и не желим да знам.»

Затим, браћо и сестре, Господ допушта непријатељу да искушава умирућег страшним визијама. Њему се чини да га окружују дивље звери, да се кућа у којој лежи љуља и руши. Он час чује некакво завијање и рикање иза зида, час види како из угла излазе змије и обавијају његово тело. Ђаво покушава да паралише човека страхом и да му одузме последњу молитву. На ово искушење је најбоље одговарати речима васкршњег тропара: «Христос васкресе из мртвих, смртију смер поправ, и сушчим во гробјех живот даровав» (Христос васкрсе из мртвих, смрћу смрт уништивши, и онима који су у гробовима живот даровавши.)

Изнад умирућег треба читати канон кад се душа од тела растаје. Душа се као дете на рукама своје мајке умирује кад се читају дивне речи канона. Велику милост ћете учинити умирућем ако прочитате изнад њега овај канон, зато га увек треба имати у кући; ако немате молитвеник препишите га.

Души предстоји тежак пут, пут налик на онај којим човек иде ноћу међу стенама, а око њега су провалије и понори. Али када будете читали канон кад се душа са телом растаје, душа се неће осећати усамљеном, већ као да је придржава рука верног друга.

Браћо и сестре! Кад буде умирао ваш ближњи, немојте плакати већ се молите за њега. Велика је снага молитве: ако путника напада чопор вукова, али он успе да запали ватру ове звери ће стајати поиздаље, кесећи зубе и завијајући, али ће се плашити да приђу пламену који гори; тако је и са демонима – неће смети да приђу ономе за кога се људи моле.

Браћо и сестре! Данашње Јеванђеље нас подсећа на страшан свет – свет палих духова који желе да завладају нашим душама. Конопац којим нас они везују јесу наши греси. Опседнутост несрећника о којима сте чули почела је још за њиховог живота. Њих је Господ, исцелио али да их Он није исцелио њихове муке би једног дана прекинула смрт. Међутим, најстрашнија опседнутост јесу непокајани греси с којима човек одлази у вечност. Ова опседнутост нема краја.

Амин.

О демонима

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељску причу о томе како је Господ наш Исус Христос исцелио несрећника опседнутог демоном (Мт. 17, 14-21).

Свети Јован Златоуст објашњава: «Демон је мучио човека за време младог месеца како би људи видећи његову патњу хулили месец, творевину Божију, а не демона.» Демон мучи,

тиранише, пали страшним унутрашњим пламеном своју жртву, и притом покушава да остане непримећен, као лопов у ноћи.

Један богослов је писао: «Највеће лукавство демона се састоји у томе што многе може да убеди у то да не постоји.» Има људи које себе називају хришћанима, али говоре: «Ми верујемо у Бога, али не верујемо у ђавола. Ђавола нема, то је само олицетворење наших грехова и страсти.»

Браћо и сестре! Ако зажмуримо на нашег најљућег непријатеља, пред њим ћемо бити беспомоћни и разоружани. Као што се лисица претвара да је мртва, да би се затим неочекивано бацила на своју жртву, тако се и демон труди да заборавимо на његово постојање, да заборавимо на то да је ова тамна сила близу нас, како би нас изненада напала, затекла неспремне, парализовала нашу душу, како би је се дочепала својим страшним зубима.

Свето Писмо јасно говори о постојању сатане и царства тамних сила. О томе је написано у посланицама апостола, нарочито код светог апостола Павла, код њега се говори о ђаволу као о сталном, реалном непријатељу сваког хришћанина. У житијима светаца, нарочито у патерицима, описани су многобројни случајеви појаве и дејства мрачних сила.

Ако анализирамо свој сопствени живот, своју душу, видећемо како често грех влада нама као тиранин. Прича се да змија привлачи жабу својим погледом, она као да се упија очима у свој плен и ова сама пузи у змијску чељуст, крекеће, али пузи. Тако, браћо и сестре, грех никоме не доноси ни радост, ни срећу, али га ми под утицајем мрачне силе почињавамо, наша душа пати, плаче због себе саме, али ми чинимо грех.

Као што људи после бродолома оставши на мору немајући слатку воду пију слану, надајући се да ће угасити жеђ која их мучи, али је она само још више распаљује, тако нам и грех и страсти доносе непрекидно страдање и тешкоће, тескобу духа, и истовремено нас привлаче некаквом страшном, хипнотичком, сатанском силом.

Свако зна и другу појаву сатанске силе. То су богохулне, одвратне, светогрдне мисли које нам падају на памет. Ђаво пролећући поред нас убацује у нас ове гнусне слике.

Чак постоје места, која као да су заражена неком духовном губом. Постоје куће у којима је посебно тешко, као да нам неко притиска душу и чини нам се да је у њима почињен неки злочин, да се на зидовима ових кућа виде трагови крви. И насупрот томе, нека места делују умирујуће на човекову душу. И то је дејство мрачних и светлих сила.

Браћо и сестре! А до каквог стања могу неки људи да дођу под утицајем демона! Једном је у Француској живео познати херој из енглеско-француског рата – маршал, један од краљу блиских људи. О његовом богатству су се причале легенде. Међутим, пошто је водио расипан живот маршал је постепено осиромашео. У трагању за путевима ка враћању изгубљеног богатства он се повезао са чаробњацима, маговима и од једног од њих је добио савет: да краде децу и да од њихове крви прави злато.

Кад су у околини почела да нестају деца, непогрешиви мајчински инстинкт је указао на маршалов замак. Али доказа није било. Злочин је откривен само захваљујући случајности. И кад је краљевска војска упала у замак у његовим подрумима војници су угледали мноштво дечјих трупова.

А једна од најстрашнијих сатанистичких појава у наше време је фашизам. Испоставља се – и сад се већ пише о томе, да је Хитлер био окружен астролозима, предсказивачима будућности, врачевима и маговима и да их је слушао. Он је желео да направи препород ритуала паганских религија с њиховим магијским обредима. И сама свастика је веома стари аријски знак који личи на крст са сломљеним, пребијеним крацима.

Сам Хитлер је више пута говорио да је Христос његов лични непријатељ! И кад је на Северном Кавказу био освојен Елбрус, Немци су решили да обаве ритуално приношење жртава убијајући заробљенике.

Данас у Америци званично постоји организација која се зове «црква сатане». Свети Василије Велики је говорио: «Демон је лопов, он нема ништа своје, само покушава да нам украде оно што нам припада.» На небу Анђели певају Богу, на земљи се служи Евхаристија, а у пакленој дубини се одвија црна литургија, црна миса, и управо одломци из ове црне мисе улазе у клетве и магијске формуле. У ритуалима «цркве сатане» постоји причешћивање из људских лобања; притом се лобање сваки пут мењају. А неки обреди су толико бестидни и гнусни да просто не могу о томе да говорим на проповеди.

Друге појаве сатанских сила су хиндуистичке религије, које се нажалост, шире по читавом свету. Шта је хиндуизам? То је религија која практично брише разлику између добра и зла.

У нарочито популарној грани хиндуизма – јоги, користе се такозване мантре – кратке изреке, које човек мора да понавља као молитву. Међу њима су и такве као што су: «Ја сам апсолут, бог, око мене се окрећу хиљаде светова.» Као да чујемо речи самог сатане који је хтео да постане Бог!

Друга сатанистичка појава распрострањена у наше време јесте спиритизам, такозвано призивање душа умрлих, у ствари – општење с мрачним духовима пакла.

Још је Тертулијан у 3. веку писао о столовима који говоре, о том обичају призивања духова. А у Старом Завету је Мојсијев Закон заповедао: врачаре и призиваче мртвих треба предавати смртној казни каменовањем, јер је због њих могао да погине читав народ.

У сатанистичке појаве такође спада чаробњаштво, бајање и гатање сваке врсте, због тога Света Црква за чаробњаке предвиђа епитимије као за убице и одлучава на многе године оне који се обраћају њима или гатарама.

Чак и прекомерна вера у своје предосећаје или вера у снове може човека да доведе буквално до опседнутости.

Црква такође забрањује лечење бајањем код гатара, чак и ако би у њиховим кућама биле иконе и ако би оне изговарале молитве, јер, као што сам већ рекао, неколико речи из црне мисе, неколико речи бајања могу молитву да претворе у бајање: исто као што неколико капљица отрова може сав мед да претвори у отров!

Такође се забрањује ношење амајлија против болести, јер је наша нада и заштита – Христов Крст!

Браћо и сестре! Још једном понављам да се православним хришћанима забрањује да се лече хипнозом, јер је хипноза насилни упад туђе воље у нашу свест. Ми као да ко зна коме дајемо своју вољу, својство свог богоподобја.

Хипноза је налик на представу у луткарском позоришту, у којој глумац који седи иза сцене повлачи конце, а лутке праве различите покрете: час устају, час седају, час се преврћу. Тако и на хипнотичким сеансама људи под утицајем хипнозе чине чудне, апсурдне и срамне радње, и човек који тако лако своју вољу препушта хипнотизеру касније ће бити пријемчив и за свакакве сатанске сугестије, биће играчка у рукама злочинаца.

Хришћанима је такође забрањено и лечење такозваном биоенергијом, биопољем. Ко су ови самозвани исцелитељи? Каквом силом они делују? Да ли су они можда свети људи, пуни благодати? Не! Већина њих уопште не иде у цркву, не причешћује се, не исповеда се. Многи од њих нису хришћани и воде потпуно такорећи светски, а понекад и порочан живот. Каквом онда силом они исцељују?

Од светих, као што знате, исходи нека унутрашња светлост, и на икони је ова светлост приказана у виду нимба који светли; али од тамних сила излазе црни зраци и због тога и демон као да је окружен мраком. Демон није изгубио своју анђеоску силу, само што ова сила више не служи добру него злу.

Ове чудне «сеансе исцељивања» као да наказно копирају чуда Христа и светих људи. Још је Василије Велики говорио: «Демон је мајмун Бога,» јер демон покушава наказно (он другачије ни не може) да понавља и уједно да унутрашње исмеје оно што су чинили свети. И они који иду код такозваних исцелитеља остају «дужници» мрачних сила које ће у своје време тражити од њих да им врате овај дуг.

Браћо и сестре! Какво оружје имамо против демона? То је пре свега, као што је Господ рекао, пост и молитва, нарочито Исусова молитва, јер је у Јеванђељу речено: **Именом Мојим изгониће ђаволе** (Мк. 16, 17); затим речи псалма: **Устаће Бог, и расуће се непријатељи Његови, и побјећи ће од лица Његова који мрзе на Њ** (Пс. 68, 1).

Када је неки старац упитао демона чега се највише боји овај је под дејством благодати био принуђен да призна да се боји речи псалама. Затим демон рече: «Бојим се онога што носите на грудима и онога што једете,» – односно бојим се крста и бојим се Причешћа.

Да нама не би завладале мрачне силе треба своју душу да чистимо од грехова честом исповешћу. Старац јеросхимонах Иларион Оптински, који је истеривао зле духове из људи који су долазили код њега, пре свега је захтевао потпуну исповест, почевши од шесте године.

Демон је горди дух и због тога се највише боји смирења. Антоније Велики је имао ученика Павла Простог, који је код њега дошао већ као старац, али је својим дубоким смирењем и потпуним послушањем достигао то да су демони дрхтали пред њим – старим по годинама, али по монаштву младим подвижником. И због тога је преподобни Антоније оне које су опседали најљући демони слао код свог ученика говорећи: «Демони се истерују вером, а демонски кнезови – смирењем.»

Браћо и сестре! Чему нас учи данашње Јеванђеље? Оно нам подиже крајичак завесе над будућим животом, показује каква несрећна жртва може да буде душа која је потпала под власт ђавола још овде у овом животу. А грешнике ће демон мучити и после смрти. Страшна су демонска мучења, страشان је пакао – она огромна провалија, препуна змија у коју ће човек бити бачен. Ове змије ће га вечито уједати, отров ће палити ватром његову крв, али он више никада неће умрети.

Браћо и сестре! Зато вас упозоравам на грехове као што су гатање и спиритизам. Чак ако гатате шале ради не придајући томе значај као што неки гатају гледајући у шољу, ипак отварате своју душу, као врата своје куће, мрачним силама.

У Апокалипси је написано да ће из Небеског Јерусалима бити истерани убице и прељубочинци, чаробњаци, врачари и идолослужитељи и да је њихов **удео у језеру, које гори од огња и сумпора**, којег се боји и сам сатана (Апок. 21, 8).

Амин.

О тајинском смислу Божанске Литургије

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! У Јеванђељу, које смо данас чули говори се о томе како је Господ Исус Христос нахранио огромну гомилу народа од пет хиљада људи са пет хлебова (Мт. 14, 15-21). Неки од нас, кад чују или читају о дивним чудима Господа и Његових светаца, осећају

недоумицу, па чак и сумњу. Ради се о томе што смо ми толико приземљили своја осећања и своје мисли да ретко долазимо у додир да светом тајанственог. Због тога смо духовно подивљали. Духовни свет, који је другачији од вештаственог и материјалног света све више и више се удаљава од нас и постаје нам туђ.

Међутим, ако погледате свет који нас окружује видећете да живимо међу чудима Божјим, на која смо се просто навикли; она су стално пред нашим очима и због тога смо престали да их доживљавамо као чудо.

Претпоставимо да сте први пут видели како из зрна расте клас с десетинама истих таквих зрна – зар вам се ово не би учинило необјашњивим, немогућим чудом; или семена, која су бачена у мртву црну земљу, а из њих расте цвеће различитих нијанси, притом дивно у својој хармонији боја и облика. Зар не бисте рекли да је то чудо? А гусеница, која савија ларву око себе и у своје време из ларве излеће лептир, чија крила тако личе на латице цвећа, само што су њихове шаре можда још лепше и необичније?! Шта бисте рекли кад бисте први пут видели како из црне земље ничу тако дивни цветови, таква хармонија боја, како из неугледног тела гусенице настаје предиван лептир – зар не бисте казали да је то немогуће чудо, кад се не бисте од детињства навикли на овај приказ? Можда би вам се све ово учинило још невероватнијим него то што је са пет хлебова нахрањено пет хиљада људи у пустињи.

Неки питају: «Како је Господ могао да подели и умножи ове хлебове?» А како је Господ могао да створи ни из чега безбројне милијарде светова?! Како је Господ Бог могао да створи небо, украшено звездама као драгим камењем?!

И опет су неки у недоумици и кажу: «Зашто је Господ за нас, људе створио такав готово бесконачни свет, који је циљ ове творевине?» Браћо и сестре! Господу је подједнако лако да створи васељену или једно зрнце песка. Господ је створио ову необухватну, непојамну васељену како бисмо се ми созерцавајући достојан плод Његове творевине, која већ сама говори о свом Творцу мислима узносили ка Бесконачном Творцу, како би наша срца стремилa ка Њему и чезнула за вечним животом, који лежи ван граница нашег видљивог света.

Свети оци уче да је чудо умножења хлебова праобраз Евхаристије, праобраз Светог Причешћа, којим Господ духовно храни Своју Цркву. Господ је са Својим ученицима и многобројним народом изашао ван града, Он је проповедао, исцељивао, беседио је с људима. И ми спремајући се за Причешће треба да идемо у храм Божји. Храм Божји је место сталног присуства Божанства. Кад идемо у храм Божји ми смо са Господом, идемо за Њим, слушамо Га.

Браћо и сестре! Људи су се уморили на путу, они нису понели са собом храну, било је већ касно и у пустињи су почели да их муче глад и жеђ. Ово је слика покајања, образ поста и припреме за Свето Причешће. Господ је народ довео на осамљено место: за покајање је потребно ћутање, за покајање је потребно да ми, макар на кратко останемо насамо са собом, да изађемо на неко време из света, да се ослободимо својих мисли о њему.

Један мирјанин је питао монаха: «Зашто је потребно тиховање, зашто ви монаси бежите од људи?» Он је одговорио: «Зато да бисмо у осамљености приносили покајање.» Мирајанин упита: «А зар човек не може да се каје у свету?» Монах је навео следећи пример – он рече: «Захвати воду са извора, прво ће ова вода бити мутна, али кад одстоји, постаће прозрачна и видећемо у њој свако зрнце, сваки каменчић. Тако је и с човековом душом – само у тиховању човек може да увиди ране и чиреве своје душе, само у тиховању може да започне истинско покајање.»

Многи од нас кажу: «Постимо, кајемо се, али као да немамо од тога никакве користи, опет чинимо исте грехове.» У Патерику постоји прича о двојници монаха, које је искушавао демон. Обојица монаха дођоше код свог духовног наставника, старца и исповедише се код њега. Кад су се после тога срели један рече другом: «Знаш, брате, моја исповест ми није помогла.» Други брат

одговори: «А ја сам после исповести осетио огромно олакшање.» И упита брата: «Како си се ти кајао?» Овај одговори: «Дошао сам у келију старца, испричао му шта се дешава са мном, замолио га да се помоли за мене и изашао.» Други брат рече: «А ја сам ушавши у келију старца, пао пред његове ноге, заливао их сузама и испричао му о свим искушењима, мукама и страстима које ми раздиру душу, за њих сам кривио само себе. Чинило ми се да стојим пред Самим Христом, а не пред старцем, целивао сам његове ноге и плакао док ме старац није подигао. После тога сам осетио огромно олакшање.»

Браћо и сестре! Наше покајање не сме да буде кратка, сувопарна прича о гресима, оно треба да буде слика Страшног суда Бога над човеком; само што нам овде, у покајању, не суди Бог, већ ми сами.

У Јеванђељу је речено да је у народу осим пет хиљада људи – мушкараца, било много жена и деце (Мт. 14, 21). Људи су са собом водили децу. Многи говоре: «Зашто да се крсте бебе, зашто да се причешћују, па оне су мале и не схватају ове велике тајне.» Браћо и сестре! Они који су ишли за Господом носили су на рукама децу, која можда још нису схватала људску реч, али су могла да осете благодат, која је долазила од Христа Спаситеља, можда су могла да је осете више него одрасли, могла су да осете Његову светлост својим дечјим срцима. Света Црква говори да причешћујемо своју децу. У деци се одвија свој, скривен од нас, нама несхватљив унутрашњи живот. И ако својим разумом она не схватају на нивоу речи, она схватају оно што се догађа непосредно, можда чак дубље. Они који кажу да не треба причешћивати децу личе на људе који говоре да човек не треба да се брине за младу, слабу биљку управо онда кад је највише потребно сачувати је да не зарасте у коров и штетне траве. Рекао бих да је детињство најважније доба у човековом животу: у току првих година дете добија, доживљава и усваја толико утисака колико и касније за сав остали живот. Због тога причешћујте децу што је могуће чешће.

Желео бих још да истакнем да неки причешћују децу која су већ дошла у мало старије године без икакве припреме за тајну, у доба када дете већ губи своју дечију непосредност и почиње да размишља на нивоу речи. Овде су родитељи дужни да га науче главним истинама вере, дужни су да га науче макар неким молитвама као што су: *Оче наш*, *Царју Небесниј*, *Богородице Дјево*, *радујсја*, а ако је могуће и *Символу вере*.

Браћо и сестре! Господ је рекао: ***Ако не буде већа правда ваша него књижевника и фарисеја, нећете ући у Царство Небеско*** (Мт. 5, 20). А погледајте: у католичанству деци дозвољавају да се причесте тек кад науче катихизис, као што неки секташи организују обучавање деце. А православни родитељи, на своју срамоту, не сматрају за сходно чак ни неколико минута да издвоје за духовно васпитање своје деце. Како ће одговорити за ово пред Богом? Дешава се да бака или мајка доведу дете на исповест и кажу му: «Реци свештенику да си грешан,» а оно ни не схвата шта ово значи иако и деца имају своје, дечје грехове, с којима већ треба да се боре. Понекад се дете плаши да га испитују како би га касније казнили... Зато, кад доводите своју децу на Тајне Исповести и Причешћа макар им својим речима објасните шта значе ове велике Тајне.

Живео је некада свети човек Нифонт, епископ Кипарски. Родом је био из богате породице и у младости је водио порочан живот. И једном се срео са другом из детињства, с којим се дуго није видео, загледао му се у лице и рекао: «Шта је с тобом?! Како си постао црн!» Ове речи погодише Нифонта: «Ако ми је од грехова чак и лице поцрнело, каква ли је тек моја душа! Вероватно као угаљ. Ако је чак човек приметио моје духовно стање и мој разврат, каквим ли ме тек види Господ Који Свевидећим оком пронице у човекове дубине?!» Он поче да приноси покајање, оно је трајало годинама; свеца је страшно искушавао демон, јављао му се и говорио: «Нема Бога, нема никога – само ја владам и царујем читавим светом.» Али је Нифонт настављао да изговара Исусову молитву, одбацујући речи непријатеља као ђубре.

Због свог покајања и смирења он је стекао дар прозорљивости. Једном, кад се молио на Литургији, Дух Свети му је било открио *шта* се дешава у олтару: само што је свештеник изговорио возглас: “*Благословено Царство Оца и Сина и Свјатаго Духа...*” светитељ је угледао Господа на престолу, као на царском трону. Господ је двема рукама благосиљао све људе који су се налазили у храму. Кад је свештеник почео да изговара велику јектенију Нифонт као да је видео читав свет отворен пред собом. Он је видео како ова јектенија као анђеоским крилима покрива читаво човечанство. Видео је болесне, страдалнике којима је по речи свештеника, кад је он узносио мољење за њих Господ слао Анђеле који су их тешили, доносили им олакшање и исцељење. Видео је бурно море, видео је брод који се час подизао на врховима таласа, час је падао доле, у шумни бездан, заједно с таласом који се повлачио; видео је људе који су с ужасом ишчекивали смрт, неки од њих су се молили, други су лежали на палуби ухвативши се за даске, за конопце, - и ево, кад је свештеник изговорио молитву за оне који плове и путују бура је одједном почела да се стишава и он је убрзо угледао пред собом тиркизно море, којим је пловио брод; људи су се у њему молили и захваљивали Богу.

Кад је у храму запевана *Трисвјатаја пјесан*, свети Нофонт је угледао Анђеле, који су сишли у олтар и певали заједно са свештеником: “*Свјатиј Боже, Свјатиј Крепкиј, Свјатиј Бесмертниј*”. Када се читао Апостол светац је видео самог апостола Павла који је стајао иза чтеца и пратио његово читање. Кад се читало Јеванђеље златна киша је обасјала све присутне као да се пролила на њих, њене капљице су улазиле у срца оних који су се за то време молили Богу и слушали Свето Писмо. Кад је изговарана јектенија за оглашене: “*Оглашени, изидите,*” Нифонт је видео како су Анђели изводили из храма оне који су се недостојно понашали, изводили су њихове душе, а остајала су само тела, мртва као лешеви.

Запевана је *Херувимска песма*, и четири Херувима слетеше у олтар, они су носили Младенца необичне лепоте, од Којег је исходила светлост. Кад је наступио велики вход свети Нифонт је угледао Господа Исуса Христа Који је носио Свој Крст, а иза Њега је ишао свештеник с чашом и дискосом. Када је свештеник изговорио: “*Примите, јадите, Сије јест Тјело Моје,*” светац је угледао како је Херувим узео Младенца, заклао Га, ставио на дискос, а Његову Крв излио у чашу. Кад је свештеник изашао да причешћује народ Нифонт је видео како је Христос узео чашу из свештеникових руку и Сам причестио све хришћане. А кад је чаша однета у олтар поново се отворио свод храма и Херувими су однели Живог Младенца на небо. Кад је свештеник с крстом у рукама изговарао отпуст по завршетку Литургије знамење Крста се као два светла зрака појавило на небу. А кад је он после изговарања отпуста помињао имена светаца чији се спомен славио тог дана свети Нифонт је видео како су ови свеци излазили из олтара на амвон, благосиљали народ и поново се враћали у олтар.

Господ је нахранио пет хиљада људи и заповедио Својим ученицима да сакупе остатке хлеба да нико не би мислио да је ово чудо било илузорно, да је оно било привидно као што ће бити чуда антихриста. У овоме постоји још један, тајанствени смисао, у овом хлебу који је преостао: Тајна Евхаристије је неисцрпна, она ће се служити до краја света.

Браћо и сестре! Колико често можемо да се причешћујемо? Црква о томе ништа не говори. Ово зависи од наше духовне потребе, од наших животних околности, од наше припреме за тајну и од покајања. Неки избегавајући причешће говоре: ми смо, веле, недостојни. Нико није достојан Причешћа, али ми треба да исповедимо своје грехове свештенику, а он ће сам одлучити да ли да се причестимо или ће нам одложити причешће. Свети Димитрије Ростовски каже: «Бог ти није непријатељ него лекар. Зашто бежиш од лекара остављајући своју рану без исцељења?» Нарочито често треба да се причешћују монаси, на Атону се схимници причешћују два пута недељно. Једном је светитељ Филарет Московски дошао у неки манастир, позвао игумана и рекао: «Ја ћу

сутра служити Литургију и желим да се причестим са свом братијом.» Игуман одговори: «Владико, нисмо знали да ћеш доћи и зато се нисмо спремиле за Причешће.» Светитељ одговори: «Прави монах увек треба да буде спреман за причешће.»

Тајна Причешћа је највеће добротинство, које Господ даје људима! То је испољавање Његове неизрециве љубави. Свети ову тајну називају «сунцем свих тајни».

Браћо и сестре! Свети Јован Златоуст каже да Господ сваку људску душу воли више него мајка своје дете. Мајка не напушта своје дете и Господ не напушта грешника. И чак иако се могу наћи мајке које остављају своју децу не дајући им да се хране од њихових груди, Господ није такав – Он нас храни, и то не млеком, већ Самом Својом Крвљу!

Амин.

О светом пророку Илији и штети од брбљивости

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Пророк Илија је, како је у Светом Писму речено, био човек исто као и ми, али он се помолио Богу, и небо се затворило, те је нестала киша (Јк. 5, 17). Небо је било налик на ужарени бакар. Тако је пророк Илија казнио људе за безакоње и одступање од вере. Пророк се после опет помолио и почела је да лије киша. Као да је земља широко отворила своја уста, сува од жеђи, и почела да пије животворну влагу. Мртве пустиње су се претвориле у зелене ливаде и поља.

Браћо и сестре! У Библији, у Књизи Постања постоји тајанствена прича о виђењу Јакова. Праведни Јаков је, бежећи од гнева свог брата Исаву заноћио на пустом месту. И ту је имао виђење. Светоносни човек, налик на Анђела ступио је с њим у борбу. Ова борба је трајала читаве ноћи. Није побеђивао ни један ни други. На крају, пред зору, му непознати рече: **Пусти Ме, зора је.** Овај одговори: **нећу Те пустити докле ме не благословиш.** Тада се непознати дотакну његове ноге и рече: **отселе се нећеш звати Јаков, него Израил, јер си се јуначки борио и с Богом и с људима, и одолио си** (*руски текст: и побеђиваћеш људе*) (1 Мојс. 32, 24-28).

Шта значи ово виђење и ова прича? Свети оци је тумаче на следећи начин: «Господ кажњава за неправду и за грех - чак и свете и праведне, и Своје љубимце. И можда још строже кажњава грех у њима.»

Јаков је згрешио. Он је на превару узео благослов који би му Господ и тако дао. А виђење? У обличју неке страшне борбе до Бога је дошла Јаковљева молитва. Својом молитвом Јаков као да је рукама зграбио Бога и није дао Божанском правосуђу и Божанском гневу да га казни.

Читаве ноћи је трајала ова борба. Бог је био «везан» загрљајем Јакова, односно, напетом молитвом, која се изливала из срца и која је била победоносна. Овде као да је милосрђе Божије победило Божанско правосуђе.

Реч *Јаков* значи «онај који спотиче». Реч *Израил* – «онај који види Бога». Својом молитвом Јаков је тајанствено, мистички видео славу Божију и добио благодат којом је могао да побеђује људску мржњу и свет. Чиме да побеђује? Уздањем и надом у помоћ Божију. Да побеђује сталном, унутрашњом покајничком молитвом.

Браћо и сестре! Зашто је наша молитва тако слаба, тако немоћна, тако јалова? Зашто се она као дим пружа по земљи? Навешћу три разлога.

Први је што наш живот није у складу с молитвом. Ми не живимо по заповестима Божјим, а Господ као да каже: «Ако ти испуниш Моју вољу, Ја ћу испунити твоје молбе. Ако Ме послушаш и Ја ћу услишити твоју молитву.» Наша молитва је мртва и немоћна зато што не

живимо по јеванђељским заповестима. Наш живот као да се раздваја. Негде у кутку наше душе и свести светлуца вера, а у свакодневном животу се понашамо као пагани.

Други разлог је што молитву не сматрамо главним делањем нашег живота, основом и срцем свих осталих хришћанских подвига.

Свети Јован Златоуст каже: «Кад се молиш – жив си, кад заборављаш на молитву твоја душа се претвара у леш препун црва.»

Дакле, браћо и сестре, други разлог због којег Бог не услишује наше молитве је што смо недовољно усредсређени на молитву, не можемо унутрашње да беседимо са Богом, наш ум и срце су заузети пролазним и испразним. И чак кад стајемо пред иконе ми само понављамо речи молитве не осећајући их и нисмо свесни онога што се у њима садржи.

И на крају, трећи и последњи узрок јесте што смо оруђе наше молитве, реч, претворили у средство за грех, за разоноду. Свети Јован Кронштатски пише: «Сам Исус Христос је назван Речју Божијом; – како је због тога велика и наша људска реч, како ми треба да поштујемо своје речи!» И додаје: «Онај ко лаже човека речју хотимице ће и у молитви нехотице лагати Бога.»

Грех речју је најраспрострањенији, на њега смо се највише навикли и зато је то за нас најопаснији грех. Све почиње од «једноставног» многословља, а завршава се преступањем заклетве, проклетствима и богохулством. Због тога пре свега треба да се боримо с брбљивошћу. Рећи ћете: «Да, заиста, наш језик личи на ветрењачу, која почиње да се окреће при првом налету ветра, и то на ветрењачу са празним жрвњевима; а понекад је наш језик налик на бесног пса, који се отргао са ланца па не бирајући, уједа и свог газду и свакога ко му се нађе на путу. Али шта да радимо? Кајемо се и поново грешимо. Не можемо да победимо свој језик, он нас савладава.»

Мало је знати да је змијски ујед смртоносан, треба да знамо како да заобиђемо гују-отровницу, како да исисамо крв из ране, ако нас је већ ујела и ако отров продире у наше тело. Шта да радимо, браћо и сестре, да бисмо се избавили од брбљивости?

Пре свега треба да ограничимо круг својих сабеседника. Као што пијаница, који жели да се избави од свог порока не сме да се среће са њему сличним пијаницама, тако и болесник треба да избегава узроке своје болести.

Дакле, потребан нам је строг избор саговорника. Изгледа нам да водимо невин разговор, али се у ствари предајемо брбљивости као својој страсти, као духовном пијанству у словоблудију. Пијаница се често буди поред оgrade у својој нечистоти, празних џепова; тако и ми после дугих разговора осећамо духовну опустошеност, осећамо бол у глави, осећамо, што је најстрашније од свега – губитак благодати.

Неки од нас кажу: «Можемо да не посећујемо куће у којима се организује нешто као клуб под називом: “Најновије црквене вести”»; можемо да не разговарамо са људима који блате друге, али ако човек долази код нас у кућу не можемо да га истерамо и приморани смо да слушамо.»

Браћо и сестре! Дух Свети је рекао кроз пророка Давида: **ко тајно опада ближњега својега, тога изгоним** (Пс. 101, 5). Али ако не можете да запустите уста сплеткароша и клеветника, ако не можете да га истерате, поступите другачије. Реците: «Ја сам крив за исте такве грехове. Вероватно видиш у мени моје грехове и разобличаваш мене, а као да говориш о другом човеку.» Ако ово не помогне реците свом саговорнику: «Дошло је време за молитву и ја бих волео да искористим твоје присуство да се заједно помолимо и да добијем корист од твоје молитве.» И почни да читаш Псалтир или акатист. Овај ће одмах почети да се спрема и желеће да оде. Али ти га задржи и продужи молитву дуже него што се обично молиш. И тада сплеткарош и клеветник следећи пут не само да неће доћи код тебе, већ ће далеко заобилазити чак и врата твоје куће.

Нажалост, ови људи се не стиде да нам прилазе чак и у цркви. Они су налик на бесомучне или месечаре. Месечар вођен њему самом непознатом силом не схвата изнад какве провалије иде, каквој се опасности излаже. И ови људи, које је демон заслепио не схватају како су разговори, а нарочито сплетке у цркви погибелни.

Обично муве лете на ђубриште и на прљавштину и пузе по њима, а затим разносе заразу. И ево, браћо и сестре, ако таква мува почне да зуји поред нашег уха: «Знате ли последњу новост, само нека то остане међу нама...» и тако даље, реците: «Брате (или сестро)! Клекнимо заједно на колена и помолимо се за човека којег осуђујеш. Ако је он заиста згрешио значи да је у невољи; и он је наш брат!» И поверујте да ваш сабеседник (или сабеседница) неће штети да се моли. Он (она) ће рећи: «Боле ме ноге,» и побећи ће.

Брбљивост је погубна. Грчки писац Плутарх прича следећи случај. У село, које се налазило близу Атине дођоше два војника из побеђене атинске војске доносећи жалосну вест. Свртели су у берберницу у којој је у то време берберин бријао човека. Он му је насапуњао главу и већ је обријао једну половину, кад је чуо ову вест. Берберин је све оставио па потрча у Атину колико су га ноге носиле како би први донео вест о поразу. Почео да виче на улици: «Јесте ли чули да су Спартанци разбили атинску војску?»

У граду настаде метеж. Али затим власти почеше да испитују о чему се ради, шта се десило. Гласине нису биле потврђене. Берберина ухватише и почеше да траже доказе. Наравно, није могао да да никакве доказе. Тада је осуђен на погубљење због ремећења мира. Одведен је на губилиште и целат је већ био извукао мач из корица да му одсече главу. Горко се кајао берберин због своје страсти према новостима. Давао је реч да се више никад неће мешати ни у чије ствари ако случајно остане жив. И одједном народ повика: «Станите, не убијајте га!»

Уморни војници су напослетку дошли до Атине и потврдили да је војска заиста побеђена и разбијена. Берберин је одвезан. И чим је дошао к себи он је још не сишавши са губилишта одмах поставио питање целату: «А јесте ли чули шта се догодило са војсковођом? Да ли је заробљен или је убијен?» Ничему се није научио.

Дакле, браћо и сестре! Први услов за борбу са брбљивошћу јесте избор сабеседника. Други је контролisanje својих речи. Своје мисли треба да изражавамо што је могуће краће.

Постојао је град у Грчкој – Спарта, чији су се становници трудили да говоре што је могуће краће, да у једној реченици искажу читаву причу. Грчки мудрац Питагора је захтевао од ученика, који су ступали у његову заједницу да прво три године проведу ћутаћи. Он је говорио да мудрац прво треба да научи да ћути, а тек после тога да говори.

И у неким древним манастирима је постојао, устав који је прописивао ћутање. Монаси су се споразумевали само знацима.

Зашто је ово тако неопходно за нас, браћо и сестре? Зашто треба да се научимо да ћутимо? Зато што ћутање скупља огромне снаге у човековој души.

Преподобни Исак Сиријски каже: «Ћутање гради, а причање разграђује!» Неки људи одређују себи правило: да у току дана изговоре одређени број речи. Наравно, ово није правило за читав живот. Ово је правило само за неко време. Ако се грана искривила треба је савити на другу страну да би се потом исправила. Ако је човек болестан за излечење му се прописује строга дијета.

Осим тога, у разговору треба избегавати сва непотребна понављања. Горд човек воли да стално понавља једну исту реченицу као да жели да је уреже у сећању других. Уопште, брбљивост је један од знакова гордости. Човек сматра да су његове речи веома драгоцене и као да се опија звуцима свог сопственог гласа.

С друге стране, треба избегавати следеће често сувишне фразе као што су: «извините», «желео бих да вам кажем», «да вам не сметам» и тако даље. Ово је спољашње, лажно смирење, које обично скрива духовну гордост. Ако желите да кажете нешто потребно и корисно немате због чега да се извињавате. Ако хоћете да кажете нешто празно, неће помоћи ни молба за опроштај.

Затим, човек треба да се научи да слуша друге. Многи од нас не умеју да саслушају свог сабеседника: прекидају га, не дају му да исказе своју мисао.

Такође се не сме говорити под утицајем гнева и других страсти. Због свега што кажемо у стању гнева касније ћемо горко жалити. Прво треба да се смиримо. Неки су саветовали да ништа не одговарамо кад смо узнемирени, али ако је то ипак неопходно да прво 33 пута изговоримо Исусову молитву или да се барем обратимо Богу кратком молитвом да нам помогне и упуту нас. Такође, ако нас питају за нешто веома важно, не треба одмах да дамо одговор, већ треба да га одложимо, можда и до прекосутра.

Уопште, човек треба да избегава да било шта говори о људима, да их оцењује, хвали или осуђује, јер је човеково срце дубоко море, а ми видимо само његову површину. Неки свети отац је једном рекао: «Ако доспем у рај зачудиће ме три ствари. Нећу видети у рају оне које сам мислио да ћу видети тамо. Видећу у рају оне које нисам очекивао да видим тамо. И на крају, зачудићу се ако се ја спасим!»

Кад говоримо свака наша реч треба да буде искрена, треба да излази из срца. Једна иста реченица, у зависности да ли је речена од срца или се изговара само махинално, по навици може бити и потребна и греховна.

На пример, кад се срећемо са пријатељем питамо: «Како си?» Ако нас притом заиста занима како је овај човек, ако желимо да сазнамо да ли му је нешто потребно, ако смо спремни да му помогнемо онда је то глас наше љубави. Али ако питамо махинално: «Како сте?» без икаквог осећања према другом човеку ми лажемо и лицемерни смо, то је – празнословље.

Свети оци су говорили: «Кад ступаш у разговор одреди са каквим циљем говориш, знај са ким говориш, о чему говориш, зашто говориш, где говориш и колико говориш. Ако притом будеш имао на уму да ћеш због својих речи бити осуђен или оправдан, схватићеш колико је много безбедније ћутати него говорити!»

Браћо и сестре! Илија је назван пророком Божјим, човеком Божјим, јер постоје још и сатански пророци. Како разликовати пророке Божије од ђавољих пророка? Пророци Божји људима откривају вољу Божију само онда када на њих силази Дух Свети. Што се тиче демонских пророка они не проричу, они гатају за новац. Они одговарају на питања која им се постављају. У свом животу они су далеко од јеванђељског морала и кад «пророкују» они се у ствари улизују човеку, оправдавају људске страсти и похоти како би угодили гомили.

Свети Божји пророк Илија је по речима сина Сирахова био као вихор, и његова реч као упаљено светило (Сир. 48, 1-12). Вихор руши, ковитлац мете све на свом путу. И пророк Илија као снажан ветар уништава грех, безакоње и порок. Његова реч као светилник обасјава пут свима који траже спасење.

Дакле, браћо и сестре! Треба да се угледамо на светог пророка Илију у љубави према Богу и ревности за веру. Наравно, такву чистоту ума никада нећемо достићи, и нећемо бити Илија, али подражавање добродетељи ће већ бити залог нашег моралног усавршавања и спасења.

Амин.

О неосуђивању

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Свети оци су нам указали различите путеве ка спасењу. Сваки од њих је поседовао нарочите врлине: преподобни Макарије Велики – смирење; ава Агатон – дар расуђивања; преподобни Сисоје – ватрену молитву, за време које је његово лице сијало као сунце, чак су му и прсти на рукама светлели као да су били прожети упаљеним свећама; преподобни Јефрем Сиријски – покајничким плачем; преподобни Мојсије Мурин – милосрђем, бригом о старим и болесним монасима. Једни су служили Господу у тиховању и осамљености, стојећи пред Њим у молитви за читав свет, други су служили Богу преко људи – својих ближњих.

Много је путева ка спасењу, али који је од њих најлакши? Да ли можемо да се спасимо без нарочитог труда, без изнуривања свог тела? Да ли постоји такав пут?

Да, постоји! Постоји таква лествица од земље до неба: један крај је увек пред нашим ногама, а други пред престолом Божјим.

Живео је у једном манастиру лењ монах: често је каснио на службу, тиме је изазивао негодовање братије и приморавао игумана да се гневи. Монаси су роптали и чак су тражили од настојатеља да га избаци. Али овај монах се разболео, и већ је био на самрти. Тужна су била браћа што ће пропасти несрећникова душа. Окупили су се покрај његовог одра како би му олакшали предсмртна страдања својом молитвом, али шта су видели? Овај монах је умирао смрћу праведника. Његово лице је изражавало спокој и радост. Кад је на кратко дошао свести браћа га упиташе: «Какву утеху си добио од Бога? С ким си беседио као са својим ближњима и рођенима?» И умирући, сакупивши последњу снагу одговори: «Браћо, ви знате да сам живео недостојно и угледао сам како су демони окружили мој одар, у њиховим рукама је била хартија – лист и на њему одозго до доле све исписани моји греси; они ми се приближише, а мој Анђеочувар је стајао у даљини и плакао. И ја одједном чух глас са неба: “Не судите да вам се не суди! Овај монах никога није осудио и Ја му опраштам!” – и истог тренутка хартија у рукама демона поче да гори и они с крицима несташе. Анђео ми приђе и поздрави ме, и ја сам разговарао с њим. Браћо,” настави он, “откад сам постао монах нисам осудио ниједног човека!” “Браћо,” додаде он, “ви сте мене осуђивали и праведно сте ме осуђивали, а ја грешник нисам никоме судио.» И тако је он починуо смрћу праведника.

Браћо и сестре! У данашњем Јеванђељу се налази прича о томе како је неки богат и добар човек опростио свом слуги огроман дуг – тму (таму) талената, односно десет хиљада талената, што је једнако мноштву килограма злата, износ који тада нису поседовали чак ни кнезови и цареви (Мт. 18, 23-35). Овај несрећник поче да преклиње господара да му опрости, и господар му је по својој милости и доброты опростио дуг. Али, овај исти човек је срео свог друга који му је био дужан незнатну суму, и поче од њега да захтева да му то врати. Дужник га је молио да мало причека, док не сакупи новац, али је овај био неумољив. Кад је сазнао за такву немилост, господар се разљутио, и иако му је пре тога опростио дуг наредио је да га баце у тамницу и држе тамо док не исплати последњи динар.

Шта значи ова прича?

Господар је Сам Господ, слуге смо ми. Ми према Господу имамо огроман дуг – наше грехове, које су учињени због непокорности вољи Божијој. Браћо и сестре! Сваким својим грехом ми вређамо величанство Божије. Апостол Павле каже: ***Зар ви не знате да сте храм Божји и да Дух Божји живи у вама?*** (1 Кор. 3, 16). А ми скрнавимо овај храм својим гресима, рушимо га. Достојанство, савршенство Господа је бесконачно, због тога је и увреда коју наносимо Богу, чинећи грех, огромна. Даље, ништавно мали дуг у причи јесте неправедност људи према нама. Господ је изволео да се по Својој милости на изванредан начин пореди с људима, Он је рекао: «Ако

отпустите ближњем грех, отпустићу и Ја вама дугове ваше; ви опростите и Ја ћу опростити; ви не судите – и нећете бити осуђени.» Браћо и сестре, у Светом Писму у «молитви Манасије» је речено: «Аврааму, и Исааку и Јакову, који Ти не сагрешише...» Светитељ Димитрије Ростовски каже: «Сви људи су грешни и чак и праведник пет пута дневно пада и устаје, као што је написано у причама,» наравно, његов пад можда није као наш, али је пад негде у мислима, у дубини срца: «Нико није чист од греха, чак и ако на овој земљи проживи само један дан.» А како онда Свето Писмо каже да Авраам, Исаак и Јаков нису згрешили пред Господом? Зар је могуће да Свето Писмо грешни? «Не!» говори свети Димитрије Ростовски. «Авраам, Исаак и Јаков нису ни према коме осећали зло, они су свима опраштали, нису никога осуђивали, нису желели несрећу ниједном човеку, чак ни својим непријатељима. Они нису грешили пред Богом грехом злобе.»

Ипак, неки кажу: «Ако будемо опраштали све грехове, зло ће се ширити, грешници ће постати још безобразнији.» Али чешће бива обрнуто: кад се према човеку показује милост у његовој души се буди савест, а зло само умножава зло. За светог епископа Амона причају да су код њега на суд довели жену која је била оптужена за грех прељубе (тада је епископ вршио улогу судије). Погледавши несрећницу свети епископ рече: «Затруднела си, твој порођај ће бити тежак.» Затим се обрати својим служитељима: «Дајте јој десет аршина платна: ако умре на порођају, оно ће јој бити прекривач, а ако се роди дете, добро ће јој доћи за њега.» И рече жени да иде не казнивши је и не давши јој никакву епитимију. Тада једна девица која је присуствовала суду и жудела за тим да порок буде кажњен повика: «Овај епископ је вероватно луд!» На то јој је светац одговорио: «Дуго година сам се у тиховању и пустињи молио да стекнем ово безумље, и сад не желим да се растанем од њега, нећу га променити ни за какву светску мудрост.» Односно, он је достигао такав степен савршенства да више није видео зло у људима. И у овом случају он је грешницу довео до дубоког покајања, подсетивши је на смрт, он је спасио њену душу.

Други пут дођоше код њега браћа из једног манастира и почеше да се жале на монаха, који је пао тако ниско да је код њега ноћу долазила жена и почеше да траже од преподобног Амона да истера овог монаха скинувши с њега монашку одећу. Епископ је одбио: «Нећу поверовати док се сам не уверим у то.» И монаси су пратили и видели кад је блудница ушла у келију овог несрећног монаха и обавестили су о томе епископа, а он рече: «Хајдемо сви заједно.» Закуцаше на монахова врата; овај им, дрхтећи од страха, изађе у сусрет. Епископ уђе у келију с братијом. Амон се досетио да је монах сакрио своју ноћну гошћу у буре које је стајало у келији; сео је на ово буре, па рече монасима: «Претражите сваки кутак у соби.» Ови почеше да траже, увукоше се у подрум, али наравно, никога нису могли да нађу. Нико се није усудио да замоли: «Устани, владико, да видимо испод бурета.» Мало су стајали па рекоше: «Никога нисмо нашли.» Амон им одговори: «Видите ли како сте згрешили? Идите и кајте се.» А сам остаде са оним монахом, приђе му не рекавши ни речи прекора, већ само узевши за руку са љубављу, тихо шапну: «Брате, брате, пази на своју душу, не заборави како је кратак овај живот,» и изађе. Ове речи су толико погодиле грешника да је одмах пред Богом дао реч да никада више неће згрешити и истеравши ову жену касније постаде добар подвижник и своје спасење је приписивао Амоновом милосрђу: могли су да га истерају са бруком и тада би он, отишавши у свет, потпуно бестидно заронио у бездан грехова.

Али постоји и потпуно другачији пример! У неком храму служиле су две девственнице. Служиле су усрдно, посветивши се Богу од младих година, готово да нису избијале из храма. Али су притом страдале од порока осуђивања. Осуђивале су богомољце, осуђивале су свештенике, њихова дрскост се простирала чак до осуђивања епископа, као да је ђаво у својој руци држао њихове језике... У готово свакој парохији има таквих бића – то је неки хибрид између човека и змије, ако ми дозволите да кажем; тело човека, а глава змије. Браћо и сестре, ви сте вероватно и

сами сретали такве људе обузете духом оговарања и осуђивања, који међутим, себе сматрају борцима за правду...

Епископ ове области је уразумљивао сестре, али ништа није помагало. Тада им он даде епитимију. И док су биле под епитимијом архијереја, ове девојке су се разболеле и умреле су. Пошто су сав живот посветиле служењу у храму, сахрањене су у цркви. И шта се десило? Кад је служена Литургија и кад је ђакон изговарао: «Оглашени, изидите!» многи људи који су се молили видели су како су две сенке излазиле из гробнице. Сагнувши се ниско до земље, као преступници, као да се стиде и да погледају на свет Божји, оне су тихо излазиле из храма. Ово је трајало веома дуго времена. Свештеник је схватио да овим несрећним душама нема места у Цркви Небеској и да их због тога Господ видљиво истерује из храма, али и да их Он истерује из милости према њима како би људи, који су то видели појачали молитву за њих. Он саопшти то архијереју, и овај дође у цркву и замоли окупљене људе да сви стану на молитву; молили су се за упокојење сестара. Епископ замоли да верници опросте овим умрлим девојкама све - ко год је шта имао против њих, јер су готово сви били увређени и готово све су докучили њихови језици; и сав народ рече: «Нека им је Богом просто.» Тада архијереј приђе гробници и прочита разрешну молитву. После овога се сенке више нису појављивале за време Литургије.

Браћо и сестре! За неког светог старца причају да је једном ноћио у једном селу на повратку у манастир и чуо како се сељаци свађају користећи најружније речи. Он одмах клекну и поче ватрено да се моли. И пред њега је стао Анђео Божји с огромним мачем и рече: «Овим мачем ће бити посечени сви који осуђују своје ближње: благо теби, који кад си чуо ове псовке, које су биле допуштене да би ти био искушен, никога ниси осудио, већ си почео да се молиш! Због тога ће благослов Божји бити на теби.»

Неосуђивање је најлакши пут ка спасењу, а како често га заборављамо! Не само да су опраштање наших грехова, браћо и сестре, него чак и мера благодати у нашим рукама зато што је Господ рекао: **Каквим судом судите, онаквим ће вам се судити; и каквом мјером мјерите, онаквом ће вам се мјерити!** (Мт. 7, 2). Спасење и благодат су дар Божји, али је услов да би се они примили опрштај свим људима. Онај ко искрено опрашта човеку и први иде да се с њим помири више никад у животу неће поменути неправду, која му је нанета. Онај ко искрено опрашта исто тако искрено жели добро ономе коме је опростио као свом најбољем пријатељу. А главни знак да смо опростили нашем противнику је то што се ватрено молимо за њега и желимо му у дубини свог срца сва блага и у вечном и у пролазном животу.

Дакле, браћо и сестре! Онако како желимо да се Господ односи према нама тако и ми треба да се односимо према сваком човеку!

Амин.

О односу према духовном оцу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Како се борити против тамне силе, како се ослободити њеног страшног утицаја, како се ишчупати од хипнозе ђавола?

Прво средство је искрена исповест свих својих грехова. Кад је оптински старац Иларион читао молитве онима који су долазили код њега по духовну помоћ захтевао је потпуну исповест од шестогодишњег узраста.

Затим, потребно је често причешћивање Светим Тајнама. Неки старац је једном питао демона: «Шта је теби најстрашније?» Овај одговори: «Причешће. Кад се човек причешћује то је за мене најстрашније.»

Осим тога, потребна је Исусова молитва. Свети Јован Златоуст каже: «И ми имамо заклетву против демона – то је име Исуса Христа. Непрестано, од ујутру до увече, а ако можеш и од вечери до јутра говори: “Господе, Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се мени, грешном!” – ова молитва није само у стању да истера демона, већ ће залечити и ране, које су његови отровни зуби оставили у твојој души.»

Моћно оружје против демона је смирење. Демон је Макарију Великом говорио: «Ти постиш, а ја уопште не једем, ти мало спаваш, а ја уопште не спавам, али ти можеш да будеш смирен пред другима, а ја не могу да се смирим ни пред ким, чак ни пред Богом. Побеђујеш ме смирењем!»

Затим, велико оружје против невидљивих непријатеља је послушање, послушање свом духовном оцу, али потпуно послушање. Послушник се у свом подвигу уподобљава Самом Христу, Који је разапет на Крсту ради послушања Небеском Оцу. Међутим, многи ће рећи: «Ми имамо духовног оца, али нам због тога није лакше.» Браћо и сестре, човек може да умре поред бунара пуног воде ако нема чиме да захвати из њега. Очигледно је да у вашем односу према духовном оцу постоји нешто неправилно.

Као прво, човек који носи послушање мора да буде свестан своје крајње немоћи и слабости. Он треба да каже себи: «Ја сам ништа, ништавило. Не могу сам да се спасим.» Човек треба дубоко да се разочара у своје сопствене снаге. Уједно треба потпуно да се препусти вољи свог духовника, да се уподоби камену у рукама вајара, скулптора, или глини у рукама грнчара. (Наравно, под условом да заповести духовника не противрече јеванђељским заповестима, које су вечне!). Кад иде код духовног наставника човек треба да буде чврсто решен да испуњава све што му он каже.

Треба имати на уму да нас неиспуњени благослов духовног оца (кад нама изгледа да је корисније да га нарушимо расудивши својим разумом) никако неће приближити Богу, већ ће нас удаљити од Њега, да ће се ово неизвршење као камен испречити на нашем путу. Послушник у лету треба да ухвати сваку реч свог духовног оца као неку драгоценост и да је чува у свом срцу као вредни дар.

Али ево каква грешка постоји на том духовном путу: човек иде код свог духовника са већ раније донетом одлуком, не узима благослов за неки поступак, већ више сам наговара духовника да му овај да благослов да поступа онако како он хоће. Понекад га чак тако ватрено убеђује у то да је у праву да мислећи да се налази у послушању он сам поучава свог духовног оца.

Понекад се, браћо и сестре, неправилност поткрада и у исповест и она бива веома хладна, човек по неколико пута понавља једно те исто, говори оно што се уопште не тиче греха, и на крају, у самој исповести тражи лепе и изражајне речи уместо да као дете обнажи своју душу и да замоли за опроштај. Таква исповест је плод таштине и таква исповест је тежак јарам за духовника.

Наравно, духовна деца треба да се виђају са својим духовним оцем, али само да би решавала своја духовна питања. Ово се може учинити брзо, међутим, неки долазе код свог наставника као што светски људи иду у госте једни код других, - ови људи су лопови, они духовнику одузимају време које је неопходно за молитву.

Браћо и сестре! Неки људи, осећају како им је лепо с духовником па проводе код њега много времена не зато што желе нечему да се науче, већ управо зато да би упили неку силу, благодат. Ови људи личе на вампире, они као да пију крв духовнику; не слушајући га, не

испуњавајући оно што им он говори они истог тренутка губе све што су стекли у општењу с њим. И онда их опет нешто вуче да иду код њега како би их он путем унутрашњег напора, по цену огромног унутрашњег умора извео из овог празног, тешког стања, - и то опет узалудно, бескорисно. Човек који иде код свог духовника мора да зна да је дужан да изврши оно што му духовни отац каже. Ако свештеник говори с човеком који је унутрашње расположен да извршава оно што му он каже мање се умара, а ако говори с човеком који је обузет, напојен светским духом и духом уздања у себе, види пред собом непробојни зид.

Има људи који добивши одговор од духовног наставника, уколико их овај одговор није задовољио иду код другог, па трећег, са истим овим питањем. Ово већ значи искушавати Самог Бога. Човек треба да пита и да прими прве речи као вољу Божију иначе вара Господа.

Неки се хвале својим духовним оцем пред другима. У Патерику је написано како је неки монах говорио да је његов отац велики старац, а добио је одговор: «Како је добро дрво могло да роди тако кисео плод као што си ти?»

Браћо и сестре! Ово се нарочито односи на жене, које треба да имају дубоко поштовање и чак изванредан страх од духовног оца, јер иначе не може бити правилних духовних односа. А нека духовна чеда долазе код својих духовника као да иду да се разоноде, као да иду у позориште или биоскоп; уместо да иду у позориште она иду код свог наставника и сатима седе код њега. Зато их Бог и кажњава: појављује се пристрасност, појављују се нечисте мисли у њиховим срцима, и уместо да се очисте она се прљају. То је због тога што су изгубили страх пред својим духовним оцем, не страх пред човеком, већ страх пред Богом, Чији је посредник свештеник.

Не заборавите: сусрет с духовним оцем треба да буде кратак, тек тада ће човек схватити речи свог оца и осмислити их! У супротном случају оне ће нестати и растворити се у мору непотребних речи.

Браћо и сестре! Данашње Јеванђеље нам говори о томе како је Исус Христос исцелио гадаринског бесомучника. Демони су изашавши из њега ушли у свиње (Мк. 5, 1-13). Свиње су они људи који не виде духовно, не виде небо, свиње не могу да гледају увис. Свети Атанасије Велики каже: «Свиња је слика грешника који се каје, а затим опет иде и чини свој грех.» И још: «Ако се свиња очисти, опере, обуче у свилену одећу и ако јој се обеси на груди златан ланац она ће свеједно збацити са себе сву ову одећу и грокћући поново полетети у бласто.» Дакле, свиње су они људи који се после неискреног покајања поново враћају својим ранијим гресима.

Амин.

О паклу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, данас сте чули јеванђељску причу о исцељењу гадаринског бесомучника. Јеванђеље је открило пред нама једну од тајни будућег живота, раширило је завесу, која скрива од наших погледа мрачни, црни бездан.

Муке несрећника, опседнутог демоном треба да нас подсети на постојање пакла, на постојање мрачне силе. Један богослов је говорио: «Ђаво није само човекоубица, већ је и велики преварант. Како је он преварио људе натеравши их да забораве да пакао постоји!» Наши греси су налик на варнице, које горе у нашим срцима. Ове варнице ће се после смрти претворити у стуб пакленог пламена, оног страшног пламена који пали, али не светли, мучи, али не уништава. У овом црном огњу ће горети читав човек. Овај страшни пламен ће захватити изнутра сваку ћелију, сваку пору његовог тела. Господ је пакао назвао «гејеном огњеном» и «тамом најцрњом». Пакао

је царство таме и вечне ноћи. Угасиће се светлост наших очију. Угасиће се и друга светлост – светлост наших мисли. Човек ће постати налик на дивљу животињу. У паклу ће се угасити Божанска светлост, она светлост, која нам даје живот и радост. Један духовни писац је рекао: «Док се риба налази у води она не схвата шта је вода, тек кад је изваде из воде и она почне да губи дах и да се копрца сазнаје шта је њој блиска и животворна стихија.» Човек схвата шта је Бог онда кад Га заувек губи. Дакле, браћо и сестре, пакао је вечна тама, то је вечна, бездана црна рупа у коју ће падати душа грешника.

Господ Исус Христос је рекао: *Црв њихов не умире, и огањ се не гаси* (Мк. 9, 46). О каквом црву говори Спаситељ? Под црвом се подразумева наша савест. И овде на земљи, кад чинимо срамне грехове, чак и ако то нико од људи то види, мучи нас савест. Дању и ноћу она, као црв гризе људско срце позивајући га на покајање. У будућем животу нема покајања. Тамо ће савест гристи човека као страшна змија. Тамо ће, браћо и сестре, постојати само жаљење. Али ово жаљење је без поправљања, без љубави, ово жаљење прелази у црно, безизлазно очајање. Сама реч «ад» значи «заборав». Пакао је земља заборавља. Пакао је тамо где нема наде. Неки кажу: «Бог обухвата све, и ако је пакао ван Бога то значи да Бог није свеприсутан.» Црква на ово одговара: Бог присуствује свуда и у свему. Али у рају Он присуствује као Љубав, која неизрециво радује свете, а у паклу као правосудна сила, која кажњава.

Овде на земљи, ма како да патимо, свакој патњи долази крај. Човек, бачен у подземље или онај ко лежи болестан на одру као на одру мучења ће пре или касније бити ослобођен: или ће тамница постати његов гроб, или ће затвореник изаћи на слободу; или ће се болесник исцелити или ће прећи у други живот. У паклу нема промена, у паклу нема наде. Пакао је вечни мртвачки сандук за грешника. Пакао је море мржње. Већ овде, на земљи ми знамо како неки људи мрзе Бога. Сам помен Бога изазива код таквих људи некакав нервни шок, као да им је Бог лични непријатељ. Ова страшна мржња према Богу се испољавала у рушењу храмова, у скрнављењу светиња и бесмисленим светогрђима, кад су пробадане очи на иконама, кад су у уста Спаситеља, који је на њима приказан светогрдници стављали цигарете. Шта је то ако не сатанска мржња према светињи? Пакао је кипуће море љуте мржње, због тога је у паклу покајање немогуће.

Како се често људи међусобно мрзе! Злоба, која се рађа у нашем срцу мучи и разједа нас саме. Пакао је вечна мржња сваког грешника према свим другим грешницима. У паклу ће грешници бити налик на клупко змија, које су се обмотале једна око друге у смртном загрљају. Тамо неће бити љубави између најближих и најрођенијих. Ако се у паклу сретну мајка и кћерка, или отац и син они ће једни на друге гледати као што отровница гледа отровницу. Пакао је безмерна мржња. Човек ће мрзети самог себе. У Библији је написано да се на Каину после батоубиства отиснуо неки печат греха и одбачености (1 Мојс. 4, 10-15). И ево, у паклу ће овај страшни Каинов печат бити на душама и телима грешника. Њихове душе ће бити наказне и одвратне као човеколики пауци; тела – мрачна и смрдљива као што је смрдљив и отрован грех, који су чинили. И човек ће мрзети самог себе. Господ је рекао: *Тамо ће бити плач и шкргут зуба* (Мт. 8, 12). Грешници ће бити спремни да својим зубима гризу сопствено тело. Гадарински бесомучник је јурцао по пустињи, ударао је главом о камење, кроз околину су се проламали његови дивљи крици, као дивље животиње, зато што је он осећао страшне, нељудске муке. Овакве муке ће осећати и грешник у паклу. Ма како човек био зао он не може да се пореди с демоном по суровости. Кад читамо какве су муке људи смишљали себи сличним људима ми се ужасавамо. Али какве ће муке смислити демонски ум за оне који се нађу у његовим рукама, у његовој власти?! Најстрашније за грешника ће бити то што ће видети демона у себи самом као змију, која лежи у његовом срцу. Ово је највећа мука кад човек види демона у себи и сам постаје демоноподобан. Мрачна сила мрзи човека, јер је он створен по образу и подобију Божијем. Неки

светитељи су говорили да је Господ створио човека како би људи, који испуњавају вољу Божију надоместили пале анђеле. Демони нас мрзе управо због тога. Сатана се од светоносног Анђела претворио у мрачно паклено чудовиште. Колико он засигурно мрзи човека, који може да се уподоби Анђелу!

Неки хришћанин је једном искусио стање смрти. Он је пред собом угледао неко страшно чудовиште – демона и у ужасу узвикнуо: «Ко си ти? Не познајем те!» Чудовиште је одговорило: «Како ме не познајеш? Па ти си читавог свог живота испуњавао моју вољу и сад си мој!» Дакле, онај ко овде на земљи кроз грех постаје сличан демону припадаће му и у вечности као његов плен. Шта да чинимо да не бисмо доспели у вечну власт овог страшног тиранина?

Демони су носиоци неизлечиве гордости. Због тога сваки хришћанин треба да стекне врлину смирења како се не би уподобио демонима. Ђаво је једном рекао преподобном Макарију Великом: «Ти, Макарије, постиш, а ја уопште не једем. Ти мало спаваш, а ја уопште не спавам. Тако да ме у тим подвизима ниси превазишао. Али ти можеш да смириш свој дух, а ја не могу да се смирим. И тиме ме побеђујеш!» Господ је демона назвао човекоубицом и лажљивцем (Јн. 8, 44). Браћо и сестре, кад се гневимо на човека, кад му желимо зло у свом срцу и ми смо такође човекоубице. Тада припадамо демону. Због тога Господ каже: ***Кад стојите на молитви, праштајте ако што имате на кога: да и Отац ваш Који је на Небесима опрости вама погрешке ваше*** (Мк. 11, 25).

Свети оци су учили: «Пре него што почнеш да се молиш за себе и за ближње, помоли се од срца за своје непријатеље.» Господ је демона назвао лукавим и лажљивцем. Грех лажи је постао свеprisутан. Он прожима читав наш живот. И због тога смо ми духовно тако немоћни и слаби. Један човек се жалио другом да га окружују веома ниски људи и он не зна како да их се отресе. А овај је одговорио: «Говори истину и ниткови ће побећи од тебе, јер они не могу да поднесу истину.» Ако се у животу будемо трудили да говоримо истину и мрачна сила ће отићи од наше душе, јер су лаж и лицемерје – њена природна средина. У души лажљивца демон види своје и свог.

Реч «ђаво» значи «клеветник», али и ми непрекидно клеветемо једни друге, клеветемо у речима и мислима. Шта да чинимо да бисмо победили овај грех који се тако срастао с нашом душом? Свети Јован Кронштатски о томе говори: «Кад видим човека који чини грех, кад видим пијаног, голог, како лежи на земљи, кад видим човека који изговара прљаве и гнусне речи, ја се трудим на узнесем свој ум у молитви Богу и да кажем: “Господе, Ти све можеш, смилуј се овом човеку. Јер Ти си га Сам створио и Сам знаш како да га спасиш.” И ако тако кажем од свег срца више нећу ни пожелети да га осуђујем.»

Браћо и сестре, једном је код великог подвижника дошао демон у облику човека и почео да се распитује: «Може ли да се спаси онај ко је згрешио као ђаво?» Свети отац се молио Богу да добије одговор на ово питање и Господ је рекао: «Ја имам више милости него што ђаво има зла. Али знај да те искушава зли дух. Кад дође код тебе, ти реци: “Господ ће ти опростити ако почнеш да се кајеш и ако се будеш молио говорећи: “Ја сам древна лаж. Господе, смилуј ми се.”» И кад је старац рекао ове речи свом госту у одговор се зачуо паклени кикот. Сатана је узвикнуо: «Кад сам био сам ни тад нисам рекао Богу «опрости ми». А сад сам владар великог царства, па зар ја да кажем некоме “опрости”?!»

Браћо и сестре, многи од нас су починили тешке грехове, сличне демонским гресима. Тако се свети Јефрем Сиријски чак усудио да каже: «Наша Црква је Црква која пропада,» односно по својим делима ми смо достојни погибелји; «али је наша Црква такође Црква која се каје,» и због тога спасава, јер је покајање једини пут ка спасењу. Свети Јован Златоуст каже: «Ми имамо заклетву против ђавола. Ова заклетва је име Исуса Христа. Понављај што чешће можеш:

“Господе, Исусе Христе, Сине Божји, смилуј се мени, грешном.”» А преподобни Јован Лествичник допуњује: «Удри непријатеља именом Исусовим, јер нема јачег оружја ни на небу, ни на земљи.»

Амин.

Прича о брачном пиру

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули Јеванђељску причу о брачном пиру царског сина (Мт. 22, 1-14). Прича је алегорија, мудра загонетка, симболичан говор, уобичајен и омиљен на Истоку. Кад би чули причу људи би се трудили да одгонетну њен тајни смисао, пријатељи су је заједно анализирали. Човек би је, дошавши кући, у своју породицу, препричавао укућанима.

Спаситељ је често Своје учење задевао у причу, а јарки и једноставни ликови су људима помагали да боље запамте, да боље доживе оно што су чули. Поља Палестине, покривена златом пшенице, тиркизно небо, кроз које се проламало појање птица, људи који иду у храм на молитву, радници, који су се унајмљивали да за надницу копају у башти и винограду – све је то било блиско и разумљиво простом народу. Апстрактна мисао се брзо заборављала; занимљива прича би се напротив чврсто задржала у сећању – тако деца боље усвајају предавања ако им учитељ на часу показује очигледне примере.

Затим, људи су, као што сам већ рекао, размишљали о причи, анализирали су је, покушавали су да схвате њен дубљи, тајанствени, духовни смисао. А ви сами знате да нам је увек драже оно што смо стекли с трудом, с болом.

И што је још важније, узвишено учење не треба да буде лако приступачно недостојнима, не треба да им, да тако кажем, буде бачено под ноге. А из приче је свако извлачио оно што је било доступно његовом духовном нивоу и силама. Уопште, прича је на Истоку често била провера, испитивање човекових способности – пре него што му се повери неки важан посао или одговорна дужност.

Постоји цвеће на језеру, неки од ових цветова се налазе испод воде; други пуштају своје латице на површини воде: они личе на плутајуће снежно беле звезде; а трећи се уздижу изнад површине, изнад огледала језера, као да се протежу нагоре и да гледају у небо. Тако је и с људима. Неки су у потпуности погружени у земаљске бриге, у страсти, у таштину овог света, они су сами себе одвојили од свега духовног. Овакви су долазили код Христа Спаситеља како би добили од Њега неке поклоне: на пример, исцељење од болести или ослобађање од јарма мрачних духова. А Христово учење је било туђе њиховом окамењеном срцу; ова или она прича је за њих представљала само занимљиву причу, и они су често били у недоумици – зашто је Божанствени Учитељ овде наводи?

Постоје други људи, они као да стоје између добра и зла: час се обраћају вечној Светлости, час се поново погружавају у мрак грехова и страсти, кају се и поново падају. Али постоје и људи у чијим срцима као да је запаљен духовни, небески огањ: ови људи траже вечност, траже спасење, траже истину, траже Бога. И по благодати Божијој код њих се открива други, духовни разум – они поимају вољу и тајне Божије.

Приче су разног карактера. Прича коју сте данас чули је пророчанска: цар је Бог; његов син је Христос, Спаситељ света; брак царског сина је тајанствени брак Христа с Његовом Невестом – Црквом; цареви пријатељи су апостоли.

У причи се говори о томе како су људи на овај пир били позивани у три наврата – овде се говори о апостолској проповеди – трострукој, тројакој. Прва проповед је била упућена Јеврејима: како су се старозаветна пророчанства прво зачула у Јудеји тако је и спасење света требало да заблиста из Јерусалима. Због тога је и почетак радосне вести био овде. Одавде се она касније раширила по читавој васељени, као што се у води разилазе кругови од баченог камена...

Шаљући апостоле код Јевреја Господ им каже: ***на пут незнабожаца не идите, и у град Самарјански не улазите*** (Мт. 10, 5). Зашто, браћо и сестре? Зар је Господ једне народе волео више од других? Не! Али ни сами апостоли, прости људи, трудбеници иако чистог срца, још увек нису били слободни од одређених људских слабости и предрасуда, и Господ је за време Свог боравка васпитавао ученике искорењујући лажну мисао да је Месија и Спаситељ, Спаситељ и Цар само Израиља. Он је својим апостолима дао да се својим очима увере да и други народи могу да приме учење Јеванђеља, да Он подједнако воли сва Своја створења.

У причи се каже да људи нису послушали изасланике, - тако да је кад су апостоли проповедали Јеванђеље у Јудеји само мали број људи поверовао у Христа. Иако су Христа пратиле гомиле народа који је жудео за чудом и милошћу, у Сионској горњој одаји, која је представљала прву хришћанску Цркву, било је свега око сто двадесет људи. Од десет милиона становника Палестине хришћана је било свега можда неколико хиљада.

Затим су, после Христове смрти на Крсту и Васкрсења апостоли поново били послани на проповед, сад већ не само код Јевреја, већ и међу друге народе Палестине: Самарјана и Сиријаца. Реакција на њу, још пре рушења Јерусалима били су прогони Христових ученика: Ирод је погубио Јакова Алфејевог, Јевреји су каменовали првомученика Стефана.

Трећа проповед је по читавом свету; започели су је апостоли и она траје до данашњег дана.

У Јеванђељу је речено: ***јер Богу тако омиље свијет да је и Сина Својега Јединороднога дао, да ниједан који Га вјерује на погине, него да има живот вјечни*** (Јн. 3, 16). Једном је светитељ Филарет, митрополит Московски присуствовао испиту на богословији и упитао је једног ученика: «Реци ми како ти мислиш да се спасиш?» Овај одговори: «Мислим да се спасим смирењем.» Архијереј га строго погледа и рече: «Твој одговор у себи већ садржи гордост, јер сматраш да си стекао такво смирење, које може да те спаси: одакле ти то? Такво смирење ја уопште не видим.» Обрати се другом ученику и упита: «А како ти мислиш да се спасиш?» Овај истог тренутка одговори: «Вашим молитвама, владико!» Светитељ Филарет поче да негодује: «Тако млад човек, а већ си научио да будеш лицемеран, какав ће тек лицемер од тебе касније постати?» и истера га напоље. Затим се обрати трећем: «А чиме ти мислиш да се спасиш?» Овај одговори: «Страдањима Христа Спаситеља.» Тада митрополит Филарет рече: «Ево јединог тачног одговора, другог одговора не може бити!»

Браћо и сестре! Ми смо спасени Крвљу Исуса Христа. Читаво Свето Писмо Старог Завета је пуно пророчанстава о томе да ће наступити час кад ће бити принета жртва за грехове човечанства. Праобразе, симболе, ове жртве можемо да видимо у обредима, у приношењу жртава Старозаветне Цркве.

Кад је Бог протерао наше прародитеље из раја Он им је, како се каже у Библији, начинио одећу од коже – шта ово значи? Свети оци објашњавају да ово значи приземљивање, грубљење самог људског тела, односно буђење животињских страсти у човеку. Ово значи да је тело изгубило првосаздану духовност. Угасила се она светлост, која се изливала из првосаздане чистоте кад је човек био близу Бога. Кожна одећа по мишљењу других означава још нешто – кад је Бог казао да ће се на земљи родити Спаситељ, да ће семе жене сатрти главу змије Адам је у знак своје вере заклао теле, приневши на тај начин прву жртву. Браћо и сестре! Они од вас који

су читали Стари Завет знају причу о Авељу и Каину: Каин је на жртву Богу принео плодове земље, а Авељ – најбоље од свог стада. Свети оци су говорили: «Бог је Каинову жртву одбацио зато што је Каин није принео из љубави према Богу, већ као да Му плаћа неки данак. Авељева жртва је одговарала његовој оданости као сина и вери у Бога.» Неки богослови кажу још и да је сам Авељ праобраз Спаситеља: он је девственик, он је први мученик, убио га је његов брат. И жртву – изабравши најбољу животињу из свог стада Авељ је принео Богу у знак вере да ће доћи време када ће крвљу Праведника бити спасени грешници, када ће смрћу Невиног кривци добити живот.

Браћо и сестре! Само хришћанство је религија жртвене љубави; крст који носимо на грудима је крст који смо примили на себе, одлучивши се да идемо за Господом. Сама наша вера немо, безгласно, али стално захтева од нас одговарајућа дела и осећања.

Зашто се савремени хришћани по свом животу толико разликују од првих хришћана? Зато што су први хришћани схватили да је истинско хришћанство – стално самопожртвовање, а ми смо на то сад заборавили. Ако нас неко упита шта је Крст ми ћемо вероватно одговорити: «Крст је сећање на Христа,» или: «Крст је оружје против демона,» и тако даље. Али ће ретко ко од нас одговорити: «Крст је моје обећање Богу, Крст је моја заклетва да ћу имати пожртвовану љубав према Господу и према људима.» Имати жртвену љубав према Богу значи борити се против својих грехова, имати одлучност да пре умремо него да згрешимо пред Богом. Имати жртвену љубав према људима значи опраштати. Тешко је опростити ономе ко нас је увредио. У Отачнику је речено да је једном монаху кренула крв из уста. Кад га је брат упитао шта му је он одговори: «Увредили су ме, али ја нисам одговорио ни речи. То је било тако тешко да су се речи које сам задржао у себи претвориле у мени у крв и тако изашле из мојих уста.»

Жртвена љубав је снажна, дубока и стална молитва за своје непријатеље. Жртвена љубав је послушање. Свети оци кажу да ће истински послушник стајати близу Господа, разапетог на Крсту.

Велики светац, ава Агатон је говорио: «О, како бих био срећан кад бих могао да узмем од губавца његово тело, а њему да дам своје!» Дакле, жртвена љубав све жели да да дугима, а да од њих узме само тешкоће, њихове патње, њихове болести. Онолико колико у човеку има такве љубави толико је он хришћанин. Ако је нема – он је леш. Леш још само неко време личи на живог човека, али је у ствари већ само гомила земље у којој само што се нису запатили црви...

Браћо и сестре! У Француској је живела једна руска монахиња по имену мати Марија. Она је потицала из племићке породице и била је позната списатељица. У емиграцији је мати Марија видела страшну слику људских патњи и сиромаштва и узела је на себе подвиг: сваке вечери је долазила на париску пијацу, скупљала са тезги и са земље преостало поврће и зелен, скупљала је читаву врећу, носила све то кући и ноћу је кувала храну за сиромашне, бескућнике и гладне. Ова некада размажена жена се облачила као просјакиња, делила је све што је имала и често је ишла боса. Када су фашисти окупирали Француску, у предграђу Париза био је организован концентрациони логор. У њему су страдали људи, нарочито због недостатка воде. И мати Марија је иако је то било опасно по живот носила затвореницима воду. На крају је сама доспела у логор; све муке и батине је трпела храбро, без јецаја и суза. И то је један од примера пожртвоване љубави којом је сијала Црква у древна времена, и која се ретко, али се ипак среће у наше дане.

У Јеванђељу, које смо данас чули, говори се о томе да је на брачном пиру код цара присуствовао гост у лошој, црној одећи, недостојној празника; цар га позва и упита: **пријатељу! како си дошао амо без свадбенога руха? а он оћутје** (Мт. 22, 12). Шта ово значи? То значи да је налик на овог човека онај ко примивши хришћанство није променио свој живот: то су они који

верују у Бога, али живе као да Бога нема, то су људи који иду у цркву, али изашавши из ње живе као пагани.

Црна, као да је од прљавштине исфлекана одећа означава непокајане грехе. И ево, Цар – Господ заповеда да се овај човек истера из дворца, да се баца у паклену таму, где ће како је написано, *бити плач и шкргут зуба* (Мт. 24, 51). *Шкргут зуба* означава страшну муку, бол, ону вечну муку која чека непокајане грешнике.

Браћо и сестре! Каква је ово мука? Сладак је рај, али је страشان, ужасан пакао! Немогуће је замислити ужас богоостављености. Какав ужас доживљава човек кад пада у провалију у тренуцима док лети надоле, знајући да ће се сваког часа разбити на дну бездана! Сличан је ужас оних које је Бог одбацио, само што је он вечан и што ће се само повећавати. Замислите да је човек нагазио на клупко змија и да су оне обавиле читаво његово тело, он осећа да ће се ове отровнице упити у њега својим отровним зубима и да ће се читава његова крв напунити отровом, да ће се помешати с њим. Али је овај ужас ништа у поређењу с оним што ће човек осетити кад се нађе у власти паклених чудовишта – злих духова.

Познати су случајеви клиничке смрти кад се човек пробуди и не схвата где је, шта се са њим дешава; а затим видевши како је присут цвећем у ковчегу почиње да схвата да је жив сахрањен. Он покушава да подигне поклопац ковчега, али је закуцан ексерима, одозго је притиснут тонама земље; и ево он у очајању удара главом о даске ковчега, гребе своје лице, ломи, гризе прст и тако умире у страшним мукама. Било је случајева поновног сахрањивања мртваца кад се испостављало да су они окренути у ковчегу, изгребаних очију, косе поседеле од ужаса. Али ни то није ништа у односу на паклене муке. Онај ужас и оно мучење су престајали после неколико сати заједно са смрћу, а паклене муке су вечне.

Дакле, мало је бити позван, треба се одазвати на овај позив. Треба очистити и опрати своју одећу, украсити је како би човек постао достојан светлог пира. Благодат Божија, која нам је дарована, треба да послужи нашем спасењу, а не вечној осуди.

Преподобни Макарије Велики је једном видео лобању која је лежала на земљи. Додирнувши је палмовом гранчицом светац упита: «Ко си ти?» И душа човека којој је некада припадала ова лобања му одговори: «Ја сам била душа паганског жреца. Сад сам у паклу у страшном пламену ватре која ме спаљује.» Преподобни Макарије уздахну и поново упита: «А има ли страшнијих мука?» И зачу одговор: «Да! Више од нас се муче хришћани који су после крштења одбацили Христа, који су Га се одрекли својим делима.»

Тако је, управо тако, браћо и сестре! Велики благодатни дарови, дарови Светог Духа, дају се хришћанину у Тајни крштења. Али бити хришћанин значи и носити огромну одговорност – за то како користимо ове дарове, и да ли ће нам благодат Божија бити узалуд дата, да ли ћемо је се сами одрећи својим лошим, недостојним делима.

Амин.

Усековање часне главе светог пророка Претече и Крститеља Господњег Јована

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас је дан усековања главе светог Јована Крститеља, највећег пророка.⁸ Данас је празник и пост, радост и туга. Прослављајући Јована Крститеља ми се радујемо томе на коју висину је у њему Господ узнео људску природу и истовремено као да под својим ногама

⁸ Овај догађај Црква помиње 19. августа/11. септембра. – *Ред.*

видимо бездану провалију у коју понире људски род, чији је представник и Иродова злочиначка династија.

У Јеванђељу се често среће име Ирод, ово није само лично име неког човека, то је породично презиме. Први Ирод је био Антипатр, који је био назван «велики», можда због својих великих злодела; други Ирод – Антипа је управо онај који је убио Јована Претечу; трећи је Ирод Агрипа, који се називао Агрипа Први, и који је себе поредио с божанством, а умро је изненада на очиглед народа; четврти Ирод је Агрипа Други најбољи од свих Ирода, пред којим је своју проповед одржао свети апостол Павле и који је желео да га ослободи из руку Јевреја.

Ирод Антипа Први је био позван у Рим због државних послова. Код цара Тиберија се накупило много жалби на Иродову самовољу и суровост. Кад је дошао у престоницу империје он је одсео код свог рођака, брата од стрица, Филипа, који је у Риму живео као приватно лице. Филип је примио Ирода са свом гостољубивошћу и добродушношћу, иако се овај док је био на власти није ни сетио да брат постоји.

Треба рећи да је цар Тиберије био душевно болестан човек, којем су се све време привиђале завере и атентати на његов живот. Већи део времена није проводио у престоници, већ на острву, у дворцу који је личио на неосвојиву тврђаву. Овај цар се одликовао крајњом подозривошћу. Нико чак ни од најближих људи није могао да буде сигуран у то да ће остати у животу. Царев гнев је био страшан и убиствен. Одлуке – брзе и без милости. И због тога се примајући Ирода Филип излагао опасности: да је Ирод био оптужен и кажњен царски гнев би дошао и до куће брата који га је примио; међутим, Филип је изабрао да испуни свети закон гостопримства.

Иродов сусрет с царем је добро прошао, успео је да се оправда и било му је дозвољено да иде с миром. И он се захвалио свом брату за показану племенитост плативши му тако што је преотео његову младу жену Иродијаду и тајно са њом побегао из Рима. С њима је отишла и Иродијадина кћерка Саломија, која је више волела да буде принцеза у Галилеји него да живи непозната у Риму.

Ирод је са бруком отерао своју закониту жену, врлу кћерку арапског цара Арете и тада је против њега свој глас подигао Јован Претеча. Царев пример је могао да буде заразан у народу и Јован га је храбро разобличавао. Ни претње, ни ласкање, ни наговарања нису утицали на пророка. Тада Ирод нареди да га тајно ухвате и затворе у тврђаву Мохедрон, која се налази на источној обали Мртвог мора. Ову тврђаву је Ирод саградио спремајући се за рат с Арапима знајући да ће му се арапски цар осветити за срамоту своје кћери.

И једном су се овде на Иродовом рођендану окупили гости, старешине израилског народа; пред њима је плесала Саломија, Иродијадина кћи и тако је угодила цару и његовим пијаним гостима да је он заклевши се обећао да ће испунити било коју њену жељу, макар да тражи и пола царства. Пола царства Ирод није могао да да. Већ одавно су се у градовима Јудеје и Галилеје налазили римски гарнизони, који су практично и били господари у држави.

Саломија је упитала своју мајку Иродијаду: «Шта да тражим од цара?» Ова одговори: «Главу Јована Крститеља.»

Други Јован, Златоуст, архиепископ Константинопољски, који је и сам био прогнан због интрига нечасне византијске царице Евдоксије у беседи на дан Усековања главе Јована Крститеља каже: «Нема ничег страшнијег од гнева зле жене. Боље је имати посла са змајевима него с њом. Опет Иродијада плеше, опет бесни, опет тражи главу Јованову,» говорио је Светитељ народу, имајући тада у виду себе самог.

Ирод се растужио. Он је, за разлику од свог оца Антипатра, који је буквално залио крвљу сву Јудеју и који је био исто тако суров имао у свом карактеру подмуклост и лукавство због којих

га је Сам Господ назвао лисицом. Ирод се плашио да ће погубљење Јована Крститеља изазвати непријатељство народа према њему, плашио се чак и устанка. Међутим, истовремено му се пружала и згодна прилика да се лако обрачуна с пророком – наводно, није он сам био иницијатор погубљења, већ се само препустио стицају околности. И ево, он правдајући се тиме да је обавезан да испуни своју царску заклетву шаље војника-целата у тамницу, у подрум замка, где се у оковима налазио највећи пророк. Овај војник је затекао Јована Крститеља како клечи на коленима у молитви Богу. Пророк је знао да је дошла његова смрт, али се чак није ни померио. Војник је мачем одсекао Јованову главу и ова глава је на позлаћеној тацни била донета цару. Он ју је дао Саломији, а ова – својој мајци.

По предању, Иродијада је иглом почела да боду уста Јована Крститеља, уста која су је разобличавала, али је као одговор од мртвог Пророка зачула исте страшне речи разобличавања. Наредила је да се глава Претече закопа на месту где се из дворца избацивало смеће, а његово тело ученици су узели и тајно однели у град Севестију.

Браћо и сестре! Јеванђеље је упућено нама, свакоме од нас. Јеванђеље је налик на огледало, које одражава и обасјава све тајне одаје нашег срца. Погубљење Јована Крститеља није само догађај који се десио пре око две хиљаде година у Палестини, у мистичком смислу он се често понавља у нашим душама.

Саломија је слика греха, девојка која плеше представља саблажњиве грешне слике, које се показују пред нама. Наш ум је цар, он треба да влада осећањима, али цар опијен страшћу постаје роб греха, и наш ум смишља како да задовољи своју страст.

Јован Крститељ је мистички наша савест, која нас гласно разобличава за грех, али ми тада мрзимо своју савест, желимо да се обрачунамо с њом, желимо да нас она не мучи и не разобличава, да њен глас умукне; гушимо је, као да оправдавамо себе, то је налик на затварање Јована у тамницу.

Браћо и сестре! Слика Иродијаде је мрачна, демонска сила, која нас вуче ка греху. И пред нама је често избор – или благодат Божија, или грех. И ми бирамо грех; тада личимо на оне убице Јована Крститеља.

Ирод шаље целата код Јована, правдајући се тиме да ће иначе бити осрамоћен у очима народа, а ко је био овај народ? То су били већ пијани гости-Јевреји који су у својој души мрзели и самог Ирода и читаву његову династију. Ирод их је презирао, али је свеједно био роб њиховог мишљења. Тако често и ми сматрамо да нам је драгоценост мишљење недостојних људи и често нечасно поступамо ради света, закона, навика и мишљења. На пример, у нашем присуству се хули име Божије, а ми ћутимо, у нашем присуству се чини светогрђе, а ми се осмехујемо; зар тада не личимо на Ирода, који је постао роб својих сопствених гостију?

Грех је започет на пиру у Иродовом дворцу, а завршио се страшним злочином и убиством. Грех почиње од малог. У књизи Јова демон је назван мраволовом, односно мравом и лавом. Он се прво прикрада и увлачи у срце и наше помисли као мрав, а затим расте и постаје огроман и снажан као лав.

У једном Патерику постоји прича о томе како је неком човеку демон рекао: «Оставићу те, нећу те више никада мучити, само изврши по избору један од три греха: или убиј, или падни у блуд, или се напиј.» Овај рече себи: «Није велик грех да се човек напије од вина» и пристаде. И пошто је био пијан, он почини блуд иако је пре тога био девственик. Плашећи се да ће се за његов преступ сазнати он уби своју несрећну жртву, а затим је закопа на тајном месту, лишивши је чак и хришћанског погребца.

Браћо и сестре! Данас славимо спомен на највећег од свих људи после Пресвете Дјеве Марије. Јован Крститељ сједињује у себи све подвиге и венце пророка, јер је он последњи

пророк. Он је објављивао скори долазак Спаситеља света. Он је и први од апостола зато што је људима указао на Христа Који је већ дошао. Он је праобраз светитеља, јер је вршио крштавање, праобраз хришћанских тајни. Он је исповедник, јер је био заточен у тамницу због истине, и он је мученик зато што је примио смрт због разобличавања цара за пороке. Написано је да је онај ко прими смрт због девствености и чистоте у борби са грехом раван мученицима за Христа Спаситеља. Он је праведник, јер је сачувао целомудреност и чистоту своје душе, општећи с људима, увек исповедајући само истину. Он је проповедник због тога што је људима проповедао покајање – оно што је најпотребније за спасење.

Данас сте у Јеванђељу чули да је Господ рекао: највећа и прва заповест је: **љуби Господа Бога својега свијем срцем својим, и свом душом својом, и свом мисли својом** (Мт. 22, 37), а друга слична овој је: **љуби ближњега својега као самога себе** (Мт. 22, 39).

Наизглед би за нас требало да буде природно да волимо Бога као што је природно да дете воли своје родитеље, и да Га волимо још више, али због чега не волимо Бога? Одговор на ово нам даје Свето Јеванђеље – **и што ће се безакоње умножити, охладњеће љубав многих** (Мт. 24, 12).

Да, браћо и сестре, наши грехови исушују у нама љубав према Богу. Из извора, који је претрпан камењем и прљавштином више не теку млазеви воде. Тако и ми не очистивши своје срце не можемо да осетимо праву духовну радост и Божију близину, јер је једини пут ка љубави – покајање.

Свети оци кажу: «Христос је оваплоћена љубав. Јован је слика покајања.» Сва црквена служба, сви празници, чак на Свету Пасху су заједно са слављем и радошћу прожети покајањем.

Као што нам Јован Крститељ указује на Христа као Спаситеља света тако нас покајање води ка љубави!

Амин.

О греху лажи и лицемерја

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, данас Црква слави спомен на светог свештеномученика Антима, епископа Никомидијског.⁹ За време једног од прогона хришћана епископ Антим се на молбу своје пастве удаљио из града и живео је, тако да нико за то не зна, у селу као обичан сељак. Римска власт је тражила епископа како би га подвргла суду и погубљењу. Одред војника је свратио у село у којем се Антим крио, и сревши га војници упиташе да ли зна где се крије Никомидијски епископ. Антим одговори да зна и да ће им показати, али је замолио да они, уморни од пута, сврате у његову колибу и одморе се. Војници пристадоше. Антим изнесе на сто скромну трпезу, све што је имао и поче љубазно да служи «госте» и да их гости. После трпезе им рече: «Ја сам Антим! Водите ме.» Војници су били дирнути старчевом гостољубивошћу. Попричавши између себе они рекоше: «Антиме, вратићемо се у град и рећи ћемо да те нисмо нашли, а ти се за то време склони одавде и сакриј.» Али епископ одговори: «Читавог живота сам учио људи истини и да ли треба сад, у старости да вас наводим на грех? Свака лаж је страхан грех, тим пре лаж пред својим царем. Због тога извршите своју дужност.» Војници одведоше Антима у Никомидију. Он их је успут учио вери. Старчев пример и његове речи тако дирнуше срца војника да га они замолише да их крсти и дошавши до реке, која је била на њиховом путу примише од старца крштење.

Браћо и сестре! Ако се упитамо, који грех је данас најраспрострањенији, који је најстрашнији чир, епидемија, која је захватила читав свет, одговор ће бити: то су лаж и

⁹ Спомен свештеномученика Антима, епископа Никомидијског Црква слави 3./16. септембра. – Ред.

лицемерје. Као што вода, која се лије за време потопа и покрива земљу продирући у сваку њену пукотину, испуњавајући сваку удолину и бразду постепено претвара земљу у мочвару, у прљаво блато, у блатиште, које поробљава човека, тако су лаж и лицемерје испунили наш живот. Овај грех је постао уобичајен у нашем свакодневном животу; грех у који смо готово потпуно огрезли; грех који смо престали да видимо, чији смрад смо већ престали да осећамо. А многи чак лаж сматрају духовном мудрошћу. Браћо и сестре, кажу да је лакше спасити се од ватре него од воде: ватра се може угасити, може се искочити из зграде која гори, али где човек да бежи кад се излију реке? А лаж и лицемерје у наше време личе на реке прљавштине које су се излиле по читавој земљи. Ако пажљиво пратимо себе макар и један дан видећемо колико смо лажи и лицемерја показали тог дана. Раније су речи «глумац» и «уметник» звучале погрдно. А данас људи кажу «уметник» кад желе да похвале човека, да покажу да је мајстор свог заната. И због тога што смо се сами претворили у уметнике лажи и лицемерја сами смо навикли да носимо маску на свом лицу. Ево примера: човек се сретне са својим претпостављеним и шта се дешава? На његовом лицу се појављује некакав сервилан осмех, неки израз усхићења. Али чим се исти човек растане од свог шефа рећи ће о њему неку гадост или ће испричати одвратну сплетку. А ако се сретне с људима који су му потчињени његово лице ће попримити неприступачан изглед, као да поседује све врлине, као да је натчовек.

Како се понашамо према човеку ако нам је потребан? Гледамо га нежно, умилно говоримо, распитујемо се за његов живот, информишемо се кад му је рођендан итд. Ако сретнемо човека, који жели за нешто да нас замоли трудимо се да прођемо, малтене да протрчимо поред њега, а кад нам то не успева гледамо на овог човека као на свог непријатеља. Дакле, браћо и сестре, на лицу увек имамо неку туђу маску. Зашто је то тако? Зато што смо заборавили да је човек образ и подобје Божије, изгубили смо поштовање према човеку, гледамо на свог ближњег као на просту ствар. И због тога међу људима влада таква отуђеност, чак и међу најближим рођацима.

Бич нашег времена, неку страшну болест, представља хладноћа међу људима, отуђеност међу људима. Човек као да се бори против свих, и сви против њега; и као што је у рату потребно лукавство и маскирање, тако у нашим животима владају непрестана лаж и непрестано лицемерје. Браћо и сестре, ова лаж исушује људско срце, постепено га претвара у камен, чини га неспособним за било шта духовно. И ми у својим грудима носимо срце као леш у гробу. То је срце које никога не може да воли.

Одучили смо се од тога да говоримо истину, што је најстрашније – то чак ни не примећујемо. И ако се некоме од нас каже да је кукавица, фарисеј или лицемер, ми ћемо се увредити и нећемо схватити о чему се ради. Браћо и сестре, да би човек постао истински верник он мора да научи да говори истину. Као што је човеку после парализе тешко, болно да начини било какав покрет или корак, тако и ми после духовне парализе, треба с болом, с патњом да приморамо себе да се научимо да говоримо истину.

Реч разликује човека од свих осталих бића на земљи. Код светих отаца човек се често назива «словесним бићем». Речју он општи са Богом, у речи је његово велико достојанство и преимућство над другим бићима. А често испада да се животиња налази изнад човека зато што не лаже, а ми лажемо. Господ нам је дао реч – ми смо је изопачили. Господ нам је дао реч за молитву, за споразумевање, реч, као мач против сатане, а ми смо је уперили против себе.

Знајте да ниједна наша реч не нестаје, свака остаје. Браћо и сестре, пакао није само у загробном свету, пакао није само тамо где се муче грешници; већ и овде постоји и сила пакла, пакао на земљи је страшно, невидљиво царство зла. Свака лаж, свака лажна и лицемерна реч не ишчезава у ваздуху без трага, као што нама то изгледа, оне се чувају као у невидљивој остави или

ризници, у овом страшном царству зла. И наши греси, и наша лаж, гомилајући се, претварају се у неку разорну сатанску силу и енергију, које се затим испољавају на земљи у виду страшних катастрофа и искушења, а ми не схватамо зашто се све то дешава.

Дакле, не заборавите, браћо и сестре, да људска реч има велики значај. Кроз реч човек може да подигне свој ум изнад земље, кроз реч може у молитви да се приближи Богу, али кроз реч он може да служи и демону и због тога свака лажна и лицмерна реч невидљиво шири ово страшно царство греха и зла.

Амин.

Прича о талентима

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас смо чули јеванђељску причу о талентима (Мт. 25, 14-30). Она је по свом садржају веома блиска другој, коју је Господ испричао Својим ученицима и апостолима нешто пре крсних страдања – «о десет мина» (Лк. 19, 12-26). Ове приче сличног сижеа се међусобно допуњују и објашњавају. Богати човек, господар, одлазећи у туђу земљу позива тројицу робова. Једном даје пет талената, другом два, трећем један. Шта ово значи? Господар је Бог, наш Творац и Владика. Робови смо ми.

Неким од нас, савремених људи, васпитаних у духу гордости реч «роб» изгледа увредљиво, несхватљиво. Али ако се само замислимо над тим видећемо како је велика част бити роб Божји! Роб припада свом господару. Кад бисмо могли да припадамо Господу свим умом, свим срцем и душом! Ако нисмо робови Бога, значи да смо робови овога света, робови ђавола, робови сопственог егоизма.

Затим, реч «роб» потиче од речи «работати, радити». Наш живот треба да буде рад у славу Божију ако смо заиста Његови робови.

Некада, још много пре Христовог Рођења живео је познати философ по имену Сократ. Једном је овом философу био рођендан и код њега дођоше ученици и сваки му је донео нешто на дар. Међутим, један ученик је био толико сиромашан да није ништа имао да му да и док су остали честитали Сократу он је седео спуштене главе. Он устаде последњи и рече: «Драги наставниче! Ти знаш да сам ја сиромашан, немам ништа да ти дам. Једини мој дар је да ти дам самог себе као роба. Чини са мном шта год хоћеш!» И Сократ рече: «Ово је за мене најдрагоценији поклон. Примам га, али само с тим да ти га касније вратим у бољем стању!»

Дакле, браћо и сестре! Ми овде на земљи треба да будемо робови Божји како не бисмо постали робови својих страсти и грехова, како у Небеском Царству више не бисмо били названи робовима, већ синовима Божјим по благодати.

Господ је једном робу дао пет талената. Таленат је највећа новчана јединица. Златни таленат је отприлике килограм злата, а сребрни – два килограма сребра. Пет талената је огромно благо.

Дакле, кад се господар вратио, онај роб који је добио пет талената донео му је десет талената и рекао: *господару! предао си ми пет талената; ево још пет таланта ја сам добио с њима. А господар његов рече му: добро, слуго добри и вјерни! у малом био си ми вјеран, над многијем ћу те поставити; уђи у радост господара својега* (Мт. 25, 20-21) У старом свету ове речи су звучале: дајем ти слободу, од данас више ниси мој роб, већ мој укућанин. У духовном смислу то је даровање Царства Небеског, Царства благодати и вечне радости.

Роб који је добио два талента донео је господару четири – мање од десет, али је он удостојен истог благослова, који је изражен истим речима зато што је уложио напор исто као и први роб и иста таква је била његова награда.

Браћо и сестре! Живела су два подвижника. Један је отишао у манастир, други је остао у свету. Од наследства, које је добио од родитеља први је изградио болницу, примао је сиромашне, путнике, старе и служио им је као својим господарима. Други је постао игуман великог манастира. Обојица су умрла. И ево, једном монаси, окупивши се почеше да размишљају ко је од њих већи пред Богом? Да ли онај ко је све оставио и отишао у манастир или онај који је служио Исусу Христу преко својих ближњих, преко жалосних и болесних? Они почеше да посте и да се моле да им Господ открије тајну. И њихова молитва је била услишена: угледали су браћу како заједно стоје пред престолом Божјим...

Трећи роб је дошао код господара и почео да га прекорева: ***знао сам да си ти тврд човек: жњеш гдје нијеси сијао, и купиш гдје нијеси вијао; па се побојаш и отидох те сакрих талант твој у земљу; и ево ти твоје*** (Мт. 25, 24-25). Господар се разгневи на њега и рече: ***узмите дакле од њега талант, и подајте ономе што има десет таланта, јер... од онога који нема, и што има узеће се од њега...*** (Мт. 25, 28-29). Шта ово значи, браћо и сестре?

Земља су чулна задовољства. Земља је светска таштина. Овај човек није размишљао о духовном, није имао љубави ни према Богу ни према људима. И због тога је од њега била одузета благодат коју му је Господ дао. И испоставило се да је просјак, односно лишен Бога, и протеран је из Царства Небеског.

Друга прича, коју је Господ испричао (Лк. 19, 12-27) има готово исти сиже. Неки човек царског рода је путовао у далеку земљу да добије царство: у то време Јудеја је била под влашћу Рима и јеврејски цареви су морали да иду код кесара, римског императора, како би утврдили своје право на царство и престо и понекад је такво путовање трајало годинама. Грађани нису желели да он влада над њима и слали су за њим изасланике с таквом молбом. Заиста, било је случајева у историји Јудеје кад су се становници, подељени на различите партије жалили Риму на своје владаре. У мистичком смислу они који се жале су људи, који су одбацили и разапели Христа Спаситеља, они који Га нису признали за Цара Неба и Земље. Осим тога, то су сви они који непрестано ропћу на Бога, који Му својим гресима праве сметње да се зацари у њиховом срцу.

Царевић у причи је одлазећи такође оставио својим робовима благо, давши свима једнако. Кад се вратио – сад већ као цар, један од робова му је вратио имовину у десетоструком износу. Други је вратио само пет пута више него што је добио. Шта ово значи, браћо и сестре? Умножавање богатства зависи од личног труда и усрдности робова. Реч «десет» у Светом Писму означава савршенство. Може се претпоставити да је онај ко је донео десет пута више чинио највећа дела милосрђа, духовног милосрђа, - ширења вере на Земљи, непрестане молитве за свет, духовног руковођења људи. То је најтеже служење, то је непрекидни мученички подвиг, то је апостолски живот.

У другом, који је донео пет пута више можемо да видимо човека, који је чинио телесне подвиге: хранио гладне, примао путнике, одевао наге, служио старима и болеснима. И ево какав благослов је био дат првом: ***ево ти власт над десет градова*** (Лк. 19, 17) – односно савршена радост и блаженство у Царству Небеском.

Другоме је било дато упола мање – пет градова, јер се код отаца наше тело назива сестром душе. И по правилима из оног времена млађи брат је добијао у наследство упола мање него старији.

Али ево, дође на крају и трећи роб и рече да је замотао новац у марамицу и сачувао га. У првој причи је богатство било закопано у земљу, под чим су се могле подразумевати греховне светске насладе. А овде је марамица, односно одећа... Шта то значи?

То значи да је то човек, који се наизглед понаша потпуно пристojно, нема неких нарочитих грехова, порока, можда је духовно, емоционално хладан, то је човек који је потпуно равнодушан према нуждама, несрећама других људи. То је страشان порок, који је нарочито карактеристичан за наше време. И овај човек је згрешио тиме што није имао саосећања према другим људима.

Браћо и сестре! Чему нас учи ова прича? У мистичком смислу одлазак цара из земље је Вазнесење Исуса Христа на Небо, а царев повратак је Други долазак и Страшни суд.

Земаљски цареви су тражили да се њихова власт потврди у Риму, а у Јеванђељу је речено да се Исус Христос по људској природи вазнео ка Престолу Бога и Оца како би владао заувек, *да се у име Исусово поклони свако кољено онијех који су на небу и на земљи и под земљом* (Флб. 2, 10).

Али, осим тога, овде постоји указивање и на наш земаљски живот. Време које нам је дато за добра дела брзо пролази. Оно је налик на огромну реку, која даноноћно нечујно тече. Њени таласи су минути и сати нашег живота. Они одлазе и уливају се у океан вечности.

Људи кажу да може да се врати све осим јучерашњег дана. Древни философ је рекао да је време река у коју се на једно исто место не може два пута ући. Дакле, треба да се сећамо времена и смрти, тога да је наш земаљски живот налик на танку нит, растегнуту изнад бездана вечности. Ова нит ће се пре или касније прекинути. Наше тело ће отићи у земљу, а душа – на суд пред Господа, Који ју је створио.

У једној причи је речено да је неки човек имао три пријатеља: двојицу је волео, а трећег је једва трпео, осећајући према њему у срцу сталну непријатност. Овај човек би протеран у далеку земљу. Двојица другова га се одрекоше: први је одмах одбио да иде за њим, други га је пратио само до градске капије, а трећи, којег није волео рече: «Куда ти кренеш, и ја ћу ићи са тобом и поделићу с тобом све твоје недаће!» Шта је то, браћо и сестре? Прво је светска част, слава и богатство. Кад човек умре они га напуштају одмах, са последњим издахом. Други друг су рођаци и ближњи који човека прате до гроба, разиђу се и свако настави свој живот. А трећи – невољени пријатељ јесу добра дела, на која је човек себе често приморавао, понекад у дубини срца жалећи због милостиње коју је дао, због доброг дела које је учинио. И ево, управо овај невољени пријатељ ће отићи са њим у вечност.

Прича коју смо данас чули нас учи да треба да журимо да чинимо добро. Кад устанете ујутру размислите какво добро дело тог дана можете да учините. Проверавајте дан који сте провели: шта је требало да учините и шта сте учинили, и шта је требало да учините и нисте учинили.

Браћо и сестре! Ујутру се сетите да ће за многе људе на свету тај дан бити последњи и да они више неће угледати сунчеву светлост. Кад увече лежете да спавате замислите да је ваша постеља смртни одар и помислите да и ова ноћ за вас може бити последња и да ћете из мрака ноћи прећи у мрак гроба.

Неки кажу: «Немамо могућности да чинимо добра дела!» Али свети Јован Златоуст против овога каже следеће: «Ако немаш злата дај бакрени новчић. Не заборави да је удовичина лепта била већа од блага богаташа. Ако немаш ни ситан новчић дај жедноме чашу воде и за ову чашу ћеш добити Небеско Царство. А ако ни то не можеш да учиниш моли се за људе.» Заповест милосрђа је широка. Она је свима доступна.

Не заборавите, браћо и сестре: данашњи дан нам припада, а шта ће бити сутра јесте тајна коју нико не зна!

Кажу да постоје три тајне: **кад** ћемо умрети, **од чега** ћемо умрети и **где** ћемо бити после смрти. И ко зна, можда је по неке који се овде налазе већ послан Анђео смрти...

Амин.

О исцељењу јерихонског слепца

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељску причу о томе како је Господ исцелио јерихонског слепца (Мк. 10, 46-52). Слепац по имену Вартимеј је седео поред пута недалеко од капија Јерихона. Зачувши кораке људи, који су се приближавали он упита: «Ко је то?» Одговорише му: «Иде Исус Назарећанин.» Вартимеј поче гласно да виче: **Сине Давидов Исусе! помилуј ме** (Мк. 10, 47). Неки из Христовог окружења су га терали да заћути, али он је све гласније викао. Тада Христос засташе и заповеди да га позову. Слепац збаци са себе хаљине и брзо притрча Исусу. Шта хоћеш да ти учиним? – упита Спаситељ. Овај одговори: **Равуни! да прогледам**. Исус рече: **Иди, вјера твоја поможе ти** (односно: **спасила те – руски текст**) – слепац одмах прогледа и поче да благодари Богу и да Га слави (Мк. 10, 51-52).

Шта значи овај јеванђељски догађај? – Наше веровање у Бога. Слепац смо ми. Јерихонски слепац није видео свет, а ми смо насупрот томе, призорима, сликама овог света заслепили очи свога срца, заборавили смо на други, духовни свет, заборавили на своју душу. Слепац седи покрај пута. Шта значи овај пут? Пут је живот. Наш земаљски живот је налик на реку, која тече или на пут којим поред нас пролазе бескрајне колоне људи. И сам живот пролази као кратак сан. Слепац седи и проси милостињу – овде је то знак крајње слабости и немоћи. Приближава се Христос. Благодат се дотиче човековог срца и он почиње да се моли: «Исусе, помилуј ме!» Ово је буђење вере. Господ га зове к Себи. Да му горња хаљина не би сметала да брзо дође до Спаситеља слепац је скида са себе и баца. Тако и човек, којег призива благодат Божија одбацује своје раније греховне навике, забаве, празну разоноду – оно што је раније сматрао најдрагоценијим, у чему је видео смисао свог живота. Сад ово одбацује као непотребне рите, које му сметају да иде ка Христу. Христос се дотиче његових очију Својим прстом и очи прогледавају.

Господ нас се дотиче у тајнама Цркве, нарочито у Тајни Свете Евхаристије, и ми осећамо да за нас почиње непознати, нови, духовни живот – управо ово је прогледавање.

Слепац је дозивао Господа речима: **Сине Давидов Исусе! помилуј ме!** Кад се приближио Спаситељу већ Га је назвао Господом, а после прогледавања Га је славио као Сина Божијег. Овде тумачи виде указивање на Исусову молитву. Господ је рекао: **што год узвишете у Оца у име Моје, даће вам** (Јн. 16, 23). Апостол Павле је заповедио да се непрестано молимо (1 Сол. 5, 17). По предању Цркве, прва особа, која је творила Исусову молитву била је Сама Пречиста Дјева Богородица, Којој је у Светињи над светињама Арханђео Гаврило открио ово Божанствено име – слатко за Анђеле, страшно за демоне, спасоносно за људе. Тамо, у полумраку и тишини Светиње над светињама (олтара Старозавене Цркве) је Дјева Марија у срцу Свом творила Исусову молитву понављајући име Свог Сина и Спаситеља.

Браћо и сестре, још су свети апостоли заповедали својим ученицима да непрестано творе Исусову молитву. Ученик Јована Богослова свештеномученик Игњатије Богоносац (по предању оно дете које је Христос узео на руке кад је рекао: **таковијех је Царство Божије** (Мк. 10, 14), - је целог живота понављао име Исуса Христа. И када је по налогу цара Трајана био бачен дивљим

зверима и када су гладни лавови растргли тело мученика на арени је остало његово срце, на којем је као златом било урезано име «Исус Христос».

Апостол Марко, који је утемељио монаштво у Александрији, такође је заповедао својим ученицима да творе Исусову молитву. Свети Јован Златоуст је говорећи о египатској пустињи клицао: «Тамо расту бели кринови тиховања и црвене руже молитве. Заједничко дело људи и Анђела је да прослављају име Исуса Христа.»

Браћо и сестре, као што сам рекао, Исусову молитву су нам заповедили наши Божанствени учитељи. Исусова молитва је потребна сваком хришћанину – то је срце његовог духовног живота. Многе аскете су саставиле поуке о томе како човек да се научи да твори Исусову молитву, како да стално пребива и напредује у њој. Вама су позната два светитеља, која су живела у 19. веку: Теофан Затворник и Игњатије (Брјанчанинов). Поуке о молитви светитеља Игњатија су биле толико поштоване у читавом православном свету да су чак и пустињаци са Атона долазили у Русију да би се поклонили гробу епископа и узели од њега «благослов» за Исусову молитву.

Питаћете како човек да се научи Исусовој молитви? Свети оци кажу да прво после јутарњег и вечерњег правила треба неколико минута пажљиво, без журбе, наглас изговарати Исусову молитву. Затим човек треба да се труди да овом молитвом испуни читав дан: да је изговара на путу, седећи за трпезом, радећи свој уобичајени посао. Ова молитва треба да постане непрекидна. Свети оци су рекли: «Молитва нема меру!» Неки од њих су саветовали да човек приликом изговарања Исусове молитве користи бројанице, други да прво једноставно твори молитву не размишљајући о броју молитава, већ да само покушава да удуби свој ум у садржај речи које изговара. Свети Теофан Затворник је саветовао да се молитва твори с метанијама и поклонима до појаса. Светитељ Игњатије је онима који желе да творе Исусову молитву заповедио да свакога дана лагано, пажљиво читају акатист Исусу Најслађем.

Многи су чувши за Исусову молитву пожелели да је освоје, да је увек творе. Али је прошло неко време и они као да су се охладели. Нису видели плодове овог делања и постепено су га напустили. Зашто се то десило? У чему је била њихова грешка? Као прво, Исусова молитва од човека захтева велики молитвени труд. Свети оци су говорили да је «молити се подједнако тешко као крв проливати». А други овако: «Дај своју крв, и тада ћеш примити Дух.» Што се тиче оних који су били ревносни, а затим се охладели многи од њих су Исусову молитву творили немарно, лењо, без трезвености, не пратећи живот свог срца. За њих је Исусова молитва постала проста синтагма, прост скуп речи. И због тога таква молитва није могла да постане својствена њиховом срцу и постепено се угасила. Могућа је и друга грешка: често човек прочитавши дела древних аскета мисли да је то тако лако и једноставно – достићи висока стања која су у њима описана и почиње да твори Исусову молитву без осећања покајања, односно, гради своју кућу без темеља, не почиње од основе, већ од крова и због тога се здање молитве непрекидно руши и ломи.

Браћо и сестре, свети оци су нам једнодушно заповедили да Исусову молитву творимо у осећању покајања – онако како се Богу молио цариник, како је разбојник с крста преклињао Господа да му опрости грехове. Преподобни Јован Лествичник каже: «Замисли да си на суду, како би молио судију да ти се смилује.» У основи Исусове молитве треба да буде осећање сопствене греховности и потребе непрестаног покајања. Свети Антоније Велики је говорио: «Сав мој живот није ништа друго до плач због грехова.» Дакле, Господ ће примити молитву само од срца скрушеног покајањем као што је речено: **Срце скрушено и смирено Бог неће одбацити** (Пс. 51, 19). Срце без покајања је тврдо и јалово као камен.

Грешимо још у једном – бринемо се само за молитву, заборављајући на заповести Божије. Међутим, читав човеков живот треба да буде у складу с Исусовом молитвом. Ако човек твори

Исусову молитву, али се не бори са својим страстима, ако се не одриче својих жеља и грехова, долази до унутрашњег раздвајања, до унутрашње напетости, и тада уместо мира и небеског спокоја који доноси ова молитва човек, напротив, осећа узнемиреност, неко унутрашње незадовољство и раздражљивост. То је због тога што он као да је прљавим рукама дотакао ризу Господњу. Да, Исусова молитва, нарочито срдачна, јесте разапињање на крсту, а крсту човек може да приђе само ако се очистио од грехова и страсти или ако тежи ка овом очишћењу. Због тога смо ми сигурно на погрешном путу ако творећи Исусову молитву не присиљавамо себе да творимо заповести Божије, јер су свети оци рекли: «Ван јеванђељских заповести није могућ никакав напредак.»

Осим тога, Исусова молитва, као и свака молитва, захтева одређену аскезу: одређено осамљивање, захтева одрицање од празних, непотребних разговора, од саблажњивих разонода. Ако водимо живот који се обично назива светским и истовремено тежимо ка унутрашњој, срдачној молитви, ово по речима Јована Лествичника личи на то кад бисмо спавали и сањали како идемо путем.

На крају, наша последња грешка у Исусовој молитви се састоји у томе што ми немајући ни наставника, ни послушања желимо да је творимо по својој вољи. У сваком занату, у сваком послу је потребан учитељ, тим пре у науци као што је духовни живот. Сви монаси, аскете, делатељи Исусове молитве су се учили од својих старца. Они су били наследници њихове благодати. Зато је онај ко се бави Исусовом молитвом без благослова, без савета, без исповедања својих помисли већ ударио у темељ ове молитве себичност, егоизам и гордост.

Браћо и сестре, а шта значи Исусова молитва? Ми у њој говоримо: «**Господи**»; дакле, исповедамо да је Господ наш Владар, а ми смо Његове слуге, да наш живот не зависи ни од случајности, ни од неких околности, ни од «судбине» које нема, већ од Промисла Божијег, од Његове свете воље. Кад изговарамо речи «Господ, Владика, Господар», ми овим као да у себи дајемо обећање да ћемо своју вољу потчинити вољи Божијој.

Затим говоримо: «**Господи, Исусе**». Исус значи Спаситељ. Вечно спасење и спасење од пролазних недаћа и несрећа видимо у Исусу Христу. Његово својство је да спасава. Зато су Његовим именом људи истеривали демоне, Његовим именом су свеци чинили дивна и велика чуда. Име Господа, изговорено с вером (а с вером се оно изговара ако је наш живот у складу с вером), ће увек чинити дивна и велика чуда. Оно може да нас ишчупа из пакленог пламена и да нас спаси с морског дна.

Затим кажемо: «**Христе**». Христос је Помазаник, Онај Ко поседује пуноту дарова Духа Светог. Само кроз Њега се излива благодат Светог Духа у Цркви и кроз Њега се људима отвара вечни живот и спасење.

«**Сине Божиј**» – овде прослављамо Његову моћ; Он је Владар вечног и бесконачног живота, Он је образ Небеског Оца; Он, Син Божји је постао Син Човечји како бисмо ми грешни постали синови Божји по благодати.

Затим говоримо: «**Помилуј**.» У речи «помилуј» је све: спаси, заштити, опрости, буди мој Помоћник и Заступник. У овој молитви - молби може се рећи, садрже се и сконцентрисане су све наше молбе Богу.

И на крају, речи «**мја грјешнаго**». Исусова молитва се завршава тиме што исповедамо да смо последњи грешници на земљи. Антонију Великом је Анђео заповедио да иде у Александрију да се од обућара научи како да угађа Богу. И обућар му је открио своје унутрашње делање. Он је рекао: «Ја искрено сматрам да ће се сви људи из нашег града због својих добрих дела спасити, само ћу ја бити осуђен због мојих грехова.»

Дакле, што дубље буде у нама осећање наше греховности, што ватреније буде наше покајање, тим пре ће Бог услишити нашу молитву.

Свети Јован Златоуст каже: «Ми имамо своју свештену песму, то је име Исуса Христа. Понављај ово име од јутра до ноћи, ако можеш и по читаву ноћ. Кад оно уђе у твоје срце изазваће на двобој дракона који живи у његовим дубинама и не само да ће га изазвати на двобој, већ ће га и победити и исцелити ране које су нанете његовим отровним зубима. Нека твоје срце прогута Бога, а Бог – и твоје срце ће се сјединити.»

Дакле, браћо и сестре, у данашњем Јеванђељу је дата слика Исусове молитве, која је заповеђена свим хришћанима.

Амин.

О Хананејки

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, у данашњем Јеванђељу се говори о томе како је Господ са Својим ученицима дошао Тирске и Сидонске у крајеве, у западну област Палестине, где су се налазили градови Тир и Сидон (Мт. 15, 21). У стара времена Тир и Сидон су били морске државе, неосвојиви градови-тврђаве и налазили су се на острвима. Море их је штитило боље од многобројне војске. Палестина се налазила између две моћне државе – Египта и Асирије и често се претварала у бојно поље. Она је личила на наковањ по којем су ударала два чекића. Али Тир и Сидон су остајали по страни војних похода Асираца и Египћана. Ове градове су насељавали Феничани-Хананејци.

Треба рећи да су од свих нама познатих народа Феничани први измислили азбуку, затим су је од њих преузели стари Грци, од Грка – Римљани и Византинци. Латинска азбука је послужила као основа свих европских азбука, а Словени су узели облик слова од Византинаца. Дакле, руска писменост води порекло од Феничана-Хананејаца. Њихови бродови су пловили таласима Средоземног мора и Индијског океана и они су имали много колонија од којих је најмоћнија била Картагина, - страшни противник Римског царства. Једном картагинска војска умало да освоји Рим - ову престоницу света. Навуходоносор, вавилонски цар, који је разрушио Јерусалим једанаест година је опседао Сидон, али није успео да освоји овај град. Само је Александру Македонском пошло за руком да разруши Тир и Сидон. Он је наредио заробљеницима да бацају огромно камење у море – тако су они саградили брану, а затим пут преко мора до Сидона. Кад су становници Сидона увидели да више не могу да пружају отпор, ноћу су укрцали своје благо на бродове, спалили град и напустили га. Тако је победник добио само славу и развалине у пожару. После неког времена Сидон је поново саграђен, али више никад није достигао своју ранију моћ. У току векова море се повукло, тако да су Тир и Сидон изгубили свој острвски положај и нашли су се на копну, стога су касније представљали само рибарска насеља.

Свети Епифаније Кипарски пише о томе да је, кад је Ној својевремено поделио земљу својим синовима и унуцима, Ханану у удео пала Африка. Међутим, Хананејци, који су имали јаку војску, а нарочито коњицу и кочије успели су да упадну у Палестину која је припадала потомцима Сима и да је освоје. Тако су се и они нашли међу становницима ових крајева. Хананејци су били пагани, при чему су се њихови пагански обреди и ритуали одликовали изузетном суровошћу. У Картагини је стајао идол, направљен од бакра са сребрним рукама који се називао Молох. Овај идол је изнутра био празан. У његову утробу стављана су дрва и паљена

као у пећи. Кад би метални кип постао ужарен родитељи би доносили своју децу, обавијену цвећем. Цвеће су стављали пред ноге Молоха, а децу – на његове раширене ужарене руке. Како би се заглушили јецаји и крици несрећних жртава непрекидно је свирала музика: трубиле су трубе, ударало се у бубњење, певане су песме и жречеви су играли. Браћо и сестре, испоставља се да неке врсте савремене музике воде порекло од паганских култова Африканаца. Због тога она тако делује на човека, делује као дрога, понекад слушаоца доводи до потпуно неурачунљивог стања. На пример, чак је и музика као што је цез створена по узору на афричке песме, које су се певале заједно са плесањем на паганским празницима.

Јевреји су се према Хананејцима односили с мржњом и презиром и ови су то добро знали. Али без обзира на то, кад је Господ с апостолима дошао у крајеве Тира и Сидона, једна од Хананејки, паганка, сазнавши да је њихову земљу посетио Христос – Велики Чудотворац похита за Његовим ученицима и поче да виче: **Помилуј ме Господе сине Давидов! моју кћер врло мучи ђаво** (Мт. 15, 22). Христос је ишао не одговарајући ни речи. Бесомучност је страшна болест кад у једном људском телу човекова душа и демон живе заједно, кад демон постаје човеков господар, кад се живот његове жртве претвара у пакао. Муке бесомучника су тако ужасне да они ударају главом у камење, бацају се у воду и ватру како би својом смрћу прекинули страшне муке. Понекад бесомучни бивају зли и свирепи. Они се бацају на људе, гризу их, заривају зубе у њихово тело, туку своје жртве. И ево, Хананејка говори: **Моју кћер врло мучи ђаво!** Може се замислити шта је трпела мајка поред ове несрећне бесомучне кћери опседнуте ђаволом. Какве увреде, какве батине, каква мучења је искусила несрећна Хананејка! Али се њено срце кидало због сажаљења према детету. И она није оставила кћерку у овој страшној невољи, у овој болести због које човек постаје као избачен из света, одбачен, некакво страшило за друге људе.

Христос је ишао не одговарајући ни речи. Шта је тада морала да осећа Хананејка! Замислите да је човек доспео на пусто острво, да умире од жеђи и глади и у изнемоглости пада на камење, али у даљини види брод који се приближава острву. Последњом снагом устаје на ноге, напреже глас, виче да би га неко с брода чуо и спасио. Али брод плови поред острва. Шум мора заглушава човеков глас. Наду смењује очај. Међутим, Хананејка се није повлачила, ишла је за Христом и преклињала Га да спаси њену кћи. Она није смела да се приближи Христу као што је то урадила жена која је патила од течења крви и коју је Спаситељ исцелио. Она је ишла иза апостола и преклињала за милост. На крају, Христови ученици се обратише Учитељу с молбом: **Отпусти је, како виче за нама** (Мт. 15, 23). Апостоли као да су били збуњени. Они нису знали да ли ће њихова молба увредити Божанственог Учитеља, да ли ће Он хтети да се смилује Хананејки, чије је племе било нарочито омрзнуто и презрено међу Јеврејима и које је с њима било у вишевековном непријатељству. Христос одговара: **Ја сам послан само к изгубљенијем овцама дома Израилјева** (Мт. 15, 24). Тако су мислили Јевреји и можда су овако мислили чак и апостоли. Али у Христовим речима постоји други – виши, мистички, тајанствени смисао.

Шта значи: **Ја сам послан само к изгубљенијем овцама дома Израилјева?** Ово значи да неће читаво човечанство примити Његову проповед, већ само овце – мало стадо. На другом месту је Христос рекао да су овце они који буду слушали сваку Његову реч. **К изгубљенијем овцама.** Зашто је Господ рекао: **к изгубљенијем?** Читаво човечанство, сви ми пропадамо у својим гресима, али је Господ то рекао зато да бисмо схватили да је Он дошао ради оних који су свесни да пропадају, односно ради оних који се кају, који чекају свог Искупитеља и Спаситеља. Фарисеји и књижевници су такође очекивали Месију, али се они нису кајали; нису осећали да пропадају, већ су сматрали да њима припада Царство Небеско као по наследству, као потомцима Авраама.

Дома Израилјева – шта, браћо и сестре, значе ове речи? Иако је Старозаветну Цркву, њену основу сачињавало дванаест колена Израилја, ова Старозаветна Црква није била национална, она

је била окренута ка целом свету. Због тога је «дом» симбол домостроја (икономије) Божијег. Свако је могао да уђе у овај дом – Старозаветну Цркву. На другом месту Господ каже да деца Авраама нису његово телесно потомство, већ они који подражавају Аврааму у вери, љубави према Богу и послушању; да су они истинска духовна деца и наследници овог великог праведника. И затим, шта још значе речи «дома Израилева»? Реч «Израиљ» има тајанствени смисао: она значи «онај који види Бога» – ово значи да је Господ дошао ради оних који су у стању да у Њему виде Искупитеља и Месију.

Хананејка је пришла Господу док је Он одговарао апостолима и павши на земљу поново почела да преклиње за кћеркино исцељење. Тада Господ изговара речи које би могле да је погоде у срце: **није добро узети од дјеце хљеб и бацити псима** (Мт. 15, 26). Међутим ове речи су уселиле наду у Хананејкино срце. Помисли је да ако је Соломон рекао: «Благо ономе ко је милостив према стоци,» овде стоји Онај Ко је већи од Соломона, Онај, Ко је Сав – Љубав. Због тога ако је и пас, ипак није туђа, значи и она припада Христу, макар као пас свом господару; значи и она и њена кћи ће бити помиловане. И она рече: **да, Господе, али и пси једу од мрва што падају с трпезе њиховијех господара** (Мт. 15, 27), - односно, немој ме лишити оне милости с којом се добри господар односи према свом псу; једна мрвица Твоје милости ће нас већ учинити срећнима. И она зачу одговор: **Велика је вјера твоја!** Господ је хтео да покаже апостолима веру Хананејке. И апостоли су потицали из јеврејске средине и могли су да деле предрасуде Јевреја о томе да су они изнад осталих народа света. Господ је хтео да покаже да се у сваком народу може наћи велика вера, да пагани који се кају и који поверују у Њега неће бити одбачени. **Велика је вјера твоја; нека ти буде како хоћеш, - рече Господ** (Мт. 15, 28). И ова вера је спасила Хананејку – не само њену кћи, већ и њу саму. Зашто? Зато што се мајка видећи своје болесно дете мучила више него њена кћи, она сама је била спремна да буде обузета најљућим демонима, само да не пати њено дете. Спасење је изнад исцељења. Христос јој је обећао вечно спасење зато што је она у Њему препознала Свог Месију и Спаситеља! Браћо и сестре, у стара времена је мајстор, који је ковао мачеве прво загревао оштрицу, а затим овом оштрицом са висине ударао о камен показујући његову чврстину, његову употребљивост у бици. Тако је и Господ овим испитивањем показао велику снагу Хананејкине вере.

Свети оци кажу да овде постоји још једна симболична слика: Хананејкина кћерка је наше тело, које гори од страсти; кад наше страсти тако устану на душу и ми личимо на бесомучне. Али, браћо и сестре, Спаситељ је близу нас! Ми треба само да се молимо, да се надамо на Његову Божанствену помоћ, и што је главно, треба да се смиримо. Преподобни Јован Лествичник учи да је почетак свих страсти гордост, и због тога све страсти могу бити угашене смирењем – оне ће потонути у смирењу као у мору. И због тога је смирење велика помоћ у духовној борби. Антоније Велики тврди да вера истерује демоне, а смирење – демонске кнезове. И свети Јефрем Сирин каже да је видео многа духовна оружја и оклопе у које су се облачили свеци ступајући у борбу с демонима, али да ако би требало да изабере једно од њих он би изабрао смирење. Само смирењем човек-грешник може да се спаси, а без смирења су све врлине ништавне.

Амин.

Пут хришћанина
(проповед у Недељу пред Крстовдан)

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, у Јеванђељу, које се чита пред празник Ваздвижења Часног Крста, кратком по обиму, али бесконачно дубоком по садржају, по свом унутрашњем мистичком смислу, Господ каже: **Нико се не попе на небо, осим Који сиђе с неба, Син Човјечиј, Који је на небу** (Јн. 3, 13). Син Божји, Који се оваплотио од Дјеве Марије постао је Син Човечји. Сишавши на земљу, Он је Својим Божанством пребивао с Оцем и Духом. Многи философи су желели да схвате тајну створеног света, многе религије су обећале да ће нам открити тајне вечности и спасења. Али је Господ јасно рекао: **Нико се не попе на небо... само... Син Човјечиј**. Дакле, једино истинито учење је учење Христа Спаситеља. Остале религије и философски системи су само маштања људског ума, само сенке истине, а не истина. Господ каже: **Нико се не попе на небо...** Значи, оснивачи других религија – Буда, Заратустра и многи други, нису усходили на небо, већ су силазили душом доле, у дубине пакла и тамо црпели своја надахнућа и откровења. Из Спаситељевих речи можемо да видимо да су све остале религије које претендују на истину лаж и пород духа лажи. Има људи који кажу: «Све религије су једнаке, веруј у шта год хоћеш, само чини добро и бићеш спасен.» Али Христос је рекао: **Сви колико их год дође прије Мене лупежи су и хајдуци** (Јн. 10, 8). Разбојници и убице одузимају човеку живот, лажно учење му одузима вечно спасење. Има људи који кажу: «Ми смо хришћани, али истовремено признајемо постојање истине и у другим учењима, бавимо се јогом, идемо код кришнаита итд. Тако на изванредан начин продубљујемо веру.» Браћо и сестре, ако се лек помеша с отровом он ће се претворити у отров. Истина, помешана са лажу постаје лаж.

У данашњем Јеванђељу чујемо сведочанство Самог Христа, Самог Сина Божијег, да нико није био на небу, већ само Син Човечји, само Он Један – Бог, Који је примио људско тело. Остале религије које претендују на истину, на откровење некаквих непознатих тајни – све је то сатанска прелест. А тамо где је лаж, тамо је и отац лажи. Даље се у Јеванђељу, које смо данас чули, каже: **И као што Мојсије подиже змију у пустињи, тако треба Син Човјечиј да се подигне** (Јн. 3, 14). Кад се израиљски народ налазио у пустињи на једном месту на којем се зауставио било је много отровних змија. Ове змије су се скривале у песку, у пукотинама стена, нападале су људе. Њихови уједи су били смртоносни, на хиљаде људи је умирало. Логор Израиљаца, препун лешева почео је да личи на гробље. Мојсије је направио змију од бакра и подигао је на штапу. Како кажу свети оци, овај штап је био у облику крста. Мојсије је заповедио да се он подигне изнад логора, како би сав народ могао да види обличје змије, и онај ко би после уједа аспиде успео да погледа крст с бакарном змијом није умирао. Свети оци објашњавају да је овде дато пророчанство, овде је – предзнаменовање Крста Исуса Христа, а змија је грех и демон, побеђен на Крсту.

Земаљски живот је налик на пут. Корачамо међу духовним змијама и шкорпионима. Змије су демони, отров су греси. Ако успемо да погледамо Крст, а «погледати» значи покајати се из дубине душе, нећемо умрети, бићемо спасени, само нека наше покајање буде искрено.

Господ каже да свако ко верује у Њега има живот вечни. Ми верујемо у Исуса Христа, називамо себе хришћанима, али да ли ћемо се сви спасити? Господ говори о другој, дубокој вери, о вери која постаје правило нашег живота, унутрашњи садржај наше душе. То је она вера с којом читајући Јеванђеље сваку реч доживљавамо као светлост и истину. При таквом читању Јеванђеља написано доживљавамо као речи Господа упућене лично нама. Спасен ће бити онај верник који живи по вери.

У Јеванђељу које смо данас чули речено је: **Јер Богу тако омиље свијет да је и Сина Својега Јединороднога дао, да ниједан који Га вјерује не погине, него да има живот вјечни** (Јн. 3, 16). Бог је Љубав. Стварање света је акт Божанске Љубави. Велика је милост, браћо и сестре, и само стварање човека! Господ нам је дао способност да се молимо, да беседимо с Њим. Господ није оставио човечанство, које је пало у грех. Господ нам је открио бесконачне даљине духовног

савршенства, открио нам је Небеско Царство! А оно главно, највећа љубав Господња јесте Његов Крст. Крст је сунце љубави.

Браћо и сестре, Крст и распеће представљају основу наше вере, то је основа нашег живота. Ако се не жртвујемо ради других у свом свакодневном животу гаси се наша вера, пропада наша нада, умире наша љубав. Да бисмо били верујући увек треба да се трудимо да нешто жртвујемо за друге, да помажемо другима, да носимо њихове крстове.

Кад тежимо ка својој срећи, али притом заборављамо на друге, не достижемо срећу, наша душа остаје празна и хладна. И чак и ако бисмо искусили све земаљске насладе ипак ћемо осећати незадовољство, осећаћемо тескобу и мртвило, као да нас покрива некакав црни покров. Они који свој живот дају ради других су најсрећнији људи, а нарочито они који носе мученички крст. У житију свете мученице Перпетује, римске аристократкиње је записана прича о њеном животу. Била је бачена у подземље, у тамницу, у којој су заједно са самртницима лежали лешеве који су се распадали. Римска патрицијка, чије ноге нису дотицале земљу, коју су улицом робови носили на носилци сад је лежала у прљавој, смрадној тамници међу лешевима и писала: «Никад нисам била тако срећна као сад кад страдам за Христа, ова тамница ми изгледа као сам рај!»

Господ је рекао: *Ја не дођох да судим свијету, него да спасем свијет* (Јн. 12, 47). Први долазак Исуса Христа је био долазак Искупителја и с Њим се пред нама открило спасење. Божије милосрђе је неизрециво, непојамно за нас – зле и грешне. Наши греси пред милосрђем Божијим су као каменчићи у односу на морску пучину, која ће их прогутати. Љубав Божија је онај пламен у којем сагоревају човекови греси, у којем ће сама душа постати чиста као злато. Само да имамо вољу за спасење. Господ је обећао вечни живот онима који поверују у Њега. У књизи «Ливада духовна» постоји прича о томе како је требало да буде извршено погубљење једног разбојника и неки монах је кренуо заједно с гомилом народа ка месту погубљења. Осуђеник га је угледао и упитао: «Оче, зашто не седиш у келији него си дошао овамо?» Овај одговори: «Брате мој, патим од безосећајности и зато сам дошао на трг да видим кад те погубе да би ми срце задрхтало, да бих осетио да смрт чека сваког од нас.» Разбојник рече: «Оче, а зар ти не знаш да откако је Христос дошао више нико не умире? Да, грешници који се кају добијају вечни живот!» Значи, овај разбојник је принео такво покајање у својим последњим данима да му је Господ пред погубљење дао да осети да му је опроштено, да је пред њим отворен вечни живот.

Браћо и сестре, ипак ће на Свом Другом доласку Господ доћи као Судија! У Патерику постоји прича о једном игуману, који је молио Бога да сва његова братија, коју је волео више него отац своју децу буде заједно са њим. И ево, у суседном манастиру је био празник. По тадашњем обичају у њега су се упутили монаси из обитељи у којој је старешина био овај игуман. Браћа пођоше раније, а он сам се задржа кренувши последњи из манастира. Успео је да прође један део пута кад види: лежи на путу неки човек који крвари, јер га је ранила дивља животиња и плаче молећи за помоћ. Зачуди се игуман: «А зар нису овуда мало пре мене пролазили монаси, и зар те нису видели?» «Видели су, али су ми рекли да иду пешке и да никако не могу да ми помогну.» И тада старац-игуман подиже рањеника на леђа – овај уопште није могао да хода – и понесе га у село, у којем би могла да му буде пружена помоћ. Тежак је био терет, али је он осећао како се тежина смањује са сваком кораком. А потом је потпуно нестала и човек којег је он носио, постаде без икакве тежине, невидљив. Игуман стаде у недоумици и зачу глас са неба: «Ти се стално молиш за своје ученике да се они удостоје вечног живота, али твоја дела су једна, а њихова друга. Ако желиш да твоја молба буде испуњена убеди их да поступају као што ти поступаш. Ја сам Судија Праведни: свакоме дајем по делима његовим.»

Браћо и сестре, апостол Павле каже: *Ево сад је дан спасенија* (2 Кор. 6, 2), односно одмах данас треба почети с покајањем. Када се човека дотакне благодат он одмах мора да започне

покајање, мењање свог живота, не одлажући за следећи дан. Ево примера како се покајала блудница која је била позната у Александрији. Одлучила је да прво прода оно што је имала и да да сиромашнима. Али је њено покајање било толико јако да није могла да поднесе ни сам изглед куће у којој је живела и грешила. Оставила је кућу и све што је у њој било, чак није затворила ни врата за собом и кренула је у манастир како би тамо водила монашки живот. Дошла је до саме капије манастира, покуцала на капију и пала је мртва. И игуманија манастира је имала виђење: демони и Анђели приђоше мртој жени. Демони су говорили: «Она нам је служила читавог живота, упропастила је толико душа и није учинила ништа добро!» Анђели одговорише: «Ова грешница се покајала од свег срца, а време смрти не зависи од човека него од Бога.» Тако је Господ примио њено покајање, иако она још није стигла да изврши никакве подвиге и добра дела. Али то већ није зависило од ње, такав је био нарочити Промисао Божји, и можда је овде Господ желео да покаже све Своје милосрђе. Сином свог ватреног, искреног покајања она је у врло кратком року стекла Царство Небеско. А шта би било да је одложила покајање за неколико дана? Могуће је да би се њена одлучност поколебала и да би њена душа заувек погинула.

Браћо и сестре, не заборавите: Господ нам је обећао да ће нам опростити ако се покајемо данас. Али нам Господ није обећао да ћемо доживети до сутрашњег дана!

Амин.

О Ваздвижењу Часног и Животворног Крста

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас је празник Ваздвижења Часног и Животворног Крста Господњег. Историја дрвета Крста потиче из времена древних патријараха. Свети праотац Лот, рођак великог угодника Божијег Авраама, који се дуго времена налазио у земљи Содомској, развратној и од Бога проклетој, живео је непорочно и свето. Али кад је са својом породицом остао сам на гори Сигор пао је у страхан грех и приносећи покајање за свој преступ преклињао је светог Авраама да он измоли за њега опроштај од Бога.

Авраам је Лоту дао три суве гранчице – бора, кедрa и кипариса – и рече: «Засади их једну поред друге и сваког дана заливај водом из Кедронског потока. Ако ове гранчице процветају значи да ти је Господ опростио.»

Лот је тако и поступио.¹⁰

Сваког дана је ишао до Кедронског потока, узимао воду у глинену посуду, у бокал са широким грлићем и носио га на планину. Пут је био обрастао трновитим жбуњем и због тога је његово тело било изранављено трњем и иглицама.

Али, једном је на овом пустом месту срео непознатог човека. Овај упита Лота: «Хоћеш ли ми дати да се напијем воде?» Лот одговори: «Имам заповест од својих родитеља: да примим путника, да напојим жедног и нахраним гладног; пиј, брате мој.» Овај узео бокал и испи. Кад је Лот дошао на место где је посадио три гранчице видео је да је бокал празан. Непознати је једним гутљајем попио сву воду из огромног суда.

После извесног времена Лот га је поново срео и овај га поново замоли: «Дај ми да се напијем.» Колебао се Лот како да поступи, али није могао да прекрши заповест – напој жедног – и поново му је дао да пије воде. И опет се испоставило да је бокал празан. И он зали гранчице само својим сузама. А затим се упути код Авраама и исприча му о чудном незнанцу. Авраам га је

---

¹⁰ По предању на месту где је Лот посадио ове гранчице – будуће дрво Крста Господњег, касније је био подигнут Крстовски манастир. – *Аут.*

саслушао и ставивши две гранчице унакрсно рече му: «Покриј овим свој бокал, а кад сретнеш овог непознатог реци: “Узми и пиј”, и видећемо шта ће бити.»

Лот тако и учини. Непознати поново узе бокал, али када га откри, угледавши крст, несташе са криком.

Авраам касније рече Лоту: «То је био демон. Упамти чега се боји тамни дух.»

...А три године касније гранчице су процветале на чудесан начин и спојиле су се у једно дрво, које је изазивало дивљење у свима, који су га видели. Прича се да је сам цар Соломон за њега рекао: «Благословено дрво којим ће се спасити народи.»

Кад је грађен Јерусалимски храм одлучено је да се ово дрво искористи за грађу. Дрво је посечено, али да ли су радови већ били завршени или градитељи нису знали како да га искористе, само испоставило се да је бачено поред зидова храма. А затим је претворено у мостић бачен преко потока, који је недалеко одатле протицао.

Тако су преко њега људи пролазили хиљадама година. Газиле су га хиљаде и хиљаде људи својим ногама и оно је било покривено слојем вековне прашине и прљавштине. Кад је Исус Христос био осуђен на распеће Његови непријатељи одлучише да направе Крст од овог дрвета како би Му се наругали. И Господ је носио Крст, означавајући да је на Своја рамена узео нашу духовну прљавштину и избрисао је.

После распећа Исуса Христа Његов Крст је заједно с крстовима разбојника био закопан у дубоку јаму. Од тог времена преступници нису погубљивани на Голготи, и Христови непријатељи су бацали на брдо смеће и прљавштину како би оскрнавили ово место. Међутим, то ипак није сметало Голготи да постане највећа светиња и место ходочашћа већ првих хришћана.

У другом веку неки лажни месија по имену Варкохба подигао је устанак против Рима. Одлучио је да убије све хришћане, који су живели у Јудеји, и који га, наравно, нису прихватили за спаситеља и месију. И они су били принуђени да напусте домовину спасавајући се. Тако се испоставило да је место где се чувао Крст Господњи заборављено. И тек након што је свети равноапостолни Константин Велики дошао на престо почело је трагање за њим.

Император је у Палестину послао своју мајку, свету Јелену. Речено јој је да један веома стари Јеврејин – Јуда, зна где се чува Крст. Он прво није желео да покаже то место, али пошто је касније био принуђен, открио га је. Испоставило се да се у јами налазе три крста: Исуса Христа и двојице разбојника, разапетих заједно са Њим. Крстове су један по један стављали на тело покојника, који је у то време ношен поред Голготе. И чим је покојника додирнуо Крст Спаситеља, он је одмах устао, оживевши. Такође се од додира са Крстом догађало мноштво других чуда.

Поред Крста су лежали ексери. Ексери разбојника су били зарђали и приликом додира су се расипали у прах. Ексери, којима је било прикуцано тело Спаситеља били су као нови и блистали су као сребро.

У исто време, у доба цара Константина, у Јерусалиму је био саграђен огроман велелепни храм Васкрсења Христовог на месту Голготе и погребња Спаситеља. Део Голготског брда је био скинут и пећина у којој је лежало тело Исуса Христа се нашла у храму. Изнад ње (сад већ у самом храму) направљена је мала капела, којој је као престо послужило место које је некада примило беживотно тело Спаситеља. Оно место где је стајао Крст оцртано је и на њему су написане речи: «Ходите, поклонимо се подножју ногу Његових!»

Крајем 6. века Византијским царством, у чијем саставу се налазил провинција Палестина, владао је благочестиви император Маврикије. Међутим, он је починио тежак грех пред Богом. За време неуспелог рата са Скитима неколико хиљада Грка је било заробљено. Варвари су за њих тражили незнатну суму, али Маврикије није на време послао новац и они с поубијали његове

војнике. Ово је изазвало незадовољство и побуну у армији. Против Маврикија се побунио војсковођа Фока. И кад је он дошао с војском у Константинопољ Маврикије, којег су готово сви напустили упитао блиске људе: «Ко је Фока?» Један од људи на двору одговори: «То је позната кукавица!» Маврикије рече: «Ако је кукавица убиће ме зато што су све кукавице сурове.»

И заиста: Фока нареди да се убије не само Маврикије, него и његова породица. На цареве очи једно за другим убијана су његова деца. А Маврикије је притом понављао: «Слава Теби, Господе, и слава Твојим судовима праведним: што сам заслужио то и добијам само да спасиш душу моју.» И кад је дојиља хтела да уместо најмлађег Маврикијевог детета које је још увек сисало да свог сина да га убију цар јој није дозволио рекавши: «Нека буде воља Божија!»

Фока је био кукавица и суров тиранин. Пошто је дошао на власт уз помоћ војске и плашећи се да ће га војска и скинути с престола почео је да уништава сопствени народ. Држава се распадала, армија се смањила на половину. Ово је искористио персијски цар Хосрој, који је упао у Византију и практично не наишавши на отпор освојио њене провинције, укључивши и Палестину, у којој је срушио светињу и однео у Персију Животворни Крст. Изгледало је да Византији прети потпуна погибел.

И тада је владар Северне Африке, Ираклије, подигао побуну против Фоке. Он је са својом војском освојио Константинопољ. Фока, не видећи могућност да се супротстави поче да виче: «Живео цар Ираклије!» Овај одговори: «Цар чега? Какво царство си ми оставио?» И нареди да се он погуби.

После тога цар Ираклије се обратио клиру за помоћ и Црква му је дала све што је имала. Император је сакупио велику војску, и закључивши савез са хазарским ханом сам је напао Персију и извојевао низ сјајних победа. И не само то: против Хосроја су се побунили рођени синови, убили су оца, закључили мир с Византинцима и вратили им дрво Животворног Крста.

Ираклије је лично носио Крст у Јерусалимски храм на својим плећима, али га је невидљива сила зауставила и није могао да се помери с места. Зачуђен он упита патријарха: «Шта је то?» Патријарх одговори: «Идеш путем којим је Исус Христос ишао из Јерусалима, али је Он ишао са венцем од трња на глави, у одећи, црвеној од Његове крви! А ти идеш с царском круном украшеном драгим камењем.» Тада цар Ираклије обуче рите, скиде обућу и босоног крену у Јерусалимски храм носећи Крст. Сад је неометано ушао у цркву.

Међутим, ускоро је наступила друга олуја. Против Византије су заратили Арапи, који су тада били моћнији од Персијанаца. Цар Ираклије је претрпео неколико пораза и напуштајући Јерусалим он рече: «Палестино, збогом заувек!» То су биле пророчанске речи. Касније православци више нису владали Палестином и Јерусалимом. Владавину Арапа сменила је владавина Турака.

Западни хришћани-католици, крсташи, су на неко време ослободили Јерусалим, али су почели да прогањају православце и зато их је Господ напустио. У бици са султаном Сала-Ет-Дином, на гори Блаженстава, тамо где је Господ изговорио Своју проповед на гори, крсташи су били разбијени: двеста витезова је окруживало Крст и свих двеста је погинуло. Тек кад је последњи од њих пао мртав муслиманима пође за руком да освоје светињу.

После извесног времена за велики откуп они вратише Крст хришћанима. Постепено је он био подељен на делове и послат у све крајеве света као знак да је Господ дошао да спаси све, да би Његова благодат, као сунчеви зраци, обасјавала читав свет.

Браћо и сестре! У време цара Константина део дрвета Животворног Крста и један од ексера су били послати у Грузију. Прво се Дрво чувало у Манглиском храму, а затим су од делова Животворног Крста била направљена два крста, од којих се један налазио у Мцхети, а

други у Цвари. Крст са честицом Голготског Крста се до данас налази у саборној цркви Светицховели, на стубу с леве стране преко пута олтара.

Што се тиче клинова од Крста Господњег, грузиски цар Арчил је понео ову светињу кад је отишао у Русију. После његове смрти грузијски цар Вахтанг IV, који је такође емигрирао у Русију молио је царицу Ану да овај ексер остане у власништву грузијских царевића, за шта је добио дозволу. Сад се ексер налази у Сионској саборној цркви, чува се у њеном олтару.

Браћо и сестре! Много светиња се налази у Грузији: риза Господња, честице Животворног Крста, ексер, мошти светих, део моштију светог великомученика и победоносца Георгија, чак и глава апостола Томе. Неки се, истина питају: «Па апостол Тома је био убијен у Индији, како је у Грузију dospela његова света глава?»

Ради се о томе што је крајем 4. века део моштију апостола Томе био донет у Византију. Византијска влада је послала читаву флоту да узме ову светињу из Индије. Затим је вероватно за време пада Константинопоља, кад су многе светиње из Грчке однете у суседне земље глава апостола Томе била пренета у Грузију. Већ у 17. веку руски путник – јеромонах Арсеније (Суханов) ју је видео у једном од грузијских манастира о чему је написао у својој књизи «Ходочасник».

Христови непријатељи су покушавали да оскрнавe Голготу, место на којем се налазио Крст Господњи. У 2. веку цар Адријан је на овом месту изградио идолиште у име паганске богиње љубави Венере у којем су се одигравали гнусни обреди. Међутим, браћо и сестре, светиња се не може оскрнавити, као што човек не може својим испљувком да угаси светлост сунца. Светиња се не може оскрнавити као што ни злато покривено прљавштином не губи своју вредност.

У књизи «Ливада Духовна» постоји једна прича о томе како је један монах, који је случајно ушао у празну пећину угледао Анђела како се моли и упитао га: «Ко си ти?» Анђео одговори: «Некад је овде био свети олтар и мене је Бог послао да будем чувар престола овог храма. Прошло је већ много времена откако је олтар срушен, овде више никога нема, али ја чувам ово место, јер је оно свето.»

А колико је светих места у Грузији, колико је старинских храмова! Од неких од њих су остале само рушевине или камење, али на њима почива благодат Божија и они точе невидљиву духовну светлост, чији заједничари и ми можемо да будемо ако приступимо са вером, страхопоштовањем и љубављу.

Браћо и сестре! Честитам вам данашњи празник – Ваздвижење Животворног Крста Господњег – и желим вам да са стрпљењем и љубављу носите свој крст, крст свог живота, крст искупљења гледајући умним очима за нас распетог Христа Спаситеља.

Амин.

О љубави према Богу и према људима

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Неки законик је упитао Исуса Христа: **Учитељу! која је заповијест највећа у закону?** Спаситељ одговори: **Љуби Господа Бога својега свијем срцем својим, и свом душом својом, и свом мисли својом** (Мт. 22, 36-39).

Браћо и сестре! Један ходочасник, обилазећи света места чуо је како у пустињи, у скиту, живи схимник узвишеног духовног живота; одлучио је да га посети и да се исповеди код њега. Схимник га је примио с љубављу и замолио га је да напише исповест на папиру. Неколико дана

ходочасник је провео у скиту, приносећи пред Богом покајање, записао је своје грехове и дао је старцу папир. Овај пажљиво прочита исповест, а затим рече: «Ти си, брате, овде написао много сувишног, а оно главно ниси чак ни поменуо.» Затим настави: «Стално исповедаш једне исте грехове, а Господ ти их је већ опростио – не верујеш у Тајну Исповести, те стално поново говориш своје грехове. Зар ти не верујеш да је Крв Христова, која је за тебе проливена већ омила твоје грехове? Довољно је да их једном исповедиш. Осим тога, пишеш о многим околностима који немају никакве везе с твојим гресима. Подробно говориш о гресима које си починио у мислима – то не треба радити: анализирајући их поново можеш да оскрнавиш своју душу сећањима. У својој исповести указујеш на друга лица: у исповести не треба говорити никаква имена – говори само о себи самом. И на крају, ниси рекао оно главно, да не волиш Господа, да не волиш људе.»

Ходочасник се успротивио: «Оче, како да не волим Господа?! Па ради Њега сам све оставио и путујем као сиромаш! Како да не верујем Јеванђељу, Његовим светим речима... Ко ме онда да верујем на земљи? Како да не волим људе?! Па ја живим од њихове милости – свако ко ми да копејку или парче хлеба спасава ме да не умрем од глади, он је мој добротинитељ. Чиме да се поносим пред њима кад немам ништа осим ових рита?» Схимник на то одговори: «Брате, ти још ниси спознао унутрашњи духовни живот, због тога не познајеш добро своје срце и уопште ниси схватио оно што ти говорим, ево ти прочитај исповест, коју ми је недавно донео мој духовни син.» Он му даде листове са исповешћу и ходочасник поче наглас да чита: «Пошто сам пажљиво проучавао свој живот схватио сам да нимало не волим Бога: онога кога волим носим у свом срцу, слатко ми је да се сетим његовог имена; онога кога волим увек се сећам и о њему размишљам. А да ли много размишљам о Богу? Већи део мојих мисли је о пролазном, сујетном и грешном. Од двадесет четири сата у току дана ја једва да један сат посвећујем размишљању о Промислу Божијем.

Кад мислим о Богу размишљам некако нерадо и с принудом, а ако у то време неко дође код мене с причом о неким новостима ја жудно упијам сваку реч. Кад читам Свето Јеванђеље или књиге отаца одмах заборавам све што је написано, а новости и сплетке памтим дуго година; значи, не волим Бога.

Радо разговарам с оним кога волим, - време лети, чини ми се, неприметно, а на молитву стајем с тешкоћом, с напором – и неколико минута молитве изгледају ми као дуге године. Желим да што пре оставим молитву и да се бавим својим свакодневним пословима. Чак тражим изговор да што пре завршим молитву. Због тога видим да не волим Бога, иначе бих желео да увек разговарам с Њим и да размишљам о Њему.

Желим да проводим време с оним кога волим, а како идем у храм? Хладно, невољно, не осећајући Божије присуство у Цркви. Значи, не волим Господа. За време саме молитве не размишљам о Богу, већ о нечем другом, и понекад завршивши молитву чак ни не знам јесам ли читао јутарње или вечерње молитве – чак ни време молитве није било посвећено Богу.

Ако некога волимо његове жеље и вољу радо извршавамо. Сам Господ је рекао: **Ако Ме волите поштујте Моје заповести.** Кад бих волео Бога научио бих напамет све Његове заповести и трудио бих се да их испуним. А ако би ме човек сад питао, које су то заповести ја чак не бих могао ни да их набројим. Због тога видим да не волим Бога. Кад се преда мном постави избор да ли да поступим по вољи Божијој или по вољи свог сладострасног срца, најчешће поступавам по жељи својих сопствених страсти – значи, не волим Бога.

Што се тиче љубави према људима загледајући се у себе и у свој живот схватио сам да не волим никога осим себе самог. Кад волимо човека у њему видимо само добро, а ја у људима видим само лоше, видим њихове грехове. Само у себи проналазим врлине и добродетељи. Дакле,

ја не волим људе. Оправдавамо поступке онога кога волимо, а ја напротив, осуђујем све око себе као да су ме недостојни. Значи, не волим људе. Радо праштамо онима које волимо, а ја дуго памтим увреде, дуго, можда читавог живота. Значи, у мени нема никакве љубави.

У Светом Писму је речено: *Радујте се са онима који се радују и плачите са онима који плачу* (Рим. 12, 15), - али обративши пажњу на своје срце ја видим да ме успех и срећа других људи уопште не радују, равнодушан сам према њима. У себи видим нешто још страшније: туђа срећа ме вређа. И напротив, кад људе задеси несрећа ја наизглед саосећајући с њима у себи бивам злурад. Због тога сам схватио да не волим људе, нема у мени ничег светог!

Моја вера је само спољашња. Кад бих веровао Јеванђељу ја бих дрхтао на саму помисао о паклу, трудио бих се да задобијем Царство Небеско, међутим, сећање на смрт и будући живот не дотиче моје камено срце. Ја видим да људи око мене умиру, али сам живим као да ћу вечно бити овде, на земљи. Значи, ја сам неверујући, значи, не бојим се Бога. Чак и мрачни духови, духови пакла, који мрзе Господа, по речима Светог Писма дрхте од Њега¹¹, али у мени нема ни тог страха, који је дат ђаволу: ја не дрхтим од претњи Божјих, с којима се Он обраћа свету и мени кроз пророке, потпуно сам безосећајан.

Сматрам себе верником, а живим као да Бога нема. Чак и више од тога, кад жудим за грехом и кад ме савест разобличава ја покушавам да убијем, да угушим своју савест; чини ми се да би за мене било боље кад Бог уопште не би постојао, значи – у свом срцу сам богоубица, не верујем у Бога и не волим Га. Стојим на богослужењу и у оним светим тренуцима, кад Дух Свети осењује људе који се моле у храму, кад је чак и самим Анђелима страшно, ја се бавим порочним, прљавим помислима и успоменама; налазећи се у храму Божијем ја своје срце претварам у свињац. То значи да не волим Бога. То значи да не верујем ни у шта свето.

Препун сам гордости: све људе у свом срцу сматрам нижима од себе, а себе за неког изабраника. Претворио сам себе у некакав кумир и ништа друго не радим осим што се клањам самом себи. Ако читам Свето Писмо и дела светих отаца уопште их не читам да бих их испунио, већ да бих важио за мудрог пред верујућима препричавајући им свете књиге. А ако се сретнем са светским људима, онда се напротив, бојим чак и да покажем да сам хришћанин како ме не би исмејали и прогласили за фанатика. Пред светским људима се стидим чак и да се прекрстим, да учиним знак крста, којим је био спасен људски род. Због тога сматрам да сам човек који не воли Бога, мрзи људе, не верује ни у шта свето и који је испуњен сатанском гордошћу.»

Ходочасник се ужаснуо, па рече: «Оче, заиста, исповедао сам своје грехове, али ове грехове нисам видео у свом срцу. Шта да чиним да бих заволео Господа?» Схимник одговори: «Читавог живота се трудим да заволим Бога. Овај труд је оно што припада нама, али је сама љубав дар Божије благодати. Међутим, могу да ти дам неколико савета. Знаш ли шта је лупа? То стакло има следећу особину: ако се у њега скупе сунчеви зраци и ова концентрисана светлост усмери на дрво оно ће постепено постајати све топлије и запалиће се. А ти скупи, свој ум који је расејан као зраци, у дубину срца и држи у свом срцу име Исуса Христа, затим размишљај о добротинствима Божјим, о томе да се налазиш под бујицом милости Божије, да је сваки дан у твом животу – Божји дар теби. Тако ћеш почети да осећаш захвалност према Богу, а од захвалности се рађа љубав. Затим, читај свакога дана Свето Јеванђеље, читај да би га испунио. Сваке вечери размишљај о томе како си поступао тог дана, који грех си учинио, коју заповест си испунио. Да би заволео људе немој никада никога да осуђујеш, већ се труди да запамтиш да свако има своје скривене врлине и говори: «Ма ко био - овај човек бољи је од мене.» Својим непријатељима дај тајну милостињу и увек се моли: «Господе, дај ми да Те заволим с таквом снагом с којом сам некада волео грех!»

---

¹¹ Јак. 2, 19.

Браћо и сестре! Највиши степен љубави према Богу и људима је жртвена љубав, кад људи за своје ближње дају живот, кад се не одричу вере у Бога чак ни под претњом смрти. Данас Света Црква слави спомен на свете мученике – Шалву, Бидзина и Елизбара¹²; они су испунили две највеће заповести: о љубави према Богу и љубави према људима. Живели су у за Грузију тешко време: земља је била опустошена и разорена, најездом шаха Абаса. Кад је овај освајач и тиранин умро на персијски трон је дошао шах Абас Други. Он је ретко водио ратове са суседним земљама, волео је уметност и поезију, али је према Грузији водио исту политику као његов претходник. Слао је у Грузију, нарочито у Кахетију, туркменска номадска племена која су уништавала сетву, палила винограде, пљачкала села, одводила становнике у заробљеништво. Земља је била опустошена и уништена као после најезде скакаваца. Животопис светаца говори да су се тада угасиле светиљке у свим црквама, чак и у саборној цркви у Кахетији, у Алавердском храму.

И ево свети кнезови – Шалва, Бидзин и Елизбар одлучили су да жртвују своје животе како би ослободили домовину. Сакупивши невелики одред војника неочекивано су напали Туркмене и побили су их, само се један спасио бекством и испричао је персијском шаху шта се десило. Шах је грузијском цару послао захтев да му се бунтовнички кнезови одмах пошаљу претећи Грузији новим несрећама ако га цар не послуша. Кад су сазнали за то, свети кнезови добровољно су дошли код цара и он их предаде Персијанцима. Могли су да се сакрију, могли су да се боре, али знајући да народу прете рат и нове несреће и страдања одлучили су да својом крвљу угасе шахов гнев. Он их је предо Трукменима – рођацима погинулих. Ови их бацише на најсуровије муке: скинуше им одећу, везаше и намазавши медом њихова тела ставише их на сунце – осе и пчеле су их у облацима ројева нападале и уједале. Затим су Шалви и Елизбару сабљама одсекли руке и ноге и почели да пуцају у мученике из пушака као у мете. А Бидзину су спремили још тежу казну – као великомученику Јакову Персијанцу¹³: почеше да му секу део по део тела, почевши од зглобова руку и ногу. А он је за то време изговарао *Символ вере* и *Оче наш*. Тела светих мученика су касније тајно узета од мучитеља и пренета у Грузију.

Пре мучења светим кнезовима су понудили да приме ислам обећавајући им помиловање. Код муслимана важи шеријатски закон: ма шта човек да је учинио све му се опрашта ако прими ислам. Због тога су муслимани нудили кнезовима да приме њихову веру обећавајући им не само опроштај већ и највише почести. Међутим, свеци изабраше мученичку смрт.

Браћо и сестре! Житија светих представљају Јеванђеље испуњено у животу.

Данашње Јеванђеље нас подсећа да је највиша заповест, циљ читавог човековог живота, стремљење да човек заволи Господа, односно да Му посвети своје срце; то је тежња да човек воли сваког човека као да му је најближи. Ове заповести захтевају огроман напор и самоодрицање, али Господ за њих обећава велику награду. Онај ко у свом срцу носи љубав разликује се од других по томе што је његово срце као драги камен који зрачи невидљивом светлошћу. Ову светлост он сам не може да види, али је други људи осећају срцем. И због тога су се око пустињака и отшелника окупљали монаси, људи су ишли у далеке манастире да би се огрејали у зрацима ове свету невидљиве љубави.

Браћо и сестре! Ми смо хришћани онолико колико у срцу имамо духовне љубави. Заповести о љубави према Богу и људима су крила, која човека подижу увис. Ако у човеку нема љубави он личи на јадног црва, који беспомоћно пузи по земљи и не може да се подигне из праха и блата.

Браћо и сестре! У молитви светог Јована Златоуста коју читамо сваке вечери постоје речи, постоји молба да нам се дарује љубав. Али не само увече, већ увек морамо да молимо Господа:

¹² Свете мученике Шалву, Бидзина и Елизбара Црква слави 18. септембра/1. октобра. – *Ред*.

¹³ Слави се 27. новембра/10. децембра – *Ред*.

«Господе, дај ми благодат да Те заволим; Господе, дај ми снаге да испуним вољу Твоју; Господе, дај ми храброст да се одрекнем своје гордости!»

Амин.

О апостолу љубави, о преподобном Сергију и о данашњем монаштву

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас је дан упокојења светог апостола и јеванђелисте Јована Богослова. Већи део свог дугог земаљског живота Јован Богослов је провео у граду Ефесу, који се називао престоницом Истока. Овде га је посетила Пресвета Богородица и до данас међу рушевинама и развалинама овог некада предивног града, који је сад претворен у малу турску касабу, стоји кућа у којој је живео апостол, и коју је по предању Својим присуством удостојила Мати Божија. Овде је Јеванђеље проповедала света равноапостолна Марија Магдалина, овде је она умрла и у пећини ју је сахранио апостол Јован. Касније, за време прогона императора Декија, у овој пећини су били живи зазидани седам младића, мученика Ефеских (спомен на њих се слави 4/17. августа).

После Успења Мајке Божије и разарања Јерусалима, Ефес је на изванредан начин постао бакља Христове Цркве. Многи апостолски ученици су долазили код Јована Богослова – јединог човека преосталог у животу, од оних који су пратили Господа Исуса Христа у земаљском животу. У старости је био немоћан и више није могао да иде у храм Божји, али је тако волео црквену службу да је молио своје ученике да га доносу у храм на рукама и овде се молио лежећи на одру.

Једном су ученици светог Јована видели како је старац устао са своје постеље као да су старачке године спале са његових плећа. Наредио је да се позову сви његови вољени ученици и рекао им: «Данас је велики дан у мом животу, одлазим од вас и остајем с вама.» Они нису схватили његове речи. Старац Јован рече: «Хајдемо ван града.» Заједно с ученицима он изађе ван капија Ефеса; зауставише се у пољу. Јован Богослов рече: «Ово је последњи дан мог земаљског живота, растајемо се, али ћу духом остати с вама.» Ученици заплакаше и почеше да моле да још остане на земљи њих ради, ради своје Цркве. А апостол одговори: «Треба да идем на далек пут,» затим додаде: «Децо, хајдемо још даље.» Живот Јована Богослова је био скривен од људских погледа, и његова смрт је морала бити исто тако скривена. Они се још више удаљише од града. Старац Јован је благословио сваког свог ученика, све је загрлио и целивао, затим се осврнуо, погледао је на куле и зидине Ефеса и поново замолио: «Децо, хајдемо још даље.» Он застаде по трећи пут и рече: «Саградите ми обитавалиште.» Они упиташе: «Какво?» Старац одговори: «Ископајте ми гроб.» Плачући његови ученици почеше да копају гроб. Јован Богослов рече: «Копајте дубље.» Затим, опет их благословивши изговори: «Мајко земљо, из тебе сам изашао, теби идем, прими ме!» – и сиђе у гроб. Ученици почеше да сипају земљу у гроб како им је апостол казао. Она је већ досезала до његових колена и груди, и опет ученици плачући почеше да моле старца да не одлази, да њих ради остане још мало на земљи. Али Јован Богослов одговори: «Децо, више не желим да видим ову светлост, заспите ме земљом.» Последњи пут, нагињући се над ивицу гроба сваки од њих још једном га загрли и прими последњи целив од свог учитеља. Затим он затвори очи: ученици нису знали да ли је жив или је умро, али засуше гроб.

После извесног времена хтели су да свето тело апостола и јеванђелисте Јована Богослова пренесу у храм, али се испоставило да је гроб празан. Његова смрт је остала тајна. Нико не зна да ли је он жив или мртав. У Јеванђељу је речено да је Господ одговорио апостоли Петру, који Га је питао за Јована: *Ако хоћу да он остане док Ја не дођем, што је теби до тога? Ти хајде за Мном* (Јн. 21, 22). Неки од светих отаца кажу да ће Јован Богослов заједно са Илијом и Енохом

доћи на земљу пре Страшног Суда: Илија ће проповедати Јеванђеље углавном Јеврејима, Енох народима који нису знали за Господа, а Јован Богослов хришћанима, који су заборавили свог Спаситеља.

Браћо и сестре! Јуче смо славили спомен на преподобног и богоносног оца нашег Сергија игумана Радоњешког и данас сам замољен да поновим јучерашњу проповед.

Сваки народ нарочито нарочито поштује неке светитеље: у Грузији је то преподобни Јован Зедзенијски, који се назива игуманом Иверске земље; Сергије Радоњешки је игуман земље Руске, наставник њеног монаштва. Као што је срце Иверске Цркве – саборна црква Светицховели, тако је срце Руске Цркве Лавра Свете Тројице, у којој почива тело, у којој почивају мошти преподобног Сергија. Тројице-Сергијева Лавра је налик на духовно сунце које излива своје зраке на огромне просторе од Камчатке до Кавказа, од Урала до Леденог океана. Као што се капљице кише скупљају у потоке и реке и непрестано теку у море, тако колоне народа иду у Лавру дању и ноћу, да се помоле код светих моштију преподобног Сергија. Они носе своје жалости, тежину својих грехова, како би ово бреме положили код моштију преподобног Сергија. Његова гробница је окружена духовним пламеном, који не спаљује, већ испуњава благодаћу душе верујућих, који просвећује њихова срца. Док је у Силоамској бањи само једном годишње човек који је силазио у њену воду добијао исцељење, поред моштију светаца људи непрестано добијају духовно и телесно исцељење. Човек осећа како с његовог срца спада прљава, греховна, смрадна крљушт и он види свет другим очима, његово срце као да постаје срце детета и осећа ону радост коју осећа само дете, које још није обременено греховима и страстима. И људима који долазе у Лавру се чини да је то њихова родна кућа, у коју су се вратили после тешког и далеког путовања.

Некада се на том месту налазила густа непроходна шума и неколико монаха-отшелиника се окупило овде у трагању за тиховањем. Они су посекали дрвеће старо неколико векова, саградили од брвана колибе-келије, маховином су попунили рупе, саградили су дрвену цркву и свакодневно се окупљали на молитву. Нису имали чак ни восак за свеће, и богослужење је вршено уз светлост бакље. Али светлије од пламена огња горела су њихова срца љубављу према Богу. Њихове расе су биле изношене, као просјачке рите. Преподобни Сергије је служио Литургију користећи дрвене сасуде – чашу и дискос: монаси су били тако сиромашни да нису могли да купе сасуде од метала. Густа шума је окруживала невелики скит, тишину су реметили само завијање вукова и крици ноћних птица. Понекад су дивље животиње долазиле у скит код монаха. Преподобни Сергије је хлеб делио с медведом и ова страшна дивља животиња је узимала храну из његових руку и лежала кротко као овца покрај његових ногу.

Данас на том месту стоји огромна Лавра – духовно благо преподобног Сергија је закључано у њој као у огромном каменом ковчегу, који одолева бурама векова.

Браћо и сестре! Кажемо: Сергије Радоњешки је наставник монаха. Али шта је то монаштво? Какве завете даје монах? Као прво: сиромаштва, онда – целомудрености, затим – послушања свом игуману, епископу и свој братији. Затим – завет да до смрти остане у манастиру и бави се непрестаном молитвом.

Шта значи реч монах? На грчком «монос» значи сам, усамљен, онај ко нема никога на свету осим Господа, којем су сви људи подједнако и туђи и рођени. На руском се монах назива и **инок**, што значи ини, човек који води другачији живот, који се разликује од светског живота. Он живи на земљи, али је његова душа устремљена ка Богу. Он се налази међу људима, али у срцу свом беседи с Анђелима и светима. На грузијском је монах «**бери**», односно старац, мудар због стеченог духовног искуства. На староперсијском језику «монах» значи: онај ко тражи сједињење с Богом.

Шта је главно у монаштву? Због чега су савремени монаси тако далеко од древних подвижника? Јер и они су искрено кренули тим путем! И они су били спремни све да оставе! Зашто се данас беспомоћно грче као рибе на леду?! Зашто њихове душе нису пуне радости и благодати као душе древних подвижника?! Зашто су у њима збуњеност, тескоба и туга?! У ове монахе убрајам и себе...

Браћо и сестре, за то није крив само наш свет. И ми смо криви! Зато што смо заборавили **шта** је главно у монашком животу.

Једном су код преподобног Антонија Великог у пустињу дошли философи-стоици. Стоици су учили да се презире свет, да се храбро трпе страдања, да човек буде бестрастан према свему спољашњем. У беседи са преподобним Антонијем они упиташе: «Ви монаси живите целомудрено и дајете завет чистоте – ми такође не живимо у браку; ви сте се одрекли света – и ми презиремо његова блага; наша одећа је исто тако сиромашна као и ваше монашке расе; ви говорите о посту – и ми се хранимо најпростијом храном. По чему се онда разликујемо од вас?» Антоније одговори: «Ми чувамо свој ум и срце од сваке нечистоте, а ви не. Ми се уздамо у Бога, а ви у своје снаге.»

Главно у монаштву јесте чувати ум и срце! Како чувати свој ум? Древни монаси су на главу стављали камилавку, она је покривала њихово лице, гледали су у земљу не видећи ништа више. У Патерику се говори о томе како је игуман једног пустињског манастира због нечега морао да посети архијереја у Александрији. Кад се ава вратио монаси га упиташе шта је видео успут. Он одговори: «Ништа осим земље, којом сам корачао.» «А шта си видео у самој Александрији?» «Ништа нисам видео, само сам био код епископа и кад ми је он казао да сам слободан вратио сам се код вас, више ништа и никога нисам видео и нисам подизао поглед са земље.»

Преподобна Синклитикија је говорила: «За монаха су очи прозори смрти, кроз њих улазе саблазни и искушења. Ако не пази где гледају његове очи његово срце је горко-слано, вечно узбуркано море. Монах мора да чува свој слух од свих мирских разговора и новости; ако монах не чува свој слух његова душа се претвара у сунђер, који упија у себе сву прљавштину.»

Живот монаха је живот тиховања. Монах мора да затвори своја уста. Неки подвижници су бројали колико су речи дневно изговорили и било им је жао што нису могли да кажу мање. Свети Јован Златоуст пише: «У тиховању цветају бели љиљани созерцања и јарко црвене руже молитве.» Кад се монах бави светским разговорима то је налик на то као кад би ограда врта била срушена и у тај врт ушле животиње, које би изгазиле биљке, поломиле гране на дрвећу, погазиле цвеће, оставиле после себе само прљавштину. Тако је и с монахом после дугих разговора. Због тога, браћо и сестре, ако треба нешто да питате монахе, знајте да дуги разговори с њима нарушавају њихов унутрашњи мир. Онај ко дуго разговара с монасима или не схвата суштину монашког живота или је лишен духовне племенитости.

Дакле, прави монах треба да буде слеп, глув и нем за свет. Ево због чега ми, несрећни савремени монаси немамо у својој души благодат Божију, већ само мрак и пометњу! Ми припадамо овом свету и немамо снаге да га напустимо изнутра. Апостол Павле каже: ***А ја Боже сачувај да се чим другијем хвалим осим крстом Господа нашега Исуса Христа, којег ради разапем се мени свијет, и ја свијету*** (Гал. 6, 14). Свети оци ове речи тумаче на следећи начин: «ја сам се разапео свету» – то значи да сам отишао од света; а «разапем се мени свет» значи: нисам оставио сећање на њега у свом срцу. Дакле, браћо и сестре, главно делање монаха је чување свог срца и ума. Али овде још предстоји и борба с тамним силама, са својим греховним успоменама, са својим маштањима. И свети оци нису само монасима, већ и сваком хришћанину заповедили да твори Исусову молитву. Господ је рекао: ***Уђи у клијет своју, и затворивши врата своја, помоли***

се Оцу својему... и Отац твој Који види тајно, платиће теби јавно (Мт. 6, 6). Оци су говорили да је ова тајанствена клет наше срце. Ми у њега треба да уђемо Исусовом молитвом. Први дар благодати биће виђење својих грехова. Затим ће човек угледати тамну силу – пакленог змаја, који колеба његове помисли и име Божије ће ступити у бој са демонима у човековом срцу. Затим човек као да пролази кроз пакао, кроз таму борбе и духовног страдања. Али у овој тами му Господ даје зраке небеске светлости, и ова светлост је дивнија од свих лепота видљивог света и онај ко ју је угледао, осетио својим срцем за тај тренутак је спреман да да сав свој живот.

Преподобни Антоније Велики је говорио: «Кад би људи знали како је тежак монашки пут нико не би отишао у монахе. Али када би људи знали какву радост осећа истински монах и каква га награда очекује у вечности, сви би јурнули у манастире и пустиње.» Једном је преподобни Пахомије Велики имао виђење: видео је већ покојног равноапостолног цара Константина Великог. Цар Константин му рече: «Пахомије, благо вама монасима! Да сам то знао раније отишао бих у манастир.» Овај му одговори: «Равноапостолни царе, колико си ти добра учинио за Цркву: прекинуо си прогоне хришћана, подигао си храмове и обитељи, помогао си да се сачува у чистоти православна вера штитећи је од јеретика.» Цар Константин одговори: «Пахомије! Да сам знао каква награда очекује истинске монахе оставио бих своје царство, скинуо царску круну и отишао у пустињу.»

Браћо и сестре! Преподобни Сергије Радоњешки је игуман Руске земље! Његове мошти почивају у Лаври Свете Тројице, али је он духом својим тамо где се призива његово име, где му се људи моле. Преподобни Јован Зедаснијски је игуман Грузије. Са висине Зедасенија, са тог врха, као са високог престола он види читаву Грузију (кажу да се са Зедасенија види већи део Грузије), својим духовним очима он види читав њен народ. Преподобни Сергије својим телом почива у гробници, али код њега непрекидно долази народ – више него да он сам обилази градове где живе ови људи и да их позива да дођу код њега.

Нека преподобни Сергије Радоњешки и свети Јован Зедаснијски дају свакоме од нас оно што нам је нужно, што нам је потребно за наше спасење!

Данас је сећање на апостола Јована Богослова. Он у старости својој није могао да проповеда у храму, само је понављао неколико речи: «Децо, волите једни друге!» Ученици су га питали: «Оче, зашто стално понављаш исте речи?» Он је одговарао: «Зато што се у њима, у тим речима садржи све: ако будете волели једни друге, спасићете се, где је љубав тамо је Бог!!!»

Нека апостол Јован Богослов, апостол Љубави и нама да тај дар благодати и удахне љубав у наша окамењена, мрачна срца!

Амин.

На дан сећања на светог апостола и јеванђелисту Јована Богослова

(О Христовој проповеди на обалама Галилејског језера и о апостоу Љубави).

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! У јеванђељској причи, коју смо данас чули говори се о проповеди Исуса Христа на обалама Галилејског језера. Галилејско језеро или Тиверијадско море је једно од најлепших места у Палестини, а можда и на читавом свету. Окружено стрмим обалама оно личи на кристални пехар. Његове прозрачне воде, у којима се одражава небо налик су на модри топаз у смарагдном раму приобалних шума и цветова. Са севера се у Галилејско море улива света река Јордан. Њене моћне струје као сребрно сечиво продиру дубоко у мирне таласе језера. На југу

Јордан извирући из Тиверијадског мора јури ка Мртвом мору. Он се час подиже увис између стена, које као да га стискају у каменом загрљају, час широко тече долином, час се бучно обрушава са каскада. И хиљаде дијамантских капљица у зрацима сунца окружују га као круна.

Јордан се улива у Мртво море у којем нема живота. Како ово море личи на душу непокајаног грешника! Благодат Божија га позива, али он остаје глув и мртав. Господ је проповедао на обали Галилејског мора. Народ Га је окруживао, тискао се око Њега. Једне је привлачила небеска сласт речи које су излазиле из Исусових уста; други су чезнули за исцељењем, хтели су да се дотакну макар краја Његове одеће. Трећи, жалосни, разбијених срца, желели су да их Господ погледа Својим светоносним погледом и под топлином Његових очију су се исцељивале крвоточиве ране њихових срца.

Други су у Исусу Христу видели Спаситеља света. То су били најсрећнији људи, који су, препознавши у Њему Месију, Сина Божијег Који је дошао на земљу немо, својим срцима клицали: «Осана!» заборавивши на све: на своје болести, тескобу, на читав свет.

Браћо и сестре! Господ је за Духа Светог рекао да нико не зна кад Он долази и нико не зна како Он одлази (Јн. 3, 8). Али ако човеково срце осети благодат откриће му се да нема јаче и светлије радости у свету; за неколико таквих тренутака човек би могао да читав свој живот.

Господ је сео у чамац и из њега је проповедао народу, који се окупио на обали. Затим је рекао Петру да баци мрежу у море, и мрежа се напунила рибама (Јк. 5, 4).

Чун, чамац на којем је Христос стајао, симболично означава Цркву Божију, а море наш живот. Море је час мирно, као да је нежно, час одједном тамни небо, навлаче се оловни облаци, и море прекривају таласи, који јуре као јахачи, спремни да поруше све на свом путу. Кад смо у Цркви невидљиво је поред нас – Христос Спаситељ. Ма како страшне биле буре, ма како се високо подизали валови као планине, ма како да се разбесне таласи, као пробуђене дивље звери, овом броду нису страшне ни олује, ни муње, које секу небо, ни гром, који изгледа да потреса и саме планине, зато што је у овом броду Онај Ко је створио Небо и Земљу.

У црквеној симболици рибе означавају хришћане. Као што риба може да живи само у води, тако и хришћанин добија вечни живот само у Тајни Крштења, тако он живи у благодати Божијој. У древна времена риба је била условни знак за хришћане у доба прогона. Ако би човек сусревши се с другим крајем штапа цртао на земљи рибу овај је у њему препознавао свог брата по вери – хришћанина.

Треба рећи да се грчка реч «риба» састоји од првих слова (ιχθυος - грчки) речи: «Исус Христос Син Божји Спаситељ.» Сидро брода у црквеној симболици означава наду. Неки се питају због чега се на куполама Цркве крст понекад приказује као у полумесецу. У древна времена крст је приказиван на сидру, као на подножју, зато што је вера у Бога једино утврђење, једини мир, непоколебљива нада наше душе. А као друго, месец симболично означава Цркву. Као што месец одражава сунчеву светлост тако и Црква добија духовну светлост, духовне силе, благодат од Христа Спаситеља.

Правећи малу опаску, браћо и сестре, желим да одговорим на ваше питање: «Зашто је на крсту приказана коса црта, а у подножју крста људска лобања?» Доњи крај црте симболично означава Христов пут после смрти као Човека, јер је сишао у пакао у којем је Он проповедао Јеванђеље душама умрлих, а њен крај устремљен нагоре означава пут од пакла ка рају, који је био отворен смрћу и Васкрсењем Христа Спаситеља.

Лобања означава Адамову главу. Постоји предање да је пре потопа Ноје као велику светињу главу свог праоца понео са собом у ковчегу, а затим је њом благословио најстаријег сина Сима. И кад је Сим основао Јерусалим, недалеко од Јерусалима је у каменом окову положио Адамову главу. Сам Јерусалим значи «мир Божји», односно место где човечанство треба да се

помири с Богом, место распећа Христа Спаситеља. И по древном предању Христос је био разапет изнад места на којем се налазила Адамова глава, и крв која је текла из Његових пречистих рана је кроз пукотину на земљи цурила дубоко у стену и поквасила је Адамову лобању. То је означавало да су греси човечанства омивени крвљу Христа Спаситеља. Ево, то је браћо и сестре, симболика Крста. Мрежа означава апостолску проповед. Апостоли су се трудили читаве ноћи и ништа нису могли да ухвате. Ево шта значи кад је човек препуштен својим сопственим снагама, он тада не може да проповеда реч Божију. Само благодат и моћ Духа Светога могу да изврше ову велику мисију – да помогну духовном просвећењу народа.

Сви ми у свом животу, сви ми верници, покушавамо да обратимо Господу наше пријатеље, наше ближње. Али како често такви покушаји бивају неуспели! Испоставља се да је наша реч немоћна и слаба. Она пре удаљава и љути човека него што га привлачи вери. Чиме то објаснити? Тиме што наша реч није напојена љубављу. Да би се с човеком говорило о вери, треба се пре свега помолити Богу за његово спасење. Затим, браћо и сестре, никад не треба да се уздамо у наше, људске снаге. Треба рећи: «Господе! Ти Сам живи у мени, Сам говори кроз мене, Сам чини и твори спасење!»

Затим треба да проверимо своју душу, да проверимо да ли је мирна. Ако смо љути, наша реч ће носити у себи само отров и горчину гнева. Затим треба да видимо – волимо ли ми тог човека. Ако у нашем срцу нема љубави према човеку његово срце ће бити затворено за нас. Један богослов је рекао да се само кроз љубав срце слива са срцем.

Затим морамо да се припремимо да се не увредимо, да не постанемо озлојеђени ако нас не саслушају, јер Господ је проповедао свима, а колико људи Га није слушало? Колико људи је одговорило мржњом, подсмехом и страшном злобом? Због тога када одлучите да говорите о вери припремите своје срце на жалост и искушења. Притом не треба само ви сами да говорите, већ се више трудите да саслушате и разумете другог човека, да схватите његове потребе, да му помогнете, да схватите његову тугу, да га утештите. Можда вас он не слуша зато што се његово срце у несрећи претворило у камен. А услед ваше љубави оно ће се откравити као лед. Затим, човека не треба поучавати само речју, већ му треба дати пример и својим сопственим животом, иначе ће наш говор бити лаж и обмана.

Браћо и сестре! Данас Црква слави спомен на светог апостола и јеванђелисту Јована Богослова – апостола Љубави. Он је написао Јеванђеље, три саборне посланице и књигу која се зове «Откровење» или «Апокалипса».

Свети Василије је за ту књигу рекао следеће: «Колико је у њој речи толико је и тајни!»

Уопште, све што је написао Јован Богослов има узвишен тајанствени смисао. На пример, у једној од својих посланица он пише: ***Од старца – изабраној госпођи... Обрадовах се врло што нађох неке од твоје дјеце који ходе у истини, као што примисмо заповјест од Оца*** (2. Јн. 1, 1, 4). Шта значе ове речи? Јер он не пише неком појединачном лицу, посланица се назива саборном. Старац је он, апостол. На грчком је старац презвитер. Изабрана Госпођа је Црква коју је Господ изабрао од свих народа света. Њена деца - хришћани, «ходе у истини», значи, исповедају истиниту веру и њихов живот је у складу с јеванђељским учењем. Али наш живот, браћо и сестре, готово никад није у складу с Јеванђељем. Управо у томе је страшна тајна, кад не ходимо у истини ми престајемо да будемо синови Цркве, тада смо јој духовно, мистички туђи, макар се и молили и ишли у цркву.

На другом месту Јован Богослов каже: ***Пишем вам, дјечице да вам се опраштају грјеси имена Његова ради. Пишем вам, оци, јер познасте Онога Који је од почетка. Писах вам, младићи, јер надвладасте нечастивога. Пишем вам, дјецо, јер познасте Оца*** (1 Јн. 2, 12-13).

Шта значе ове речи? Овде се говори о различитом духовном узрасту хришћана. Деца су они који су тек примили крштење; они су добили опроштај својих и прародитељских грехова. Дечаци су они који су кренули путем хришћанског живота и ходе у благодати Божијој. Они су познали Бога као милостивог Оца. Због тога је наш духовни пут на почетку увек радостан и лак. Али затим апостол пише о младићима, који су победили нечастивог. После доба детињства следи духовни узраст кад морамо да се боримо са злом, с грехом, са својим страстима, кад треба да идемо путем подвига. Људи често сумњају: «Испочетка сам имао благодат, а касније као да сам је изгубио!» Шта то значи? То значи да је прешао у друго духовно доба.

Дечак није био способан за борбу, и благодат га је видно чувала, као мати своје дете, а сад је настало младићко доба и човек треба да покаже да је војник Христа Спаситеља: благодат је с њим, али као да је скривена од њега. Овде апостол говори и о оцима који су познали Онога Који је од почетка. Овде се говори о оним напредним хришћанима, о оној степени светости кад хришћанин већ постаје наставник и отац, кад је спознао Онога Који постоји одувек, односно кад благодат Божија просвећује његов ум и срце и даје му дарове мудрости, љубави и духовног познања.

Браћо и сестре! Јеванђеље Јована Богослова се за разлику од прва три Јеванђеља, назива «духовним Јеванђељем». У њему нам је апостол открио велику тајну да је Бог – Љубав! Он је сам то сведочио својим животом.

У Житију Јована Богослова се говори како је за време проповеди обратио пажњу на једног младића лепог лица и душе, који се није растајао од њега као његов најпреданији ученик. Одлазећи на проповед на друго место апостол предаде овог младића епископу града, а кад се вратио упита га: «Где је благо, које сам ти дао?» Епископ не схватајући питање рече да није добио никакво благо на чување. Јован рече младићево име. Епископ тужно рече: «Он је умро. Умро је душом. Постао је разбојник!»

Испоставило се да је младић постао вођа разбојника и да су га се околници становници страшно плашили. Тада се Јован упути на место на којем су се налазили разбојници. Они ухватише апостола, одведоше га код бившег ученика, који је стајао с ножем у рукама. Угледавши свог наставника он баци нож. У њему се пробудила савест, није могао да погледа старцу у очи и поче да бежи. Јован пожури за њим говорећи: «Сине мој, зашто мучиш свог оца! Стани, покај се, умолићу Бога да ти опрости све твоје грехове!» Младић паде пред ноге апостола и од тада постаде хришћанин-подвижник.

Браћо и сестре! Пред крај свог живота Јован Богослов је био тако слаб да су га носили у храм на рукама. И овде више није могао да проповеда људима јеванђељско учење као раније, већ је само понављао: «Дечице! Волите се!» Питали су га: «Зашто стално понављаш исте речи?» И он је одговарао: «Зато што се у тој заповести састоји Јеванђеље. Ко је испуни спасиће се!»

Амин.

О свештеномученику Кипријану и мученици Јустини

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас Црква слави спомен на свештеномученика Кипријана и свету мученицу Јустину.¹⁴

Многе Своје угоднике Господ је призвао још од младих дана – читав њихов живот је обележен печатом нарочитог изабраништва; њихов пут је прав и светао, личи на снежно белу

¹⁴ Спомен на свештеномученика Кипријана и свету мученицу Јустину Црква слави 2./15. октобра. – Ред.

лествицу, чији врх сеже у небеске висине. Сваки дан живота ових светаца је ново озарење Божанском светлошћу. Њихов живот је непрестано усхођење у све већу духовну силу. Господ је допустио да ђаво приђе чак и Њему и да Га искушава и ђаво искушава сваког човека, али ови свети људи пролазе кроз огањ искушења неповређени, он не може да спржи њихова анђеоска крила. Они иду по земљи, не скрнавeћи своје ноге прљавштином греха. Постоје такође свеци које Господ позива у зрело доба, једне у старости, друге – пред саму смрт.

Али има и таквих светаца, браћо и сестре, који су прошли страшним путем искушења и падова у грех, испили до дна чашу земаљских наслада и радо испуњавали вољу демона; они као да су враћени у живот из вечне смрти, истргнути из чељусти ђавола, изведени из самих паклених бездана. Црква је за нас сачувала њихова житија како би нас укрепила у уздању у Бога, како не бисмо губили наду у своје спасење, чак и ако имамо иза себе бреме најтежих грехова, видећи како нам је протекли живот празан као дим и црн од земљане прљавштине, како не бисмо пали у очајање, како бисмо знали да светлост наде сија и највећим грешницима.

Ово је велико чудо Божије, кад грешници постају свети, развратници – целомудрени, разбојници – аскете, кад убице завршавају живот мучеништвом за Христа, али је још веће чудо кад служитељ демона постаје одани слуга и јерарх Христове Цркве. Тако су светог Кипријана још у детињству родитељи посветили демонима. Од детињства су га учили чаробњаштву, он је учествовао у демонским мистеријама. Демон му је дао моћ да чини чуда, могао је да пошаље болест и смрт, могао је да исцељује неизлечиве болести, могао је да изазове буре и олује, могао је да исуши земљу огњем и сушом. Пагани су били у великом страху од Кипријана и поштовали га као неко божанство. Касније је свети Кипријан причао да му је било показано царство сатане, да је он у пратњи демона прилазио престолу Луцифера, око тог престола је летело мноштво палих духова пакла, ту су демони стајали као војници окружујући царев трон. Од њега је излазила светлост слична муњи, која својим плавим блеском обасјава ноћну таму. Његове очи су сијале ватром као пламен. Кад је угледао Кипријана сатана је устао с трона, грлио га је као свог друга, целивао и позивао да заједно с њим седне на трон. Једном је сатана скинуо са себе круну и ставио је Кипријану на главу говорећи да је од свих људи он његов најоданији син. Говорио је Кипријану: «Док си жив моје слуге ће испуњавати све твоје жеље, а кад умреш твоја душа ће се претворити у једног од кнезова пакла и бићеш близу мене.» Сатана је често саветовао Кипријану да буде чврст и суров у враџбинама и да никад не изговара име Исуса Христа и да чак никада никог не пита Ко је Он.

Кипријан је живео ван града у дворцу, који је био његово власништво. Људи су видели како је дању тај дворац окруживао неки тамни облак, а ноћу нека тајанствена светлост. Пагани су пролазећи поред тог места падали на земљу и клањали се Кипријану као свом божанству. Читава земља је била у страху и трепету од њега. И ево Господ је показао Своју велику милост на примеру Кипријана и показао је да је пут ка спасењу отворен за сваког грешника - сваком од нас. Кипријан је увидео да су његове враџбине немоћне пред молитвом и крсним знамењем девојке Јустине и схватио је да је истинити Бог Исус Христос. Он се покајао и постао је хришћанин. Дошавши код локалног епископа Кипријан га је замоли да га крсти. Овај се јако зачудио: познати чаробњак који је људима нанео толико зла жели да буде хришћанин! Он нареди Кипријану да преда све књиге које је користио за своје враџбине. Читаво брдо се направило од тих књига, написаних на непознатим источним језицима. Епископ заповеди да се оне спале. Тешко су гореле; смрадни црни облак је излазио од њих и чули су се гласови из пламена, јецаји и вапаји, налик на људске: «Тешко нама, тешко нама!»

После тога епископ је наредио Кипријану да принесе покајање пред целом Црквом. И он поче да се исповеда: његова исповест је била ужасна, од ње се ледила крв у жилама оних који су

је слушали. Црква се молила Богу да опрости бившем врачу и чаробњаку, бившем магу и човекоубици. Демон је подигао страшна искушења против Кипријана: он га је нападао у материјалном обличју, наносио му је ударце и ране, покривао је његово тело гнојним чиревима – Кипријан је ово трпео као плату за своје раније грехове и за све је славио Бога. Демон се понекад јављао Кипријану и преклињао га да се одрекне Христа и да му се врати, обећао му је за то велика богатства и власт над читавим светом. Кипријан је одговарао: «Сад је моје једино благо Христос Бог, а највећа част за мене није да владам светом, већ да будем слуга Христових слугу.» Он поче да служи у цркви као вратар, стајао је на вратима; колико је његов живот раније био грешан и страхан, толико је сада постао светао и свет. После смрти епископа хришћани га једногласно изабраше за свог архијереја, а у време једног од прогона Цркве светог Кипријана су пагани осудили на муке и смрт и он је удостојен другог крштења – крштења у крви проливеној за Христа.

Браћо и сестре! Сатана је пали првоанђео, он је сачувао своју моћ све до данас, само што је та сила усмерена на зло. Древни хришћански писац Тертулијан говори да у паклу демони служе сатани црну мису као светојрдно опонашање наше Литургије, служе му као свом богу; и одломке из ове мисе на земљи понављају врачеве и чаробњаци.

Света Црква изједначава грех чаробњаштва, гатања и «лечења» бајањем с грехом човекоубиства и забрањује онима, који су на тај начин грешили да прилазе Светом Причешћу дванаест година, а оне који иду код врача, гатара, надри-исцелитеља, који творе ова чуда демонском силом одлучује на шест година – као саучеснике убица.

Да ли данас постоји ова црна миса? Господ је дошао како би разрушио ово царство пакла, али овом царству припада човек који се вољно, односно свесно (или чак и несвесно) обраћа силама сатане и пакла. Говорим о онима који траже исцељење и помоћ од такозваних бионергетичара, хипнотизера, окултиста, спиритиста, присталица источњачке мистике, јоге и различитих будистичких праваца. У наше време ова окултна сатанска учења се као бујица шире и разливају по читавој земљи. Постоје две врсте магије: «црна» и «бела». Црна магија отворено чини зло човеку, наноси му несрећу, болести и смрт – црна магија личи на убицу са крвавом секиром у рукама, лако ју је препознати. А бела је на први поглед друга магија, она се крије, маскира се под облином добра. Људи који се њоме баве говоре о некаквим «исцелитељским силама», које поседују. Ова магија се прикрива спољашњом добронамерношћу и као што убица може понекад да дође не са секиром у рукама, већ као најбољи пријатељ, она се маскира да би своје црно дело још лакше починила.

У тамни свет се укључују људи, који се добровољно препуштају ономе што се данас назива «масовном хипнозом». Господ је даровао човеку слободну вољу; слободна воља је оно по чему се он разликује од животиње. Кад човек не би имао ову слободну вољу он би био проста машина, аутомат. У хипнози човек, пак, препушта своју вољу непознатој сили. Он постаје играчка, постаје машина, аутомат у туђим рукама. Ако је неко од вас присуствовао сеансама хипнозе онда зна у каквим апсурдним и смешним позама може да се нађе хипнотисан човек, он је духовна жртва хипнотизера. Онај ко се подвргава хипнози постаје пријемчив за свакакве утицаје, ови људи под дејством нечије јаче воље могу да изврше најразличитије, најстрашније злочине. Браћо и сестре! Хипноза, чак и кад је усмерена на исцељење јесте сила сатане: човек овде због свог пролазног добра, због свог тела, које ће свеједно после извесног времена бити подвргнуто болести, смрти и труљењу даје своју душу, он се унутрашње одриче Христа Спаситеља. За време хипнозе човеку се представља непостојећа слика – он види фатаморгану на јави. А ђаво се код светих отаца управо и назива уметником и живописцем. Дакле, човек под дејством хипнотизера улази у непостојећи свет лажи, у свет илузија. Затим су они који су се подвргавали хипнози

говорили да су у том тренутку имали осећај као да им је све пливало пред очима, губили су свест као човек који је узео дрогу.

У наше време су се појавили такозвани биоенергетичари, који тврде да могу да лече људе некаквим њима својственим силама, називајући те силе час живом струјом, час биоенергијом, час биотоковима и т.сл. Али, браћо и сестре, то је такође демонска сила! Да, многи свети су исцељивали, али су они пре тога дуго времена чистили своје срце од страсти, живели су подвижничким животом и притом никад нису тражили дар исцељења; они су од Бога тражили само опроштај својих грехова, а дар исцељења је био награда од Господа или врста њиховог служења људима. А такозвани «биоенергетичари» су људи нимало високог морала: они могу бити «верници», могу бити и неверници – њима је то свеједно. Више од тога, ови биоенергетичари се слажу у једном, они кажу да је сила коју сви они поседују, сила коју су знали источњачки мистичари, они су је наводно користили, али су њени извори касније изгубљени. А ко су ови такозвани «источњачки мистичари»? То су источњачки врачари и окултисти. То су црна магија и њени страшни обреди. На пример, у источњачким тибетским манастирима су постојали обреди за време којих се јело људско месо.

Браћо и сестре! На Западу делује организација која се назива «црква сатане» ако се овде уопште може употребити реч «црква» кад говоримо о овом страшном друштву. Тамо се дешава нешто налик на црну мису. Свети Василије Велики је говорио: «Сатана је мајмун Бога,» – као што мајмун опонаша нас, тако и сатана подражава, покушава да подражава Христа, али подражава да би исмејао само хришћанство, понижавајући га. И ево у «цркви сатане» дешава се нека сурова пародија, карикатура нашег богослужења: тамо се у људске лобање налива вино и ове «чаше» обилазе све присутне и они ово светогрдно називају «причешћем сатане», причему се сваки пут употребљавају нове лобање.

Много шта ће бити јасније ако обратимо пажњу на оно што о себи говоре сами хипнотизери, биоенергетичари. Један од њих, нећу наводити име, је причао: «Са мном се дешава нешто чудно: од једанаест сати ноћу до четири сата ујутру чујем око себе и у себи некакве гласове – ови гласови ми говоре шта треба да урадим, како треба да лечим људе. И ја после тога осећам у себи неку нарочиту силу, могу да отупим свест сваког човека!» Дакле, сами хипнотизери говоре да им помажу неки духови. Наравно, то нису добри духови. Други хипнотизер је јавно изјавио: «Убеђен сам да сам ја лично сатана...» Трећи биоенергетичар је говорио: «Могу духом да продрем у тело било ког човека и не само да га видим, већ и да живим у њему.»

Дакле, данас магија и окултизам освајају свет. Свети оци су писали да ће у последња времена зао дух покушати да саблазни и намами у своје мреже и изабране, односно оне који су у Христовој Цркви. Као што је Кајафа дао Јуди тридесет сребрника, тако и ђаво покушава да нас поткупи својим сребрњацима – нашим пролазним благом како бисмо се одрекли Христа и издали Га у себи.

Браћо и сестре! Шта треба да чинимо ми – хришћани? Пре свега да се молимо и кајемо! Кад ноћу у кући гори светло лопов не сме да упадне унутра, већ чека док се оно не угаси. Док молитва гори у нашем срцу сатана не може да нам нашкоди, али он чека да се она угаси.

Један од светих отаца, преподобни Јован Колов је говорио: «Ја сам налик на човека којег су окружиле дивље животиње. Он се попео на дрво, ухватио се за гране и седи на њему, а звери су доле...» Ученици га упиташе шта то значи, он одговори: «Вуци су демони, а дрво је молитва. Кад ми се демони приближавају ја се јако молим и они не могу да ми приђу, али будно прате хоћу ли оставити молитву.» Дакле, овим демонским силама ми можемо да супротставимо само

покајање, смирење и молитву, као и крсно знамење, које нам је као оружје против ђавола дао Сам Господ наш.

Браћо и сестре! Данашњица је време свеопште бездуховности, због тога мрачне силе делују тако одлучно, тако отворено с таквом силом и успехом. Можда је неко од вас видео како око атомске централе лишће опада са дрвећа већ рано у лето, како је у јесен трава сува и пожутела. Тако је и наша земља у духовном смислу – погођена грехом и гордошћу као радијацијом. Тим пре се од хришћанина захтева узвишени подвиг љубави и молитве.

Свештеномученик Кипријан је служио сатани, затим је ступио у страшну, мучну борбу с њим, и Господ је због овог подвига даровао светитељу благодат да нам помаже у борби са ђаволом. Због тога у тренуцима искушења и опасности призивајте имена светих Кипријана и Јустине.

Демон је забрањивао Кипријану, док је још био чаробњак, да изговара име Исуса Христа. А преподобни Јован Лествичник пише: «Именом Исуса Христа удри непријатеља.» Христово име и сећање на смрт је велико оружје против демона. Христово име не само да штити нашу душу, већ и као огањ, пече демона, као мач га удара.

Браћо и сестре! Честитам вам празник – дан сећања на свете мученике Кипријана и Јустину; њихово житије нас подсећа на то да је наш земаљски пут, а тим пре у ово страшно време, - пут сурове борбе са ђаволом.

Нека нам помогне Господ!

Амин.

О апостоу Томи

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре, данас Црква слави спомен на светог апостола Тому. После распећа и погребенија Христа Спаситеља овај апостол се налазио у тешкој и мрачној потиштености. Чинило му се да су се коначно срушиле све наде и да Царство, које је Христос обећао више никад неће доћи. Кад је чуо вест о Васкрсењу Христа из мртвих, апостол Тома се бојао да поверује у њу: ако би се испоставило да је она лажна, могао је да падне у безизлазно очајање.

Вест о Васкрсењу Христа Спаситеља је неземаљском радошћу испунила срца мироносица и ученика, она је невидљивом светлошћу испунила сву рану Цркву. Али је срце апостола Томе било погружено у мрачне сумње и тескобу. На сведочанство апостола да им се Сам Господ јављао Тома одговори: ***Док не видим на рукама Његовијем рана од клина, и не метнем прста својега у ране од клина, и не метнем руке своје у ребра Његова, нећу вјеровати*** (Јн. 20, 25).

Браћо и сестре! У Јерусалимском храму Васкрсења Христовог сваке године се догађа дивно чудо. Неки покушавају да прећуте ово велико чудо, али нико не може да га оповргне. На Велику суботу Јерусалимски Патријарх или најстарији митрополит само у подраснику са везом од по 33 свеће у свакој руци улази у малу цркву – Кувуклију Гроба Господњег. У храму Васкрсења гасе се светилке и ватре, он тоне у тишину и сумрак. Црква се моли да Господ покаже Своје чудо – благодатни огањ. И ево свеће у рукама првојерарха се пале саме од себе.

Палестина се од 7. века налазила у рукама мухамеданаца, а данас се налази у рукама Јевреја. Турци и Арапи би желели да оповргну ово чудо. Пре него што Патријарх или најстарији митрополит уђе у Кувуклију Гроба Господњег мухамеданци га претресају и проверавају да не носи можда са собом неко скривено огњиво. Затим гледају шта се догађа у припрати Гроба Господњег и сами постају сведоци да свеће одједном почињу да се пале. Првојерарх износи два

снопа свећа и дели их народу. Они који стоје у храму пале свеће једни од других. Кроз неколико минута читав храм бива обасјан као дању од мноштва свећа и светиљки. Чини се да се претвара у море ватре. Благодатни огањ има нарочита својства. У првим тренуцима он само светли, али не пали. Људи се труде да лицем дотакну овај небески пламен. Често се догађају чудесна исцељења. Силазак благодатног огња се у Јерусалиму дешава сваки пут пред Васкрс, у Велику суботу (по старом календару) и само кад служи православни патријарх. Благодатни огањ је сишао и ове године.

Благодатни огањ означава победничку вест о Христовом Васкрсењу. А свећа апостола Томе као да је још увек била угасла. Међутим, Христос није одбацио Свог ученика, који је сумњао. Господ се поново јавио апостолима и рекао Томи: **Пружи прст свој амо и виђи руке Моје; ребра Моја, и не буди неврјеран него врјеран** (Јн. 20, 27) (односно: поверуј у Моје Васкрсење). Апостол Тома је исповедао своју веру узвикнувши: **Господ мој и Бог мој!** Исус Христос, кротко га прекоривши, рече: **Пошто Ме видје врјеровао си; благо онима који не видјеше и врјероваше** (Јн. 20, 28-29).

Браћо и сестре! Шта значе ове речи? Апостол Тома је хтео да замени веру знањем. Он је желео да сведочанство вере не буде у души и у срцу, већ као на врховима прстију којима се дотакао рана Исуса Христа. Кад би нам Господ дао очигледан доказ Свог постојања (а многи од нас су у недоумици због чега Господ није свима јавно доказао да је Он – Творац и Владика света, и по речима цара Соломона, као да скрива Своје лице у магли), ако бисмо видели својим очима и знали да Бог постоји не би било никакве награде за нашу веру. Постојање Божије не би захтевало од нас веру, већ би било сведочанство наших очију. Господ је желео да вера буде нешто друго, односно да буде духовно прогледавање, унутрашње виђење људског срца; да човек својом љубављу тражи Бога. Дакле, браћо и сестре, Бог награђује нашу веру; наша вера је морално делање, зато што је слободна, јер је човек слободан да начини свој избор пред Вечношћу: да ли је са Богом или је без Бога.

Светитељ Јован Златоуст пита: «А зашто се Господ после Васкрсења није појавио посред Јерусалима? Зашто онда није посрамио оне који су Га разапели?» «Тада би,» пише свети Јован Златоуст, «можда поверовали они који су Га одбацили, кад би видели да је васкрсао?» И одговара: «Не! Да је Господ сишао са неба у Јерусалим они који су Га јуче разапели поново би хтели да Га разапну!» Браћо и сестре, и опет смо у недоумици: ако би људи сазнали да је Христос васкрсли Бог, зар би поново пожелели да Га разапну? Па то је апсурд! Међутим, свети Јован Златоуст каже да је сваки грех уопште апсурд и безумље. Кад грех овладава човеком он сам себи постаје непријатељ. Човек у нападу гнева може себе да удара по лицу, да се баци у провалију или да закоље себе ножем, јер је као луд. Може ли неко да жели смрт Бога? Може. Пример за то је сатана. Он зна да постоји Свемогући Бог, и истовремено се бори против Њега. Сатана зна да је Бог благ и истовремено покушава да одврати од Њега људе уз помоћ њихових грехова. Сатана зна да је Бог – сама љубав и истовремено мрзи Бога. Због тога се непокајани грешник уподобљава сатани, и такође у свом срцу мрзи Христа Спаситеља.

У свету постоје различита демонска друштва. Људи који улазе у њих називају се сатанисте. У Америци, на пример, постоји «црква сатане». Обреди ове «цркве» и нарочита демонослужења – црне мисе – јесу чудовишна светогрдна и гнусна пародија хришћанског богослужења. У Француској живе десетине хиљада такозваних луциферијанаца, поклоника сатане. Они имају и своје специјалне часописе. У овим часописима су издвојене посебне странице под називом «Како бисте ви желели да убијете Исуса Христа кад бисте Му судили?» И на овим страницама је нацртан Христос Којег пале, секу на комаде и предају другим ужасним мукама. Због тога чак и онај ко зна да Бог постоји може да Га мрзи из свег срца. И Господ се по

Својој милости није јавио свима у Јерусалиму, већ само апостолима и ученицима како не би Своје непријатеље оптеретио бременом нових грехова. Богочовек Исус Христос је био разапет и васкрсао је, Његова Голготска Жртва је искупила читаво човечанство. Друга смрт од руке непријатеља би само легла на њих као поновно проклетство. Дакле, браћо и сестре, Господ се скрива од нас како бисмо Га тражили свим силама своје душе. Он Се крије од нас и због тога да недостојни, знајући да је Бог Владика света, не би одговорили на то безмерном сатанском мржњом.

Разни су разлози за неверје: постоји просто незнање и постоји лажно знање. Тако су на пример људи религију дуго времена исмевали, правили су од ње карикатуру. На крају су стицали лажну представу о томе шта су вера и хришћанство. То је нетачно знање. Незнање и нетачно знање могу да нестану кад се човек ближе упозна са хришћанством. Постоји и друго незнање – незнање по слободној вољи, нежељење знања због грехова и чулних страсти с којима човек не жели да се бори. Истинита вера захтева да се човек непрекидно мења, да се непрестано бори са грехом и страстима. А човек, који се одао страстима не жели ни да зна за Бога, како се никад не би растајао од својих омиљених страсти и како би избегао тежак рад на очишћењу своје душе. И на крају, постоји неверје због духовне гордости: човек не жели да било ко други, чак ни Господ, буде изнад њега.

Апостол Тома је прво испољио неверје, али је касније, по речима светог Јована Златоуста, испољио велику усрдност и проповедајући Јеванђеље дошао до Јужне Индије. Овде је био убијен и сахрањен. У 4. веку део његових моштију је из Индије донет у Византију, а из Византије је глава апостола Томе приликом пада Константинопоља била пренета у Грузију и сад се чува у тбилиској Сионској саборној цркви.

Многи од нас имају неверујуће рођаке. Како бисмо желели да се отворе очи њиховог срца, да они осете реалност вечног живота и исповедају Господа Исуса Христа као свог Спаситеља! Али кад човек говори с њима, често му изгледа да се обраћа човеку који спава или има камено срце. Шта је потребно да би они поверовали? Највише је потребна молитва. Треба да се молимо апостолима Томи да Господ по његовим молитвама дарује веру онима који сумњају и не верују. Сам апостол Тома је искусио тешке дане сумње и неверја, које су затим сменили пламено покајање и непоколебљива преданост Христу Спаситељу. Осим тога, браћо и сестре, треба да се молимо апостолима Томи да укрепи нашу немоћну, слабу веру. Ми верујемо у Бога, али живимо као да Га нема, и као да Христос Спаситељ није долазио на земљу. Ми верујемо у Бога, али заповести Његове не испуњавамо, и због тога наша вера не личи на животворну сунчеву светлост, већ на хладан сјај далеких звезда.

Апостол Тома је мученички завршио дане свог живота у Индији. Изнад његове гробнице је био саграђен хришћански храм. И у житију апостола постоји следећа прича: «Једном рано ујутру,» причао је свештеник који је служио у овом храму, «у цркву уђоше два човека дугачке косе и браде до појаса. Њихова одећа биле су само уске прегаче од гранчица и лишћа. Старији од њих позва свештеника и каза: “Ја потичем из древног рода брамана и још сам у младости хтео да се не женим. Али по закону браман мора да има децу да би она извршила над њим погребни обред кад умре. И ја сам против своје воље по завету касте узео девојку из браманског рода. Само сам је једном у животу познао да бих имао дете. И родио нам се син. Кад му је било неколико година напустио сам кућу и заједно са њим отишао у шуму. Наша храна су били плодови дрвећа и корење. Дању и ноћу смо певали химне Једином Богу. И срео ме је неки човек лепог изгледа и упитао: “Да ли желиш да познаш Истину и да се спасиш?” Поклонио сам му се и рекао: “Отишли смо у шуму и оставили овај свет како бисмо сјединили са Богом своје душе.” Непознати одговори: “Истинитог Бога ви још не знате, али ме је Господ, видећи ваша срца послао код вас. Ја

сам Тома ученик Исуса Христа.” Ми се зачудисмо: “Господару, ми ништа на знамо о Христу. Ко је Он?” Тома настави: “Идите у храм, који је мени посвећен, питајте свештеника и он ће вам казати, а затим се крстите и бићете спасени.” “И син и ја дођосмо овамо,” рече браман, “Крсти нас.” Свештеник им исприча о Спаситељу Исусу Христу. Они прихватише његово казивање с великом радошћу и рекоше да су спремни да се крсте. Он их је крстио, а затим је служио Свету Литургију. Молили су се толико ватрено да је свештеник био зачуђен, јер тако ватрену молитву никада није видео. Затим су се новокрштени причестили Светим Христовим Тајнама и лица им заблисташе, нарочито млађег, који поче да личи на Анђела. Отац и син се поклонилише свештенику и поново одоше у шуму. Више их није видео.»

Браћо и сестре! Нека апостол Тома укрепи нашу слабу и немоћну веру! Да бисмо истински веровали у Бога треба да живимо по заповестима. Онај ко живи по заповестима Божјим, ко у свом срцу има име Исуса Христа јесте проповедник Јеванђеља. Онај ко испуњава вољу Божију и без речи ћутке проповеда свету величину Христа Спаситеља, зато што је такав човек пун неземаљске љубави и сам излива светлост из свог срца. Али онај ко истински верује у Христа је и мученик у овом свету зато што против њега устаје злоба сатане и непокајаних грешника. Ако се узме запаљена свећа и принесе рупи у којој живе змије или шкорпиони они неће кренути према светлости, већ ће пожелети да уједу руку која носи свећу. Тако је и свет увек прогањао и прогањаће истинске хришћане. Због тога су сви истински верујући хришћани с једне стране – велики страдалници на овој грешној земљи, а с друге – најсрећнији људи, јер Господ каже: ***Ко има заповијести Моје и држи их он је онај што има љубав к Мени; а који има љубав к Мени имаће к њему љубав Отац Мој; и Ја ћу имати љубав к Њему, и јавићу му се Сам*** (Јн. 14, 21). Он ће бити у благодати Духа Светог Који ће озарити људско срце. И чак једна капљица ове Божанствене благодати може да потопа, да раставори у себи море људских страдања. Тада ће душа, осетивши Господа у Духу Светом, ускликнути као апостол Тома: «Ти си Господ и Бог мој заувек!»

Амин.

О смрти (1)

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Чули сте данас у Јеванђељу како је Исус Христос васкрсао сина Наинске удовице (Лк. 7, 11-16). Кад је Господ прилазио граду с ученицима кроз капију Му је у сусрет долазила погребна поворка; на носилима су носили тело младића – у Палестини се људи нису сахрањивали у дрвеним сандуцима, тело покојника је увијано у белу тканину, оно је повијано као тело детета, јер је сама смрт рођење за други живот. Младића су носили на гробље – из града живих носили су га у град мртвих. Поред сваког града, поред сваког села неприметно расте други град – гробље, «сапутник» овог града. Свакодневно се у овом мртвом граду рађају његове бебе, о овоме говоре влажне гомиле раскопане земље на новим гробовима. Само што се ове «бебе» не зову новорођенчад, већ новопрестављени. Прво на гроб често долазе ближњи и пријатељи покојника, али са временом, из године у годину – све ређе и ређе и на крају нико не ремети тишину гроба.

Гробље је немо, али колико оно говори људском срцу! Градска бука до њега допире као далеки налети или звук јесењег ветра, а на гробљу постоји нека нарочита тишина, као да се овде време зауставило. Ова тишина је налик на тишину храма. Сваки гроб крије своју тајну, на неким

је натпис, на другима су само полуизбрисана слова, код неких само камен служи као надгробни споменик. Нико не зна шта је човек однео са собом, шта је испуњавало његово срце у смртном часу: љубав или мржња, захвалност према људима или горко разочарење. Како је умро? Да ли је био окружен својим пријатељима и рођацима или је био одбачен, од свих заборављен и усамљен? Смрт као птица-грабљивица напада своју жртву, упија се у њу канцама, чупа је из живота; као што орао као стрела пада на јато птица, хвата и односи свој плен у гнездо, незнано куда.

Ако прочитамо натписе на надгробним плочама видећемо да испод њих не леже само старци, повијени од година, већ и младићи и деца. Смрт је свирепа и неумољива. Нема на земљи места где би се човек могао сакрити од смрти – ни на високим планинама ни у дубинама подземља. Она свуда продире, свуда ће наћи свакога од нас. Нема таквих богатстава којима би се човек могао откупити од ње, земаљска блага су за смрт – прах. Она тражи само једно – човека, своју жртву, храну за своје страшне зубе. Утроба смрти никад није сита, она је без дна, као сам пакао. Онај ко се тек родио већ је осуђен на смрт.

Тако је, кад је велики мудрац Сократ осуђен на смртну казну, он чувши за то рекао: «Ви сте ме осудили на смрт по људском суду, али је вас саме такође већ одавно на смрт осудила природа, тако да смо у истом положају – сви смо смртници, ви и ја, разлика је само у томе што ћу ја отићи први, а ви касније, за мноштво.» Човеков живот је налик на пут. Човеков живот је као један дан: јутро је његово детињство, подне је младост, вече је старост, а ноћ је смрт. Животни пут се завршава црним чељустима гроба. Једно за другим појављују се на земљи поколења људи и нестају, као једнодневни лептири – лети лептир изнад цвећа, лети, увече лети у круг око ватре, лети, а ујутру га нема. Живот је налик на огромну реку која бира себи поточиће, потоке, капљице кише и затим нестаје у морској дубини. Свуда видимо смрт, сва природа је у власти смрти због тога је и природа трагична. Поље које у пролеће изгледа као смарадни тепих с дивним шарама под врелим зрацима сунца се претвара у пустињу. Најлепше цвеће се претвара у прах, који личи на плато.

Ми као да живимо у два тесно испреплетена света: то су свет живота и свет смрти. Док смо овде, на земљи, смрт је за нас у будућности, али нам се она непрекидно приближава. Кад пређемо ову црту – између живота и смрти, земаљски живот ће за нас бити већ прошлост – он ће отићи, стално се удаљавајући од нас као што се обала удаљава и бежи од оних, који стоје на броду који испловљава. Тамо, у вечности, сав наш земаљски живот ће нам изгледати само као час, као сан од једног трена.

Ми смо окружени сликама смрти, и истовремено, ма како то чудно, ма како загонетно било, не размишљамо о њој, као да не верујемо да ће смрт доћи и по нас. Видимо како други умиру, и истовремено нам се чини да ћемо овде заувек остати. У дубини срца не верујемо да ћемо и ми морати да умремо. Браћо и сестре, управо зато што човек одагнава од себе мисао о смрти он ће стати пред њу тако беспомоћан и неприпремљен! Како нам је тешко да замислимо да ће наше срце замрети, срце које је горело од страсти, киптело од злобе, љубоморе и мржње – тако ретко је у њему било осећање свете љубави! Да ће се заувек затворити наша уста која су тако често изговарала клевету и лаж – и тако ретко молитву! Да ће наше руке, које су биле спремне да шчепају читав свет пасти беспомоћно, као да је у њих наливено олово. Тешко нам је да замислимо шта ће се десити с нама у гробу, кад наше тело отекне и поцрни, кад наш мозак као сукрвица исцури кроз уши и ноздрве, кад се очи оклембесе на кончићима у очним дупљама, кад уста постану обнажена у неком страшном осмеху, када наше тело буде пуно црва...

Браћо и сестре! Како човек жели у последњим тренуцима пред смрт да му се живот врати! Врела, мучна жудња! Како он жели да макар мали део живота проживи поново, макар дан, макар час, само да не оде у вечност оскрнављен гресима! Али смрт је сурова, смрт је неумољива. Кад

бисмо се сећали смрти сваки дан свог живота бисмо ценили као највећи дар Божји; кад бисмо се сећали смрти сваки час бисмо користили за своје спасење. Али демон нас вара, он краде од нас сећање на смрт.

Некада је у Палестини, на гори Хорив живео један монах по имену Исихије, његов живот је био испун лењошћу и греховима. Кад је умро браћа дођоше да га сахране, али мртвац одједном оживе! Он се исправи и седе на одру. «Шта је било с тобом, шта си видео на оном свету?!» питала су га браћа. Али им он није одговарао, само је горко плакао и молио: «Браћо, оставите ме да будем сам, не причајте са мном.» Исихије се после овога затворио у пећину и много година је провео у великим подвизима и труду. Кад се поново приближило време да се растане са овим животом монаси опет дођоше код њега; знајући како се чудесно променио и знајући за његов свети живот почеше да га испитују: «Оче, кажи нам како да се спасимо?» И он одговори: «Браћо, не заборављајте на смрт! Онај ко је у своју душу усадио сећање на смрт неће згрешити.»

Ми се често плашимо мисли о смрти, али су оне тешке само на почетку. Сећање на смрт чисти наше срце, одваја га од страсти и због тога осећамо како се због ње обнављају наше мисли и осећања. Један преподобни отац, Филотеј је говорио: «Сећање на смрт је моја духовна невеста, никад се не одвајам од ње.»

Чули сте у Јеванђељу како је Господ васкрсао сина удовице и дао га мајци. Овај умрли младић је слика наше душе. Човек васкрсава у покајању. Господ узима покајану душу и враћа је мајци која горко јеца, ова мајка је Црква! У Апокалипси се говори о жени која је била трудна и која је викала од болова и порођајних мука; тумачи, свети оци, су објашњавали да је жена Црква, а дете, свака хришћанска душа, бол је мучна бол због наших грехова и већа је од неутешне боли мајке због синовљеве смрти.

Окружени смо људима, који такође немају сећање на смрт, који су на њу заборавили и зато свет у својим разонодама убија драгоцену време, које нам је дато да се припремимо за вечност. Свети оци су говорили: «Време је скупље од свега!» Време нико не може да врати. Људи се не сећају смрти и зато се тако лако препуштају пороцима, зато су озлојеђени једни против других, муче сами себе и ближњег, понекад се гризу као пси поред кости заборављајући да ће се једном њихова уста наситити земљом гроба.

Онај ко се сећа смрти зна: све што не понесе са собом у вечност не припада њему. Један подвижник је говорио: «Ја» је мој дух, «моје» је моје тело, а све остало је туђе. Једино благо које могу да понесем са собом у вечност је благодат Духа Светог.»

Ми често завидимо ономе ко лако умире, кога смрт као да напада из заседе. Он се претвара у леш, а да није ни стигао да схвати да умире. Али, браћо и сестре, иако су нам страшни предсмртни болови и муке, треба да желимо да знамо када ћемо умрети како бисмо се за смрт припремили хришћански, исповедивши се и причестивши се Светим Тајнама. Чак постоји црквена молитва да нас Господ избави од неочекиване, изненадне смрти. Они болови, оне муке, које човек често осећа пред смрт, јесу огањ очишћења за његову душу, и човек ће налазећи се у вечности више благодарити Богу за ова страдања него за најпријатније доживљаје које је имао у овом животу.

Понекад нас збуњује мисао да заиста добри људи болују, пате, бивају прогањани и угњетавани и да често рано умиру, а неки порочни и грешни људи доживе дубоку старост, као да их се болести и несреће не дотичу. Браћо и сестре, онај ко чини добро и пати јесте «најсрећнији несрећник», зато што га очекује велика награда од Бога. Свети Јован Златоуст каже: «Ако чиниш добро, а заузврат на земљи добијаш незахвалност и зло, знај да је велика твоја награда, твој венац биће двоструко већи.»

А они људи који греше и некажњено уживају земаљска блага заборављени су и одбачени од Бога; ово је најстрашнија судбина – већ овде, на земљи они су живи лешевеи.

Једно је људски суд, а друго је суд Божји. Неки прозорљивац је видео како је умирао познати затворник и како је умирао просјак. Затворника су сматрали светим, људи су мислили да њихов град постоји само због његових молитава. Када се пронела вест да он умире огромна гомила се окупила испред манастирских зидина са запаљеним свећама и светилкама. Сви су плакали и молили се да Господ продужи живот затворнику – како су они мислили, њиховом спаситељу. Али је светац видео како је затворника окружила гомила демона и чуо је глас са неба: «Овај човек Ми није оставио место у својој души – он није Мој.» То је био глас Господњи. Демони су јурнувши, проболи душу затворника трозупцем и истргли је из његових груди.

И исти овај монах-прозорљивац угледа како је умирао просјак, презрен и заборављен од света. Господ рече двојници Арханђела, Михаилу и Гаврилу да донесу код Њега душу просјака, али им заповеди да је не ишчупају насилно. И Арханђео Михаило му приђе и рече: «Завшава се твој земаљски живот.» Али се просјак плашио да умре, плашио се својих грехова. Тада се Арханђео обрати Богу и рече: «Господе, Ти си забранио да му узмемо душу на силу.» И рече Господ: «Пошаљите код њега пророка и псалмопојца Давида, нека му он запева небеску песму» – и кад просјак зачу ове слатке звуке његова душа полете из тела, Арханђели је узеше и понесоше Господу.

Браћо и сестре! Наш живот је запечаћена књига. Овде, на земљи, можемо да прочитамо само неколико првих страница, остале ћемо видети и прочитати тек у вечности.

Господ је васкрсао сина удовице – то је слика будућег васкрсења мртвих. Господ влада животом и смрћу. На дан свеопштег васкрсења Он ће васкрснути и спасити душе оних хришћана који су се истински покајали и предати их њиховој Мајци – Небеској Цркви, тада већ заувек.

Амин.

О смрти

(2)

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељску причу о томе како је васкрснут син наинске удовице (Лк. 7, 11-16). Кад видимо смрт или кад размишљамо о њој долазимо у додир с великом тајном. На шта личи наш земаљски живот? На огромну, широку реку. Стојећи на обали ми видимо како њене струје непрестано круже, како се разбијају о камење као да су жива бића, како се таласи подижу, клизе и нестају са видика. Тако генерација за генерацијом иде путевима ове земље. Оне се рађају из бездана небића, одлазе у мрак гроба, у земљу тајне.

Ниједан древни мудрац није могао да одгонетне тајну смрти. Шта је наш земаљски живот? Он личи на зрак који заблиста на трен, а затим се угаси, или на цвет који данас радује поглед својим бојама и шарама, а сутрадан се претвара у шачицу праха. Или је живот налик на облаке, који плове небом. Понекад облаци имају облик предивних замкова, али их налет ветра цепа на праменове и они постају налик на комаде исцепане одеће или се претварају у маглу. Наш земаљски живот личи на мехур од сапунице, који се пресијава на сунцу у свим дугиним бојама, али чим се дотакне земље истог тренутка се претвара у јадну мокру мрљу. Такав је наш живот ако нема бесмртности. Ако нема бесмртности и ако гроб све чини једнакима, зашто онда људи да се боре против страсти, зашто да чине добро, ако исто очекује и грешника и свеца? Ако један

поред другог леже пас и лав, ако се све што изгледа најлепше у овом животу после смрти претвара у смрад и трулеж?

Један индијски цар, којем су предсказали да ће његов син бити аскета и да ће се одрећи царства и самог света окружио је сина раскошју сваке врсте и богатством, склонио од његовог погледа све што би могло да га подсећа на патњу. Кад је пак, царевић одрастао, одлучио је да изађе мало ван дворца, да погледа своје царство. И недалеко од градске капије угледа човека како лежи и како га тресе страшна грозница. Он упита своју свиту: «Шта је ово?» И одговорише му: «То болест мучи човека.» «А да ли ја такође могу да се разболим?» – поново упита он. И зачу одговор: «Болест улази и у колибе сиромаша и у царске палате.»

Царевић се замишљен врати кући. После неког времена поново изађе са својом свитом и догоди се да види старца, старца у дубокој старости: седог, са лицем прекривеним борама, погуреног; ослањајући се на штап он је једва-једвице ходао, вукући ноге. Царевић упита: «Какво је ово биће?» Одговорише му: «То је човек који има осамдесет година!» Царевић рече: «И ако будем имао осамдесет година хоћу ли и ја постати такав?» «Да, ако не умреш пре тога!» «А шта је то смрт?» – упита царевић. «Ти то сад не можеш да схватиш. Треба да је видиш!» одговорише му дворани. Са још већом тугом он се врати у свој дворцац.

Прошло је извесно време и он по трећи пут изађе да обиђе своје царство. И види: на носилкама носе човека. Човек је непокретан. «Пробудите га!» рече царевић. Одговорише му: «Човек је мртав. Немогуће га је пробудити.» Царевић упита: «А шта ће с њим да раде?» «Закопаће га у земљу!» «А после тога?» «Боље ти је да не видиш шта ће бити после тога. Хиљаде црва ће допузати до њега – као што непријатељ опколи град. Ући ће у његово тело, глодаће га док од њега не остане само прах.»

Царевић упита: «Хоћу ли и ја умрети?» Одговорише му: «Да, и ти ћеш умрети!» «А зар не могу да се искупим од смрти? Имам тако много злата и драгог камења!» Одговорише му: «Смрт не узима злато него људе!» «А зар не могу да се сакријем од смрти? Мој отац има много тврђава и замкова!» «Смрт пролази кроз зидове дебеле као стене. Она отвара врата тврђава и подземних пролаза!» Царевић рече: «Ја ћу је молити да ме не дира.» Одговорише му. «Смрт је неумољива. Она откида дете од мајчинских груди, раздваја младожењу од младе, равнодушно гледа како мала деца пузе око ковчега своје мајке-хранитељке. Смрт нема срца!» Тада царевић рече: «Значи нисам ја цар, већ овде царује смрт. А ја сам само њен несрећни роб и талац!» и врати се у дворцац. После овога он тајно оде у пустињу и постаде аскета.

Браћо и сестре! У данашњем Јеванђељу се говори о васкрсавању сина Наинске удовице (Лк. 7, 11-16). Васкрсавање сина је праобраз нашег свеопштег Васкрсења из мртвих. Јеванђељско учење је светлост наде, која је обасјала црне бездане смрти. Али управо учење Цркве о нашем телесном васкрсењу наилази на много недоумица и чак подсмеха од неверујућих људи. Једном је још у давна времена неки философ питао хришћанина: «Претпоставимо да се човек утопио. Њега су појеле рибе. Затим су рибари уловили рибу, и рибе су доспеле на сто. Појели су их други људи. Испада да ће у дан Васкрсења настати читав спор око тога коме припада тело: ономе ко се удавио или онима који су појели рибу?!»

Пагани нису схватили шта је тело. Они су тело мешали с појмом «људско месо». А тело је нешто потпуно друго. Оно се састоји од мноштва елементарних честица, које се непрекидно обнављају; једне ћелије умиру, друге се рађају. Само наше тело личи на реку. Непрекидно се мења вода у реци, али река остаје иста, тако је и с људским телом. У душу човека је уткан одређени «план» по којем се и одвија читав развој његовог тела – од самог тренутка рођења до смрти. И кад буде Васкрсење мртвих телесно ће бити васкрснут овај план који се налази у души. Истина, неки ће рећи: «Душа је бесмртна, а због чега је потребно још и васкрсење тела?»

Као прво, човек није само душа; људску личност чини душа сједињена с телом. Затим, само овде, на земљи, због пада у грех наше тело ратује с нашом душом, а тамо ће тело имати друга својства, тамо ће оно бити млађа сестра духа. Браћо и сестре, ми овде волимо своје ближње, и због тога на оном свету треба да их видимо онаквима какви су били на земљи, иначе ће доћи до распада наше љубави, до распада земаљске и небеске Цркве. Затим, Господ се обукао у људско тело ради нашег искупљења, и у Христу је људско тело узнето на за нас незамисливу висину, прослављено је великом славом.

Али неко ће можда рећи: «Једни људи умиру као бебе, други као болесни старци, а трећи у мајчиној утроби са још неформираним телом. Шта ће онда бити? Зар ће они и васкрснути као старци и несавршена деца? Онда је човеку боље да умре у младости!» О, браћо и сестре! Управо то желим да вам објасним. Претпоставимо да архитекта гради храм. Ради тога он прво црта план-цртеж храма. Затим приступа остваривању овог цртежа. Камење, цигле су материјал. Тако су и наше телесне ћелије материјал, али још увек не само тело. И ево, браћо и сестре, претпоставите да храм још није завршен, или да је био саграђен, али је услед времена почео да се руши. Међутим, овај храм ће бити поново саграђен. Како ће бити саграђен: као полуразрушен или неизграђен до краја? Не, он ће бити поново саграђен по цртежу архитекте.

Тако ћемо и ми васкрснути, пишу оци у тридесет трогодишњем узрасту, односно у цвету душевних и телесних снага.

Други ће рећи: «А шта је с онима који су се појавили на свету као дефектни, као наказе? Зар ће они тако отићи и у вечни живот?» Не, и они имају свој идеални план, они су се само због неке физичке случајности, која се десила по нарочитом допуштењу Божијем родили као наказе. Они ће васкрснути с предивним телима.

Дакле, није се узалуд у једном од древних дела говорило да Васкрсење мртвих није само пролеће нашег духа већ и пролеће наших тела.

Браћо и сестре, за хришћанина смрт као да има два лица. Једно од њих је ужасно – страдања пред смрт, пролажење кроз митарства, виђење наших грехова – страшних гнојних чирева, провалија пакла која се отвара испод ногу. Али друго светло лице смрти је Васкрсење, кад је смрт само сан; човек тоне у сан и буди се у другом свету, у другом животу. То је удео оних који су испунили заповести Божије, чији је живот био подвиг у име Христа. За њих је смрт одмор од труда и радост. За њих је смрт почетак вечног живота – и овај живот ће бити истински!

Амин.

О смрти (3)

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас смо чули јеванђељску причу о великом чуду: о томе како је Спаситељ васкрсао сина Наинске удовице. Смрт нас опкољава са свих страна. Она је као огромна река, која дању и ноћу нечујно носи своје воде у море, не заустављајући се ни на трен. Генерације људи долазе на Земљу и одлазе у неизвесност, као у црну ноћ, као у зјапећу празнину. Многи мудраци су желели да спознају тајну смрти, али су се повлачили пред њом, тачније, умирали су пре него што су то стигли да ураде. И једино хришћанство даје одговор на то шта је смрт, шта је живот и шта је вечност.

...Неки човек је касно увече седео у свом кабинету. У углу, испред иконе Спаситеља горело је кандило. Његови зраци су обасјавали лик Божанског Страдалника. Човек је час устајао

на молитву, час је седао за сто и погружавао се у тешка размишљања. Туга је притискала срце. Недавно је умро његов близак рођак и најбољи друг: где је сад његова душа? Какав је он – загробни свет, а и да ли уопште постоји? И човек одједном осети да није сам у соби. Осврнуо се и угледао је покојног друга као у магли или у некој димној завеси.

«Нисам авет, већ живо биће, Бог ме је послао да расејем твоје сумње. Веруј ми, веруј!» рекао је покојник.

Ове речи нису чуле уши, чуло их је срце. Као што ако поред пећине неко викне и у пећини ехо понови овај крик, тако су се и у човековој души зачуле речи умрлог. Покојник настави: «Сећаш се нашег последњег сусрета? Био сам тешко болестан и већ сам знао да умирем. Загрлили смо се и опростили. Затим је наступила последња ноћ у мом земаљском животу. Осећао сам немир не само због телесних мука, већ и због неиздрживе душевне муке. Знао сам да одлазим заувек и да напуштам жену, коју ватрено волим и децу. Шта ме очекује? Шта је вечност? Замолио сам да ми позову свештеника. Дуго сам разговарао са својим духовним оцем, исповедио се и причестио Светим Тајнама. То је мало олакшало моју патњу, умирио сам се и већ сам могао да тешим децу и жену који су горко плакали, да их убеђујем да не губе присуство духа. Али сам осетио како се у мени нешто зауставља, као да се прекида. Грчевито сам ухватио жену за руку и учинило ми се да падам у неку страшну, дубоку провалију. Све је потонуло у мраку. Не знам колико је трајало ово стање, али кад сам поново угледао себе, осетио сам да сам потпуно другачији. Прво што ме ја запањило јесте да је моје тело постало лакше од ваздуха. По сопственој жељи сам могао да савладавам огромна растојања, простор за мене као да више није постојао. Затим, могао сам да видим удаљене предмете који су се налазили на Земљи, ма како мали били, и то дубље него за живота, као «изнутра» и «скроз». Схватио сам да је мој вид постао духовни.

На крају се нешто пробудило у мом сећању. Постао сам свестан да се далеко доле, на Земљи, налази најдраже и најрођеније, и обрео сам се у својој кући. Видим на столу лежи моје тело, окупано и обучено, а око њега моја уплакана породица – жена и деца. Јурнуо сам код њих. Почео сам да говорим да нисам умро, да је моја душа жива, да сам поред њих, да не треба да плачу – жив сам! Али они ме нису чули. Викао сам, напињући глас, али они нису чули моје речи, речи духа. Хтео сам да их загрлим, али они нису осећали додир мојих руку. Постало ми је мучно и тужно, као усамљеном путнику у пустињи. Лутао сам по собама, напуштен од свих. Туга ме је испуњавала. Али, дошао је мој духовник, а с њим и други свештеници. Осетио сам олакшање и радост. Учинило ми се да се за време опела цела соба испуњава светлошћу. Посебно лако ми је било кад се молио мој духовни отац. Опело је завршено, изнад мог тела су почели да читају Псалтир и ја сам жудно ослушкивао речи свете књиге. Моја душа је попут безводне земље жедно упијала сваку свету реч као капи благодатне кише. Али ево, опет је у мом срцу почела да надлази узнемиреност. Знао сам да ћу ускоро морати да дам одговор за проживљени живот. Схватао сам како је он ништаван, бесмислен и површан био. Хтео сам да тражим заштиту, али нисам знао од кога. И одједном као да је зрак светлости заблистао поред мене. Пришло ми је неко биће, налик на човека, али неизрециво лепо. То је био мој Анђео-Чувар. Кад сам га видео запањило сам се каквом добротом и љубављу је испуњен, каквом топлином су блистале његове очи! Ништа нисам могао да му кажем, али сам се осетио као мало дете поред ватрено вољене мајке...

Наступио је дан сахране. И опет сам видео како моји најрођенији плачу. Кад би знали колико су ми патње причињавали својим сузама и својом тугом! Поред њих сам угледао своје пријатеље, своје колеге и сараднике који су, како доликује, тихо разговарали. Говорили су и о мени, уосталом већина ме је прекоревала и чак осуђивала. И што је најстрашније, ови прекори су

заиста били правични, заиста сам причинио људима много зла. Сад сам желео да паднем на колена пред сваког, да сваког замолим за опроштај, да сваком целивам ноге, само да ми опросте, да се сажале нада мном, да скину с мене ово тешко бремене. Али, авај! Било је већ касно. И кад су закопавали у земљу мој ковчег осећао сам извесну везу моје душе с телом, које се заувек сакрило у земљи, везу која се неће прекинути ни у вечности.

На крају је мој сапутник Анђео рекао: «Морамо да напустимо овај свет.» И винули смо се у неке друге, духовне сфере, ван граница земаљског постојања. Схватио сам да је почела вечност. Ишли смо непознатим путем. Дочекивала су ме нека необична бића. Једна су била дивна и прекрасна, а друга страшна чудовишта. А пред мојим погледом се одвијао сав мој живот као да је био снимљен камером. Угледао сам своје детињство, своју младост, видео сам сва своја дела, све мисли, све жеље са запањујућом јасноћом. Чак и оне греховне замисли и тајна стремљења, која ми околности нису дозволиле да остварим, појавиле су се преда мном. Угледао сам сву прљавштину, сву вулгарност свог живота. И сам сам себи постао одвратан и мрзак. Како је мало добра било у «слици» моје душе!

Затим ми је био показан свет светлих духова. Видео сам оно што није могуће ни насликати, ни упоредити с било чим што је виђено на земљи, ни пренети на било који начин. Чуо сам појање, не људских гласова, већ светих духова. Оно је било неизрециво слатко. Видео сам океане светлости, пред којима је сунце само мутна свећа.

Видео сам и свет палих духова, свет грешника – истих као што сам ја. Видео сам њихове разноврсне муке, видео сам паклену таму, пред којом је и најмрачнија ноћ светла као дан. Ова ноћ не само да може да се види, већ може и да се осети. Сви грехови које људи чине на Земљи, у паклу попримају огромне, колосалне размере и сливају се у једно осећање зла и мржње према Богу и међусобне мржње. И ово страшно зло у души грешника којем човек више не може да се супротставља, вуче га све ниже и ниже, према виновнику сваког зла – сатани и његовим демонима.

Житељи пакла се с јарошћу бацају једни на друге, муче једни друге, јер се свакоме чини да је други крив за његову погубљеност. Посебно је страшна судбина самоубица. Они и тамо покушавају да се убију, али узалуд. Сад бих, кад би ми се вратио живот, био спреман да горим на тихој ватри, само да се избавим паклених мука и удостојим рајског блаженства. Био бих спреман да цео живот проведем у јами пуној отровних црва, који би глодали моју плоть, само да се на небу удостојим опроштаја. Дрхтим при помисли на то да ће се ускоро нада мном извршити суд Божји. Теш ми само једно: кад се на Земљи неко моли за моју душу и кад се служи Света Литургија. Али како сам мало добра учинио људима и како се мало моле за мене!»

Домаћин рече другу: «Реци, да ли можеш још једном да дођеш код мене и наставиш разговор?» - «То није у мојој власти,» одговори покојник, «то је била воља Божија.»

Браћо и сестре! Смрти нема. Постоји прелазак из једног битија у друго. За праведнике – у дивно прекрасно, за грешнике – у страшно, у свет туге, мрака, безумља и очајања. Овде, на Земљи, свако наше дело, реч, жеља, скривена мисао јесу семена, бачена у земљу срца – семена која ће тамо на небу, дати изданке, или миомирисно рајске цветове или оштро трње пакла. Што посејемо овде, тамо ћемо пожњети тамо.

О богаташу и Лазару

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељску причу о богаташу и Лазару (Лк. 16, 19-31). Живео је неки богат човек. У Јеванђељу се не помиње његово име. Име је духовна, мистичка веза човека с небеским светом. Име се у старозаветно време детету давало осмог дана, који је симболично означавао вечност.

Богаташ је изгубио вечни живот, његово име је било избрисано из небеске књиге живота. Он је изгубио своју душу, због тога Јеванђеље ни не помиње његово име. Оно само говори: **Човек пак неки бјеше богат** (Лк. 16, 19). Свети Јован Златоуст пише: «Ретко се богатство остварује праведним путем. Злато је покривено прљавштином и људском крвљу. Кажеш да ниси лопов, да ниси преступник, али је можда злочин твог оца или деде ударио темељ богатству.» Богаташ се облачио у пурпур и визон. У пурпур, односно мантију, обојену драгоценом бојом, која се добијала као и бисер – из морских шкољки. Добијање пурпура је било пропраћено великим тешкоћама и опасностима по живот. Због тога се он ценио више од злата. У шкољкама су се налазиле само мале капљице ове боје, као капљице крви. А визон је одећа од нарочите врсте платна танане израде, снежно беле боје. Он се могао провући кроз прстен или кроз бурму, која се носи на руци.

У Јеванђељу је написано да је богаташ сваког дана раскошно пировао, односно на црквенословенском – «свјетло пиравал». У његовој кући су по тадашњем обичају паљене многобројне светиљке, шарени лустери су светлели и искрили се у зрацима, преливали се у свим дугиним бојама. Изнајмљени музичари, певачи и играчи су увесељавали госте. Сто је за време пировања богатих људи био покривен цвећем, био је засут ружиним латицама... И за то време је поред богаташеве капије лежао сиромаш – болестан, с отвореним гнојним ранама, одевен у рите, које нису прикривале његову наготу. Он је лежао мучећи се зими од мраза, а лети од врућине. Јеванђеље помиње да је он лежао крај саме капије богаташа да би показала безосећајност овог човека. Богаташ је сваког дана пролазио поред њега, али несрећника не би удостојио чак ни погледа. Сиромаш је желео да се нахрани мрвицама са трпезе богатог, али су слуге биле исто тако сурове као и њихов господар. Нико се није сећао несрећног страдалника, само су можда исти такви сиромашни просјаци као и он сам, делили с њим последњи комад хлеба. Пси су му прилазили и лизали гној с његових рана.

Сиромаш се звао Лазар. Реч «Лазар» значи: «помоћ Божија». Значи, на овом човеку је почивала нарочита сила и помоћ Божија. Многи од нас су у недоумици, о каквој помоћи Божијој може бити речи? Он је читавог свог живота био болестан, гладан, лежао је на земљи која је лети била врела од сунца, а зими се на ивицама пута претварала у блато, једва покривено снегом. Као да се читав свет уротио против њега и као да небо није чуло његове молитве. О каквој онда помоћи Божијој овде може бити речи? Да, браћо и сестре, док је тело просјака лежало на земљи, у прабини покрај капије, и кад су гости, који су ишли у богаташеву кућу прескакали преко њега као преко мртве ствари или камена, или га шутирала ногом да отпузи мало даље, душа сиромашног Лазара је водила борбу с три дина која потресају читав свет, који нас непрекидно побеђују. Ова три дина су осуђивање, роптање и очајање.

И у овој духовној борби Лазар је извојевао блиставу победу. Свети Јован Златоуст каже: «Лазар је био свет и праведан зато што никога није осуђивао: ни немилосрдног и надменог богаташа, ни људе који су пролазили поред њега и осудили га на смрт од глади.» Он никад није роптао, слушајући песму и музику, који су допирали из богаташева куће, видећи светлост, која се

лила из његових прозора, никад није завидео људима, већ је захваљивао Богу за своју судбину, и можда за своја страдања и овим се још до Христовог доласка на земљу већ приближио Христу. Лазар није очајавао већ се молио за читав свет. Он није очајавао, јер у свим страдањима Господ теши Своје избранике небеском радошћу пред којом су све пролазне насладе овог живота – ништа.

Али ево, дошло је време и Лазар је умро. Ујутру су људи угледали беживотан и хладан труп просјака. Позвали су робове, ови су гадљиво, бојећи се да додирну тело покривено чиревима, умотали труп у постељину и однели га на гробље где су се сахрањивали бескућници и бацили у заједничку гробницу.

Али свет није знао и није претпостављао да су у часу Лазареве смрти Анђели Божји сишли с неба на његов одар, влажну земљу и да су нежно узели његову душу на руке, као мајка своје дете, и однели тамо где су се налазили праведни Авраам и велики свеци Старог Завета.

Умро је и богаташ, људи су га сахранили, одали су му, по обичају, последњу пошту. Тамо је било мноштво људи, али није било Анђела – небо је ћутало. Дошли су пријатељи, како би пировали последњи пут, дошли су рођаци, како би поделили наследство. Дошла је и гомила народа како би погледала сахрану као позоришну представу.

Умро је Лазар, умро је и богаташ. Али за једног је смрт постала сан, слadak сан, одмор од страдања и труда, почетак бесконачног блаженог живота, а за другог – страшна црна рупа у којој владају мрак и пакао.

И ево, богаташ подиже свој поглед и угледа Лазара заједно с Авраамом. Он поче да се моли: ***Оче Аврааме! смилуј се на ме и пошаљи ми Лазара нека умочи у воду врх од прста својега, и да ми расхлади језик...*** (Лк. 16, 24).

У свештеној симболици вода означава благодат Божију. Као што је Лазар за живота желео да се наједе мрвица, које су падале са богаташевог стола, тако сад богаташ, као просјак преклиње да му Лазар донесе макар неколико капљица воде, макар малу мрвицу благодати.

Богаташ се одевао у пурпур и визон, Лазар – у јадне прљаве рите, а сад је богаташ одевен у вечни мрак, обавијен у њега, а Лазар у небеску рајску светлост. Богаташ је лежао на скупоценој постељи, извезеној свилом, а Лазар на земљи у прашини. Сад је Лазар у Авраамовом наручју, а богаташ у пакленом огњу, који пали, али не светли, који болом прожима читаву душу, али је не убија и не исцељује, већ се распламсава својим црним пламеном све јаче и јаче.

И Авраам говори богаташу: ***Синко!*** Зашто богаташ Авраама назива оцем? Зато што су Јевреји сматрали да су ако су потекли од Авраама они његова деца и као да имају привилегију на спасење, и као да је Царство Небеско њихово наслеђе.

Авраам одговара: ***Синко!*** – јер је Авраам добар и милостив, али не може да му помогне. Он каже: ***Синко! опомени се да си ти примио добра своја у животу своме, и Лазар опет зла*** (Лк. 16, 25). «Сад се ти мучиш, а он се радује,» односно, ти си истинску срећу мењао за пролазне насладе, испио си чашу греха, који мами, и ова чаша је сад за тебе постала горча од пелина, а Лазар је храбро издржао сва искушења која му је Господ послао видећи храброст и јачину његове душе и сад је он овенчан као победник, сад је он ушао у вечну радост.»

Богаташ каже: ***Молим те дакле, оче, да га пошаљеш кући оца мојега, јер имам пет браће: нека им посвједочи да не би и они дошли на ово мјесто мучења*** (Лк. 16, 27-28). Неки тумачи кажу да је богаташ имао неке врлине, на пример, љубав према својим рођацима, али други дубокомисленији тврде да је богаташ завидео Лазару, да се мучио видећи блаженство сиромаша, којег је сматрао горим од пса кад је живео на земљи, и да је сад желео да Авраам поново пошаље Лазара на земљу, како би се Лазар, макар на неко време поново лишио рајског блаженства, дошао код браће, која би се, пошто су била сурова, кад чују да је њихов брат у паклу,

овим увредила и назвала Лазара лажљивцем, претукла га, а можда и поново убила. Због тога богаташ и моли да Лазар буде послан на земљу. Авраам одговара: **Имају Мојсија и пророке** (Лк. 16, 29) – односно, они чују у храму и у молитвеним домовима Мојсијеве речи које се читају у Библији. Међутим, из богаташевог живота се не види да је макар једном отишао у храм Божји. Уместо молитава у његовој кући се разлегало пијано певање, уместо читања Светог Писма – кикот и светогрђе.

Поново богаташ говори: **Не, оче Аврааме! него ако им дође ко из мртвијех покајаће се** (Лк. 16, 30).

Али Авраам одговара: **Ако не слушају Мојсија и пророка, да ко и из мртвијех устане неће вјеровати** (Лк. 16, 31). Односно рећи ће да није умро Лазар него неко ко личи на њега или да је био у клиничкој смрти, а да се затим пробудио, и много тога могу да измисле како би избегли покајање.

Свети Јован Златоуст пита: «Зашто се Исус Христос, кад је васкрсао јавио само неколицини Својих ученика, а не свима у Јерусалиму? Јер народ би угледавши васкрслог Христа можда поверовао у Њега?» али затим узвикује: «О, не! Они који су мрзели Христа мрзели би Га још више када би видели да је васкрсао, и поново би, по други пут покушали да Га убију!»

Браћо и сестре! Чему нас учи данашња прича? Учи нас да будемо сажаливи. Зар је у свету мало болести, страдања и мука? Потоци, реке суза, горких као крв и сада теку по нашој земљи. Јеванђеље нас позива да не пролазимо поред жалости и несрећа својих ближњих затворивши своје срце, погружени само у своје послове, породичне бриге, у своје планове, не примећујући никога, како наше срце не би обрасло тврдом и суровом кором.

Ако се пажљиво загледамо видећемо да на прагу куће сваког од нас такође има Лазара који пате.

Амин.

О болести

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељско казивање о томе како је Господ наш Исус Христос исцелио крвоточиву жену и васкрсао кћи Јаира. Жена је дотакла крај ризе, крај одеће Спаситеља и истог часа се исцелила од дугогодишње болести, која је непрестано црпила њене снаге. Дуги низ година јој је претила смрт, она се грчевито хватала за сваку могућност исцељења. На лекаре је потрошила све своје имање, али није било никакве користи. Авет гроба је већ стајала пред њеним очима. И ево, она је срела Христа и њено срце је поверовало да је пред њом Месија, Који може да је спаси. Није уздрхтало њено срце, није се поколебало у вери, али се она сама плашила да замоли милост од Бога, уплашила се своје недостојности, видела је сву себе као у греховним чиревима, мислила је да је болест не чини нечистом само у очима људи, већ и у очима Божјим, да и Господ може да је порази гневом, због њеног дрског обраћања. И тада се неприметно помешала с гомилом која је окруживала Спаситеља, и дотакла се ивице Његове одеће, немим вапајем свог сца преклињала Га је за милост, за исцељење. Осетила је силу која је изашла од Господа, силу која јој је даровала здравље. Болест се повукла: као да је огромна хоботница, која се упила отровним пипцима у њено тело и исисавала из ње све сокове, одједном пустила из свог смртног загрљаја.

Христос, од Којег ништа не може бити скривено или утајено упита: **Ко је то што Ме се дотаче?** (Лк. 8, 45). Ученици се зачудише оваквом питању. Гомила Га је гурала са свих страна,

једни су целивали Његову одећу и руке, други су падали ничице пред Његове стопе, а Он пита: ***Ко Ме се дотакао?*** Али Господ наставља: ***Неко Ме се дотаче, јер Ја осјетих силу која изиђе из Мене*** (Лк. 8, 46).

Како ово личи на наш живот! Ми се дотичемо светиња, целивамо иконе, крст, примамо Свете Дарове, али како смо истовремено далеки од Бога! Господ само за малобројне може да каже да су Га се дотакли, јер је мало оних који Га се дотичу својом душом и срцем.

Један богослов је то изразио на следећи начин: «Ако се чак и причешћујемо Телом и Крвљу Христовом, а душом смо притом хладни, не личимо на храм Божји, већ на гроб у који је Господ био положен.»

Крвоточива жена је имала велику веру, али и велико смирење. Нада и смирење, вера и покајање су она два пола кроз која мора да пролази сав хришћански живот. Ова осећања: вера у милосрђе Божије, уздање у Њега и истовремено осећање своје духовне немоћи, недостојности и жеље да се човек покаје и да промени живот јесу оно што нас приближава Богу и чини достојнима Његове милости.

Жена је схватила да не може да се сакрије од свезнајућег Спаситеља и дрхтајући и кајући се за своју дрскост, пала је пред Његове ноге и признала је да Га је она дотакла. Али Господ јој је рекао: ***Не бој се, кћери, вјера твоја спасла те је; иди у миру*** (Лк. 8, 48). Мир душе је у опраштању грехова, у помирењу с Богом. За године патње и болести следи оваква плата: Господ ју је назвао кћерју. Црквени историчар Јевсевије Кесаријски каже да је ова жена у захвалност за исцељење подигла бронзану статуу Христа, која би се могла видети још у 4. веку.

Браћо и сестре! Осим тога, хтео бих да скренем вашу пажњу и на следеће. Она, ова жена, је потрошила своје имање на лекаре. Много година се лечила безуспешно, али је Господ није прекоревао за то што је прибегавала лекарима. Не говорим ово случајно: људи често питају да ли хришћанин треба да се лечи или се треба уздати само у чудо?

У Библији син Сирахов каже да је Бог створио лекара и да га мудар човек не презире (в.: Сир. 38, 4). И светитељ Василије Велики пише: «Наше тело се састоји од земље и зато га треба лечити оним материјама које се извлаче из ње.» Односно, травама, минералима. У оваквом лечењу нема греха. Истовремено, Црква забрањује да се људи лече бајањем, окултним средствима, магнетизмом и хипнозом. У ово се може сврстати такозвано лечење биоенергијом, које је данас популарно и представља јадан покушај подражавања чудима Спаситеља. Неки кажу: «Али помаже!» Помаже? Ако и помаже, то је само привремено, а човек за ову помоћ плаћа страшном ценом: за цео живот на његовој души остаје жиг, остаје рана.

Браћо и сестре! Син Сирахов пише да се у време болести пре свега треба обратити Богу с молитвом (в.: Сир. 38, 9). Под молитвом се овде такође подразумева покајање и свест о својој греховности. Често после искрене и детаљне исповести човек не осећа само духовно олакшање, већ и прилив физичких снага. А за време Тајне Јелеосвећења човеку се опраштају и сагрешења, која није могао да исповеди зато што их је заборавио или због њиховог мноштва, као што су на пример, мислени грехови. Зато Света Црква позива своју децу да сваке године прибегавају Тајни Јелеосвећења за време Великог поста.

Неки сматрају да се човеку болест шаље искључиво као казна за његове грехове. Постоји посебан Промисао Божји, који бира човека као жртву, човек страда, али му Господ даје најсветлије венце у Небеском Царству. Ово су, може се рећи срећни страдалници. Један светац је говорио: «Постоји три подвига која су једнака међу собом. Видео сам пустињака који је изнуривао своју плот постом, видео сам искушеника који је одбацивао своју вољу и видео сам болесника који благодари Богу за своју болест. Ова три делања су једнака, али кад би ме питали шта желим ја бих изабрао треће.»

Једном су у Кијево-Печерску Лавру родитељи донели болесно дете – Пимена. Он је лежао непомично, његово тело је било парализовано. Родитељи су молили монахе да се помоле за исцељење детета. Међу монасима су били велики чудотворци као на пример, преподобни Теодосије Печерски. Читав манастир се молио за дете, али је детету било откривено да је његова болест по вољи Божијој и дете је преклињало Господа да га не исцели. И молитва детета је била услышана, остао је болестан целог живота. Родитељи су оставили Пимена у обитељи, монаси су га неговали дуго година, такву љубав су имали древни оци. Тело детета, касније младића, било је покривено чиревима и ранама. У келији у којој је лежао од смрада је било тешко дисати, али су Пимена посећивали болесници и паћеници и по његовим молитвама су добијали исцељење. Он је био непокретан као труп, али је његова молитва давала исцељење другима.

Игуман лавре се дуго није одлучивао да изврши постриг Пимена у монаштво не желећи да оптерећује страдалника новим тешкоћама и трудом. Међутим, другачији је био Божји суд. Једном кад је Пимен био сам у својој келији њена врата су се неочекивано широм отворила и на њих су ушли игуман и братија, у њиховим рукама су гореле свеће. Игуман упита: «Да ли желиш да будеш монах?» Преподобни с радошћу потврди своју жељу. Игуман одмах изврши чин пострига...

...А ујутру су браћа, угледавши Пимена у монашкој одећи, саопштила то игуману. Овај је био у недоумици и кад је сазнао да је «он» постригао Пимена рекао је: «Господ је послао Анђеле да изврши Своју вољу над Својим угодником.» Међутим, монаштво ни из далека није дало Пимену исцељење. Његово тело је наставило да трули за живота, али је Пимен као и раније благодарио Богу за своју болест.

Пред смрт овог угодника Божјег догодила су се два чуда: он је неочекивано за све устао с одра, посетио је сву браћу у обитељи и опростио се с њима. Затим је кад је преподобни Пимен умро из његових рана из којих је раније текла сукрвица и гној почело да тече миомирисно миро и ваздух у његовој келији је испунио неземаљски мирис. Дакле, браћо и сестре! Овај светац није имао монашких подвига: поста, бдења, клечања – једини његов подвиг било је благодарење Богу за болест која му је била дата, а он је пред Богом постао једнак с великим свецима.

Неки питају, као у недоумици и чак ропћући на Бога: зашто болујем читавог живота? Наравно, увек морамо имати на уму да нам болест може бити послата за грехове, али не треба заборављати ни то да често и болести и страдања представљају највећу милост, која нам је дата и да ће човек који болест буде претрпео покорно и са захвалношћу у Царству Небеском благодарити за њу Богу као за највећу награду.

Али шта да радимо за време болести? Да ли по узору на преподобног Пимена не треба да се молимо за исцељење и да само трпимо? Не, он је знао вољу Божију о себи, али ми је, браћо и сестре, не знамо, зато и треба да узимамо средства за која нам Црква даје благослов и да истовремено говоримо: «Господе, ако је Теби угодно исцели ме, а ако не, нека буде воља Твоја!»

Преподобној Јелисавети, која је патила од тешке, мучне болести, јавио се Анђео и упитао је: «Хоћеш ли да те исцелим?» Али преподобна је смирено одговорила: «Не желим ништа – ни здравље, ни болест, већ молим Бога само за једно: да се испуни на мени Његова света воља, јер ме он воли више него ја саму себе!»

Амин.

О Арханђелима Божјим

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Јуче је Црква славила Арханђела Михаила и друге Арханђеле чија имена знамо из Светог Писма: Гаврила, Рафаила, Урила, Селафила, Јегудила и Варахила. Седам Арханђела припадају највишем чину Анђела-Серафима. Серафим значи «огњени, пламени, који гори». На иконама се Серафими симболично приказују са шест крила. Двама заклањају своја лица, јер је Божанска светлост, према којој су устремљени, велика и недоступна тајна за сва створена бића. То је истовремено израз њиховог дубоког страхопоштовања и смирења пред величином Свете Тројице. Друга два крила Серафима су образ њиховог вечног, неуморног стремљења ка Богу, њиховог духовног лета. Трећим паром крила они прикривају своје ноге. И ово значи да њихова љубав према Богу долази до потпуног самозаборава, јер заборављајући прошлост, они непрекидно стреме ка будућности. Свети Исихије Затворник каже: «Неће се уморити Анђели да хвале Господа док се не уздигну на степен Серафима: тако и молитвеници неће престати да се моле док не уђу у чин анђеоски...»

Први Арханђео је архистратиг небеске војске – Михаил. Његово име значи «ко је као Бог», односно Бог се не може упоредити ни са једним од створених бића. Бог је изнад свега. Бог је коначни циљ постојања свих Његових створења. Арханђео Михаил се обично слика с мачем у руци. Овај мач означава вечну борбу између добра и зла. Арханђео је обучен у оклоп – благодат Божију, која га чини нерањивим за пале духове. У левој руци му је штит с троуглом. То је свевидеће око Свете Тројице. Понекад на иконама архистратиг Михаил у рукама држи копље, којим поражава змију, која обавија Земљу. Арханђелу се људи моле за време демонских искушења. Његово име је страшно за паклене силе.

Други Арханђео је Гаврило, његово име значи «човек Божји». То је Анђео-Чувар Дјеве Марије. Он се слика или с љиљаном или с гранчицом палме. Љиљан симболизује радосну вест, чистоту и целомудреност, а гранчица палме победу над грехом и страстима. Арханђео Гаврило је Дјеви Марији донео радосну вест о рођењу Спаситеља. Он је долазио код Христа у Гетсимански врт у којем се Господ до крвавог зноја молио пред Своја крсна страдања. Он је Богородици објавио дан Њеног одласка. Он је објављивао старозаветним пророцима, између осталих пророку Данилу, о доласку Исуса Христа на Земљу. Арханђео Гаврило је Арханђео радосне вести. Он свету открива тајне Божијег Промисла, укрепљује у људима веру, обавештава свеце о њиховом смртном часу, о одласку у други живот.

Једном сам чуо проповед патријарха Јефрема коју је завршио речима: «Желим да вам поклоним нешто, да поделим с вама искуство из свог живота. Кад моје срце сколе невоље, ја прилазим икони Арханђела Гаврила и молим: «Арханђеле Гаврило, донеси ми радосну вест, само не како ја хоћу, већ по вољи Божијој.» И убрзо моја туга одлази, убрзо добијам оно за шта сам молио по молитвама Арханђела Гаврила.»

Трећи Арханђео је Рафаил. Рафаил значи «помоћ Божија». То је Арханђео исцељења, Арханђео – Утешитељ, Арханђео путовођа, посебно за оне који су у туђини. Он се на иконама слика с пехаром у рукама, с пехаром небеских исцељења и милосрђа Божијег. Понекад се Арханђео може видети насликан поред младића Товије, сина праведног Товита. У својој последњој беседи с њима Арханђео Рафаил је рекао следеће речи: *Добро дело је молитва с постом, милостињом и праведношћу* (Тов. 12, 8). Арханђео је покровитељ милосрђа. А сам Товит је Богу угодни тиме што је у Ниневији сахрањивао лешеве људи неправедно убијених у мукама и погубљених, сахрањивао их је иако је то доводило у опасност његов живот, и због тога му је Господ послао Арханђела Рафаила, који је донео радост и благослов породици Товита.

Браћо и сестре! И ви на сличан начин можете да угодите Богу, ако као прво, вернике будете предавали црквеном погребењу, односно оне вернике који су због нечега лишени тога и

ако, као друго, замолите свештенике да одслуже опело за оне хришћана за које рођаци или ближњи због нечега нису сматрали да их треба опојати.

Арханђео Рафаил се призива у време тешких и смртоносних болести, Арханђелу се људи моле спремајући се за пут да он учини срећним и пут и повратак. Призивају га и у тешким невољама, у тренуцима унија и очајања, који понекад обузимају човека.

Четврти Арханђео је Уриил. Његово име значи «огањ Божји». У једној руци Арханђела је мач, а у другој пламен. Арханђео Урил је Јездри, праведном човеку и пророку откривао велике тајне будућности. Трећа књига Јездри је на изванредан начин старозаветна Апокалипса. Арханђео Урил се сматра покровитељем монаха и богослова. Он својом светлошћу просвећује умове људи ради спознавања тајни Божјих и разумевања смисла Светог Писма и пали у човековом срцу љубав према Господу.

Зато кад у својој души осећамо хладноћу и безосећајност, треба да призивамо Арханђела Урила да би он својим небеским дахом загрејао и оживео наша окамењена срца. Арханђео Урил је осим тога покровитељ грешника, који се кају. По црквеном предању, он се молио заједно с нашим праоцима – Адамом и Евом кад су били протерани из раја и приносио је престолу Божијем сузе њиховог покајања...

Дакле, њему треба да се молимо да нас просвети истинском вером, да нас укрепи у Православљу, да нас научи да волимо Господа и своје ближње, да нам дарује дух покајања – основу нашег спасења.

Пети Арханђео је Селафило, чије име значи «молитвеник». Он невидљиво учи људе молитви и моли се заједно с њима. Овај Арханђео се слика с упаљеном свећом и кадионицом у рукама. Свећа је душа хришћанина, восак је образ многих добродетељи, оних добродетељи које човек мора да стекне с великим напором као што пчела сакупља полен са мноштва цвећа.

Браћо и сестре! Арханђелу Селафилу се људи обраћају пред почетак молитве да би им он помогао да се помолу сабрано, од свег срца. Нарочито треба да се молимо да он у наше срце утка име Исуса Христа, Исусову молитву.

Шести Арханђео је Јегудило, «хвала Божија». У једној његовој руци је венац, у другој је бич. Он нас подстиче да се трудимо у славу Божију. Он у нама буди сећање на оно ради чега нам је дат живот на земљи – на вечно спасење. Он нерадне као бичем буди из сна лењости невољама и напастима. Усрдне награђује благодаћу и Божанским утехама, као небеским венцем. Светом Арханђелу Јегудилу се људи моле за укрепљење душевне и телесне снаге. Њему се моле да им помогне да спознају вољу Божију и да за њих издејствује снагу да је творе у свакодневном животу.

Седми Арханђео Варахил, «благослов Божји», слика се са цвећем. Цветови су дар Духа Светог. Овај Арханђео је пре свега покровитељ мученика, исповедника Христовог имена и подвижника. Он долази у тренуцима тешких искушења, укрепљује оне који страдају ради Господа. Пошто је Арханђео благослова, он посећује мученике за време смрти, јер је смрт мученика за Христа велика победа.

Браћо и сестре! Ево имена седам Арханђела Божјих. Осим тога, у Светом Писму се помиње још и Арханђео Јеремил. Неки тумачи су склонили да сматрају да је то просто друго име Јегудила, а неки тврде да је то Арханђео чистоте, који нам помаже да се боримо са страстима, које се гнезде у дубинама нашег срца. Њему се људи моле за време искушења, буђења страсти, кад човека нападају нечисте или богохулне помисли.

Али, браћо и сестре! Морамо имати на уму да осим светих Анђела постоји и свет палих духова. Архистратиг, предводних светих Небеских сила је Арханђео Михаил, а вођа палих духова је Луцифер, сатана. Луцифер је пали Даница, «јутарња зора». Ово име говори о томе да је

он некад био најдивнији Анђео, али је касније отпао од Бога и претворио се у страшну духовну таму. Сатана значи «противник». Он се противи нашем спасењу.

Свети оци кажу да је једино чиме човек може да победи сатану смирење. Преподобни Антоније Велики је у једном од виђења угледао како је сва Земљу обавијена мрежама лукавог, и узвикнуо је: «Тешко људском роду! Ко може да се ослободи ових мрежа?!» И зачуо је глас: «Човек смиреног срца се спасава од њих и оне не могу чак ни да га се дотакну.»

Други вођа демонских сила је Велзевул. Велзевул је кнез духова, кнез мрских и прљавих помисли, зато што наши грехови почињу од тајне жеље срца, од тајних помисли. Тек касније се заодевају у речи и дела. И наша главна борба са грехом је борба у дубини нашег срца. Зато, да би се човек супротставио тамној сили Велзевула он треба да стекне непрестану Исусову молитву која заједно с осећањем покајања најбрже чисти људско срце и заклања од њега смрадни, смрдљиви свет нечистих мисли и страсти.

Зли дуси се обично називају демонима. Демон је појам паганског света. Он означава кућног духа. Паганске религије, њихове мистерије и обичаји и породично уређење паганског света су били такви да су их увек и свуда пратиле зле силе – демони.

Апостол Јерма у књизи «Пастир» говори о томе да сваки човек, укључујући хришћанина, има двојицу сапутника: један је светли Анђео Чувар, други је демон, који покушава да одвуче човека у погибел. Кад човек почиње да иде путем спасења демон га обично прво јако напада сликама греха. Ако се хришћанин овоме храбро супротстави, демон чини да против њега устану блиски пријатељи и рођаци, да би пао у унијије и очајање видећи како се без икаквог спољашњег разлога однос људи према њему одједном променио нагоре, и како постаје презрен и прогањан. Зато хришћанин треба да зна да је то лукавство непријатеља. Уосталом, ако хришћанин и одгонетне и победи је, лукави ће против њега подићи треће искушење, горе од прва два: демон ће тихо, тајно почети да шапуће хришћанину на ухо: «Ти си светац, ти си подвижник, победио си нас!» Овакву похвалу треба одмах одбацити с негодовањем – руком смирења.

Зли дух се назива и ђаволом. Ђаво у преводу с грчког значи «клеветник». У Светом Писму је за њега написано: ***Збачен је опадач браће наше, који их опадаше пред Богом нашим дан и ноћ*** (Откр. 12, 10). Људи који клевету своје ближње због тога постају слични ђаволу. Ако се миротворци називају синовима Божјим, како се онда могу назвати клеветници, чије речи рађају свађе, раздор и непријатељство? Духовним синовима сатане!

Браћо и сестре! Зли дуси се такође називају бесовима. Бес је ништавило, празнина. То је дух који нема у себи ни светлости, ни живота, ни радости, ни прошлости, у којој је био Анђео, али ју је изгубио. За беса нема ни будућности. Његова будућност је црни бездан...

Дакле, браћо и сестре! Још једном вам честитам јучерашњи велики празник. Желим да напамет знате имена седам Арханђела, великих служитеља Божјих и да их сваког дана призивате да би вас они чували од демонских искушења, да би вас за живота и покривали својим крилима после смрти, кад ваша душа, по изласку из тела буде пролазила по митарствима кроз војску духова таме.

О гневу Божијем

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Људе је увек узнемиравало једно питање: «Који је узрок и у чему је смисао страдања? Зашто је сва историја човечанства написана сузама и крвљу?»

Господ је човека створио по Свом образу и подобију. Образ Божји у човеку је његова духовност, његова бесмртност, његов разум. Подобије је слободна воља. Али не само то. «Постоји још једна црта подобија Божијег,» пише светитељ Јован Златоуст, «то је власт над видљивим светом.» Господ је створивши човека учинио овог човека владиком и царем Земље. Преподобни Максим Исповедник каже: «Човек се налази на граници два света: духовног и материјалног.» Човек је ипостас, човек је представник видљивог света и од њега зависи судбина целог Космоса, целе Васељене: сваки човек је повезан с Космосом хиљадама нити. На судбину света, на историју човечанства, не утиче судбински само оно зло које човек чини, већ и оно које настаје у дубинама његове душе и срца.

После пада у грех човек је био истеран из раја и заједно с њим сва жива бића су прешла у други облик постојања. Од блаженства ка страдањима и несрећама, које се завршавају смрћу. Ово подсећа на то као да је цар истеран из своје земље, а сви поданици владара је требало да оду заједно с њим и да поделе све његове незгоде и труд. Апостол Павле пише: *Јер жарким ишчекивањем творевина очекује да се јаве синови Божији. Јер се твар покори таштини, не од своје воље, него због онога који је покори, са надом да ће се и сама твар ослободити од робовања пропадљивости на слободу славе дјецe Божије. Јер знамо да сва твар заједно уздише и тугује до сада* (Рим. 8, 19-22).

Кад је Господ истерао Адама из раја Он је рекао: *Проклета је земља због тебе* (1 Мојс. 3, 17) и ово проклетство притиска свет. Најстарији син првог човека је убио свог брата и чуо је од Господа страшне речи: *Глас крви брата твојега виче са земље к Мени* (1 Мојс. 4, 10).

...Постојале су две гране човечанства: потомци Сита, који су се називали синовима Божјим и потомци Каина. Потомци Каина су саградили огромне градове, научили су да обрађују метале, да праве музичке инструменте – односно достигли су оно што се данас назива «цивилизација», али су били окрутни и сурови. Род Сита се помешао с родом Каина и духовност као да је нестала са Земље.

Библија помиње страшне грехове и безакоња, који су тада испунили Земљу. Пре светског потопа био је други потоп који ју је преплавио – страشان, невидљиви потоп греха. Господ је подигао једног благочестивог човека – Ноја, који је народе позивао на покајање. Али ко га је слушао? Људи су га слушали с подсмехом, као безумника. Терали су га, гађали камењем. Били су у недоумици: «Шта хоће од нас овај зли човек: да нас лиши свих задовољстава која постоје на свету? А шта тако лоше радимо, живимо као сви остали!» Светитељ Теофан Затворник пише: «Ноју су одговарали: “Живимо као сви остали!” Дошао је потоп и уништио све.»

Господ је учинио да на Земљу почне да лије страشان пљусак, који је трајао четрдесет дана. Муње су као светлуцави бодежи расецале, секле небески свод и одражавале се својим убиственим фосфорним блеском на зидовима гигантских градова, које су саградили први људи. Међутим, људи се ни тада нису покајали. Као и пре, седели су у својим стаништима, веселили се, певали песме, пили су вино, сигурни да никаква сила не може да им се супротстави, да их поколеба, а тим пре да сруши тврђаве, које су подигли. Људи су мислили да су безбедни. Можда су чак наставили да се смеју Нојевим пророчанствима и да их исмевају.

Библија казује да је Господ отворио *све изворе великога бездана и отворише се уставе небеске* (1 Мојс. 7, 11). (Испод земљине коре налазе се огромне воде мора. На пример, испод пустиње Сахаре или испод Западно-Сибирске равнице.) И ево, бујице воде су запљуснуле Земљу. Као безбројна, страшна војска дошле су до градова древних људи. Под тежином воде, као од удара «овна» рушиле су се капије и зидине. А ако су и издржавали, воде су се надоласећи затим обрушавале наниже са страшном буком и хуком бришући све на свом путу. Људи су били беспомоћни, викали су као деца... Крв Авеља и свих праведника вапила је од Земље ка небесима.

Дивље животиње су истрчавале из шумских честара и планинских пећина, из пукотина су испузавале змије. Заједно с људима животиње су јуриле на горе, у планине, мислећи да ће се тако спасити од потопа. И на високим избочинама стена у једном клупку сплеле су се и животиње и птице и змије и... људи. Они се више нису плашили једни других, плашили су се само океана, који је као огромно моћно чудовиште разјапио своју чељуст да прогута све. Људски крик, зверска рика, шиштање змија – шум воде је заглушивао све. Све је нестало у воденом хаосу. Вода је већ дошла до самог врха. Птице које су овде нашле прибежиште почеле су да се подижу увис, ка небу, али... све слабији су постајали замаси некада моћних крила и немоћни, некада снажни орлови спуштали су се све ниже и ниже док их није прогутао морски бездан. И кад је на крају изашло сунце својим зрацима је обасјало само водену површину без обала.

То је било јако давно. Али, браћо и сестре, и с наступањем новозаветних времена Господ је слао испитивања и несреће људима. На дан праведног Симеона Христа ради јуродивог догодио се страشان земљотрес у Антиохији. Нешто пре тога становници града су видели како је светац прилазио стубовима кућа, једне је грлио и говорио: «Стојте чврсто!» - а друге је ударао шибом. На питања и неодумице блажени је одговарао: «Убрзо ће град плесати!» Људи су мислили да ће наступити неки празник. Пре самог земљотреса огромна јата врана су се сјатила код града са свих страна и кружила над њим, предосећајући добит. И ево, разлегла се страшна подземна потмула бука, која је била све јача и јача. Зграде су дрхтале као гране дрвећа с којих се тресу плодови. Огромни дворци, храмови, куће богаташа и колибе сиромаша су се за неколико тренутака претвориле у рушевине, оне као да су се изједначиле пред лицем гнева Божијег поставши заједничка гробница за мртве и живе сахрањене заједно с мртвацима.

Овако је своје постојање завршила Антиохија, која је називана супарницом Константинопоља и Рима. А код благочестивог цара Теодосија дошао је неки дечак, који је говорио да га је послао Господ и који је молио стражу да га пусти код цара. Дечак је испричао Теодосију да је духом био у екстази. И није знао да ли је подигнут на небо или се небо отворило пред њим, али је видео Анђеле на коленима који су слатким гласовима певали: «Свјатиј Боже, Свјатиј Крјепкиј, Свјатиј Бесмертниј!» Саслушавши дечака цар и патријарх су заповедили да цео народ почне да пости и да се моли овим речима додавши им: «Помилуј нас!»

Да! Кад долази невоља потребни су молитва и покајање, искрено покајање! Покајање је спасило већ осуђену Ниневију у време пророка Јоне.

Међутим, браћо и сестре, постоји и лажно, лицемерно покајање. Кад је вавилонски цар Навуходоносор с огромном војском опколио Јерусалим и град је требало да падне, његови становници окупивши се одлучише: «Господ је милостив. Покајаћемо се и Он ће нас спасити!» Становници су одлучили да једни другима опросте све дугове, да врате сиромашнима земљу, коју су им одузели зеленаши и да пусте робове на слободу. Али тад су до становника Јерусалима допрле гласине да је у помоћ Јерусалиму дошао египатски фараон. И шта се десило? Јерусалимљани су одмах заборавили своје лицемерно «покајање» које није било изазвано жељом да исправе живот, већ само животињским страхом. Мислећи да су већ спасени поново су почели да поробљују оне које су пустили на слободу, поново су почели да траже повраћај дугова – с још већом окрутношћу, и да се одају греховима с тако суманутом страшћу, као да су хтели да надокнаде пропуштено.

Међутим, десило се нешто непредвиђено: Навуходоносор је потукао фараона и поново је опколио град. Пророк Јеремија је наговарао суграђане да се предају, јер је Јерусалим био осуђен због грехова својих становника. Али су они наставили очајничку, бескорисну борбу. Јерусалим је пао и Навуходоносор је с њима поступио онако како није поступио ни с једним другим освојеним градом. На улицама и трговима су се ваљали лешеви. Земља је била напојена крвљу као после

обилне кише. Од смрада лешева који су се распадали умирали су они који су остали у животу. Вавилонска војска је, разјарена због отпора Јевреја, похаравши град, спалила Јерусалимски храм. Као да је облак скакаваца налетео и опустошио све: тамо где су још недавно биле зелене ливаде, процветале баште и виногради сад се видела црна земља и нагорело грање дрвећа које подсећа на скелете.

Браћо и сестре! Земља је била убијена због њихових грехова! О каквим греховима се овде радило? Пре свега о жртвама, крвавим жртвама које су људи приносили Молоху, Валу и Астарти. Највећом жртвом се сматрало кад родитељи убију своје дете. Идол Молоха је представљао статуу изливену од бакра, празну унутра, с испруженим гвозденим рукама. У статуу су се као у пећ бацала дрва и распаљивала је до црвене боје. Затим су родитељи на руке Молоха сами! – стављали своју децу која су умирала у страшним мукама. А жречеви су за то време викали, певали, играли да би угушили вапаје и јецаје несрећне деце.

Браћо и сестре! Најгнуснији грех од свих је убиство невине деце. Ово је дело злочинаца који су изгубили последње остатке савести. А шта рећи о убицама деце?

За Тамерлана се прича да је освојивши Тбилиси, окупио сву децу, наредио да се вежу у «снопље» код градских зидина на месту које се зове Калобани. Затим су на дечицу стављене тешке даске, а на даске камење тако да је дечја крв потекла као сок из исцеђеног грожђа. А једном је овај тиранин опколио град у којем су живели његови истоверци – муслимани. Становници су одлучили да умилоствиве владара. Отворили су врата и прва су у сусрет Тамерлану изашла мала деца ухвативши се за руке, с појањем стихова из Корана. Али, освајач је наредио коњици да прегази децу и да их угуши. И завапила је од Земље ова невина крв ка небу.

Браћо и сестре! Да ли је наше време боље? Да ли су боље од Тамерлана и од оних, који су приносили жртву Молоху савремене жене, које убијају дете у својој утроби? Јер, то је једно исто. А колико деце су у утроби погубиле жене које себе сматрају хришћанкама? Како их назвати? Прва жена се звала Ева. Ева значи живот. А како њих назвати? Њихово име је смрт и погибел. Неке од оваквих «хришћанки» долазећи на исповест кажу: «Ми не чинимо ништа лоше!» Како су ужасне ове речи. То је неко страшно ругање. Као да бандит убеђује да је најпоштенији човек на свету. Каквим покајањем треба да буду оплакани и искупљени грехови?!

Библија каже да је Господ слао страшне казне за врачање, а данас се многи баве враџбинама, не придајући им озбиљно значење – гатају, врачају и томе слично. Али за време гатања њихова воља се сједињује с демонском вољом и они доспевају под страшну власт ђавола. И зато они који се баве врачањем, гатањем, као да су обележени невидљивим печатом. Они имају периоде страшног унија, које се затим смењује неком неприродном, незадрживом радошћу, која поново прелази у очајање. Они често бивају раздражљиви и гневни, али сами не схватају шта се с њима дешава. Не могу да се укључују у молитву, њихово срце као да одбија молитву. Често их посећује жеља смрти или неко мучно, неиздрживо тешко осећање као камен притискају душу.

Господ говори о још једном идолу – Мамони. То је идол богатства. Неки целог живота јуре као мрави тражећи шта да украде, шта да донесу у своју кућу. Тако пролази читав њихов живот. И они овде не виде грех иако овакав живот исушује човеково срце. Човек престаје да воли, он је заузет само стицањем и свет је за њега хладан и празан. Понекад се ови људи правдају тиме што се тако труде ради своје породице, ради своје деце, али тамо где нема Божијег благослова, сав труд се претвара у проклетство – за исту ову децу. И често управо деца прва осуђују похлепне грамзљивце и чак осећају мржњу према њима.

Браћо и сестре! Желео бих још да вас подсетим на речи Спаситеља о Галилејцима, **чију крв Пилат помијеша са жртвама њиховим. И одговарајући Исус рече им: Мислите ли да су ти Галилејци били грјешнији од свију Галилејаца, кад су тако пострадали? Нису, кажем вам,**

него ако се не покајете, сви ћете тако изгинути. Или оних осамнаест што на њих паде кула у Силоаму и поби их, мислите ли да су они кривљи од свију људи што живе у Јерусалиму? Нису, кажем вам, него ако се не покајете, сви ћете тако изгинути (Лк. 13, 1-5).

Браћа и сестре! Све наше невоље, све несреће представљају глас, који нас призива на покање и исправљење живота.

Сетите се, браћо и сестре, да су наши грехови као капи кише, које се скупљају затим у страшне, убиствене бујице, које се лију по земљи и бришу све на свом путу, а наше страсти су искре, које се сједињују у огроман паклени пламен; не заборавите да је чак и једна наша порочна мисао лепта, коју улажемо у страшну ризницу пакла.

Прича о милостивом Самарјанину

У име Оца и Сина и Светог Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули причу о милостивом Самарјанину. Све јеванђељске приче су дивно-прекрасне, бездано дубоке, али је прича о милостивом Самарјанину некако посебно благородна. Господ је одговарајући на питање Јеврејина: *А ко је ближњи мој?* (Лк. 10, 29) пред погледима слушалаца насликао величанствену слику добра и зла, великодушности и окрутности. Он је своју причу почео на следећи начин: *Човјек неки силажаше из Јерусалима у Јерихон* (Лк. 10, 30). Јерихон је други град по величини у тадашњој Јудеји, који се налази источно од престонице. Пут према њему је лежао кроз пуста, дивља, стеновита места, у којима су се крили разбојници, одбегли робови, бунције, као и унесрећени, просјаци, они које је свет одбацио. Ови људи су били озлојеђени на сав људски род. Они су живели од разбојништва, и мржњу према човечанству су искаљивали на својим несрећним жртвама. И зато би се усамљени путник ретко одважио да крене путем преко Јерихонске пустиње: најчешће су се путници окупљали у велике групе. И ево, разбојници су напали осамљеног Јеврејина, опљачкали су га, стргли с њега одећу, испребијали и оставили на путу – једва живог, покривеног ранама, да крвари.

Истим овим путем из Јерусалима у Јерихон је ишао један свештеник. Он је погледао несрећника, али је не зауставивши се наставио свој пут. После њега је ишао левит. Он је такође видео човека на умору, али му није пружио никакву помоћ. А иза њих је путовао Самарјанин, представник народа, који су Јевреји посебно мрзели и презирали. За време пресељења Јевреја у Асирију и Вавилон на њихово место источни цареви су преселили друга племена, између осталог, из Аравије. Циљ овог пресељења је био једноставан: да Јевреји не би могли да се уједине и поново се побуне против освајача. Нови становници Палестине, помешавши се с остацима јеврејског народа (Асирци и Вавилоњани су оставили најсиромашније Јевреје да обрађују земљу), образовали су самаријски народ – по називу Самарије, места које се налази у центру Палестине.

Јевреји су и по повратку из ропства на Самарјане гледали као на туђинце, освајаче своје земље. Тим пре што су Самарјани премда су прихватили Мојсијев закон, задржали многе своје паганске обичаје. Није чудо што су Самарјани узвраћали Јеврејима мржњом и презиром.

И ево, Самарјанин види Јевреја – беспомоћног, како једва дише, како лежи ничице на земљи. Пред Самарјанином је – испребијан – његов непријатељ! И овај непријатељ је у његовим рукама. И шта Самарјанин ради? Он се нагиње над Јеврејина, подиже га са земље, пере његове ране вином, затим излива на њих уље. То је уобичајен начин лечења на Истоку: вино је дезинфиковало ране, уље је ублажавало бол. Затим Самарјанин подиже Јеврејина на свог магарца, доводи га до гостионице и даје газди две сребрне монете обећавајући да ће се вратити и надокнадити оно што буде потрошено преко тога за лечење и негу несрећног страдалника.

И кад Господ пита законика који Му се обратио: *Који је од оне тројице био ближњи ономе што бјеше запао међу разбојнике?* (Лк. 10, 36) овај одговара оно што је једино могуће: *Онај који му милост учини.*

Иди па и ти чини тако (Лк. 10, 37), каже му Спаситељ.

Али, осим директног смисла ова прича има још и морални и духовно-симболични смисао. Јеврејин је човек који се нашао у невољи. Виде га свештеник и левит. За свештеника је по старозаветном закону крв представљала прљавштину. Дотакавши се крви или леша он није имао права да обавља богослужење пре него што би принео жртву очишћења. Јеврејски историчар

Јосиф Флавије описује како је на један од празника Пасхе у Јерусалим као почасни гост дошао арапски кнез. Пред почетак богослужења, да би некао прекратио време почео је разговор с првосвештеником. Међутим, овај разговор је прешао у ватрени спор, у току којег је из уста кнеза штрцнуло неколико капи пљувачке, које су пале на браду првосвештеника. Овај је сматрао да је оскрнављен и био је толико растројен да је одбио да служи. Ово је у народу изазвало велико негодовање и арапски кнез је био приморан да побегне спасавајући тиме свој живот.

Али, браћо и сестре, овде је свештеник већ завршивши богослужење ишао из Јерусалима у Јерихон. И свеједно, страх да се не оскрнави приморао га је да прође поред. Он личи на оне називи праведнике, који се с презиром односе према несрећним, ништим и палим грешницима, који као да сматрају за увреду свог достојанства да буду снисходљиви према њима. Уместо помоћи, уместо љубави у ма какву невољу човек да доспе они му бацају као камен прекор или осуду.

За свештеником је ишао левит. Левит је служитељ храма. Од дванаест Израилевих колена потомци Левија су били изабрани за служење старозаветном храму. Они су живели у разним градовима и селима, али са своје стране је требало да долазе у Јерусалим, а затим су се поново враћали у своје куће. Левит је такође прошао поред човека, који је умирао од рана и кренуо својим путем. Овде левит представља човека, којем је туђа самилост. Он је журио кући. Тако се многи од нас, хришћана, брину само о себи, својој породици, о уском кругу «својих», сав остали свет овакви хришћани замишљају као неко овоземаљско њима туђе море у којем су ови хришћани и њихови ближњи као неко острвце.

И ево, још браћо и сестре, каква је у овој причи дубока мисао. Јеврејин је на пут кренуо сам и пао је у руке разбојника. Да је ишло неколико људи они би већ могли да се бране. У духовном смислу је то Црква. Кад смо у Цркви, кад смо заједно, зла ђавоља сила не може тако да нас рани, опљачка, порази и измучи као кад би човек био духовно сам.

А Самарјанин је човек, који сву људску заједницу доживљава као огромну породицу, његову љубав према људима не могу да омету никакве земаљске – било социјалне или националне – препреке. Он у сваком човеку види брата, а посебно у оном којем је потребна помоћ и који тугује – у оном којем је потребна материјална или духовна помоћ.

Међутим, ова прича има и друго, мистичко значење. Она у себи садржи читаву историју света.

Јерусалим је свештени град. У преводу «мир Божји». Истовремено је то симбол раја. Јерихон је град, који је проклео праведни Исус Навин, симболичан образ смрти и пакла. Јеврејин који иде из Јерусалима у Јерихон је човечанство истерано из раја, човечанство које лута по Земљи, човечанство-туђиноватељ. Разбојници су мрачни духови злобе, демони, који нападају сваког од нас, који нас муче, често нас побеђују који нам нашим греховима одузимају благодат, који у нашим душама остављају дубоке ране за читав живот.

Свештеник у левит су у мистичком смислу Стари Завет, који је указивао на спасење, али није могао да спаси човека. И свештеник и левит су у својим богослужењима проповедали Свето Писмо, љубав и добро, али нису подигли човека на умору. Стари Завет није могао да васкрсне човека, да га препороди за нови живот. Био је потребан долазак Христа на Земљу. И у причи, у образу Самарјанина Господ показује Самог Себе. Самарјанин се нагнуо над умирућег. Господ је с неба сишао на Земљу. Самарјанин је излио вино и уље на самртника. Господ нам је даровао Своје исцељујуће Тајне, а у највећој од њих је под обличјем вина дао Своју Божанску Крв. Уље је милост Божија, која нам се такође јавља у Тајнама, посебно у Тајни Јелеосвећења.

Самарјанин је несрећника ставио на своју животињу. Господ је узео на Себе наше грехове, пострадао је Својом плоћу. Самарјанин је донео Јеврејина у гостионицу и оставио га је тамо да

пазе на њега. Господ је за нас основао Своју Свету Цркву. Самарјанин је поверио рањеника гостионичару. Господ је хришћане поверио црквеној хијерархији. Самарјанин је платио двома монетама: свети оци ово тумаче као Стари и Нови Завет, који се садрже у Цркви. Самарјанин је обећао да ће поново доћи и платити гостионичару за његов труд. Овде је пророчанство о Другом доласку Исуса Христа на Земљу, кад ће Он *узвратити свакоме по дјелима његовим* (уп.: Мт. 16, 27). А милосрђе ће добити велику награду од Бога.

Дакле, браћо и сестре, ова прича нас учи да видимо свог ближњег, свог рођеног, у сваком. Царство Небеско је огромна породица у којој је Отац Господ, Мајка – Дјева Марија, Анђели и свеци – наша старија браћа, а ми сами смо међусобно браћа. Ако некога из ове породице искључимо из свог срца злобом, мржњом или чак само хладном равнодушношћу, сами ћемо престати да јој припадамо.

Преподобни Антоније Велики је некада рекао: «Од ближњег зависи мој вечни удео: мој живот или смрт!»

О неправедном управитељу

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули причу о човеку који се неочекивано обогатио. Његова њива је донела необично богату летину (Лк. 12, 16-21).

Овај човек није помислио на своје ближње, на оне којима је била потребна његова помоћ, није помислио да треба да да једну десетину за храм по Мојсијевом закону. Бринула га је само једна мисао – то што у амбаре које је имао неће моћи да се смести сва пшеница; и он тада одлучи да сагради нове, да их напуни зрном до врха и да сав преостали живот проведе у пиревима и весељу.

Али исте ноћи богаташа је задесила изненадна смрт, и богатство нестане као привид, истопи се; његове очи биле су покривене покривалом смрти.

Ова прича је повезана с другом – једном од најзагонетнијих, најтежих за схватање: о неправедном управитељу. Она као да представља кључ за њено разумевање.

Неки човек је имао управитеља, који је непоштено трошио његово имање (Лк. 16, 1-13). Кад је сазнао за то он позва управитеља и рече: «Чуо сам лоше гласине о теби и одлучио да те отпустим.» Растужени управитељ почне горко да тугује. «Шта сад да радим,» као да се питао, «да копам не могу, срамота ме је да просим; знам шта да урадим док сам још управитељ. Позваћу дужнике мог господара, смањићу им дуг, а касније, кад ме он отера из ове куће они ће ме можда примити под свој кров.» Тако је рекао и тако је учинио.

Позва једног, који је био дужан сто ока уља и рече: «Напиши да си био дужан педесет.» Позва и другог који је био дужан сто ока пшенице и рече: «Напиши да си био дужан само осамдесет ока.»

За то је сазнао господар и *похвали... невјернога пристава што мудро учини; јер су синови овога вијека мудрији од синова видјела у својему нараштају* (Лк. 16, 8).

За многе ова прича представља саблазан. Она на први поглед као да не противречи само узвишеним јеванђељским истинама, већ и просто осећању морала. Међутим, она представља саблазан само за оне који не схватају њен дубоки смисао.

И данас бих желео да вам објасним ову причу.

Господ Бог је Владар нашег пролазног и вечног живота, Творац и Промислитељ света; управник његовим имањем је човек, свако од нас. Господар приближава себи управитеља, има

поверења у њега. Тако је и човек изабран од свих створења Божјих, он је створен по образу и по подобију Божијем. **Јер смо и род Његов** (Дап. 17, 28) сведочи речима древног песника свети апостол Павле.

Господар поверава управитељу своје огромно богатство. Какву «имовину» је Господ поверио нама? Наше снаге, наше способности, наш положај у свету, наша знања; на крају крајева, сам наш земаљски живот и време, све је то имовина коју нам је Бог дао да бисмо њоме мудро управљали. Мудро управљати значи живети по вољи Божијој, испуњавати Његове заповести.

Међутим, управитељ је непоштено поступио према свом господару. Он је протраћио имање, односно почео је да користи време свог живота, свој таленат, своје способности не да би чинио вољу Божију, већ ради порочних, чулних наслада.

Тако, браћо и сестре, и ми радимо. У народу чак постоји следећи израз: «убијати време», «проћердати свој живот» – односно бесмислено и преступно се односити према дару Божијем.

И ево господар позива управитеља да дође. Ово је или глас савести која се пробудила у човеку или уразумљење од Бога – жалости, које нас отрежњавају. Господар каже свом слузи: **Шта ово ја чујем за тебе? Дај рачун како си кућио кућу: јер више не можеш кућом управљати** (Лк. 16, 2).

Шта ово значи?

Човек се одједном сети: његов живот има крај, у смртном часу ће бити лишен свега што је имао, замишља паклене муке. Тако се у дубини његове душе рађа осећање покајања.

Управитељ говори: **Копати не могу, просити стидим се** (Лк. 16, 3). Шта ово значи? Један од најтежих послова, који су у стара времена обављали робови били су пољски радови, а такође рад у рудницима. Овде је то слика паклених мука. Човек мисли: «Како да издржим страшне паклене муке, како да се избавим од њих?»

И управитељ разумно рече: **просити стидим се**, зато што молитву у паклу нико неће чути. Пакао је место одбачености: као што човек, који се изгуби у планини виче упомоћ, али га нико не чује, већ само ехо понавља глас, тако ни у паклу јецаје и жалбе грешника небо које је за њих вечно затворено више неће чути.

И управитељ наставља: «Знам шта ћу чинити да би ме примили у куће своје кад ми се одузме управљање куће» (Лк. 16, 4), - односно «док још живим на земљи, могу да поправим свој положај.» И ево, он зове једног од дужника свог господара, који је био дужан сто ока уља. Каква је ово слика? Дужник је човек којем је нешто потребно, дужник је човек који се налази у невољи. Раније је судбина дужника била веома тешка. Зајмодавац је имао право да прода у ропство и њега и његову децу.

Понекад су дужници, који нису могли да плате дуг затварани у тамнице, такозване дужничке јаме. Понекад су их стављали у гвоздене кавезе и постављали ове кавезе поред пута како би се познаници, пријатељи, који су пролазили поред њих сажалили над њима и како би откупили и платили њихове дугове. Због тога се овде под дужницима подразумевају људи који се налазе у тешком положају, страдалници.

Тако он позива једног од њих и каже: «Узми признаницу да си дужан мом господару сто ока уља и напиши нову да си дужан педесет, и иди!»

Позива тајно и другог човека, позива да буду насамо. Шта значи: позива насамо? То значи чинити милостињу тајно. А управо таква милостиња је нарочито драгоцену пред Богом. «Ти си дужан сто ока пшенице, узми своју признаницу и напиши да си дужан само осамдесет ока,» односно и овоме чини добро дело.

Неки духовници под јелејем, уљем, подразумевају духовну милост коју човек пружа страдалнику. Каква је духовна милост ви знате – молитва, добра реч, добар савет, саучешће, као и

погребење умрлих. Под пшеницом се подразумева све што је неопходно за живот, материјална милостиња. Дакле, господар сазнаје како је управитељ поступио с његовим имањем и похваљује га.

Овде Јеванђеље поново подсећа: имање не припада управитељу, већ његовом господару; оно што сматрамо својим у ствари није наше, већ Божије, дато нам је само на неко време.

Раније, кад је управитељ неправедно траћио имање, односно кад га је трошио само на себе, господар је негодовао, а сад кад он опет његово имање даје другима господар га благосиља.

Ова прича се завршава познатим речима: ***Ако дакле у неправедном богатству вјерни не бисте, ко ће вам у истином вјеровати?*** (Лк. 16, 11). Какво је неправедно богатство? Неправедно је у смислу привидно. Привидно и непоуздано је оно што имамо овде, на земљи, и што неће отићи с нама у вечни живот; изгледа да је оно наше, али ћемо се у ствари растати од њега у тренутку смрти или ће нас оно оставити још и раније; зато га Господ назива неправедним, као нашим лукавим другом, а истинско богатство је благодат Духа Светога, то су добра дела, која ће бити нераздвојна од човека у вечности, јер је и сам циљ хришћанског живота, по објашњењу светих отаца – Симеона Новог Богослова и Серафима Саровског – стицање Духа Светог. И све што имамо у овом животу ништавно је у поређењу с добрима која је Господ припремио онима који Га воле у Царству Свом.

Али и овде, на земљи, ово мало ми треба да употребимо на добро. Свети Јован Златоуст учи: «Не, не правдај се тиме да је милостиња за тебе немогућа; ако имаш новац – подели га с ближњим; ако немаш, подели с њим парче хлеба; ако немаш хлеба – дај чашу воде жедноме или се помоли из све душе за човека и већ си био милостив према њему.»

Браћо и сестре, мрачна сила – демон, нас прати као неодвојиви сапутник, као црна сенка. Он је наш исконски непријатељ. Он као изузетан психолог проучава све наше слабости, пороке и страсти, како би нас што прецизније ранио и убио. Он нас стално и неочекивано напада, наноси нам ударце, а сам остаје неповређен и неухватљив. Али нам најстрашнију битку спрема у часу наше смрти, и због тога свети оци говоре о томе да треба да се припремимо за искушења која нас тада очекују.

Неке демон искушава гордошћу. Он људима показује добра дела и заслуге, убеђује их да су већ спасени, да ће по њих доћи Анђели Божји. Тако човек пада у гордост, и у смртном часу по њега долазе анђели, само не Божји, већ анђели сатане. Другима сугерише очајање. Показује мноштво грехова и говори: «Како се усуђујеш да се надаш вечном животу, како смеш својим оскрнављеним устима да изговараш име Божије? Пропао си, очекује те пакао.»

Свети оци кажу да човек не треба да очајава, већ да смирено одговара: «Да, по гресима својим ја сам достојан пакла, али је Господ дошао на земљу да спаси мене грешног,» и да се моли до последњег издисаја.

Другима демон прилази и у смртном часу почиње да поставља питања о вери на која човек не може одмах да одговори, како би у његовој души изазвао збрку и сумњу. Не треба улазити у овај духовни спор, већ треба рећи демону: «Ја верујем у простоти срца, верујем као дете, верујем онако како учи Света Црква.»

Код неких у смртном часу демон изазива најниже, телесне страсти, али тада човек уопште не треба да анализира ове гнусне слике, које демон показује човеку, већ да понавља митареву молитву: «Боже, милостив буди мени грешном!»

Неким се демон јавља и говори: «Нема Бога, нема никога, само сам ја цар над читавим светом!» И тада на ове ужасне речи треба одговарати: «Оне су твоје, а не моје. Ја се с њима не слажем.»

Некима у смртном часу демон показује слике змија и звери, како би их уплашио. Ономе ко умире изгледа да му прилазе нека страшна чудовишта, да змија обавија његово тело, како он не би могао да се моли следивши се од ужаса; али овде се треба сетити речи преподобног Антонија Великог, који је када га је сатана искушавао на тај начин говорио: «Кад би ти, сатано, имао такву власт нада мнош, ти би ме уништио и убио. Сад ме само плашиш показујући своју слабост.»

Неке демон у смртном часу искушава среброљубљем. Причају како је неки човек пред смрт молио брата да му донесе драго камење. Брат је донео мислећи да ће га он поделити. Али је овај који је умирао зграбио драго камење и почео да га гута. Кад је брат хтео да га узме, он је последњим снагама зарио зубе у његову руку.

Неки штеде новац за своје ближње, а одигравају се страшне, ружне драме поред постеље човека на умору. Због новца људи почињу да проклињу човека – због тога што није имовину поделио онако како је неко желео. Понекад новац траже испод јастука, испод душека умирућег. Неки људи говоре да су уштедели новац како би га касније поделили сиромашнима за помен душе. Али ево какав је сан уснио неко ко је размишљао на сличан начин: као да се налази на неком страшном, мрачном месту, а иза њега иде светиљка, али је светиљка далеко иза њега, и он је у недоумици: «Па ова светиљка треба да буде испред мене како бих видео пут!» И чује глас: «Светиљка је твоја милостиња, да си је давао за живота, она би ишла испред тебе, али си пристао да даш новац тек после смрти, када ти више не буде потребан. Због тога се светиљка нашла иза твојих леђа.»

Дакле, браћо и сестре! Данашње Јеванђеље нас учи да треба да журимо да чинимо добро, да треба да имамо на уму: сваки дан нашег живота може бити последњи.

Амин.

О исцељењу жене у синагоги и о осам страсти

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули за чудо које је Господ наш Исус Христос учинио у Јудејској синагоги. Међу људима, који су се молили он угледа згрчену жену, на црквенословенском «сљачену», која с напором, није дошла, већ је допузала до молитвеног дома. Због њене вере и усрдности Господ јој је даровао исцељење (Лк. 13, 10-17).

Браћо и сестре! Христа су стално, на сваком кораку пратили Његови непријатељи – фарисеји и садукееји. Они су били међу слушаоцима Његових проповеди, били су присутни на беседама Спаситеља с народом у синагогама, крили су се у гомили људи који су од Господа очекивали исцељење. Свуда су покушавали да Га ухвате за неку реч, тражили су за шта да Га окриве пред царском влашћу, да покажу како је Он опасан Човек по царство и да заслужује смрт, а да је Јеврејима туђ па чак и мрзак. Они су се давали у свакакве замке и лукава питања, ширећи се као нека ловачка мрежа, али је Господ сваки пут заредом Својом Божанственом премудрошћу посрамљивао њихово лукавство.

Господ је исцелио несрећницу и ово исцељење је такође било проповед – нема, али најјача, која је очигледно показивала људима да је пред њима Велики Чудотворац, Месија и Спаситељ света.

Овога су били свесни и Његови непријатељи и старешина зборнице, односно први човек који се налазио на челу синагоге. Он је с претворним негодовањем узвикнуо: **шест је дана у које треба радити, у оне дакле долазите те се лијечите, а не у дан суботни** (Лк. 13, 14). То су биле подмукле речи. Старешина синагоге као да је хтео да каже народу: «Каквом силом Исус

чини чуда? Ако је ова сила Божанска зашто Он нарушава Мојсијев закон и наш обичај, који прописује да се ништа не ради у суботу? Зар не чини Он таква дела сатанском и демонском силом?»

Међутим, Господ му је одговорио да ако Јевреји могу у суботу да се брину за потребе своје стоке, како дела милосрђа и љубави може да остави макар на један дан Онај Чије је име Милосрђе и Љубав?

Браћо и сестре! Жена, згрчена до земље, која као да је била у тешким ланцима и узама своје дугогодишње болести јесте слика наше греховне душе, везане сатанским узама; душа која је огрезла у гресима, која пузи по земљи, која не може да се исправи и да погледа на небо.

Свети оци указују на осам главних страсти, осам главних рана наше душе, осам гнојних чирева који трују наш дух, осам путева који воде у пакао, осам врата кроз која ђаво улази у нашу душу и чини је својим обитавалиштем, чини је мрачном и смрадном. Затим, има шест грехова који вапију ка небу. То су они греси за које казна следи још у овом животу. Затим, четири греха против Духа Светог – ови греси се не опраштају, и два сатанска греха.

Данас ћу вам укратко нешто рећи о осам главних страсти.

Прва је по учењу светих отаца – чревоугодије, кад човек не једе да би живео, већ живи да би јео. Свети оци кажу: «Као што гојазна птица не може високо да лети тако ум чревоугодника не може чисто да се моли и да размишља о Богу.» Чревоугодије свети оци деле на још неколико страсти. Као прво, чревобесије, када човек непрекидно жели да прогута што више хране. По речима преподобног Јована Лествичника чревобесије је обмана стомака који и кад је сит виче: «Хоћу још да једем.» Затим, гортанобесије, кад човек од јела прави насладу, послатицу; тајноједење, када човек лицемерно пред другима показује своје уздржавање, а преједа се кад је сам; кад не једе у одређено време – то је раноједење. Затим у грехове чревоугодија спадају лакомислено понашање за трпезом: смех, шале, препирка и псовке, хуљење хране. У чревоугодије такође спада коришћење хране која је штетна по здравље. Свети Василије Велики каже: «Храна нам је дата да би поткрепила тело, а не да би га уништила.»

Свети оци уче: «Како човек да одреди меру хране која му је потребна? Узми онолико колико си навикао да једеш да би се најео, подели ову храну на три дела, две трећине поједи, а једну остави.» Други оци кажу: «Устани од стола кад си утолио глад, али осећаш да се још ниси најео.»

Они такође саветују: за време трпезе човек треба да има на уму да је Исус Христос на Крсту окусио оцат и жуч, и такође да размишља о томе да ће доћи време кад ће само наше тело бити храна црва.

Друга страст је грех блуда, грех нечистоте. Свети оци говоре о томе да је средство борбе с овом страшћу будност над собом, смирење и удаљавање од предмета саблазни. Они наводе следећи пример: ако човек зна где је ивица провалије не треба да иде самом ивицом како не би пао, разбио се и умро неочекивано се оклизнувши. Ако, пак, буде ишао поиздаље, па падне и почне да се котрља према провалији може рукама да се ухвати за жбуње или камење и да се задржи. Свети оци кажу: «Победа над овом страшћу је бекство од онога што нас саблажњава.»

Затим, трећа страст је гнев, који преподобни Теодор Студит назива «дивљим општежићем» између људи. Ова страст се рађа онда кад се не испуњавају наше жеље. Због тога, како бисмо је победили треба свој живот да препустимо вољи Божијој. Гнев се не побеђује одмах. Потребан је упоран труд, дуготрајна борба. Свети оци кажу: «Прво се научи да за време гнева ништа не говориш, да ћутиш чак и ако твоје срце кључа, као да бесни у теби унутрашња ватра. Ако не изговориш ни реч, већ си извојевао победу. Научи се прво да ћутиш, а затим да се бориш и против гневних помисли.» Кад се роди гнев треба да се сетимо оног добра које нам је

човек некада учинио, треба да помислимо на своје сопствене немоћи и грехове, а такође да се у свом срцу помолимо за онога ко нас је увредио.

У Грузији је био један егзарх, по имену Евгеније, човек експлозивне и сурове нарави. Једном је за време ручка рекао: «Како је данас, без обзира на зиму необично лепо време.» На то је грузијски кнез, који је седео поред њега приметио: «То је изненађујуће, владико, али је још чудније што данас на служби нисте никога увредили.» И овог егзарха је задесила несрећа која га је потресла до дубине душе. После тога је потпуно променио своју нарав, постао је благ и снисходљив, и у последњим годинама свог живота је волео да говори: «Како је лако, како је пријатно чинити добро, како је тешко и мучно чинити зло! Зашто то раније нисам схватао? Зашто људи више воле да чине зло и да муче једни друге и сами себе?»

Затим следи четврта страст – среброљубље, које свети оци деле на похлепу – незаситу жељу за стицањем богатства на било који начин, и на шкртост – одсуство жеље да човек било шта своје подели с другим. Шкртом је исто тако жао да нешто да као човеку да одсече своју руку.

Среброљубље је као страст, туђу људској природи испочетка лако савладати, али кад се касније укорени у души она постаје најљућа, најстрашнија.

У Житијима светих се описује следећи случај. У Персији се за време прогона неколико инокиња са својим духовником по имену Павле крило у пустињи. Свештеник Павле је био човек наизглед благочестивог и строгог живота, али богат и среброљубив. И огњепоклоници-пагани их открише и изведоше на суд. Судија је знао да је свештеник богат и одлучио је да погуби Павла и да присвоји његову имовину.

Поче испитивање; инокиње су признале да су хришћанке и биле су осуђене на смртну казну. А свештеник, сетивши се свог блага неочекивано рече: «Ако цар наређује да се приносе жртве идолима, шта да се ради... ја сам спреман да му се повинујем.» Монахиње се ужаснуше и рекоше: «Оче наш, шта то чиниш? Колико година си провео у служењу Христу Спаситељу и чувао душе наше, упућивао нас! Због чега се, кад је твој венац близу, одричеш Христа?»

Судија је овим одговором био изненађен ништа мање од њих и у души је негодовао што му измиче богатство осуђеног. Он рече: «Био си неверан Христу. Откуд знам да ћеш бити веран цару? Да би доказао да си стварно наш, узми мач и својом руком убиј монахиње, твоје бивше духовне кћери, или ћу те погубити заједно са њима.» Свештеник се поколебао, није до тада држао мач у својим рукама, али сетивши се огромног богатства, које је требало да изгуби, пристаде: «Извршићу твоју вољу, дај ми мач!»

Монахиње повикаше: «Оче, ми се не бојимо смрти, примићемо је с радошћу, али зашто ти да будеш наш целат? Освести се, шта ти је!» Међутим, његово срце је било глуво. Благодат га је напустила. Он узме мач и дрхтавом руком поче да им одсеца главе.

Након што је Павле починио ово гнусно дело судија рече: «Сад видим да си истински слуга нашег цара и од њега те очекује велика награда. Иди одмори се, а сутра ћу реферисати цару о теби.»

Затим судија тајно позва своје робове и рече: «Угушите оног човека, обесите га, као да је живот завршио самоубиством.» Они тако и учинише, и његово богатство доспе у судијине руке.

Свети Јован Златоуст каже: «Више бих волео да имам посла с хиљадом бесомучних него са једним среброљупцем, јер се нико од бесомучних није усудио да због новца учини оно што је учинио Јуда.»

Затим, браћо и сестре, следе страсти – туге и унија. Туга се рађа од прекомерне везаности за земаљско. Постоје сузе покајања, постоје црне сузе туге. То је стање умртвљености, нека парализа људског духа.

Свети оци сведоче: «Туга и унијаје представљају губитак наде, али онај ко их храбро трпи стиче велико искуство.» Они кажу да се приликом напада туге и унијаје треба молити. Ако молитва не иде треба пред Богом показати своју немоћ и викати од срца: «Госпoде! Помози ми!» Ако ни ово не помаже, не треба тражити разоноду зато што после ње туга долази с још већим интензитетом. «Онда се покриј по глави и спавај,» говори о овом стању преподобни Исак Сиријски .

Затим свети оци указују на још две страсти: таштину и гордост. Таштина је лицемерје људског духа, сујетан човек не чини добра дела ради Бога, већ да људи виде, ради гомиле. Он је као глумац који глуми врлину, и игра на позоришној сцени. А гордост је последњи и најстрашнији грех. Свети оци кажу: «Грешнике искушавају демони, а горди је сам себи демон.» Они разликују светску гордост – то је властољубље, презирање људи; и духовну гордост, кад се човек не узда у помоћ Божију, већ у сопствене снаге.

Дакле, гордим људима сатана понекад даје лажна виђења, и они им верују. Обманути човек себе сматра изабраником Божјим, бестидно прича како су му се јавили Господ, Мајка Божија и свети. У «Отачнику» је написано да је једном стари монах дошао у цркву и рекао: «У моју келију долази Христос!» И тада старци наредише да се окује у ланце као бесомучник и да га воде по манастиру како би свакога замолио за опроштај и молитве, а затим сами опраше руке у води и дадоше му да попије ову воду како би га демон оставио.

Браћо и сестре, има још грехова против Духа Светог! То су греси, који вапију ка небу, сатански грехови. Али о њима ћу можда испричати следећи пут!

Амин.

О исцељењу десет губаваца

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Данас сте чули јеванђељску причу о томе како је Исус Христос исцелио десет губаваца (Лк. 17, 12-19).

Губа је болест, која је претежно распрострањена у јужним земљама. На човековом лицу и телу се појављују флеке, тело губи осетљивост, трули, лице отиче. Човеку испадају коса и зуби, из уста непрекидно цуре смрдљиве бале. Плот отпада остављајући голе кости. Понекад човеку исцуре очи, он постаје слеп, одумиру му прсти на рукама и он не може чак да принесе храну устима. Губавац се претвара у живи леш. Раније су губавци протеривани из градова и села. Они су живели у шуми, у колибама, понекад су им људи доносили храну на договорено место. Терани глађу они су лутали око великих градова како би се људи сажалили и бацили им нешто да поједу. Људи су их терали као дивље звери. Рођаци су губавца оплакивали више него мртваца.

Кад би губавац умирао негде у шуми или поред пута чак ни птице-грабљивице нису кљуцале његов леш заражен смртоносним отровом и дивље животиње су га обилазиле. Други губавци су морали да закопају тело или да га спале.

После такозваних крсташких похода ова болест је продрла у Европу и изазвала у њој ужас. Губавци су морали да носе на лицу бело покривало као кукуљицу с прорезима само за очи како својим изгледом не би плашили људе. На другима је висило звонце и његова злослутна звоњава је упозоравала људе да се склањају с пута. Међутим, браћо и сестре, губавци су заборављали ко су: Јевреји, Самарјани, Арапи или Грци. Пошто су их њихови саплеменици истерали они су постајали као један народ. Са својим законима, сједињени заједничком несрећом, губавци су често били међусобно веома везани и испољавали су најнежнију љубав једни према

другима. Код њих, који су изгубили све земаљско као да се срце отварало за истинско пријатељство. Они су делили последње парче хлеба, јели су из једне чиније, грејали се покрај једне ватре. Несрећа их је изједначавала као што је мртве изједначавао заједнички гроб.

Кад је Господ наш Исус Христос идући у Јерусалим улазио у неко село срео је десет губаваца. Они почеше да призивају Господа, да Га моле за милост: **Исусе Учитељу! помилуј нас** (Лк. 17, 13) – односно, исцели нас!

Немоћна је била људска помоћ, ови несрећници су већ били осуђени на мучну смрт, њихово стање је горе него стање робова који раде у каменоломима и рудницима, или злочинаца који су до краја живота затворени у тамницама. За њих више као да није било повратка у живот, али су ови губавци очигледно чули за Исуса – Великог Пророка и Чудотворца и зато су викали: **Исусе Учитељу! помилуј нас.**

Губа разједа грло и уста и због тога је уместо крика из њихових уста излазио само промукли шапат: **Исусе Учитељу! помилуј нас.**

Господ, заставши рече: **Идите, и покажите се свештеницима** (Лк. 17, 14). Они повероваше да ће бити исцељени и упутише се путем ка Јерусалиму, у храм у којем је свештеници требало да посведоче да су исцељени. И ево, још на путу они осетише силу благодати Божије, која се улила у њих и исцелила их.

Дете не зна за час свог рођења, а ови несрећници као да су доживели своје друго рођење. Њихове страшне ране су се зацелиле. Кожа, налик на крљушт, спаде с њих; појавила се нова – чиста и бела, као у детета, и они су већ очигледно замишљали како се враћају породицама, како их дочекују са сузама радосницама, како грле своју децу, седе у кругу пријатеља и причају о великом чуду. Они су већ видели пред својим очима светлост у родитељској кући и зидове Јерусалима; само су Једног заборавили: Онога Ко их је исцелио!

Исцељени милошћу Божијом они су заборавили Самог Бога и сваког тренутка су били све даљи од Христа. Њих деветорица су били Јевреји, један је био Самарјанин. Јевреји су још од детињства знали да Спаситељ треба да дође на земљу: о томе су их учили у синагогама, о томе су слушали проповеди у храмовима. Чудо је требало да их очигледно увери да је Спаситељ света пред њима. Међутим, они наставише да иду својим путем. Називајући себе децом Авраама они нису желели Бога, већ дарове Божије, не Небеског Оца, већ Његово наследство.

Вратио се само Самарјанин, пао је пред Исусове ноге, захваљујући и хвалећи Бога, прослављајући Га као Месију. Господ рече: **Не исцелили ли се десеторица? Гдје су дакле деветорица? Како се међу њима који не нађе да се врати да захвали Богу, него само овај туђин?** (Лк. 17, 17-18). Ово питање је било намењено Његовим ученицима, апостолима, да би они, пошто су сами били Јевреји, схватили да је Спаситељ света дошао ради свих људи, ради свих народа, ради свих нација. Сад је ове народе света представљао један Самарјанин, који је лежао пред Христовим ногама.

Господ му је рекао: **устани, иди; вјера твоја поможе ти** (спасила те – руски текст) (Лк. 17, 19). Каква вера? Веровали су и други губавци да ће се исцелити: у несрећи су веровали, а у срећи су заборавили Бога, као што се и с нама често дешава.

Свети Исак Сиријски каже: «Знам људе који су остали чврсти у несрећи, али на знам никога ко се није променио у срећи и успеху.»

Браћо и сестре! Вера Самарјанина у Христа као Месију и Спаситеља света је вера у то да Онај Ко је исцелио његово тело може да исцели и његову душу, да Онај Ко га је вратио поново његовом народу може да му отвори врата раја, да му Онај Ко му је даровао очишћење од губе дарује и опроштај грехова, и вечни живот.

То је такозвани буквални историјски смисао ове приче, али постоји и други – морални смисао. Ми треба непрестано и за све да се захваљујемо Богу. Неки од нас ће рећи: «Због чега да се захваљујем Богу?» Захваљуј се Богу за то што нас је створио, што је створио небо и земљу, што нас је створио као људе, једина бића на земљи украшена образом и подобјем Божјим. Благодарим за то што ти је Господ дао веру; благодарим за то што припадаш Православној Цркви; благодарим за то што те Господ није оставио да пропадеш у својим гресима, већ је Син Божји сишао на земљу, разапео се због тебе; што ти Господ опрашта грехове твоје и храни те Својим Телом и Крвљу; што Господ испуњава твоје молитве; што толико твојих вршњака већ лежи у гробу, а ти живиш и сваки дан може бити дан твог спасења.

Постоји и мистички смисао. Губавци су викали: «Исусе Учитељу! Помози нам.» У њима је већ одавно пресушила нада на човека, али није нестала нада у Бога.

И ми смо такође губавци у гресима за Анђеле. Наше душе су у очима Анђела исто тако ужасне и одвратне као тела губаваца. Али ми знамо свог Спаситеља и зато у свом срцу увек треба непрестано да говоримо: «Господе Исусе Христе, Сине Божји, смилуј ми се грешном, исцели ме, спаси ме!»

Браћо и сестре! Желели бисмо да се молимо чистог срца, а из нашег срца цури гној, као из смрдљивих уста губаваца. Али је Господ чуо њихов шапат. Он чује и тајни глас нашег срца!

Овде постоји још и еклесиолошки смисао. Господ каже: **Идите, покажите се свештеницима.** Господ је Цркви дао велике тајне које могу да очисте, да духовно препоруде и оживе човека. То су Тајне Јелеосвећења, Покајања и Причешћа.

У овој Јеванђељској причи постоји и симболичан смисао: губавци су као човечанство после пада у грех, људи, одбачени од своје старије браће – Анђела; људи су осуђени на смрт и пакао. Али Господ се разапео на крсту како би исцелио човечанство, а већина људи, налик на девет губаваца показује равнодушност и хладноћу према Голготској жртви Спаситеља.

Браћо и сестре! Треба да благодаримо Богу за све, да благодаримо чак и за искушења и патње које нам Он шаље.

Један подвижник је рекао: «Неискрен је у љубави онај ко не благодари Богу у муци као у радости.» А други је одговорио: «Неискрен је онај ко не прима жалост као радост и ударце као благослов.»

Омиљена молитва светог Јована Златоуста су биле речи: «Слава Богу за све!»

Браћо и сестре! Гордо срце не може да се захваљује Богу, гордо срце је увек озлојеђено, оно је стално немирно, оно је увек незадовољно. Понекад је гордом довољно да чује неку реч, чак је довољан нељубазан поглед па да се његово срце испуни мржњом. Срце гордог не зна за духовну радост – највећу срећу. Само се смиренима откривају тајне Божије и тајне Божанствене љубави, само смирени може да благодари Богу за све.

Амин.

Појаве демонских сила у наше време

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Света Црква данас слави спомен на праоце – свеце, који су живели пре доласка Христа Спаситеља у свет, у време Старог Завета. Библија – ова Књига над књигама, као и свето предање Цркве, нам говори о стварању света, о човековом паду у грех, о животу људи на земљи – у земљи прогонства, о великим подвизима вере и о дубинама пада човечанства.

Библија је књиге Истине, због тога она показује и светлост и сенке људске историје. Блажени Августин је историју човечанства делио на неколико етапа, које су налик на човекове године. Први период: од Адама до Ноја је најраније детињство човечанства; од Ноја до Авраама је детињство човечанства; од Авраама до Мојсија је младост; од Мојсија до Христа – зрелост; од Христа до краја света – последњи период – старост човечанства. Старост као да подвлачи црту испод читавог прођеног живота.

Често дубока старост личи на детињство, тако крај има сличности с почетком. Због тога је Господ упозорио: *како што је било у вријеме Нојево тако ће бити и долазак Сина Човјечијега* (Мт. 24, 37). Шта је било у Нојеве дане, браћо и сестре? Господ каже: *свако тијело поквари свој пут на земљи* (1 Мојс. 6, 12), односно нестала је вера. Сва осећања, сва интересовања, сва човекова стремљења су стекла груб, чулни карактер. Човек је заборавио своју отаџбину – небо, човек се својим срцем прилепио за земљу.

Тако је и за крај света Господ рекао: *Син Човјечји кад дође хоће ли наћи вјеру на земљи?* (Лк. 18, 8). Какву веру? Живу веру, која за човека постаје основа читавог његовог живота. Господ овде не говори о мртој вери – у Бога верују и демони, не говори о мртој, празној, хладној вери која може да постоји у човековој души, а да он свеједно остане духовно бесплодан – јалов цвет.

Као што казују Библија и свето предање, Земља је још у време пре потопа била поквашена људском крвљу: брат је устао на брата и убио га. А говорећи о последњим временима Господ је предсказао: *и што ће се безакоње умножити охладњеће љубав многих* (Мт. 4, 12). У једном синаксару (кратко излагање догађаја празника или житија светитеља) Етиопијске Цркве постоје следеће речи: «Људи ће бити толико зли, толико безосећајни да ће мајци бити жао да доји сопствено дете.» Браћо и сестре, Господ је говорио о времену духовног отуђења, када ће брат бити равнодушан према свом брату у невољи и несрећи, кад ће родитељи бити равнодушни према својој деци, а деца сурова према родитељима.

Затим, како пише светитељ Димитрије Ростовски у «Свештенем летопису», сва земља је у време пре потопа била оскрнављена развратом, отрована враџбинама и магијом. Дакле, пре потопа, у дане Нојевог живота, цветали су сатанистички култови, чаробњаштво, враџбине, идолопоклонство или што је исто то – демонопоклонство, савремени окултизам – све ово је довело човека до крајњег разврата. Господ је рекао: *Неће се Дух Мој довијека прети с људима, јер су тијело* (1 Мојс. 6, 3). Шта је Дух Божји? Дух Божји је благодат Божија: тако, браћо и сестре, кад се приближавате манастиру осећате да је атмосфера у њему потпуно другачија, као да лакше дишете, и у срце се уселјавају мир и спокој. И обрнуто, ако се налазите на местима где се чини грех и разврат тешко вам је, као да су сам ваздух, сами зидови зграде испрљани и оскрнављени нечистотом. И ево, од нашег избора – добра или зла – зависи духовна атмосфера која окружује нашу земљу.

Често се може чути питање: «Кад ће наступити крај света?» То је велика тајна, она људима није откривена. Али ми знамо знакове њеног приближавања: пред крај света ће бити изгубљена *љубав* (Мт. 24, 12); пред крај света ће пресушити, избледети и умрети *вера* (Лк. 18, 8). Због тога морамо посебно да се бринемо о ове две врлине. Док је жива љубав постојаће и свет, кад она нестане и свет ће пропасти, иструлиће као леш.

Браћо и сестре! Већ сам рекао да ми сами стварамо духовну атмосферу добра или зла, и у њој се показују појаве светости, и обрнуто, појаве духовног пада. Данас видимо да духовна атмосфера постаје све зараженија грехом, различитим страстима. Навешћу примере из нашег савременог живота: ви сте, наравно, чули за назив «џез-музика». А шта је то, одакле је она дошла? Донели су је црнци из централних регија Африке; тамо је ова музика била ритуална, уз њене звуке су се обављала приношења жртава идолима, магијски плес и обреди. Затим је у нешто

измењеном облику доспела у друге народе, и сад слушајући ову чудну музику људи не схватајући то, на нивоу подсвести бивају укључени у ритам овог окултног плеса и песама.

А ево и друге музике, која је настала из истог овог цеза, такозвана «рок-музика». Она такође има дубоки окултни карактер и делује на људе тако да они губе своју вољу, понекад падају у конвулзије, хистерију и тако даље; понекад се после концерата ове музике одигравају масовна крвопролића, убиства, људи као да делују под утицајем неке хипнозе. Све ово ствара управо она сатанска тамна духовна позадина света у којој данас живимо.

Затим, данас је веома распрострањена наркоманија. Али то није просто чисто физичка или психичка појава: она такође има дубоке окултне корене. Грчки жречеви из храмова Аполона, шамани северних народа, идолопоклоници афричких пустиња, предсказивачи судбине – сви су они доводили себе у стање у којем су реално могли да опште с тамном силом удишући дим трава сличних хашишу или користећи друге дроге. Другим речима, наркотици су били једно од средстава за општење с демонским светом. И данас је ширење наркоманије такође напад окултног сатанистичког света на човечанство, то је стварање страшне црне позадине изнад земље.

И човеку се чини: откуд да тако уобичајена навика као што је пушење има везе с окултизмом и магијом! Међутим, знате ли одакле је дошао овај обичај? Он је настао из ритуалних, магијских радњи северноамеричких Индијанаца. Кад је требало да реше неке сложене проблеме они су призивали духове, седали су у круг, као што то раде спиритисти, узимали лулу и изговарајући магијске заклетве, пушили лулу, затим би је давали суседу и тако су пушили редом, потом су седели ћутке док неко од њих не «осети» одговор духа којег су призивали и док им он не каже своју вољу. Дакле, чак и обичај који је тако распрострањен у нашем животу има своје окултне, своје враџбинске, своје демонске везе и изворе. Нису се случајно људи који су раније живели, чак ни не знајући за то, досећали и видели у пушењу некакав скривени, веома мрачан и гнусан смисао.

У Библији се каже да је Господ, кад је заповедио Аарону да извршава обавезе првосвештеника, нарочито строго указао на поредак кађења – како треба палити кадионицу и како стављати у њу тамјан (2 Мојс. 30, 7-10). О другим приношењима се није тако строго говорило као о овом великом свештенодејству. Чак је и Ааронове синове Бог погодио и они умреше зато што су пре свештенодејства у кадионицу ставили туђ огањ, који није био узет са жртвеника већ ван светилишта. И обично пушење је такође врста кађења, кађења тамним дусима, иако људи, наравно то не знају, не схватају. И овај раширени обичај чини још гушћом сатанску атмосферу, облаке сатанског мрака, који се све више надвијају над свет.

Господ је предсказао да ће бити знамења на небу у последње време. Била су знамења кад је пао Јерусалим – људи су на небу видели комету и око ње људска привиђења, која су се час разилазила, час поново састављала, изгледало је као да две војске ратују једна против друге и зачули су гласове из храма: «Хајдемо одавде...» Кад је пао Константинопољ – ова тврђава Православља, на небу су се такође видели крвави пламени. Звезда је показала и кад се родио Исус Христос. И пред крај света на небу треба да се појаве различита знамења (Мт. 24, 29-30; Мк. 13, 24; Лк. 21, 25). Међутим, није Господ само на њих упозоравао. Господ је говорио о томе да ће у последње време доћи многи лажни пророци и да ће они чинити лажна чуда и да ће ова чуда запањити људску уобразиљу. И они који немају у себи благодат Духа Светог лако ће поћи за лажљивцима као за својим спаситељима.

Неки се питају може ли човек да се лечи на сеансама сугестије. Сами хипнотизери који врше ове сеансе не крију да су учили по такозваним источњачким системима. А шта су то источњачки системи? Шта је, на пример, јога? Све је то тесно повезано са окултизмом.

По речима Господа, ђаво ће лажним чудима обманути читаво човечанство и чак ће се изабрани једва спасити (Мт. 24, 4). Изабрани – значи православни хришћани, они који стоје у истини Јеванђеља, они који примају Тајне Христове; и њих ће дух лажи покушати да обмане, он ће их саблажњавати видљивим благом, исцељењима и томе сличним. Али ова исцељења су, као и све што чини тамна сила, нестабилна, привидна. Ово примећују чак и неверујући људи: у Бугарској је било извршено истраживање таквих телевизијских сеанси и шта се десило? Док су трајале ове сеансе заиста као да није било позива «хитне помоћи», људи су мање позивали лекаре, али је то трајало само кратко време, а затим су се болести појавиле са новом снагом и што је најстрашније – кренуо је талас самоубиства.

Овде се не ради о исцељењу већ само о отупљивању боли, привременог успоравања саме болести, као кад би рецимо неком болеснику дали инјекцију морфијума и он престао да осећа бол; субјективно се он у том тренутку осећа здраво, али то уопште не значи да је оздравио – кад морфијума престане да делује болест ће му се вратити са још већом снагом. Тако је и у случајевима с бионеријом: једино што привидно исцељење неће донети привидан, већ стварни распад човекове душе.

Могуће је да се неко пита: «Зашто тога није било раније, зашто је све то почело да се шири у наше време?» Већ сам рекао да је то зато што је створена тешка духовна позадина, тешка духовна атмосфера у којој живимо. Навешћу вам једноставан пример: можда се сећате како сте у детињству ликовали, како је ликовала ваша душа кад су наступали празници? А сад смо потпуно безосећајни, као да нас на земљу притиска нека страшна сила, нека духовна преса.

Браћо и сестре! Шта демон жели пре свега? Да се прекине молитва. Кад се прекине молитва нестаће сила која задржава, покров који нас чува од мрачних паклених сила, управо тада ће демон моћи да покаже своју власт: он ће привући људе подражавајући Христу чудима и знамењима, задивиће њихову машту... Али ова чуда никога неће учинити бољим, неће васкрснути људске душе, она ће их само учинити безвољнима и натераће да за ђаволом као за својим спаситељем иду они који се одрекну Христа.

Запамтите: демон жели да се угаси молитва, да нестане ова препрека за његово деловање. Погледајте наш живот – како мало времена поклањамо молитви! Сетите се, раније смо се усрдније и дуже молили, али сад постепено све више и више скраћујемо молитву. Многи од нас чак лежу на спавање без молитава обавезних за сваког хришћанина; кад се пробуде не изговарају јутарње молитве, свели су молитву на минимум, најчешће пред спавање изговарају само *Оче наш*, и то на брзину, тако брзо, као да хоће да «се избаве» и ње. То демон покушава да нас доведе у такво стање вечне журбе, као да никад немамо времена и полази му за руком да оставимо молитву. Управо на овај начин се руши преграда за мрачне силе. Али имајте на уму, не заборавите, браћо и сестре, да од молитве сваког од нас, од наших молитава, које се скупљају у једну јединствену реку, зависи наш живот, судбина читаве Земље и човечанства.

Амин.

О телевизору

У име Оца и Сина и Светога Духа!

Браћо и сестре! Једном се у малом селу, које се налази на ивици пустиње Сахаре одиграло заседање необичног суда. Окупили су се сви становници села, дошли су људи из суседних насеља. У првим редовима су седели најпоштованији старци и вође. Владин чиновник је жестећи се, изражајно и гласно читао тужбу. Он се час обраћао старцима – с поштовањем, као што то

захтева источњачки бон-тон, час туженом... јарцу, спутаних ногу, који је био везан за стуб и тада је глас тужиоца дрхтао од гнева. Показујући на животињу прстом захтевао је одговор од «туженог».

Јарац је мирно чупкао травицу, понекад би подигао главу и блејао. Вође су тихо разговарале међу собом и са саосећањем климале главом као да се слажу са судијом.

Чиновник је свој говор почео из далека. Испричао је да је Сахара некад била богат крај пун живота. Корита пресахлих река, цртежи на зидовима у пећинама, грандиозне рушевине древних насеља, дела старих мајстора – све је сведочило о томе да је овде некад врео живот, да је цела пустиња представљала огромну оазу. Тамо где се данас простиру непрегледна пешчана пространства, некада се зеленила трава, цветале су палме и дрвећа банане, а шуме су врвиле од дивљачи. Још до недавно Египат је био моћна цивилизована земља, у време римске владавине најбогатија провинција, житница царства.

«Ко је погубио Северну Африку? Најезде непријатеља? Изливања река, земљотреси епидемија? Не! Ево ко,» и чиновник је показао јарца.

У сали се зачу жамор. Јарац је подигао главу, узнемирено је заблејао, али се брзо умирио и поново је почео да чупка траву.

Судија је наставио: «Дивље животиње, које су људима давале месо и млеко, нису газиле траву, нису поља претварале у пустиње, нису оштећивале дрвеће. Међутим, људима је било лакше и пробитачније да гаје козе и ето, оне су као скакавци опустошиле Африку. Земљу, лишену траве, одувао је ветар остављајући јалово камење. Козе су глодале кору дрвећа, дрвеће је умирало, пресушивали су извори, људи су се повлачили на север, пустиња их је сустопице пратила, уништавајући растиње...»

«Шта си учинио, злочинче?!» обратио се чиновник јарцу.

«Какве казне је достојан он, упропаститељ наше земље? Смртне казне!»

Људи почеше да климају главом саосећајно, само је неко полугласно приметио да је млада јаретина врло укусна.

«То није оправдање,» одговори чиновник, «зато је прождрао целу Африку! И доносим пресуду: смртна казна!»

Вође и старци, посаветовавши се, потврдише:

«Нека буде тако!»

Чиновник ухвати јарца за задње ноге, подиже животињу у ваздух и претећи упита:

«И, каква ће бити твоја последња реч, несрећниче?»

Јарац уплашено поче да блеји...

Једним покретом ножа чиновник пререза грло јадној животињи. Заклаше још неколико коза и док је припреман ручак од свежег меса чиновник је са становницима разговарао о томе да козе унитшавају дрвеће и жбуње, једини заклон од песка и ако се не одрекну гајења коза кроз неколико година и ово село, као и суседна, биће сахрањено под надолазећом пустињом.

...Ако непристрасно погледамо савремени верски живот видећемо како се над нас надвија пустиња аморала, како нестају последње оазе духовности, како се свет претвара у огромну беживотну Сахару.

Ко је крив за то? Ко је узрок тога?

Узрока за ово има много, али ми ћемо се данас задржати само на једном од њих: на ропској везаности за телевизор.

У стара времена породица се окупљала око огњишта. Римски друштвени посленик Цицерон је позивао Римљане да бране најсветије – огњишта, олтаре и гробове предака. Касније је породица после радног дана почела да се окупља за столом. За столом се није само јело, већ се

читало Свето Писмо. Данас је место «окупљања» породице постао телевизор. Али плави екран не обједињује, већ потпуно разједињује чланове породице. И што је карактеристично, телевизор у соби најчешће заузима место на којем би требало да се налази свети угао с иконама, односно «најзгодније» место.

Стари Грци су говорили да постоји дајмон, дух куће, који је човеку сугерисао нечисте мисли, руски сељаци су говорили о кућном духу који укућане мучи ноћним морама. Домаћи дух данашњице се потпуно материјализовао и постварио: то је «вечни» сапутник нашег живота – телевизор који тајно убацује у нас нечисте мисли и очигледно нас мучи кошмарима.

Оци Цркве су се негативно односили према позоришту и представама које развијају силу уобразиље тесно повезану са страстима. Светитељ Јован Златоуст позориште назива училиштем страсти, иако је старогрчка трагедија по нашем световном мишљењу морална појава. Међутим, оци нису делили позоришне представе на корисне и штетне, моралне и аморалне, позитивне или негативне. Они су осуђивали сам метод – имитацију истине, играње стварности.

Телевизор, који је упао у наш живот, у суштини нас је лишио појма «дом» претворивши наше куће у позоришне сале, у којима људи сатима седе испред бине. Представе се одвијају без пауза, информације лију с екрана у непрекидној неконтролисаном бујици. Ми смо, не примећујући то сами, постали робови телевизора. На квар бездушном апарата реагујемо оштрије него на болест блиског човека. У Библији је речено: **Не уноси гадост у кућу своју!** (уп.: 5 Мојс. 7, 26). Телевизор је скинуо врата с наше куће – и ко све не долази код нас! У гомилама долазе и то веома чудни људи и дошљаци с далеких планета, и авети које су створили фантезери. Упадају без куцања и без питања, не питајући ни за домаћина ни за његове укућане, долазе каубоји и гангстери, долазе убице и лаке девојке, долазе лажљивци и варалице, укратко, долазе људи с којима не бисмо желели да имамо било шта заједничко. Кућа је постала свратиште, раскрсница многих путева.

Телевизор је створио и нову врсту човека – човека с нервним системом измрцвереним од непрекидних призора као од непрекидног пијанчења, човека у стању душевног распада, човека, који не може да одреди границу бујице информација, не може да «филтрира» ову бујицу и да усваја информације, да тако кажем, у свежем облику, некритично, недиференцирано, на нивоу нижег, механичког сећања. Смисаоно сећање је отупело, стваралачке силе су ослабљене, човек је постао роб бездушне ствари, а механизам се од слуге претварио у газду.

Телевизор је условио и духовни регрес, распад и дегенерацију људске душе. Човек размишља посредством речи, зато се у патристици назива словесним бићем. А телевизор учи да се мисли у представама, логичко мишљење се гуши бујицом образа и представа. Телевизор је у човеку одгајио размаженост и сибаритство, испунио је ум незамисливим сновима и маштањима, парализовао је вољу, душу је учинио размаженом, прекомерно осетљивом, хистеричном.

Аскетска борба са страшћу је очишћење душе од фантазија и представа, од различитих образа који искушавају, јер се страст облачи у форму примамљивих слика. А телевизор преплављује човека таквим сликама, то је неки акумулатор страсти, он их концентрише до максимума.

Телевизор ослабљује људски интелект. Ум треба да се вежба, треба да се налази у непрекидном трагању, да савладава интелектуалне препреке као што атлета тренира своје мишиће. А телевизор даје обилну, рафинирану храну која се лако усваја, од које ум постаје тром, немоћан и неспособан за самостално размишљање. Тако тело уз обилну исхрану и одсуство оптерећења почиње да се гоји, постаје трошно и стари.

Још су древни философи схватили да је човек оно што једе, разуме се, немајући у виду материјалну, већ духовну храну.

А телевизор нуди једну исту храну стотинама милиона људи. Зато људи почињу да личе једни на друге, али не слични у јединству духовне љубави, већ у јединству једнообразности, постепено губећи интересовање једни за друге.

Сваки човек је по учењу светих отаца мали свет. Сваки човек је непоновљива индивидуалност. Телевизор људе чини безличнима.

Он хипнотише. Бујице слика, јарких и засићених страстима, истовремено визуелних и аудитивних, поробљују психу, свест постаје успорена, човек се претвара у роба телевизора, који прихвата његове сугестије. За неколико сати човек добија толико утисака, колико је раније добијао за месец, а понекад и за годину дана. Нервни систем се троши, не издржавајући напетост, која превазилази њену снагу, она наводно штитећи себе, «одлази» у болест: могућности људске психе су безграничне.

Пред екраном се људи уче окрутности. Ово се не тиче само «јарких» слика убистава и насиља, често окружених неком «херојском» атмосфером. Ради се о страшнијем: човекова осећања испред телевизора су толико интензивна и снажна, толико емотивно пустоше човека да он у свкодневном животу губи интересовање за све, губи и способност да саосећа с истинском патњом.

Гледајући сцене насиља на телевизору ми се укључујемо у поље измишљених страсти, ово поље заражава и испуњава грехом наша осећања. И призор греха поставши уобичајен престаје да буде одвратан.

Како страшно и погибелно делују слике насиља и секса на децу, која по пређутном пристанку родитеља седе заједно с њима поред «кутије» (нажалост, понекад родитељи више воле да се праве да «не примећују» децу, која гледају телевизор иза леђа одраслих). Деца су мање од одраслих у стању да регулишу своја осећања и зато ће после сеанси духовног раврата поред телевизора хришћанску веру доживети само као систем забрана – с отвореним или немим протестом против њега.

Телевизор дели људе, који живе у истој кући, у једној породици, заменивши њихово живо општење аветима, сенкама с екрана. Изгубивши осећање живог саучесништва, људи уједно губе и самилост, човек престаје да се посматра као личност, он се претвара у инструмент за достизање најбесмисленијих циљева.

Телевизор је незаконито посегао на духовни живот човека. А у овој сфери постоји строга хијерархија. Душевно не може да схвати духовно, фантазија о духовном животу рађа лаж, која се код отаца назива прелешћу. Није могуће замислити духовни свет визуелно. Ово значи профанисати духовни свет, хотимице или нехотимице грешити против истине. Ово значи налазити се у затвореном кругу страсних авети и гордих сенки, призованих у живот нашом уобразиљом.

Телевизор развија антихришћанство. Религија је општење душе с Богом. Религија израђује созерцатељно размишљање, учи концентрацији пажње, усредсређује је на малобројне, али најважније онтолошке објекте. А телевизор даје дијаметрално супротно: непрекидну смену утисака, уз коју се губи контрола над сензорском делатношћу. Религиозно осећање је мистичко осећање, танано и нежно, као латице цвећа. Оно цвета у тиховању, а не у буци улице.

Данас се често каже да телевизор може да постане извор религиозног просвећивања. Али како, ако он убија само срце религије – молитву, мистичку беседу душе с Богом?! Оптерећена душа, «изубијана» бујицом јарких слика, није способна да се усредсреди на молитви, у речи молитве мешају се страсне представе које су јој туђе.

Молитва је центар духовног живота. А човек избацује своју душу из овог непокретног центра, у вихор представа које се смењују. Ван молитве и созерцања није могуће унутрашње

осећање Бога, сведочанство душе о присуству Божијем. Ако се чак и преко телевизора буду преносиле верске емисије, свеједно ће «кутија» лишити религију главног – дубине и мистике, зауставивши се на катехизаторству и оглашавању, на нивоу речи, а не духовне силе. Без религиозне интуиције, која зри у тиховању, овакво оглашавање или неће бити прихваћено, или ће ако буде, то бити «у смислу духовно-културних вредности». Потребна је морална припрема, религиозно трагање, борба са страстима и гордошћу да би се човек припремио за прихватање хришћанства, да би испитао његову силу препорода. Иначе ће Господ куцати на затворена врата нашег срца.

Може нам се рећи: неки програми су чисти и морални. Међутим, у ствари није тако. Кад би се у емисијама бавили само морализацијом људи уопште не би куповали телевизоре. Погледајте људе који су своје погледе уперили у екран – шта у њима изазива највеће интересовање? Морализација или гангстери и цудо-борбе?

Ако се семе цвећа и кукоља измеша и баци у пролећну земљу човек може бити сигуран да ће кукољ угушити изданке цвећа. Поред телевизора одраста човек с сузбијеном духовношћу. У најбољем случају он религију доживљава као морално-културну и историјску традицију што у суштини представља религију без Бога. Зато телевизор и унакажава дечје душе, претвара их директно од деце у старце – децу, лишене детињства и чистоте!

За време «благих» прогона у совјетским деценијама Црква је личила на Пепелугу, на девојку-заробљеницу, која је облачена у рите, приморавана да ћути и обавља послове, који највише понижавају. Данас телевизијске емисије могу да претворе Цркву у ништа мање несрећну девојку-заробљеницу, која се вози по градовима и приказујући, као на такмичењима за мис, приморана да одговара на питања и чак... да се скида пред гомилом којој је досадно.

Религија је тајна, а телевизор... рекламира тајну. Литургија не може да се доживи као визуелна представа, то је мистичко понављање Голготске жртве. Созерцање и учествовање у њој у древна времена се дозвољавало само члановима Цркве који нису били под епитимијом, и то после одговарајуће припреме. Литургија је силазак Духа Светог и преображај људске душе. Зар телевизор може да забележи силазак благодати?!

Телевизор је у наше куће донео светогрдне филмове о Христу Спаситељу. Уметност се реинкранира, умеће да човек заборавља на себе, да се човек поистовећује с оним кога «играју», и ево, глумцима је већ потребно одсуство сваког религиозног осећања или нека изопачена демонска религиозност да би се поистоветили са Христом!

Сатана је рекао: «Ја сам бог!» Адам је рекао: «Желим да будем као бог без Бога.» Глумац каже: «Желим да покажем свету Христа Спаситеља кроз себе,» значи, овај глумац је уверен у то да може да размишља као Христос, да воли људе као Христос, да делује као Христос. Ово је опасније богохулство него примитивна и плитка антирелигиозна пропаганда.

Светиња не може да буде основа позоришног призора. Данас глумац игра гангстера, сутра апостола, прекосутра, можда Буша или друга Камоа! Али наша психа, примивши у подсвести лажни лик вулгаризован позориштем, по законима асоцијација и аналогичности у мишљењу – ставља на њега жиг као на светињу. Лик Господа ће за нас бити сједињен с ликом глумца! Позориште лаже и учи човека да лаже. Кажу што не може да учини ђаво, учиниће жена. Може се рећи другачије: може се испостави да оно за шта није способна антирелигиозна пропаганда, могу да учине видео филмови на религиозне теме – да испрљају лик Христа Спаситеља! Ништа нећу говорити о балетима о Христу – они превише подсећају на окупљање секте «скакача» - облик савременог интелектуалног хлиствовства.

Телевизор је непријатељ с којим није могућ договор: његова агресија нема мере и границе. Ако се пустиња Сахара шири брзином до пет километара годишње, телевизор победничким

маршем корача по читавој планети, лако и брзо сушећи последње изворе и врела живог живота, прљајући, газећи последње оазе духовности.

Ускоро човек више неће морати да иде у посету код пријатеља, да креће на пут, да путује на конференције, да иде у школу и на факултет: све ово ће моћи да ради седећи код куће уз помоћ телевизијског система. Човек ће у огромном свету бити усамљен – као у пустињи – мртвој и хладној према свему, и туђ свима.

О светим праоцима, праведницима Старог Завета

(проповед у недељу 29. по Духовима)

Браћо и сестре! Данас славимо спомен на свете праоце, праведнике Старог Завета, који су живели пре доласка Исуса Христа. Овај дан, овај празник, као да преноси нашу мисао на почетак стварања света.

У почетку створи Бог небо и земљу (1 Мојс. 1, 1). Тако почиње највеличанственија, најдивнија и најтајанственија од свих књига – Библија. Колико је у Библији речи, толико је у њој тајни! Свети оци су нам открили да се под речју «небо» подразумевају духовне сфере, анђеоски светови. За трен ока, по речи Божијој из небића и таме били су изведени у живот, били су створени дивни светоносни духови који су одражавали у себи светлост, благодат и лепоту Свете Тројице.

Под првосазданом земљом се подразумева хаотична материја, слична растопљеном металу, који мајстор сипа у већ припремљене прецизне калупе. Земља је била без обличја. Непробожна тама је стајала изнад ње, она је била пуста, није било знакова живота, само се свуда простирао огроман, бескрајни океан у којем није било ни обала ни острва, **само бјеше тама над безданом; и Дух Божији дизаше се над водом** (1 Мојс. 1, 2).

Као што орао својим крилима греје још беспомоћног птића тако је и благодат Божија постепено животворила свет.

Рече Господ: **Нека буде свјетлост** (1 Мојс. 1, 3) и бездан таме се претворила у бездан светлости којим се земља заоденула, по речима псалмопојца, као дивном ризом. То није била сунчева светлост – светила још нису била саздана. Тајанствена космичка светлост се час гасила, час поново палила. И пророк Мојсије је писао: **И би вече, и би јутро, дан један** (1 Мојс. 1, 5) (*српски текст гласи: дан први*). И Господ је поделио светлост од таме.

Библијско стварање почиње од вечери. И у древна времена дан је почињао од вечери и данас црквено богослужење у храму почиње вечерњом службом, у истом ритму са стварањем света.

Браћо и сестре! Неки свети оци, укључујући Атанасија, Климента Александријског и Василија Великог су «дан» схватили овако: у Библији се под њим подразумева временски период, али се не указује на његово трајање. То је такозвана теорија периода.

Други оци, укључујући Јована Златоуста, су учили да је стварање света било дато у откровењу или Адаму који је о томе испричао својим потомцима, или пак пророку Мојсију. У неколико тренутака човеку је била откривена сва историја Васељене. И због тога је он главне периоде стварања, његове главне етапе назвао данима.

Трећи су говорили да је Анђео открио тајну стварања Адамовом сину Ситу. Анђео му је на људском језику испричао оно што не може у потпуности бити исказано чак ни анђеоским језицима. Тако и ми кад говоримо с малим дететом о неким великим догађајима бирамо речи и

изразе, који су му доступни. И овде се под речју «дан» подразумева одређена етапа, одређени циклус стварања.

Било је прво вече и јутро првог дана. Други дан се одликовао стварањем неба које је у Библији названо **свод**.

Пророк Давид каже: *Разанео си небо као шатор* (Пс. 104, 2).

У Библији се реч «небо» употребљава у неколико значења. Прво небо које видимо нашим очима јесте атмосфера Земље. Друго је међузвездани простор. Треће је духовно, а не материјално небо, средиште благодати Божије, она сфера у којој обитавају Анђели и душе светаца. За њега је речено у молитви: *Оче наш, иже јеси на небесјех!* (Мт. 6, 9). На треће небо је апостол Павле био узнет у Духу Светом. Другог дана је било створено прво небо, атмосфера.

Трећег дана је Господ раздвојио копно од воде. Вода се сакупила у океанима и морима као у огромним резервоарима, појавило се копно, на њему су се створиле планине, брда и равнице и њима су потекле бујице воде, као што каже псалмопојац: *излазе на горе и слазе у долине, на мјесто које си им утврдио* (Пс. 104, 8). Земља се покрила дивним тепихом од дрвећа и жбунова, трава и цвећа. Тада је свет био још млад, пун снаге. Стабла циновског дрвећа су била обавијена бршљаном и лијанама, боје су биле необично јарке. Све је говорило о младости земље.

Затим, четвртог дана Господ ствара небеска светила. И овде, у овом акту стварања је велика тајна мудрости Божије. Земља није просто честица света – земља је створена прва. Ради ње је створен остали свет, остали космос. Ако је по својим димензијама Земља само мала честица творевине, она је по свом значају духовни кантар читаве Васељене, због тога што је овде, на Земљу сишао Господ, Творац света.

Од ове Земље је Он примио Своју људску плот; овде, на Земљи, Он је победио силу и моћ ђавола. Браћо и сестре, како је мало људско срце али каква се борба у њему одвија, у њему је средиште читавог духовног живота! Ма како мала била Земља у поређењу са непрегледном Васељеном она представља њен мистички центар.

Господ је створио Сунце и друга светила, створио је времена: године, месеце, дане, време је кренуло одређеним ритмом.

Какву дивну слику је представљало небо, светлуцајући у милијардама звезда. Ово небо је требало да учи људе величанствености, лепоти и премудрости Божијој, како је написано у Псалтиру: *Небеса казују славу Божију* (Пс. 19, 1). По предању неки свеци (свети праотац Авраам и великомученица Варвара) су дошли до Богопознања созерцавајући звездано небо.

Петог дана Господ ствара живу плот, жива бића, гмизавце, рибе и птице. И овде постоји одређена доследност, одређена постепеност.

А у шести дан по речи Господњој ствара *земља све душе живе по врстама њиховијем, стоку и ситне животиње и звијери земаљске...* (1 Мојс. 1, 24).

Браћо и сестре! Биљке имају живот, али њихова душа представља само извесну силу која им омогућава да се хране и да расту. И животиње имају душу, али је и она потпуно другачија од људске. Животиње се руководе инстинктима, оне имају само осећања и представе – зачетке мишљења, али оне не могу да се одлепе својим мислима од ове земље, оне су у потпуности везане за њу, оне су смртне као што је смртна материја.

И затим Господ ствара човека – венац творевине. Он припрема Васељену за човека, као неку кућу. Господ ствара човека од земље и удахњује у њега дух живота.

И због тога, док је по телу близак другим бићима која живе на земљи, по свом духу човек је сличан Анђелима. Библија почиње речима: *У почетку створи Бог небо и земљу* (1 Мојс. 1, 1). А у самом људском бићу сјединили су се небо и земља. Кроз човека треба да дође до преображаја

и одухотворења читавог Космоса, читаве Васељене. Од бића која је Бог створио само је човек Његов образ и подобје.

Бог је велика Мудрост – и човеку је дат разум.

Бог је Дух – и човекова душа је нематеријална.

Бог је Љубав – и човеку је дата могућност да развије у себи ово осећање по којем постаје сличан Богу.

Јер што је више способан за љубав тиме је ближи Богу, тиме је потпунији његов живот, тиме је срећнији и овде на земљи у незгодама и превратима.

Бог је вечан, и човекова душа је бесмртна. Човек није само образ, већ и подобје Божије, односно он својим животом може да се уподобљава Богу. Дата му је слободна воља, дат му је избор да поступа како жели. У овоме је велико достојанство човека, али и велика одговорност и опасност по њега. У слободи воље је почетак човековог вечног спасења, у слободи воље је и могућност вечне погибељи.

Браћо и сестре! Данас Црква слави спомен на старозаветне праведнике, сећа се стварања света за којим следи рајско блаженство, пад у грех, а затим мучно трагање за изгубљеним рајем, или насупрот томе, безумно наслађивање грехом. Свети оци су сву историју човечанства делили налик на периоде људског живота. Они су говорили да је време од Адама до Ноја попут човековог детињства, његово најраније доба. Ноје је већ после потопа добио од Бога нови завет. Човечанство је ушло у друго доба, у други период свог живота. Време од Ноја до Авраама је детињство човечанства. Аврааму је Господ дао величанственија обећања. Време од Авраама до Мојсија је младост. Пророку Мојсију је Господ дао десет заповести – основу Старог Завета.

Време од Мојсија до Христа Спаситеља је време зрелости, зрелости човечанства. Христос је донео Јеванђеље и то је браћо и сестре, последње откровење. У Апокалипси је речено: вечно Јеванђеље (Откр. 14, 6). Других откровења више неће бити. Због тога је у Новом Завету и речено: **Дјецо! пошљедње је врјеме** (1 Јн. 2, 18). Неки неправилно схватају ове речи. «Последње време» значи последњи период, кад се све испунило, кад је човечанству већ све откривено. А кад ће бити крај зна само Сам Господ. На питање ученика о времену краја света Спаситељ није дао одговор...

Дакле, браћо и сестре, данас се Црква сећа светих праотаца. Они нису видели Христа, али су веровали у Његов долазак, нису имали у рукама Свето Јеванђеље, али су се потчињавали закону своје савести, књизи која није написана руком, књизи написаној у њиховим срцима. Свети оци кажу: «Наша савест је налик на извор. Ако будемо чистили овај извор и слушали савест, она ће нам гласније и јасније говорити шта да чинимо. Ако пак будемо ућуткивали своју савест, она ће пресушити, као извор који је засут блатом, песком и камењем.»

Браћо и сестре, праоци су видели Христа очима своје вере, а неки у пророчанском прозрењу. Они су испуњавали Христову вољу чинећи дела добра, љубави и свепраштања.

У Библији постоје речи: «Авраам, Исаак и Јаков, који не учинише зла» (молитва Манасије, цара јудејског, чин појања 12 псалама). Светитељ Димитрије Ростовски пита: «Како то – сви људи чине зло, зашто је за њих речено: “Нису чинили зла?”» И овако објашњава ове речи: «У свом животу они никоме нису желели никакво зло, у свом животу они нису желели ни да увреде ни да повреде ниједног човека.»

Дакле, браћо и сестре, свети праоци су хришћани који су живели пре Христа.

Амин.

Рождество Пресвете Богородице
(8./21. септембар)

Стари су имали пословицу: “Што више у брда – ближе си Богу.” Строга лепота гора, јасни обриси стена на плавој позадини неба – као да је изнад земље преврнут кристално плави океан, по којем бескрајним непознатим путем плоче облаци налик на санте леда или бродове с раширеним једрима – ова величанствена слика наводи човека на размишљање о вечности. Није случајно велики пророк Мојсије 40 година напасао стада у планинама, припремајући се молитвом и тиховањем за Синајску Теофанију, Богојављење.

На гори Кармил људи показују пећину у којој је живео пророк Илија. Ту је блажени Јероним начинио свој бесмртни превод Светог Писма. У брдовитој Зајорданској путини је живео највећи хришћански светац – пророк и Претеча Господњи Јован Крститељ.

“Ако си монах иди у планину,” говорио је преподобни Арсеније Велики. Колевка самог монаштва, и старозаветног и новозаветног је на горама Синаја и Тиваиде, Либана и Мртвог мора. Лепота планина је посебна. Тамо нема онога што расејава поглед, што буди чулност, што у душу уноси буку и узнемиреност страсти. Планине су хијероглифи вечности. Планине су симбол љубави и чежње земље за бескрајним небеским просторима. Планине, које се својим врховима уздижу до тиркизног океана неба су слика сједињења коначног с бесконачним.

Град Назарет је смештен на планинској висоравни, у брдима, он као да је на длану земље подигнут увис. Његова лепота је задивљујућа – нежно-девичанска. Један познати оријенталиста, који је много година путовао по Блиском Истоку писао је да нигде није видео тако прекрасно пољско цвеће као у околини Назарета. Био је зачуђен како каменито планинско тле може у себи да скрива толико предивних боја, које се такмиче са сјајем рубина и бисера. Овде је расло нарочито много љљана. Изгледало је да снежно бели звончићи цветова, који се њишу чак и од слабог дашка ветра испуњавају сву околину кристалним звуком звона, који не чује слух, већ срце...

Назарет је град у којем се родила Дјева Марија. Назарет значи “изабран, издвојен”. То је градић који стоји по страни од караванских путева, од житних поља Палестине, од великих трговачких градова; Господ као да га је оградио од света, као да га је сакрио као бисер у дубину мора. Он се не помиње у Старом Завету, о њему ћути Јосиф Флавије. Тек неколико векова касније Назарет доспева на странице историјских књига.

Овде се родила Дјева Марија, овде су прошле године детињства и младости Исуса Христа. Назарет је град Мајке Божије. Он не личи ни на нарцисе Саронских долина, ни на љљане Јерусалима, али личи на цвет који је посвећен Мајци Божијој – крин, који као монах воли планине, тиховање и осамљеност.

У Назарету су живели свети супружници – Јоаким и Ана. Јоаким је пореклом био из Јудиног колена, његов предак је био цар Давид, Ана је била из свештеничког Ароновог рода. У њиховој породици су се спојили благослови царева-помазаника и првосвештеника.

Они до позне старости нису имали деце. Код свих народа света деца су сматрана Божјим благословом. Рођење детета није било радост и празник само за родитеље, већ и за све рођаке и пријатеље. Породица у којој није било деце поредила се с кућом са угашеним огњиштем, где је уместо ватре само пепео, где је хладно и мрачно. Ако људи нису имали деце изгледало је да је њихова кућа осуђена на пропаст, и да ће се претворити у усамљени гроб, у којем неће пожелети да живе ни путници ни дошљаци као на месту које је Бог оставио.

Неки сматрају да се у древном свету породични живот ценио више него девственост и целомудреност и да међу Јеврејима није било монаштва. Ипак, није тако. Монаштво је постојало увек, у сва времена, код свих народа – као неуништива потреба људске душе. У Палестини су постојале читаве монашке насеобине. У пустињама на стеновитим обалама Мртвог мора живели су јесеји, у другој пустињи, на југу, на планинама Синаја – терапеути. Аскети су били врло

поштовани у народу и сматрани наследницима пророчких братстава. Њихов живот су описали Јосиф Флавије и Филон.

Јоаким и Ана су се читавог живота молили да им Бог дарује дете. Њихов живот је био дуга молитва; тек када су већ били у позним годинама Господ им је даровао Кћерку. Зато се може рећи да је Дјева Марија плод молитве Својих родитеља. Светитељ Јован Златоуст пише: “Господ не испуњава молбу одмах учећи нас на тај начин постојаној усрдности (у молитви) и жели да ми и за стрпљење добијемо награду.” Јоаким и Ана су дали завет да ће своје Дете посветити Богу.¹⁵ Живот Јоакима и Ане, рођење Дјеве Марије и године Њеног детињства су описане у Јеванђељу по Јакову – најстаријем сину Јосифа Заручника. Јеванђеље по Јакову је послужило као основа за црквено богослужење на празнике Пресвете Богородице.

Није било и неће бити девојке, која би сијала таквом светошћу и чистотом као што је Дјева Марија. Смирење ју је учинило Кћерју Небеског Оца, чистота – Невестом Духа Светог, Параклита, љубав – Мајком Сина Божијег. Свети оци су Је од давнина називали Богородицом. А коначно је ово име утврдио III Васељенски Сабор у Ефесу.

Постоје две врсте пророчанства: пророчанство кроз реч и пророчанство кроз радњу и слику. Свети оци у свештеној историји Старог Завета налазе праобразе и симболе Дјеве Марије, Мајке Спаситеља и Месије. Међутим и Она Сама је слика духовног савршенства, и Она Сама је символ Цркве, чије се бивство састоји у вечном усавршавању душа, у њиховом вечном приближавању Богу. Своје поимање пророчанстава о Мајци Божијој Црква је оваплотила у химнама и канонима, који су сачињени у част Небеске Царице.

Прво Божије обећање палом човечанству је било обећање да ће семе жене сатрти главу змије (1 Мојс. 3, 15). Дјева Марија је Мати Победника смрти и пакла.

Дјева Марија се пореди с Нојевим ковчегом. Међу разјареним таласима светског потопа плива ковчег чуван од стране Провиђења. Таласи га уздижу изнад узаврелог бездана, где су скривени врхови Хималаја и Арарата, бацају га у повлачење таласа као у провалију. У непрозирној тами ковчега као да се зауставило само време, али људи знају да ковчег чува Божји благослов као невидљива рука. Овај ковчег је молитвени покров Мајке Божије; они који Је призивају у покајању спасиће се чак и ако су у најмрачнијим дубинама греха.

Дјева Марија се пореди с Небеском лествицом, коју је у сну видео свети праотац и патријарх Јаков. Лествица се уздизала од земље ка небу, њоме су се пели и силазили Анђели. Дјева Марија је Мати Божија. Господ, Који је од Ње примио плот сишао је на Земљу. Молитве Дјеве Марије јесу духовна лествица којом ми усходимо ка Богу.

Дјева Марија се пореди с чашом мане која се чувала у олтару старозаветног храма. Мана је небеска храна, образ Христа Спаситеља. Златна Чаша је праобраз Богомајке. У хришћанској литургици Евхаристије Чаша из које се хришћани причешћују је такође символ Дјеве Марије.

Свети оци, који су написали своје коментаре за најтајанственију библијску књигу “Песму над песмама” сматрају да се овде под сликом Соломона подразумева Сам Бог, а под сликом Суламифе – Цркве, људска душа и Богомајка.

Кад је Дјеви Марији било шест месеци мајка Ју је ставила на ноге и почела да учи да хода. Она није имала дадилу, била је окружена непорочном децом како никаква нечистота не би дотакла најчистију душу. До треће године Дјева Марија је живела у Назарету, у кући Својих родитеља. Предање говори о необично проницљивом уму Детета. Када је напунила годину дана свети Јоаким је позвао у свој дом свештенике и левите као на највећи празник у свом животу.

---

¹⁵ Завет посвећивање детета Богу се састојао у томе што је дете довођено у храм, над њим је обављан нарочит ритуал и затим је дете васпитавано при храму, ишло је на богослужења и у току одређеног времена је обављало рзличите послове и послушања (поспремање просторија храма, шивење свештених одежди итд.) – прим. аут.

Рекао је да је одлучио да посвети Дете Богу, да Је да на служење у храм. После трпезе сваки свештеник је узимао Марију у руке и благословио Је. Када је Дјева напунила две године Јоаким је хтео да однесе своју Кћерку у храм, али је Ана замолила супруга да причека још годину дана како би Она могла Сама да иде из Назарета у Јерусалим.

Од треће до тринаесте године Пресвета Дјева је живела у Јерусалимском храму. Њено послушање је било да прави одежде за свештенике и тканине за храм. Такође се бринула о ходочасницима за које је била саграђена просторија поред храма и често им је давала Свој дневни оброк. По црквеном предању завесу, која је затварала улаз у светињу над светињама (олтар старозаветног храма) сашила је Дјева Марија Својим рукама.

У Јерусалимском храму је Марија Богу дала завет девствености. У 13. години била је заручена са Својим даљим рођаком – осамдесетогодишњим старцем Јосифом Заручником, који је постао чувар Њене девствености, у суштини – други отац. После Спаситељевог Рођења у Витлејему Она је била принуђена да напусти Палестину заједно с Младенцем Исусом у пратњи праведног Јосифа и његовог најстаријег сина Јакова. Света породица се од Ирода крила у Египту; тек после смрти овог цара вратили су се у Палестину и настанили у граду у којем се Марија родила – у Назарету.

Кућа Јосифа Заручника се састојала од две просторије, које су биле исклесане у стени и налазиле се једна изнад друге, а до њих је водило камено степениште. У горњој соби је живела Дјева Марија. Доле, у малом дворишту налазила се радионица праведног Јосифа у којој се он бавио столарским занатом. Ту му је помагао Исус Христос; по предању Спаситељ је често правио јарамове за упрезање бикова и ваге.

Јарам је симболично означавао закон Божји уз помоћ којег Господ управља човеком. А вага – Божанствену праведност и будућу награду или казну. Под јармом се такође подразумевају тешкоће и труд земаљског живота, који су по духовном закону потребни за наше спасење, а под вагом – награда или казна који нас очекују.

Мати Божија је помагала старцу Јосифу у домаћинству, а у слободно време је ткала предиво и шила одећу. Из куће је излазила само до извора који је протицао недалеко од њихове куће. О празницима је света породица ишла у Јерусалимски храм.

Кад је Исус Христос напунио 29 година Јосиф Обручник је умро на Његовим рукама. Кад је Господ напунио 30 година Он и Његова Мајка су отишли из Назарета.

Дјева Марија се настанила у Капернауму, у кући апостола Петра. Овде, у овом граду, Господ се дуго задржавао у току последње три године Свог земаљског живота. Овде је учинио многа Своја чуда. За Капернаум је Господ рекао: *И ти, Капернауме! који си се до небеса подигао до пакла ћеш пропасти* (Мт. 11, 23). Боравак Спаситеља у овом граду је његовим житељима који су се показали као духовно слепи видећи чуда Господа и глуви слушајући Његове проповеди послужио само на осуду.

Господ каже: “Ко је близу Мене, близу ватре је.” Ватра даје светлост и топлоту, али такође спаљује и претвара у пепео. Неколико векова касније од Капернаума су, као од Вавилона остале само развалине.

После распећа и Васкрсења Спаситеља Дјева Марија је остала у Јерусалиму, у кући апостола Јована Богослова, Свог блиског рођака. Она је свега неколико пута напуштала Јерусалим. Богородица је на Кипру посетила светог Лазара којег је Господ васкрсао из мртвих и поклонила му је епископски омофор, који је извезла Својим рукама.

Црквено предање говори о томе да је за време овог путовања брод којим је пловила Дјева Марија пристао уз стеновите обале Атона и Богородица је казала: “Ово место нека буде Мој

удео, који Ми је дао Син и Бог Мој! Нека почива Његова благодат на овом месту и на онима који овде живе с вером и страхопоштовањем и чувају заповести Сина и Бога Мој!”

После неколико векова Атон су почели да насељавају монаси. Он се претворио у читаву “монашку државу”. По грчким законима, које је после пада Византије поштовала и турска држава мирјани нису имали права да се настањују на територији Атона, а женска нога није имала право да крочи на његову земљу. Ови закони важе и у савременој Грчкој.

Дјева Марија је посетила Ефес, где су Јеванђеље проповедали свети апостол Јован Богослов и света равноапостолна Марија Магдалина. До сада у планинама у околини Ефеса људи показују кућицу у којој је живела Дјева Марија.

Мајка Божија се спремала да посети Грузију, земљу у којој је по жребу требало да проповеда Јеванђеље. Међутим, Господ је заповедио Богородици да остане у Јерусалиму. Грузија је требало да се просвети проповеђу друге деве – равноапостолне Нине.

Грузија и Атон - два удела Мајке Божије – су одавно повезани духовним везама. Иверска икона Мајке Божије се чува на Атону, Њена чудотворна копија је послата у Грузију као благослов атонских манастира.

Црквено предање нам је сачувало лик Богородице. Она је била мало виша од средњег раста, лице Јој беше овално, коса – златаста, боје зреле пшенице, усне налик на процветале латице руже, очи боје маслине, прсти нешто издужени.

Свети свештеномученик Игњатије Антиохијски који је назван Богоносцем – оно дете које је Исус Христос узео на руке и казао: *ако... не будете као дјеца, нећете ући у Царство Небеско* (Мт. 18, 3), ученик апостола Павла и Јована – даје нам драгоцену сведочанство о Дјеви Марији: “Многе наше жене,” пише антиохијски Светитељ Јовану Богослову, “желе да посете Пресвету Дјеву како би од Ње чуле многе и чудесне тајне. Код нас се о Њој пронела слава да је та Дјева и Мати Божија испуњена благодаћу и свим добродетељима. Прича се да је у прогонима и несрећама увек весела; у оскудици и сиромаштву не тугује; на оне који Је вређају не само да се не гневи, већ им и добро чини; у изобиљу је кротка; према сиромашнима милостива. Чврсто штити веру против непријатеља и служи нашој још увек младој побожности као мудра Наставница и Учитељица свих верних за свако добро дело. Највише воли смирене, зато што је Сама пуна смирења према свима; и сви који се удостоје да Је виде, узносе је у похвалама. Људи који су достојни потпуног поверења говоре да су у Марији, Мајци Исусовој, због Њене светости видљиво спојене анђеоска и људска природа.”

Ваздвижење Часног и Животворног Крста Господњег (14./27. септембар)

Сваки народ је дао свој допринос историји цивилизације: Кинези су пронашли компас, Индуси – ракету, Халдејци су направили сунчев календар; Грци су одредили обим Земље, а римски државни геније је светску културу обогатио двама сјајним достигнућима: опширним закоником (“Римско право”), који је ушао у основу свих европских законодавстава, и крстом – најмучнијим обликом смртне казне, који је био предвиђен за разбојнике, државне издајнике и робове, који би се побунили.

Свод римских закона, који је становницима провинције изгледао величанствено, као небески свод изнад империје, с временом се у рукама политичких и правних пробисвета претворио у шпил карата. Међутим, крст је заједно с победоносним римским легионима непоколебљиво стајао на стражи мира, граница и поретка у метрополи. Он је изгледао као гвоздена пета Рима, која је спремна да згази све непријатеље државе и цара. Крст је као глас

судбине, као мач Немезиде најављивао неумољиву и неумитну освету и неминовну казну јавним, тајним и евентуалним противницима Рима.

Мучење на крсту је било ужасно. Човек прикуцаван челичним клиновима, а понекад, да би му се појачале муке, привезиван је за крст канапом и тада су његове патње и агонија трајали неколико дана, дугих као векови. Смрт је распетом човеку изгледала као највећа милост.

Човек осуђен на распеће лишаван је свих људских права, чак и права на сахрањивање. Обично је његово тело висило на крсту док не иструни до костију или је његов леш бацан ван града као цркотина, да га поједу птице-грабљивице и шакали, и зато су изнад места погубљења као црни облаци или дим изнад ватре кружила јата врана. Казна на крсту је требало да застрашује и паралише вољу оних који смишљају зло, зато су војници терали људе да гледају распеће; међутим, гомила је најчешће сама журила на овај мрачни приказ. Погубљење је привлачило више гледалаца него позоришне представе. Овде није глумац играо познату улогу, већ се стварни човек трзао у грчевима од боли: овде није текла боја из бочице скривене испод одеће глумца, већ крв живог човека. Зато је дан погубљења за плебс био празник. “Хлеба и игара!” – повике гомиле, који су се чули на улицама Рима за време Тиверија, заменили су повици: “Хришћане – лавовима!” у Нероново доба.

За Римљанина је Царство било божанство, а цар његово олицетворење. На заставама и амблемима Рима цар је приказиван у окружењу паганских богова; он је седео на високом трону као заповедник “вечног града” и екумене (насељеног дела Васељене).

На слици из III века римске провинције су биле приказане у виду прекрасних девојака које приносе дарове Риму – Диоклецијану. Император Тиверије је изразио своје негодовање александријским Јеврејима сазнавши да су се они молили за њега, а не њему. У част генија (духа) императора као покровитеља Рима грађени су храмови, смрт императора се претварала у апотеозу. Земалска, хтонска божанства која су свој родослов водила од Нимрода – градитеља Вавилонске куле нису желела да деле своју власт с Небеским Богом. Римске сатурналије, јудејски хилијазам (учење о хиљадугодишњем царству изобиља) и источњачке мистерије су људима давале наду да ће мудраци и месије изградити рај на земљи, рај – као пехар неисцрпних наслада.

Христос је био осуђен на смрт. Многи се питају зашто је Христос разапет, одакле таква суровост? Треба се чудити другом: како су пакао и богоборни свет могли да трпе Христову проповед читаве три године. Христос је осуђен на распеће. Христос је осуђен као непријатељ јеврејског народа – *Нама је боље да један човек умре за народ, неголи да народ сав пропадне*, каже првоствештеник Кајафа (Јн. 11, 50); као непријатељ императора – *Сваки који себе царем гради противи се ћесару* (Јн. 19, 12); као непријатељ религије – *Хули на Бога* (Мт. 26, 65). У поређењу с безбедношћу цара и срећом народа живот једног човека није имао никакву вредност. Пресуда је била донета, Крст – већ одавно спремљен. Христос је сав у крви ишао на Голготу посрћући и падајући под тежином Крста. Месија је био одбачен, лажне месије прихваћене с ликовањем. И ускоро је на месту обећаног Соломоновог царства лежао побеђени Јерусалим, претворен у развалине и згариште које се дими, напојен крвљу као да је обучен у јарко црвену ризу.

У старозаветно време крст је означавао апсолутно одбацивање и потпуну погибел. Ако пакао има дно крст је представљао дно пакла. Зато је Христос, пошто је био жртва за читаво човечанство, изабрао распеће као облик страдања, које је садржало у себи све душевне и телесне муке. Христова крв, која је окропила Крст искупила је људске грехове. Син Божји, Божанствени Логос је предвечно у Својој идеји имао цео створени свет, читаво човечанство и на Крсту је Себе принео на жртву за Своју творевину.

Христос је страдао као човек, али је Његово Божанствено достојанство људским страдањима дало степен свеискупљујуће жртве.

Секташи православце прекоревају због поштовања Крста. Њима се чини да се оруђе смрти и страдања не сме поштовати. У томе одјекује инерција старозаветног ужаса пред Крстом. Њих смрт асоцира на пораз, али је Крст за нас једина сила која спаја земљу с небом, пребачена преко бездана као тајанствени мост, којим се човек приближава Божанству. За нас су Крст и Васкрсење неразделиви.

Пре крсних страдања Господ је рекао: *Сад се прослави Син Човјечиј* (Јн. 13, 31). Крст је Његова слава, Крст је вечни сјај Његове љубави. По речима светог Јована Златоуста, “Крст није само спасио људе, већ је и Анђеле приближио Богу.” У опроштајној беседи са ученицима Господ је изговорио: *Нову вам заповијест дајем да љубите један другога, као што Ја вас љубих, да се и ви љубите међу собом* (Јн. 13, 34). Без Голготског Крста ова заповест о жртвеној љубави не би била откривена и остала би нејасна.

Господ је рекао: *Нијесам дошао да донесем мир него мач* (Мт. 10, 34). Крст је духовни мач који уништава срамни мир са грехом, који ће у вечности раздвојити истинске хришћане од умишљених.

Тајну Распетог Бога нису могли да појме ни јудејски формализам, ни пагански аполонизам и дионисијство, ни хеленска философија, ни римска култура, зато је Хришћанска Црква одмах постала прогањана. Крст за Јевреје представља саблазан, а за Грке безумље (1 Кор. 1, 23). И данас, у наше време тајна “Распете Љубави” (израз свештенотученика Игњатија Богоносца) остаје камен спотицања за многе од оних који носе име хришћанина.

Празник Ваздвижења Крста спаја у себи сећање на два догађаја: обретење Крста за време цара Константина (IV век) и његово враћање у Јерусалим за време Ираклија (VII век).

Јудејском кнезу, члану синедриона, Јосифу Ариматејском је од стране римског јавног тужиоца Пилата била указана нарочита милост – он је добио дозволу да сахрани Погубљеног на Крсту у својој гробници. Тела разбојника су због наступајуће Пасхе била хитно однета ван града, а три крста закопана у пећини испод Голготског брда.

У доба владавине светог равноапостолног Константина у Јерусалим се са циљем да пронађе највећу светињу – Крст Спаситеља – упутила царева мати Јелена. Уз помоћ неколико житеља светог града, који су од својих предака знали где се чува крст, почела су откопавања. Пагански храм, који је био изграђен на Голготи у време цара Адријана, познатог по својим прогонима хришћана, био је срушен заједно с темељима. Испод земље је пронађена пећина у којој су се налазила три крста и ексери. Ексери са Спаситељевог Крста су изгледали као исковани од сребра. Крсту Спаситеља су људи приносили болеснике и они су добијали исцељење. Крст је био пронађен пред Васкрс. Мноштво ходочасника се те године окупило у Палестини. Улице и тргови Јерусалима су били препуни народа као да су бујице вода потопиле град. Није било могућности да се сви богомолници приближе Крсту или чак да га издалека виде.

Јерусалимски патријарх Макарије је заједно с клиром узео Голготски Крст у руке и донео га је на високо брдо. Неколико пута су дизали, подизали Дрво Крста да би народ могао да га види; људи су притом падали на земљу узвикујући: “Господи, помилуј!” Цар Константин је подигао огроман величанствени храм Васкрсења Господњег, под чијим сводовима су се као у свештеном ковчегу, као у драгоцену ризници нашле главне светиње хришћанског света – Христова Голгота и Гробница.

Дрво Крста је стављено у олтар храма Васкрсења на горње место. Део светог Дрвета, подножје Крста и један ексер је цар Константин поконио Грузијској Цркви. Подножје се чувало у горњим тврђавама. За време грузијског цара Георгија XII оно је нестало без трага. Ексер се

налазио у Манглијском храму. Цар Арчил га је приликом пресељења у Русију понео са собом. Постоји документ руске владе, који потврђује право потомака цара Арчила на ову велику светињу. Данас се ексер налази у Тбилисију у олтару Сионске саборне цркве. Део Дрвета Животворног Крста је уграђен у крст Мцхетске цркве Светицховели.

Почетком VII века Јерусалим је заузео персијски цар Хосровом, који је међу осталим трофејима у Персију однео и Дрво Крста.

У ово, за Византију тешко време, њен престо је освојио владар Египта Ираклије I. Његови походи на Персију се пореде с походима Александра Македноског. Иран је претрпео пораз. Најстарији син Хосрова је убио свог оца. Крст је био враћен у Палестину, Цар Ираклије је на својим раменима носио Крст од капија Јерусалима до храма Васкрсења. Због страхопоштовање према Крсту цар је скинуо са себе круну и царски плашт и ишао улицама светог града одевен у рите.

Међутим, ускоро се на Истоку појавио нови противник – Арапи, којем Византија и Иран, ослабљени у дугогодишњем рату нису могли да се супротставе. Палестина и свети град су пали под власт мухамеданаца. Јерусалимски патријарси су морали да плаћају огроман данак како би сачували хришћанске светиње од рушења и уништења.

У XI веку Јерусалим су напали и заузели витези-крсташи. Православни хришћани су се овоме радовали као ослобађању од јарма и заробљеништва. Али ускоро је наступило горко разочарење. Крсташи су освајали храмове, истеривали православни клир и на силу почели да шире католицизам. Јерусалимски патријаарх је био принуђен да напусти свети град. Испоставило се да је за православне власт њихове западне браће тежа од муслиманског јарма.

Притом су крсташи са собом у походе носили Дрво Крста, као што су за време судија Јевреји у бој са собом носили Ковчег завета.

У XII веку египатски султан Салах-ед-Дин је потукао крсташе до ногу. У жестокој бици на “Гори блаженства” била је уништена сва њихова војска. Херојски отпор је пружио одред витезова, који су чували Крст. Муслимани су Крст узели тек са смрћу последњег од њих.

Византијски император и европски владари су Салах-ед-Дину за Дрво Крста нудили огроман откуп, али је султан био неумољив, јер је Крст сматрао понижењем Божанства. Крст је био враћен хришћанима тек након смрти Салах-ед-Дина. Сада је Голготски крст подељен на делове који се налазе у свим земљама хришћанског света. Његов највећи део се чува у олтару Јерусалимског храма Васкрсења Христа Спаситеља (католици од времена крсташких похода Јерусалимску саборну цркву називају храмом Гроба Господњег).

Четворокраки Крст симболизује четири стране света, односно искупљење читавог човечанства и четири годишња доба – вечну жртву. Црквени химнографи Крст називају оваплоћењем љубави. Његова вертикална линија је љубав између Бога и човека, хоризонтална – љубав међу људима.

Осмокраки крст има дашчицу с натписом о кривици Осуђеног и подлогу (подножје Његових ногу) – разапети човек није висио, већ је стајао прибијен на крст. Натпис на Спаситељевом Крсту је гласио: “Цар Јудејски”. То је био Пилатов подсмех Осуђеном и Његовим непријатељима, али је у мистичком значењу реч “јудејски” по древној етимологији значила “славан”: Цар Јудејски – Цар Славе. Подсмевање Христу је постало откровење мистичког значења распећа: слава је у жртвеној љубави. Слика Распећа је икона Христа и као икона носи у себи елементе символике. Искошено подножје означава силазак Христове душе у пакао и извођење старозаветних праведника из паклених дубина.

Осмокраки крст симболички означава вечност. Осам је знак вечности, осам је знак Васкрсења (Христово Васкрсење се догодило у дан после суботе – седмог дана).

Махатма Ганди је у својој биографији изговорио познате речи. Рекао је да се чуди због чега Христова смрт тако потреса срца хришћана кад у Индији има мученика који су претрпели дужа мучења. Индијски националиста није схватио и није могао да схвати тајну Крста. За њега Крст представља само физичку патњу, бол мишића и жила, телесне муке. А религиозна интуиција хришћана осећа у Крсту много више. То су духовне муке Спаситеља, Који је на Крсту преживео све патње читавог човечанства заједно, казну за грехове целог света, паклени пламен, који су упалили људски греси и злочини. Творац вечности и времена је скупио на Крсту вечност у границе времена. Вечне муке и бол васељене су се скупили у једну чашу и ову чашу црног пламена је до дна испила Богочовекова душа. У Христовом Крсту су скупљени сви крстови и све муке земље и пакла, страдања свих људи – од праотаца човечанства до оних који ће својим очима видети Други и славни долазак Господњи.

Тек ће вечност открити тајну онога што се догодило на Голготи.

Ваведење Пресвете Богородице у храм (21. новембар/4. децембар)

Празник Ваведења у храм Пресвете Богородице по својој структури подсећа на цртеж вишеспратног дворца. Историјска основа празника је посвећење Дјеве Марије Богу по завету Њених родитеља, светих и праведних Јоакима и Ане; симболички и духовни план је мистика храма, његов значај за хришћанина, посвећење људске душе Богу, циљ и смисао православног монаштва.

Кад је Дјева Марија напунила три године Њени родитељи су се заједно с Кћерком у пратњи многобројних рођака из Назарета пешке упутили у Јерусалим. У зору трећег дана дошли су надомак светог града. Чудесна слика им се указала пред очима. Храм на заравни горе Морија је био налик на брод у затону с раширеним снежно белим једрима и чинило се да је спреман да се подигне увис и почне да плови тиркизним океаном неба. Зраци излазећег сунца, одбијајући се и искрећи се на златним иглама куполе¹⁶, окруживали су храм попут облака светлости, која се преливала као блистави нимб.

Ходочасницима је у сусрет изашао првосвештеник, по предању – праведни Захарија, отац Јована Претече. Дјева Марија се, оставивши родитеље, брзо попела високим степеницама храма, а да је нико није придржавао и загрлила је ризу првосвештеника. Он је узео за руку и увео у храм, на запрепашћење свештеника и левита – у олтар који се називао светиња над светињама. Десет година је Марија живела при храму. Њена душа је под свештеним сводовима и сама постала живи храм Божанства.

Храм је икона Неба, храм је место невидљивог присуства Божијег, поље Божанствених сила и енергија. У храму је земаљска Црква сједињена с Небеском Црквом. У храму се непрестано лију, као речни таласи, песме Анђела, човекова душа погружена у молитву чује њихове небеске хорове; храм испуњава духовна светлост, невидљива за око, али видљива људском срцу омивеном сузама покајања. У храму се у свештеним симболима и сликама одвија сва историја човечанства. У храму време губи своју праволинијску усмереност, будућност и прошлост у циклусима који се узајамно прожимају постају садашњост. У храму време, оцрквљено ритмовима богослужења, одражава светлосну слику вечности. На богослужењу у храму звучи глас пророка који објављују Христов долазак и проповед апостола о томе да се спасење света остварило; у храму неућутно звучи појање Серафима, којим су они славили Бога

¹⁶ На крову храма су биле постављене оштре златне игле како птице не би слетале на њега (в. Јосиф Флавије, “Јудејска историја”). – прим. аут.

приликом стварања света; у храму се објављује о будућем Страшном суду над Анђелима и људима. У храму се сами простор и време откривају у новим тајанственим дубинама и димензијама, у огромним унутрашњим просторима у које се смештају сва историја света и сав простор васељене. Храм је Библија оваплоћена у камену, то су хијерархијски низови свештених симбола, кроз које људска душа усходи ка Богу. Храм је место скривеног сусрета душе с Божанством.

Круг црквеног богослужења постаје златни прстен, којим се човек венчава с вечношћу. Људи који нису укључени у духовни живот обично храм доживљавају као синтезу неимарства различитих епоха, култура и народа, као достигнуће људске мисли и оваплоћење естетског генија уметника. Међутим, није тако: храм је откривење Божанственог Логоса на Земљи, део свештеног Предања. Хришћански храм носи у себи вечан и непромењив садржај, због тога форме храма и његов знаковно-симболички језик морају бити чврсти и постојани, заједнички за све регионе и времена. Обличје старозаветне скиније – покретне цркве – је било показано Мојсију за време Теофаније на Синајској гори.

План Јерусалимског храма су сачинили цареви-пророци Давид и Соломон. Један од њих је написао “Псалтир” – основу богослужбених молитава, други “Песму над песмама”, коју су древни мистици поредили са светињом над светињама храма. Све је у храму свето, све има тајанствени смисао. У Библији су подробно наведени облици и пропорције храма, описани су унутрашњи изглед и сасуди, одређен је чак и материјал за његову изградњу и за израду богослужбених предмета (можда зато што свака материја поседује нама непозната зрачења – еманације).

Апостоли Павле и Јован су Небеско Царство созерцавали као слику величанственог храма. Идеје и пророчанства старозаветног храма су се откриле и оваплотиле у новозаветном храму. Овде је њихово генетско јединство и историјска разлика – као између самих Завета – Старог и Новог. Старозаветни храм је храм наде; новозаветни храм је храм благодати.

Мистички значај богослужења у храму се састоји у томе што молитва сваког укључује све и молитва свих присутних се узноси за сваког. Молитва у храму постаје јединствена и целовита као што је нераздељива светлост мноштва упаљених свећа, као што су неодвојиве капи кише у заједничком потоку.

Што је већа духовна култура човека, што је дубље његово религиозно искуство тим му је дража традиција – као ризница из које се боји да изгуби макар и један драгоцен камен. Неки кажу: “Ако је храм слика неба, а наша представа о Космосу се мења, дакле и облик храма мора да се мења и еволуира.” Међутим, као прво, храм је обличје духовног Неба о којем се знања у току историје човечанства више губе него што се стичу, храм није модел и није одраз васељене у огледалу, већ сложена симболика.

Храм је жива Библија. Храм човеку омогућава да сам учествује у догађајима свештене историје као активно лице. У богослужењу у храму човек кроз свештене симболе и ритуале присуствује стварању света, моли се у скинији, прати Господа за време Његовог земаљског живота, налази се на Тајној вечери с апостолима, причешћује се из руке Спаситеља, чује вест мирносица о Христовом Васкрсењу из мртвих, види слике Страшног суда. Као што бела боја није одсуство боја, већ синтеза боја целог дугиног спектра, тако и тишина храма садржи у себи молитве и свештено појање Небеске и земаљске Цркве. Храм је слика изгубљеног Едема и враћеног раја.

Симболика храма учи човека да гледа на видљиви свет као на слике и симболе, сенке и подобја духовног света, да осећа бесконачно у коначном, да види одражавање вечног у пролазном као блесак у магли.

У Јерусалимском храму је Дјева Марија дала завет девствености. Монаштво је постојало у сва времена, код свих народа. Ипак, монаштво остаје несхватљива појава за страсни и чулни свет, загонетно као сфинга, која чува тиховање пустиње. Многима монаштво изгледа као одрицање од свега ради ничег, као бесмислено самомучење, губитак најбољег што човеку живот може да пружи. Други се према монаштву односе толерантно, али га не схватајући његову суштину сматрају као згодну форму за бављење научном делатношћу и добротворством. Што се тиче пустињака и отшелника они обично светским људима изгледају као фанатици или човекомрси попут Тимона Атињанина. Одговорити на питање шта је монаштво је подједнако тешко као објаснити шта је љубав онемо ко никада није доживео ово осећање.

Још су древни философи учили да се Бог свету открива као савршена Сила и Моћ, као највиша Мудрост и Добро, као Неизрецива Лепота. Већина људи Бога доживљава као свемогућу Силу и због тога Му се људи најчешће обраћају у несрећи и жалости кад нарочито јасно осећају своју слабост, немоћ и усамљеност, кад се руши свака нада у људску помоћ, као што замак од облака нестаје када дуне ветар.

Други аспект је Мудрост и Добро. То је религија оних који траже смисао човековог постојања. То је вера подвижника, који људима служе ради вечног спасења.

И трећи, скривени план је Бог као Неизрецива Лепота. То је углавном религија мистика. Тежња ка Божанственој лепоти, заробљеност Божанственом лепотом, опијеност њоме и могућност уподобљења овој лепоти представљају тајну монаштва.

Монаштво је потпуна љубав према Богу, која не може да се дели између Бога и Његове творевине. Монаштво је чежња за изгубљеним рајем и жудња за Небеском Лепотом. У погледу воље оно је непрестано тражење Бога, борба с оним што стоји између душе и њеног Творца, непрестано стицање Божанствене светлости, усхођење на духовни Тавор.

На интелектуалном плану монаштво је концентрација и усредсређивање ума на главним, онтолошким истинама вере. Монаштво је сједињење разума, осећања и воље у непрестаној молитви, у непрестаној тежњи ка Богу. Монаштво је за монаха највећа радост не само у будућем животу, већ и овде, на земљи. Манастир и пустиња су предуслови за монаштво, али никако само монаштво. Монаштво је стална усмереност душе ка Богу, стална битка с демоном у дубини људског срца, сједињење срца са Јединим.

Монаштво је песма над песмама, која се чује у срцу, душа која је њом заробљена затвара свој слух за страсне мелодије. Оне су за њу бесмислене и грубе. Монах пати у свету као заточеник у тамници, не зато што презире свет и мрзи људе, већ зато што у поређењу са Божанственом лепотом видљиви свет представља само сумрачне, нејасне сенке. Што се монах више удаљава од света и приближава Богу тим више воли људе, али другом – духовном, светлом љубављу. Он сажалева сва бића и састрадава с њима. Он воли свет, али не у његовом распаду и трулежи, већ у софијској идеји света и његовом будућем таворском преображењу. Монах воли човека, али не због његовог достојанства и талената или телесне лепоте, него воли у њему образ и подобје Божије.

Монаштво је одбацивање свих и свега ради Бога и љубав према свима и свему такође ради Бога. Противници и критичари монаштва, како ван Цркве, тако и у Цркви говоре о томе да монаштво осиромашује људску личност и чини живот сивим и монотоним. Да ли је тако? Хришћанско богословље представља најузвишенију философију о вечности и циљу постојања, а Псалтир је најдубља и најнежнија поезија, која се икад зачула на људском језику. Монах ограничава општење с људима, али беседи са Апсолутним Умом, с Богом.

Има једна источњачка прича: неки цар је позвао на свој двор кинеске и византијске мајсторе и наложио им да украсе зидове тек саграђеног дворца. Кинезима и Византинцима је дат

подједнак део зидова да их осликају. По завршетку радова цар и народ је требало да одлуче чији је рад лепши, чија је уметност узвишенија и савршенија. Поред дворца је подигнута грађевинска скела и затворена платном како нико пре времена не би могао да види рад уметника. Кинески мајстори су зид покрили слојевима цемента који је изгладио све неравнине, а затим су почели да сликају слике планина, које су се врховима дизале у висину, бајковите шуме, птице с јарко црвеним перјем, чудесне биљке и цвеће, сплетене у раскошне букете. Били су сигурни у своју победу.

А византијски мајстори нису одмах приступили послу. Прво су испитали од чега је сачињен зид и видели су да је изграђен од драгоценог камења, само необрађеног и небрушеног. Пажљиво су га очистили и почели да брусе – камен по камен. Док су кинески мајстори осликавали зид византијски су радили на сваком камену, брусећи сваку ивицу. Прошло је неколико година, истекло је време за рад. Кинези склонише скелу. Гомила забруја, поче да узвикује од одушевљења поздрављајући их унапред као победнике. Затим Византинци скинуше завесу и гомила се скамени у немој запањености. Драго камење је сијало у дивној хармонији боја. Изгледало је да звезде сијају из дубине кристала тајанственом, меком, искричавом светлошћу, а да њихове ивице светlucaју као сунчеви зраци. Разнобојно камење се преливало и горело је у необичним бојама, час је врцало као блесак муње ноћу, час је светлело нежним, прозрачним бојама зоре. Увек је било ново и непоновљиво као небо које се одражавало у сваком од њих. Народ узвикну: “Победили су Византинци!”

Рад Кинеза су спољашња знања, оно чиме се свет поноси. Рад Византинаца је унутрашња молитва, непрестано призивање имена Исуса Христа и покајање.

Прича се да је живот монаха непотребан и јалов за друге. Ако се на живот гледа с тачке гледишта примитивног утилитаризма, који негира духовне вредности религија уопште није потребна. Међутим, хришћанство сведочи да је молитва она невидљива светлост, која се супротставља све гушћем мраку и наступајућем хаосу – апокалиптичкој ноћи. Молитва је онај дијамантски ослонац, она невидљива сила, која спречава да се свет коначно распадне и буде уништен. Монашки живот није будистичка ниравана, већ подвиг највишег духовног напора. Кад нестане дух побожности и Православља угасиће се и духовна молитва, а манастири – острва светлости – ће потонути у таму и тада ће човечанство само потписати своју смртну пресуду.

Празник Ваведења у храм Пресвете Богородице је већи од празника Њеног Рођења. То је дан Њеног духовног рођења. Под сенком старозаветног Храма израстао је цвет Новог Завета – Дјева Марија.

Рођење Христово (25. децембар/7. јануар)

Древни хронографи-летописци су историју делили на неколико периода, у складу с годинама човека.

Први период, од Адама до Ноја је најраније детињство човечанства. Други период, од Ноја до Аврама је детињство човечанства. Трећи период, од Аврама до Мојсија је младост човечанства. Четврти период од Мојсија до Христа је мужевност или зрелост човечанства. Пети период, од Христовог Рођења је старост човечанства.

С доласком Христа на Земљу наступила је последња, завршна етапа у историји човечанства. Старост је слика мудрости: Божански Логос се кроз Јеванђеље открио свету. Старост је закључак живота. Есхатологија (грчки *εσχατολογία*) учи човека о «крају света» као о закључку историје света и човека.

С Христовим оваплоћењем остварила се могућност спасења и препорода човечанства. Испунила су се пророчанства и обећања о Месији. Човечанство је ступило у Нови Завет (савез) са Божанством. Пред њим су се откриле невиђене и раније непознате духовне висине и даљине, тако се после олује у праменовима и процепима облака открива небо чисто као плави кристал. Уједно, после Христовог доласка историја постаје есхатологична: сенке апокалипсе постају јасне и страшне као злослутан блесак комете, која се надвила над хоризонтом. Ово злокобно светлуцање подстиче на питање: *шта је човек?* (уп. Јов. 7, 17). Каква трагедија се десила у Васељени да је Бог морао да се оваплоти и спаси човека, а кроз човека и Васељену?

Библија се открива величанственим речима: *У почетку створи Бог небо и земљу* (1 Мојс. 1, 1). – односно духовни свет и материјални Космос. Пред крај стварања света Господ по Свом образу и подобију ствара човека.

Човеково тело је узето из земље, његова душа је дах Божанских уста. Човек сједињује у себи два света: материјални и духовни. Зато су древни философи човека често називали микрокосмосом, микросветом. Његово тело садржи све елементе земље. Он је ипостас и представник видљивог света у духовном еону. Он је карика између Божанства и Космоса. Он је заповедник, духовни центар и живо срце Космоса. С човеком Космос пада у бездан трулежности и смрти, али с човеком се Космос и преображава Божанском благодаћу.

Дакле, историја човечанства није само земаљска, већ и космичка трагедија, а долазак Христа на Земљу је светлост која је обасјавала целу Васељену.

Јеванђеље је Књига живота за човечанство и будућа логизација Васељене. Човек је створен као духовно-физичко биће. Његове духовно-физичке моћи су биле у хармонији, у хијерархијској сапотчињености: дух је владао душом, душа телом.

Пад у грех је деформисао и пореметио духовно-душевне моћи и физичку природу човека. Они су почели да личе на окренуту пирамиду. Тело је потчињавало душу, душа је угушила дух. Раскид између човека и Бога је повукао за собом раскид човека с Космосом. У односу према Богу човек се од сина претворио у одступника; у односу на Земљу – од цара у тиранина. Духовна интуиција човека је отупела, као да се помрачила.

Духовно осећање је огрубело и постало приземљено. Страсти, које су се пробудиле у души почеле су да пију силу духа, као вампири крв своје жртве. У душевним силама је такође дошло до несклада и деформација. Нус (грчко νοῦς) – интелект, ум душе, изгубио је способност за синтетичку (целосну) спознају. Он се поделио на два облика мишљења: сликовито (фантазије, представе, уметничко стваралаштво) и рационалистичко (способност анализирања, суђења). Реактиван део душе се претворио у гнев, у афективну чулност и везаност за материјално. Жеља се претворила у похот и поцепала на насладу и одвратност. Љубав према Богу и тежњу према Божанској лепоти сменила је љубав према свету, изражена широким спектром наслада: од наслађивања природом и уметношћу до наслађивања грубим страстима које прелазе у култ чулности. Ниски импулси и инстинкти тела почели су да владају душом: тако морски таласи, ухвативши у своје моћне загрљаје чамац захваћен буром бацају овај чамац на све стране. Човек је себе искључио из духовног света. Његова унутрашња светлост се угасила.

Преставши да созерцава Бога човек је све снаге усмерио на спољашње, на Космос. Човек је постао поље центрипеталних сила. Огрубело религиозно осећање и губитак унутрашње светлости благодати већ су припремили у човеку терен за обожавање Космоса (паганство). Запањујући феномени видљивог света, које је човек прво доживљавао као симболе и сенке Божанства, пре или касније, под притиском страсти према видљивом и чулном, морали су да постану за њега атрибути Божанства, а затим и сама божанства.

Почетак паганства је боготворење симбола, то је поистовећивање знака са садржајем знака; и ово боготворење су у философске форме заодевали, како древни гностици, тако и нама савремени софиолози.

Централно место у тријединству моћи људске душе заузима душевни разум. Преставши да се повинује духовном уму, унутрашњем логосу човека, душевни разум је умислио да је цар не само душевних моћи човечанства, већ и читаве Земље. Душевни разум мисли у представама и категоријама земаљског живота. Он је истовремено и фантазер и позитивиста. Збацивши духовни логос разум га се свеједно плаши, као што се узурпатор плаши законитог владара и труди се да остатке духовности или уништи, или замени душевним сурогатом. Распад и аутономизација човекових духовних моћи одредили су историју човечанства. Пет и по хиљада година је човечанству било потребно да развије све потенцијалне, стваралачке могућности које су у њега уткане, да створи све философске системе, да исцрпи све философске идеје, да развије уметност до највиших степена и да се стропошта у њему до потпуне деградације, да начини основна открића у науци и да се истовремено увери у своју потпуну моралну и интелектуалну немоћ.

Древни свет је био суров и окрутан. Кинески зид, атински Акропол и римски Капитол су саграђени на људској крви и костима заробљеника и робова. По предању, оснивач Рима је отхрањен млеком вучице, а кад је одрастао, учинио је исто оно што је урадио Каин – убио је рођеног брата.

Оснивач Римског царства – братоубица, којег је отхранила дивља животиња, био је злослутна алегорија овог царства. Силе друштва, као и силе људске душе, налазиле су се у борби и распаду.

Религиозно осећање се угасило, душевна жеља, која је одступила од осећања изродила се у страсти. У породичном и друштвеном животу ово се испољило у разуданости и разврату за које је апостол Павле приметио да је боље обићи пороке пагана ћутањем. У религиозној сфери последица овога били су екстатички култови, оно што носи назив «дионизијског». Духовна љубав као да се сакрила у најдубље дубине људског срца, напред је иступила душевна реактивност, која се поцепала на тежњу према чулној, земаљској лепоти и гнев према ономе што спречава страсна стремљења човека. Овај потенцијал мржње се испољио у породичном деспотизму, државној тиранији, безразложним и бесконачним ратовима по којима су државе и племена рачунали време. У религиозном смислу тежња ка чулној лепоти се оваплотила у антропоморфни естетизам Грка, а други аспект раздвојеног осећања – гнев – излио се у крваве култове, у мистеријална убиства, у магију и демонологију.

Разум, усмерен ка земљи, који се налази у сфери чулног искуства, створио је комплекс знања који називамо цивилизацијом. Међутим, кад се разум одвајао од научног експеримента, од философије и религије, он је правио најфантастичније системе, премда су они били интелектуално префињени. Пошто је био оријентисан на чулно-земаљско, он је боготворио символ, а затим је створио паганске култове и митове.

Човечанство је дошло до просто трагичне границе, исцрпивши своје снаге и могућности. Оно је видело да не може да спаси себе. Није само Палестина очекивала Месију – Искупитеља и Спаситеља, већ и пагански свет.

Грех је личио на светски потоп, само с том разликом што су се у океану паганског света као планински врхови видела острвца монотеизма, острвца вере у Једног Бога. Пре свега је то била Палестина. Јерусалим је био као врх Арарата, храм на избочини горе Морија, као ковчег, који се прилепио за свету гору. На Арарату је поново почео живот на Земљи, а у Јерусалиму је требало да се догоди духовни препород човечанства. Од подножја Арарата, као од моћног дрвета

живота, племена и народи су се раселели по непрегледним просторним просторима Земље: од Јерусалима је по целој Васељени требало да се пронесе вест да је Спаситељ дошао и да се спасење догодило.

Шта представља жртва ради које је Бог постао човек?

Христос је Собом заменио човечанство пред лицем Божанске правде. Христос је мистички и реално доживео патњу читавог човечанства: богоостављеност и вечне муке пакла концентрисане за време распећа до невероватне густине и интензитета. Христос је доживео бол и мучења, болест и смрт, који долазе сваком човеку. Христос је доживео неправедност и зло, које подноси свако дете, сваки сужањ, сваки мученик. Христос је преживео патњу већу него што је патња свих људи који су живели на Земљи. Ово није могао да учини ни човек, ни Анђео, то је могао да учини само Син Божји, Који је постао Син Човечији, у Којем је коначно и бесконачно сједињено у јединственој Личности. Али искупљење греха још није све што је потребно за спасење. Човеку је потребно да има идеалан узор на којег би се угледао, с којим би био сједињен живом љубављу, која се носи у уму и срцу, човеку је потребан образ, који би осећао душом. Овај јединствени образ идеалног човека је образ Христа, а пошто је Христос Син Божји, овај образ је увек био жив. Он је увек с нама. Да Христос није био Син Божји, Његова личност не би била општељудска. Он би обавезно припадао конкретном региону, народу и епохи. Међутим, Христос је Син Божји и образ Христа је увек исти и за све. О томе сведочи сама човекова душа, која је, како је рекао Тертулијан, по природи хришћанка. Човек жели савршенство, али сам по себи не може да постане савршен. Идеал и савршенство у дословном значењу ових речи припадају Богу. Зато је Бог морао да се оваплоти да би човеку дао образ идеалног човека.

Искуплење је есхатологично, оно претпоставља циљ. Овај циљ је преображај читавог света. Свет се преображава посредством човека, а човек се преображава кроз богоопштење.

Свет је представљен у микрокосмосу, микросвету, у човеку. Човек је представљен у богочовечанској природи Христа. Читавом Космосу су откривени светлосни бездани преображења. Да је Анђео примио људско тело Космос не би био преображен у њему. У човековом телу су заступљени сви елементи Космоса. И у човеку није заступљена само материја Космоса, већ и живот Космоса, као и његове динамичне структуре. У црквеним песмама радосна вест није упућена само човечанству, већ и целом свету. Спаситељ је дошао на Земљу. Ово је радост која се искри у светлости: као да су сама природа и све њене стихије почеле да личе на кристалну чашу златног вина које се пенуша од радости и прелива преко ивица.

Христос се родио у снежну зиму у поноћ – знак духовног стања човечанства – у тами која се надвила над земљу. Родио се у време зимске краткодневице, кад су дани још кратки, али се већ остварило окретање сунца ка лету. Наступа нова ера – Први долазак Христа. Први долазак Христа садржи у себи мистичко указивање на Његов Други долазак: биће зима – човечанство ће изгубити љубав, наступиће ноћ – угасиће се светлост вере и само понегде, као светлуцаве ватрице звезда, моћи ће да се примети побожност на Земљи.

Крсни пут Спаситеља је почео у Витлејему, а завршио се на Голготи. Христова жртва нас је искупила. Ова жртва је био сав Његов живот који је крунисан крсном смрћу. Жртва је морала да буде сразмерна с оним за кога је принета. Син Божји је постао Син Човечији. Жртва која је могла да искупи човечанство морала је бити једнака свим људским животима. Христос Који је био Син Божји, принео је жртву безграничну по својој сили и достојанству. Она би могла да искупи не само грехове земаљског човечанства, већ и грехове милијарди житеља других галаксија кад би човечанство насељавало читаву Васељену. Жртва је требало да буде истоветна с онима за које је принета. Највише духовно јединство може да оствари само Божанске љубав. Светитељ Јован Златоуст пише: «Бог сваку душу воли подједнако снажно као и читаво човечанство.»

У божићним песмама Црква као победоносну химну понавља речи «с нами Бог». Бог је с нама на Земљи да бисмо ми били с Њим у вечној радости.

О Христовом Рођењу се говори код јеванђелиста Матеја и Луке. Јеванђеље је написано за цело човечанство, за све епохе и све народе, али је јеванђелиста Матеј Јеванђеље написао кад је проповедао у Палестини. Његови непосредни слушаоци у ово време били су Јевреји зато су родослов Христа који је дат у Јеванђељу по Матеју, као и неки термини и називи карактеристични за обичаје и представе Јевреја. На пример, Матеј Јосифа назива мужем Марије (в.: Мт. 1, 19), у смислу као кад бисмо ми рекли: Маријин старатељ.

За древне Јевреје је карактеристична представа о породици као о правној структури, зато је сином могао бити назван рођак или усвојено дете, а оцем и мајком – било који пар по узлазном степену сродства, чак и ако је сродство условно. Христос се у Јеванђељу често назива Сином Аврама и Сином Давида.

У време земаљског живота Христа Спаситеља Јудеја је улазила у састав огромног Римског царства. Она није представљала посебну провинцију, већ је њоме управљао намесник Сирије и њему потчињен јавни тужилац. Император Август је ради довођења у ред пореског система одлучио да изврши попис у целој држави. Римске власти су водиле рачуна о локалним обичајима и попис у Јудеји се обављао у складу са законима народа. Марија и Јосиф су припадали роду Давида и зато је требало да се упишу у граду из којег је потицао њихов предак – у Витлејему.

У овом граду је живела кћерка Јосифа Заручника по имену Саломија. Ноћ је путнике затекла у предграђу Витлејема. Гостионице, које су се обично градиле поред путева биле су пуне народа због пописа. Путници су уточиште нашли у пећини у коју су чобани утеривали стоку за време студени и лошег времена. Јосиф се оставивши Марију саму упутио у кућу Саломије да би је довео. У поноћ се у пастирској пећини десио догађај који је променио и одредио сву историју света – Рођење Исуса Христа.

Јеврејски народ је живео надом у испуњење пророчанстава. Очекивао је долазак Месије више него што Хиперборејци – становници северних земаља – очекују излазак пролећног сунца изнад хоризонта после ноћи која траје пола године. О Месији су се чуле проповеди у храму, о Њему су расуђивали јеврејски старци у синагогама, о Месији су већ и мала деца питала своје родитеље, о времену доласка Месије су разговарали пријатељи... За долазак Месије садужеји су се припремали велелепним службама у храму, фарисеји – прецизним поштовањем суботе, зилоти – чувањем мачева да би стали с њима под знамења Месије – вође Израиља, а сикарији су за долазак Спаситеља оштрили бодеже да би брзо победили непријатеље Месије, као што је у стара времена Израиљ побеђивао проклета племена. Сав јеврејски народ је у очекивању Месије личио на затегнуту струну, спремну да зазвучи на најлакши додир. Очекивање Спаситеља је било свеопште, оно је захватило пагански свет. Римске пророчице Сибиле су указивале на Јудеју. О скором доласку Спаситеља писао је римски песник Вергилије. О месијанским очекивањима народа сведоче и римски историчари. Чак су из далеке Кине долазили изасланици у Палестину да би сазнали да ли се тамо родио мудри цар Израиља – други Соломон.

Христос је дошао на Земљу, а Витлејем је спавао дубоким сном. Врата кућа била су замандаљена за Богомладенца. Свет је свог Цара примио у пећини за стоку. Само су животиње у зимску хладну ноћ загревале Младенца својим дахом.

Марија се надвила над Свог Сина, Који је уместо у колевци лежао у јаслама, у које су чобани бацали храну за стоку. Као постеља Младенцу је служио сноп сена.

Долазак Христа се догодио у тиховању и тајни: Витлејем је слика света, који није препознао свог Спаситеља. Свет, који је очекивао Христа створио је друге образе Христа.

Показало се да за Истинског Христа, Који је донео Божанску светлост на Земљу, није нашло места у овом свету.

Витлејем је за њега затворио градску капију, Јерусалим је припремио Крст. До данас свет мрзи Христа. Светитељ Јован Златоуст каже: «Кад би Христос поново дошао, поново би Га разапели.» Свет не жели Месију, већ лажног месију, који би му говорио «по страстима и по гордости» његовог срца: тако су свет у стара времена варали лажни пророци.

Младенац у Витлејемској пећини је зрачио дивном светлошћу. Животиње целу ноћ нису окусиле храну да би Он могао да се сакрије у студени у меком снопу сена.

Пред свануће се у пећину вратио Јосиф са кћерком. До четрдесет дана Дјева Марија је морала да остане у Саломијином дому.

Јеванђеље говори о два важна догађаја Христовог Рођења: о поклоњењу пастира и о поклоњењу мудраца. Пастири су вест о Христовом Рођењу добили од Анђела; мудраце је у Витлејем довела звезда. Овде су очигледне две врсте богопознања: једна врста је детиња, непосредна, жива вера. Ово је вера простих људи: чисте душе личе на огледала, која одражавају у себи небеску светлост. А друга врста је вера мудраца – то је вера ученика и философа. Кроз видљиви свет, кроз свете књиге они спознају Бога. По предању, звезда се запалила над Вавилоном у дан Благовести Мајци Божијој. Мудраци, односно, поседници мистичких тајних знања (астрономија и математика су се у древном свету сматрале светим наукама), били су одлично упознати с пророчанством Данила, који је некада живео у Вавилону, и одмах су се упутили за звездом. Каже се да је један од њих био Персијанац, други Арапин, а трећи Етиопљанин. Они су били представници потомака тројице Нојевих синова; дакле, они су дошли код Спаситеља. Персијанац је Јафетит, Арапин је Семит, Етиоп је Хамит.

Христос није Спаситељ само Израилља, већ целог човечанства. Пагански свет лажне светове дочекује као своје спасиоце, а Христа као свог непријатеља. Колико је књига написано против хришћанства. Оне су прожете таквом мржњу према Христу, као да сам сатана бљује своју хулу на небо. Изјаве о хришћанству оних који су још донедавно називали «класицима марксизма», личе на нападе пароксизма или вашарско кривељење. Ова мржња према Христу јесте сведочанство да је Он жив и страхан за демонску силу.

Дакле, пастири су образ људи који Христа примају чистом вером, непосредном интуицијом. Они имају сведочанство о Богу у свом сопственом срцу. Мудраци су они који иду ка Богу тешким путем, као што је тежак пут из Вавилона у Витлејем, то су они који истину траже у тешким интелектуалним доживљајима и патњама, кроз богословље, философију и науку. И овај пут такође доводи до Христа – ако људи истину буду ватрено тражили свим срцем, обраћајући се Богу молитвом.

Божић је празник мира: у години Христовог Рођења није било ратова на Земљи. Господ је донео мир, мир међу људима, мир између човека и Бога. Христос носи мир немирној души и болесној савести. Да, Он је једини Који човековом срцу може да дарује мир и покој.

Сретење Господње

2./15. фебруар

Реч «сретење» значи сусрет. Четрдесетог дана после Христовог Рођења Дјева Марија је у пратњи Јосифа Заручника донела Свог Сина у Јерусалимски храм како би испунила Мојсијев закон. У припрати храма су двоје старозаветних праведника – Симеон, назван Богопримцем, и Ана – дочекали свету породицу.

Симеон је потицао из свештеничког рода. У младости је учествовао у превођењу Библије на грчки језик. Ана, коју је народ поштовао као пророчицу целог живота се непрестано налазила при храму. У симболичном смислу Симеон је олицетворење Светог Писма, а Ана – усменог предања храма.

Храм је место тајног сусрета. Душа се, очистивши се у пламену покајања као руда у врелој пећи, среће с Богом. Она осећа Божанску благодат као нови живот, као невидљиву светлост, као присуство Божије, као истину и небески спокој. Сад Симеон и Ана, не само вером срца, већ и својим очима виде Бога. Храм је мистички центар света, у којем се мистички стичу сви упоредници и подневци земље и неба, храм је предворје вечности. У храму простор губи своју димензионалност, а време усмереност и неповратност.

У простору храма садржи се сва Васељена. Време је у храму савијено као пергаментни свитак, на којем је записана историја од првог дана стварања до Страшног суда. Свитак се може развити и прочитати у ритмовима богослужења. У храму је време циклично: дан, недеља, месец и година су попут кругова који се врте, који су стављени један у други. Светиња над светињама храма је непокретна тачка у Космосу који се креће. У храму Анђели заједно с људима чине јединствен хор, чија се свака реч претвара у небески зрак. Храм је океан невидљиве духовне светлости. У храму се Небеска Црква сусреће са замаљском Црквом.

Дакле, по Мојсијевом закону, мајка је четрдесетог дана после рођења детета морала да донесе дете у храм. Ако је то био првенац за њега је био одређен симболичан откуп. По Мојсијевом закону првенац мушког пола је посвећиван Богу. Најстарији син је морао да обавља неки посао за храм. Кад је с временом потреба за оваквим пословима нестала, по утврђеном обичају се приносила жртва као откуп за првенца. За сиромашне је жртва била куповина два голуба при храму, која су затим пуштана на слободу. Тек након молитве очишћења у припрати мајка је могла да посећује богослужење.

Четрдесет дана после Христовог Рођења Дјева Марија је живела у Витлејему у кући Саломије, Своје рођаке, кћерке Јосифа Заручника из првог брака. Пошто Јеванђеље још није било објављено свету, Дјева Марија је строго испуњавала све законе и прописе Старог Завета. Апостол Јован Богослов је Бога називао Љубављу, друго име Бога је Смирење. Смирење је Христов печат на челу светаца.

Дјева Марија с Младенцем на рукама у пратњи праведног Јосифа иде у Јерусалим. Мајка Божија, Која Својом светлошћу превазилази Серафиме, Нерукотворни Храм Божји, повинујући се закону иде у Јерусалимски храм да би примила обред очишћења. Она пред Којом се клањају Анђели, повила је Своју главу под благослов свештеника. Марија и Јосиф донели су жртву искупљења за грехове целог света. Као што цар, обукавши се у просјака обилази своју земљу, тако и Владика храма као четрдестодневни Младенац, улази у Свој дом. Ову тајну знају само Анђели-Чувари и двоје светаца – Симеон и Ана. У ову тајну је такође посвећен и првоствештеник (најстарији свештеник чреде) Захарија, отац пророка Јована Претече. Старац Јосиф у својим рукама држи кавез са две грлице – жртву за Исуса, које су затим пуштене на слободу. Ово је пророчанство о томе да ће Исус Својом Голготском жртвом ослободити душе људи из тамнице пакла, да ће им дати слободу и Свој вечни небески мир.

У Јерусалимском храму је Стари Завет, који су представљали Симеон Богопримац и Ана пророчица срео Нови Завет, Младенца Исуса, Који се налази у рукама Пречисте Дјеве.

Свети Симеон Богопримац је преводећи књигу пророка Исаије одлучио да уместо речи «Дјева ће родити Сина» (в.: Ис. 7, 14) – напише: «Млада жена ће родити сина,» али га је зауставио Анђео, који је Симеону објавио да неће умрети док не види својим очима испуњење пророчанства. Прошле су деценије. Три пута је старац срео границу векова, али смрт као да је

заборавила на Симеона. У Јерусалиму су деде причале унуцима да су још њихови очеви и дедови у свом детињству видели праведног Симеона, који је сваке суботе неизоставно долазио у храм на молитву. Старац је био живи летопис Израиља.

Дочекавши Марију у Јерусалимском храму Симеон је узео на руке Исуса и благословио Бога. Пророчанство се испунило. Време старчевог одласка из земаљског живота се приближило. Он је изговорио речи надахнуте молитве: «Ниње отпушчајешчи раба Твојего, Владико, по глаголу Твојему, с миром: јако видјеста очи моји спасеније Твоје, јеже јеси уготовал пред лицем всјех људиј: свјет во откровјеније јазиком, и славу људиј Твојих Израиља.» Ову молитву Црква поје свакодневно на вечерњем богослужењу. Затим је Симеон обративши се Божијој Мајци пророчки рекао да ће Њено срце пробости мач боли. Ко више воли више пати. У Јерусалимском храму Она је први пут преживела Своју Голготу. У речима пророка Она је угледала оно што очекује Њеног Сина. Већ у то време цар Ирод је подозревао да је његова превара откривена и да се мудраци неће вратити у Јерусалим. У царском дворцу су се разматрали планови како да се пронађе и убије Новорођени, Цар Исус. Остарели и болесни Ирод је одлучио да припреми себи погребну даћу – да убије сву витлејемску децу. По предању, Симеона Богопримца су код зидина храма убили Иродови војници, који су га испитивали желећи да сазнају где се Исус налази.

На дан Сретења, Бог Који је невидљиво пребивао у храму Својом благодаћу, видљиво је ушао у њега. Затварају се последње пророчанске књиге. Стари Завет уступа место Новом Завету. Овако бледе и гасе се дијамантске звезде – лепота ноћног неба – у зрацима излазећег сунца. Ускоро ће бити срушен Јерусалимски храм, али ће се од његове основе као млади изданци од корена по целој Земљи разрасти хришћанске заједнице.

После приношења жртве света породица се вратила у Витлејем. Код јужне капије Јерусалима, иза градских зидина, надвијао се Иродов дворцац као мрачна гомила камења. Прозори кула уски као пукотине личили су на очи змија, које су непокретним, упорним погледом гледале на пут. Дјева Марија је чувала дубоко ћутање, прививши Младенца уз Своје груди. Овако видећи злослутни црни облак уморни путници журе на крај пута да би што пре стигли до пристаништа и нашли склониште од олује која се спрема.

Улазак Господњи у Јерусалим (Цвети)

Овај празник има посебно место у црквеном календару. У метафизичком смислу и симболичком значењу он представља пророчанство о Другом Христовом доласку на Земљу и Страшном суду.

У насељу Витанија, које се налази недалеко од Јерусалима, Господ је из мртвих васкрсао свог друга Лазара. Ово чудо може да се упореди само са стварањем Адама. Владар живота и смрти је Својом Божанском заповешћу: «Лазаре, теби кажем: устани» (в.: Јн. 11, 43) претворио леш четвородневног мртваца у тело попут тела младића, који је спавао и вратио у њега душу. Из невидљиве земље, из далеког туђиновања Христос је вратио заробљеника смрти у родну кућу. Васкрсење Лазара је образ будућег васкрсења из мртвих.

Ближио се празник Свете Пасхе. Из свих крајева Палестине и из многобројне јеврејске дијаспоре, која је до тада већ попут упоредника опасивала земаљску лопту, богомолници и ходочасници су се стицали у Јерусалим.

Прича о васкрсењу Лазара у трен ока је облетела Јерусалим. Људска срца су се стезала од радосне наде: можда је Исус из Назарета дугоочекивани Месија, Цар Израилев, Који ће као

римски цар за време тријумфа све непријатеље свргнути пред ноге Своје и дати слободу Израиљу.

Господ је у пратњи ученика изашао из села Витанија у освит дана и упутио се у Свети Град. С Елеонске горе Господ је Свој поглед управдио ка Јерусалимском храму загледајући се у град који се простирао у долини, којем је било предназначено да постане место Његових страдања.

Господ се упутио у Јерусалимски храм. Гомиле народа су Га чекале држећи у рукама палмине гранчице, поздрављајући Га узвиком «осана», што значи «спасење», «радост», «слава».

Христос се приближио храму – срцу Јерусалима. Али из њега нису допирали звуци богослужења, већ потмула бука, попут завијања ветра у кланцу: рика волова, блејање оваца, продорни узвици трговаца и мењача новца. У Јевреји је постојао обичај који се претворио у закон: било је забрањено уношење у храм новца с паганским амблемима, зато су се мењали за јеврејски новац на тезгама на путу ка храму (посебно су се ценили сребрни новчићи, исковани за време Макавејаца). Код градских капија куповала се стока за приношење жртава. Она се купала у «Овчијој бањи» и доводила у храм, у «Двориште свештеника», где је стајао жртвеник, који се назива «Ватрени лав» или «Ариел» - «Лав Божји». Овим именом су пророци често означавали Јерусалим, чији је амблем био лав.

Постепено су трговци и мењачи новца продрли у сва три дворишта храма, чак и у само светилиште. Фарисеји који су надахнуто славили нова правила и уставе у име тачног регламента читавог човековог живота – да би намакли на несрећника тешку омчу забрана правила су се да не примећују неред у храму.

Свети гнав је засветлео у очима Спаситеља. Он је узео бич и истерао је трговце из цркве. Нико Му се није противио. Фарисеји и садукееји су ћутали плашећи се да могу да изазову гнев и презир народа. Надали су се да ће им ускоро поћи за руком да се обрачунају са Христом.

Падао је мрак. Господ је напустио опустели храм и заједно с ученицима се вратио у Витанију...

Улазак Господњи у Јерусалим симболично означава Други Христов долазак. На Свом Првом доласку на Земљу Он Се свету показао као Искупитељ и Спаситељ; на Другом ће доћи као Цар света и Судија.

Христово Васкрсење

У петак, 12. нисана, по оптужби јеврејских првосвештеника и пресуди римског намесника, Христос је био разапет. На Крсту је као на Васељенском жртвенику била принета жртва за искупљење човечанства. Голгота је постала главно светилиште Новозаветне Цркве; Погребна пећина – олтар; камена постеља на којој је лежало тело Спаситеља – престо (трон) Божанства.

Христос је умро као човек. Његова душа је попут душа праотаца и пророка, сишла у пакао, у царство смрти. Они који су у свом земаљском животу очекивали Месију препознали су Христа, свог Спаситеља. Други су, као и многи људи на Земљи, Христа дочекали равнодушно или с мржњом.

Христово тело је пребивало у Погребној пећини, као у недрима земље, петак (од увече), суботу и део следеће ноћи. Два тајна ученика Спаситеља, Никодим и Јосиф Ариматејски – чланови синедриона и јеврејски кнежеви, молили су од Пилата као велику милост да им дозволи да предају погребну тело Распетог на Крсту.

Пилат је с изузетном великодушностју дозволио да се Христос сахрани, дозволио је као да Му је даровао живот.

Обично је тело погубљеног висило на крсту док не би иструлило; понекад је тело бацано ван града да га поједу птице-грабљивице и дивље звери. Кесарев суд није кажњавао само живе, већ и мртве. Јосиф Ариматејски и Никодим су на Велики петак постали јавни ученици Христа. Они су знали против какве силе иду, знали су да ће бити прогањани и можда убијени. Али, **љубав је јача од смрти** (уп.: Песм. 8, 6). Христово тело је било пренето у пећину-гробницу, коју је Јосиф припремио за себе и своје потомке (в.: Мт. 27, 60). Уместо гробнице добио је небо и вечни живот. Јосиф Ариматејски је био истеран из своје отаџбине: бодеж убица, сикарија, вребао га је на сваком ћошку Палестине. Само у западном крају Римског царства, у магловитим планинама Албиона (Британије) Јосиф нашао своје уточиште и склониште. Тамо је проповедао Јеванђеље, тамо је био сахрањен. Тамо је стекао другу гробницу – не како кнез, већ као апостол и небески покровитељ Британије.

Никодим је постао туђиноватељ. Као сиромаш је ишао по градовима и селима своје отаџбине, молио је за милостињу и проповедао о Христу. Он је био сахрањен заједно са знаменитим Гамалилом (учитељем апостола Павла), који је касније примио хришћанство, и с његовим сином Авивом.

На Велики петак Никодим и Јосиф су заједно са женама-мироносицама излили на Христово тело миро, обукли Га у погребну одећу и положили у пећину која је постала Светиња над светињама за хришћане целог света и свих времена. Погребна пећина се претворила у земаљско небо и обитељ вечне светлости. Улаз у пећину био је затворен огромним каменом, који је с напором могло да одвали само неколико људи. Поред Христовог тела невидљиво су стајали Анђели, као војници поред Царевог трона. Чланови синедриона су Пилата молили за дозволу да поставе стражу на Гробу (могуће је да је то било у Суботу увече). Они су ово објашњавали страхом да ће Христови ученици украсти Његово тело. У ствари, чланови синедриона су били обузети тајним страхом да ће се догодити чудо, немоћним снагама су покушавали да спрече Божански Промисао и Његову свемоћ.

У Васкршњој ноћи римске војске су биле концентрисане у Јерусалиму. Пилат је плашећи се нереда, а још више интрига синедриона, послао одред војника да чува Гробницу. У римској војсци владала је најстрожа дисциплина. Најмања кривица се сурово кажњавала. Римски суд није знао за милост. За бекство сужња или за крађу тела осуђеног на смртну казну стражар је био осуђиван на смрт. На Васкрс су се сва аристократија, сав цвет Јудеје и угледни представници заједница дијаспоре окупљали у Јерусалиму. Римски намесник, војсковође и војници су се у Јерусалиму осећали као у војном логору. Ево зашто су уходе, мешајући се с гомилом пратиле да се не спрема нека завера против римске власти. И стражу на Гробу Господњем су сваког трена могли да провере римски официри, који су контролисали поредак, или су то могле да учине слуге првосвештеника. Напустити стражарско место или заспати на њему за римског војника је било равно самоубиству. Једино што су војници могли да дозволе себи јесте да запале ватру и да поседају око ње не испуштајући оружје из руку.

Христос је васкрсао после поноћи. Догодило се чудо, које је Он објављивао у пророчанствима и причама Својим ученицима. Сведоци Васкрсења били су људи далеки од старозаветне религије, који апсолутно нису очекивали чудо на пећини Гроба – римски војници.

Небеска светлост је заблистала над Гробницом јаче него блесци муње или ватрени стуб, који је водио Израилце у пустињи. Стража је ужаснута пала на земљу, а затим је освестивши се јурнула у град да тражи првосвештенике како би испричала о чуду које се догодило.

Првосвештеници су прибегли универзалном средству да би завладали туђим срцима и језицима – миту. Они су с војницима закључили тајни договор: војници је требало да кажу да су тело украли ученици Исуса Христа, а првосвештеници је требало да дођу код Пилата с

поклонима поводом празника који је прошао, и тада су хтели да му дају много новца преко предвиђене суме – ради опроштаја војницима. Стрела направљена од злата лако погађа циљ.

Војници су ово знали и зато су пристали на нагодбу и кад су добили извесну награду вратили су се кући. Уосталом, ситуација у којој су се војници налазили није била лака. Да су објавили Христово Васкрсење довели би Пилата у ситуацију судије, који је Божанство осудио на смрт, а због тога би им од намесника претио и суров обрачун. Намесник је био мали цар на територији која му је била потчињена. Пилат је примивши поклон и добивши тајне информације одмах схватио да се у њима крије превара. За римске војнике се заступају највиши духовни чиновници уместо да траже суд над њима. Војници чак нису позвани на испитивање. Све тоне у завери ћутања непробојнијој од ноћи. Пилат је осећао да су првосвештеници поставили мреже, ухватили га и увукли у злочин. И наредних година своје владавине Пилат је учинио толико окрутних поступака према јеврејском становништву да се чинило како се свети синедриону за дрску превару.

По сведочанству јеврејског историчара Јосифа Флавија окрутност Пилата и других намесника је била један од узрока устанка Јевреја против Рима. Неколико година након описиваних догађаја цар Калигула је послао Пилата у прогонство, који је живот завршио самоубиством, бацивши се у провалију. Пилатова жена, која се пред мужем заступала за Христа касније је примила хришћанство.

Првосвештенике Ану (Анана) и Кајафу је народ убио за време једне од буна кад су покушавали да умире гомилу...

Апостоли и жене-мироносице нису знали за стражу, која је чувала пећину. Рано ујутру кад је зора својим дахом угасила звезде као што ветар гаси свеће, жене-мироносице су се упутиле ка Христовом Гробу, да би на Његово тело излиле миро, помешано са својим сузама.

После бучног празника град је спавао, улице су биле пуне. Док је Христос био разапињан апостоли су, осим Јована Богослова, напустили свог Учитеља, а жене-мироносице су остале да стоје поред Крста. Онима који нису оставили Господа на Голготи предстојало је да први чују вест о Његовом Васкрсењу. Марија Магдалина је пришавши Гробу угледала огроман камен одваљен од пећине. Ушавши у Гроб срела је Анђела, који је седео покрај Гроба и чекао је. Изглед Анђела је био као блесак муње и пламен огња. Гроб је био испуњен неземаљском светлошћу. Анђео је рекао Марији Магдалини и другим женама-мироносицама: «Што тражите живог међу мртвима? Христос васкрсе!» (в: Мт. 28, 5-6; Мк. 16, 6; Лк. 24, 5-6).

Тугу жена-мироносица је заменила радост. Оне су као на крилима журиле у Јерусалим да би апостолима објавиле Васкрсење Христа из мртвих.

Господ се прво јавио женама-мироносицама. Али по древном црквеном предању сматра се да је Христово Васкрсење видела Његова Пречиста Мајка у време кад је Христос васкрсао. После Христовог Васкрсења срце Његове Мајке није смело да страда ни за тренутак због Сина Њеног. Али састрадавање је удео оних који воле. Срце Мајке Божије пати и боли због целог човечанства, страда за сваког од нас.

Затим се Христос јавио апостолима. Он им је дао власт да свештенодејствују, да опраштају и отпуштају грехове. Апостола Јакова (сина Јосифа Заручника из првог брака) Христос је рукоположио за Јерусалимског епископа и научио Божанској Литургији.

Христови непријатељи су ширили гласине да Он није васкрсао да су Његово тело украли ученици. Али због чега је апостоли требало да краду мртво тело кад им је само распеће прво изгледало као пораз Христа и рушење свих нада? Људи уз помоћ намерне лажи покушавају да остану сиромашни, да буду прогањани и гоњени, подвргавани батинама и мучењима? Какву

корист је могла да им издејствује лаж? Човек лажју жели да сачува свој живот, а за вест о Христовом Васкрсењу апостоли су примали смрт.

Осим тога, сведочанство о Христовом Васкрсењу се налази у «независним» изворима: код Јосифа Флавија (у књизи «Јудејска старина») које се у анонимном делу на сиријском језику назива «Завештање сину».

Енергија критичара Библије се заснива на једном – на простом одсуству религиозног осећања код њих, на школском негирању чуда, на несхватању моралног утицаја лепоте Спаситеља као човека и Његове свемоћи, као Бога. Сва историја хришћанства је деловање Божанских сила, а не историја философских идеја. Сва историја древне Цркве се одвија на фону натприродних појава и чуда. Она, Црква, је сама велико чудо.

Јеванђеља нису префињене људске речи, већ речи Бога, односно почетак новог живота, укључивање човека у нове сфере бивствовања, у живоносне бујице благодати. Божанство је изнад образа и речи. Ако слепца који је изненада прогледао други слепци питају шта му се открило, онај ко је прогледао неће моћи да нађе речи да објасни шта су зраци светлости, шта су боје небеске зоре и земаљског цвећа.

Глувом од рођења није могуће објаснити шта су звуци музике. Није могуће објаснити шта је вера, онима који немају религиозно осећање и религиозно искуство. Рационалисти не могу да схвате због чега реч Библије тако моћно делује на људско срце, а жива проповед апостола је окретала према Христу простим, наизглед невештим речима, читава села и градове...

Пасха – светло Христово Васкрсење

«Христос воскрес из мртвих, смртију смрт поправ и сушчим во гробјех живот даровав!»

Ову древну хришћанску песму, Пасхални тропар су Цркви предали сами апостоли. Заједно с Јеванђељем она се чувала као заветна светиња у свим хришћанским заједницама. Она је звучала као победоносна химна за време прогона у катакомбама Рима и пећинама Јудеје.

У Пасхалну ноћ вест о васкрелом Христу се лије из сваког православног храма у таласима духовне светлости, претварајући таму ноћи у светлост радосног златозарног дана.

Христос воскрес! У овим речима, као у мистичком центру, стичу се сви «радијуси» Старог Завета, сва пророчанства, сви његови образи и обећања.

Христос воскрес! Из дубине ових речи, као из свестлосног бездана зраци се разилазе по целој Васељени. У овим речима се састоји необјашњива привлачна сила; то је као да Христова рука додирује само човеково срце. За проповед о васкрелом Христу апостоли су с радошћу ишли на смрт и мучења.

Велики Сократ, којег неки теозофи-езотеричари пореде са Христом, примио је смртоносну чашу отрова кукуте с хладним презиром према судијама. Тешила га је мисао да су и они осуђени на смрт – само их није осудио атиниски ареопаг, већ сама природа, да је и њихова смрт неизбежна. Апостоли су умирали у мукама, у мучењима, молећи се за своје целате као што се мајка моли за своје дете. Они су знали да смрти нема, да их очекује сусрет са Христом.

Васкрс је потврда наше бесмртности, образ будућег васкрсења мртвих, почетак вечног живота, победа Христа над двама тиранима човечанства – смрћу и паклом. Главни догађаји земаљске и космичке историје су распеће и Васкрсење Христа Спаситеља.

У древна времена дан Христовог распећа се такође називао Пасхом – Пасхом распећа, за којом је следила Пасха Васкрсења. Око Пасхе су распоређени сви хришћански празници: тако сунчев диск окружује златна круна зракова.

Човек је образ Божанске лепоте и представник физичког света у духовном еону. Његово тело садржи све елементе Космоса, а његова душа, која је зрак духовне светлости, честица неба – тајанствени дах Божанских уста. Човек као духовно-физичко биће припада двама световима. Он је требало да постане карика између Бога и Космоса, да би се у њему и кроз њега продуховила материја.

Грех је разрушио светску хармонију и откинуо човека од Бога. У свет су ушли трулежност и смрт. Они нису били исконска својства света, тамни двојници живота или сунчева страна Космоса, они су ушли у свет као узурпатори и тирани. Смрт је болест и оштећење који су погодили свет као рак. Историја света је постала трагедија насликана црвеном бојом крви и црном бојом греха. Цвет откинут са стабла претвара се у прах и пепео.

Човек духовно откинут од Бога осуђен је на погибелљ. Кад пресушују извори биљке грозничаво пуштају корење у дубину земље тражећи влагу. Оне као да пружају руку за милост.

Изгубивши Бога човечанство је тражило спасење, окретало се паганској философији, паганским мистеријама. Оно је пружало руку према каменим идолима-киповима, али спасења није било. Свет је могла да спаси само жртва, која би по својој аксиолошкој вредности (по степену достојанства) превазилазила сву Васељену. Ова жртва је по природи морала бити истоветна-слична онима за које се приносила. Овакву жртву је принео Христос. Пошто је био Бог Он је садржао у Себи сву Васељену. Пошто је био човек – заменио је Собом човека: овако се друг осуђеника на погубљење, заменивши с њим одећу уместо осуђеника пење на губилиште. Безгрешни је узео на Себе последице и ужас свих грехова читавог човечанства. Христово Божанско достојанство учинило је Његову жртву бесконачном и безграничном. Распеће и Васкрсење Христа уништило је духовну смрт. Христос је Собом заменио човека. Он је човека из метафизичке таме извео на светлост Божанског Логоса. Он је указао пут ка спасењу, дао је пример велике љубави свим Својим животом. Он је основао Цркву с Тајнама и богослужењима, у којима Христово Васкрсење није прошлост, већ садашњост.

Господ је уништио душевну смрт. Неки кажу: «Цео свет се гуши од лажи и преваре, стење од неправедности и окрутности, као жртва у рукама убице. Како је онда Господ уништио душевну смрт? Зашто Господ није спалио зло и грех огњем као рак?» Ко тако говори заборавља да бисмо у том случају ми сами морали бити уништени и претворени у пепео зато што смо много пута издавали Христа, прелазили црту иза које се простире област таме, греха и зла. Божје трпљење је наше заједничко спасење.

Господ нам је дао средства да се боримо и да побеђујемо зло. У овој борби се одвија развој човека као морално слободне личности. Господ је на неко време оставио зло, али га је натерао да служи добру. На Страшном суду ће доћи до путпуне поделе, потпуне диференцијације светлости и таме. Господ је уништио телесну смрт.

Наравно, ово је несхватљиво људима, јер нас мрачне слике смрти окружују са свих страна. Умиру наши ближњи. Смрт чува дете из мајчиног загрљаја. Чак и камене стене смрт гризе својим челичним зубима. Поред сваког града расте други град – гробље, неми град мртаца. Како је онда Господ победио смрт?

Господ нам није обећао вечни живот као наставак земаљског постојања, већ као преображај, продуховљење човека и Васељене. Земаљска бесмртност би била жалосна карикатура вечног живота који је обећала Библија, попут карикатуре коју је насликао велики енглески сатиричар Свифт: трошни старци, дрхтавих руку, с главама које се тресу, обележени знаком бесмртности као жигом, завиде онима који леже у гробу и узалудно моле смрт да дође по њих.

Бесмртност као наставак земаљског живота, кад би се заједно налазили развратници и девственици, демонопоклоници и хришћани, кад би Нерон, Калигула и Тамерлан наставили да творе своја црна дела, кад би људи наставили да пате од болести и душевних страсти – не би било ништа мање проклетство од саме смрти. Христос је победио смрт.

Светитељ Јован Златоуст пише да кад се оштети сребрни пехар, мајстор га баца у огањ, топи, а затим прави од метала нов, цео пехар. Тако и човек пролази кроз пламен смрти, која спаљује трагове пада у грех из његовог тела и душе и затим васкрсава у нови живот са својим истим телом, али већ обновљеним, које има друга својства, телом, истанчаним, сличним духу.

Неки постављају питање: «Да ли је потребно васкрсење тела ако је душа бесмртна?» Човек као богоподобна личност – није само душа, већ је душа сједињена с телом. Васкрсло тело ће бити попут тела Христа Спаситеља. Човек се код древних философа назива микрокосмосом, микросветом. Тело чува човекову индивидуалност.

Неки су у недоумици: «Ако преображај Васељене зависи од преображаја и васкрсења човека, зашто је Господ створио милијарде светова, које човек никад није ни видео, а самог човека није настанио као цара, већ као слугу у углу Васељене?» Као прво, Земља је духовни центар Васељене, зато што је Христос сишао на Земљу и узео од земље Своју плот. Рекли смо да васкрсење није понављање земаљског живота, није реанимација, већ прелазак у друго постојање, у којем тело стиче нова својства, оно више неће бити слуга простора и времена. И човек ће у јединственом духовном виђењу созерцавати сву Васељену преображену Божанском светлошћу, као дивну слику коју је Бог створио. Нису случајно древни философи називали Васељену Космосом, а Космос (грчко κοσμος) значи «украс», «празнична одећа». Човек ће созерцавати Космос као своју владавину, Космос ће се пред човеком открити кад падне завеса – власт времена, смрти и трулежности. Сам простор неће бити препрека за људско тело као што сад није препрека за људску мисао. Човек ће угледати Космос у новој лепоти као благо које је отац крио од детета, а затим је узео и поклатио му на дан пунолетства.

У васкрсењу ће једни друге угледати и рођаци и сви који су у овом животу били сједињени љубављу. Нада ће се остварити, вера ће прећи у виђење, а љубав ће остати вечна. У Царству Божијем више неће бити растанка и смрти, чак ће и само време нестати. Небеско Царство је Царство Божанске светлости, вечни живот је вечно приближавање Богу. Човек остајући по природи човек, не губећи своју личност, своју индивидуалност, постаје богосличан, чак како је смело рекао светитељ Атанасије Велики – «бог по благодати».

Преподобни Максим Исповедник каже: «Кад се мач стави у пламен он стиче својства ватре. Он не само да сече, већ и пали.» У вечном животу је увек све ново. Мења се сам човек по образу Христа Спаситеља, мења се свет у блистању Духа Светог.

Апостол Петар каже: *Даница ће се родити у срцима вашим* (2 Петр. 1, 19). То је тајна.

Данас једни другима честитамо с речима – Христос воскрес! У овим речима је светлост наше вере, радост наше наде, снага наше љубави. И на овај поздрав земаљска и Небеска Црква одговарају: «Воистину воскрес Христос!»

Вазнесење Господње

Вазнесење Господње спада у дванаест највећих празника Православне Цркве. Хришћански празници су налик на нераскидиво повезане прстенове златног ланца. Четрдесет дана после Васкрса наступа празник Вазнесења. Десет дана после Вазнесења слави се празник Свете Тројице, завршни акорд у симфонији богослужбеног годишњег круга.

Пре него што нешто кажемо о Вазнесењу треба да се задржимо на питању значења и смисла библијске симболике храма и везе између свештене историје и литургије храма. Учествовати у религиозном празнику не значи само сећати се догађаја свештене историје већ се и мистички укључивати у њих, духовно их доживљавати.

Кроз службу у храму, њене обреде и ритуале, њене симболичке слике, човек постаје реалан учесник догађаја, који су се дешавали у историји света и који се понављају у ритмовима црквеног календара. Вазнесење Господње је завршетак земаљског живота Христа Спаситеља које сија блиставом светлошћу. Вазнесење је венац хришћанских празника. То је видљиви облик враћања Сина Божијег Свом предвечном битију. То је откривање пред човеком бесконачних даљина духовног савршенства.

У Свом земаљском животу Христос је Себе потчинио времену и историји и уједно Он стоји изнад времена и историје као њихов Творац и Владика. За хришћанина живот Христа из Назарета није прошлост као нешто што је прошло, већ је актуелна садашњост и бесконачна будућност. Хришћански празник је додир вечног и пролазног, земаљског и небеског, то је откривање духовног еона на земљи и у сакралном простору храма.

Христово Вазнесење има онтолошко, морално, духовно и есхатолошко значење. У Јеванђељу по Марку је дата величанствена слика Вазнесења Исуса Христа. Али мало је имати и читати Јеванђеље. Треба још познавати његов нарочити језик, симболику и друга изражајна средства. То уопште не значи да јеванђељска симболика претвара догађаје у апстрактну и условну алегорију. Не, Јеванђеље је истина, али је она многострука и вишепланска. У земаљском присуствује небеско, у историјском – вечно. Символ не замењује, већ продубљује смисао и открива сакрални план догађаја.

Јеванђеље је откривање Божанственог ума кроз људску реч. Откривање о духовном свету, о вечном животу, о савезу људске душе с Божанством, о највишој реалности бића, која се налази ван граница феноменологије, о ономе што не може бити предмет чулног доживљаја или логичке анализе. Њега душа доживљава само кроз мистичку укљученост, кроз интуитивно проницање у свет духовних суштина, у свет Божанствених енергија, у свет надлогичких категорија. Због тога Свето Писмо користи символ, који ум треба да узноси од познатог и уобичајеног ка тајанственом, непознатом, од видљивог ка невидљивом.

Библијски символ је духовна карика између интелектуалне могућности човека и бездана Божанствене гносе. Када узимамо Библију у руке стајемо пред велику тајну. Човек може да се дотакне те тајне само ако према њој осећа страхопоштовање.

Четрдесет дана је прошло од Васкрса до Вазнесења. Четрдесет дана је Господ био са Својим ученицима, учећи их, по речима светитеља Јована Златоуста “тајнама Небеског Царства”. До Христовог Васкрсења су им ове тајне биле несхватљиве и недоступне.

Број четрдесет симболизује време духовног искушавања и земаљски живот. Четрдесет година је Мојсије водио народ по пустињи у Обећану земљу. Четрдесет дана је Исус Христос постио пре Јеванђељске проповеди. Четрдесет дана је Он боравио на земљи јављајући се Својим ученицима и апостолима и припремајући их за примање Божанствене благодати и за будућу проповед Јеванђеља.

Апостолска проповед може да се замисли у виду три концентрична круга, три етапе све јачег интензитета:

1) слање апостола њиховим сународницима за време земаљског живота Христа Спаситеља;

2) после Васкрсења Христа и до Његовог Вазнесења – мисионарство по свој Палестини, што је захтевало већу духовну припрему и самоодрицање;

3) светска проповед Апостола после силаска Светог Духа, проповед коју су готово сви завршили мученичком смрћу.

Четрдесетог дана по Васкрсу Господ је окружен ученицима изашао из Јерусалима и упутио се ка Елеонској гори. У опроштајној беседи је говорио о чудотворној сили коју човеку даје вера. Неким људима није јасно зашто се данас не дешавају тако очигледно она дивна чуда вере о којима је Христос говорио.

Постоје разни степени вере:

1) вера као хипотетичка могућност и вероватноћа. То је вера рационалиста са сниженим и угушеним религиозним осећањем. Она личи на светлцуави сјај звезда од којих ноћ не постаје светлија;

2) други степен вере је човеково убеђење, које, међутим, није загрејано љубављу срца. Она личи на хладну и мртву светлост месеца;

3) и на крају, она вера која укључује у себе и спаја у једно ум, осећања и вољу човека, која постаје главна потреба душе, циљ и садржај његовог живота, непрестано горење његовог срца. Таква вера је налик на светлост сунца чији зраци носе топлоту и живот. Таква вера је подвиг душе, таква вера је чудотворна и победоносна.

Јеванђеље говори о Христовом Вазнесењу на небо. Небо се у светом Писму употребљава у три смисла:

1) атмосфера око земље – оно што ми доживљавамо као огроман плави океан, у којем као брод плови наша Земља;

2) космички простор. То је врста необухватног звезданог неба које је изазивало надахнуће и трепет не само песника већ и философа и великих научника. “Две ствари ме усхићују – звездано небо нада мном и морални закон у мени,” писао је Кант.

Кад су Гагарина који се вратио из лета у космос неки упитали да ли је видео Бога на небу он је одговорио: “Не.” Овај одговор је одушевио антирелигиозне примитивисте. Гагарин није схватио, или пре није хтео да схвати да је лет у космос био кретање у физичком простору, у “царству материје”, и да није имао везе с духовним светом;

3) ванматеријална духовна сфера, која нема везе с физичким категоријама и мерама. Она већ представља други план бића. Међутим, ова сфера није антисвет, није антиматерија, које наука хипотетички допушта, већ еон вечности. У систему сакралних библијских знакова и слика видљиво небо може да послужи само као символ духовног неба. То је и било у догађају Вазнесења – догађају, историјски реалном и истовремено мистичком.

Вазнесење Христа Спаситеља има *онтолошки* значај. Син Божји је примио људску природу која је после Вазнесења ушла у Божанствену славу. Вазнесење има *есхатолошки* смисао. Оно је завршетак земаљског живота Христа, а Други долазак ће бити завршетак циклуса земаљског човековог бивства. Вазнесење за нас има *морални* значај. Не смемо да заборавимо да не припадамо само земљи него и небу, не само времену него и вечности, не само материји, него и духу. И живећи на земљи треба да се трудимо да се мислима и срцем уздигнемо изнад свега ниског, грубо чулног и греховног. Говорећи о Христовом Вазнесењу јеванђелиста Марко уводи образ-символ: Исус Христос је сео с десне стране Бога Оца. Бог је ванвремен и ванпросторан. Шта значи ова алегорија, ова антропоморфна метафора? Кад је император бирао свог савладара или кад је његов син-наследник постајао пунолетан обављао се нарочит ритуал: интронизација. У сали дворца су постављана два трона један до другог. На једном је седео император, до другог је довођен сина-савладара и он је седао с његове десне стране. То је означавало њихово једнако достојанство и јединствену власт.

Овај образ-символ још више истиче *аксиолошки* значај Вазнесења. У личности Богочовека – Христа Спаситеља цело човечанство је добило могућност бесконачног духовног усхођења.

Исус Христос се узнео с рукама раширеним у благослову. Апостоли и ученици који су стајали крај Елеонске горе представљали су прву Хришћанску Цркву. Ова слика, пуна љубави и наде јесте знак и обећање да ће благослов Божји увек бити у Цркви и да ће је заувек чувати.

Педесетница

Дан Педесетнице представља почетак нове духовне ере у историји Цркве, човечанства и космоса. Христово Вазнесење је земљу сјединило с Небом, с еоном вечности, а Педесетница је само Небо спустила на земљу, уништила је провалију између пролазног и вечног, између материје и духа. У изливању Божанствене светлости и Божанствене енергије Духа Светог пред човеком се открио нови живот као могућност превладавања његове тварне ограничености кроз заједницу с Апсолутним Бићем. Људско тело је за Платона “тамница”, за Сакја Мунија – “спој костију, крви и слузи”, а за хришћанина – дивни инструмент душе, облик неуништиве човекове индивидуалности, златни рам у који је као драгоцен камен смештен бесмртни дух. У тајанственом дану Педесетнице Божанска благодат је поново саздала монаду људске личности од дијаде душе и тела, која се распадала у противречности.

По учењу Цркве човек је ипостас, представник космоса, карика између духовног и материјалног света, зато је освећење човека (микросвета) залог и почетак освећења васељене (макросвета).

На Дан Педесетнице Свети Дух је основао Новозаветну Цркву и сјединио је с Небеском Црквом. Хришћани су постали чланови духовне породице чији је Отац – Бог, а старија браћа – Анђели.

Педесетница је вечна вододелница између Хришћанске Цркве, благодатне Цркве пуне Божанствених сила и енергија и других религија света у којима постоје сенке и разбијени делићи истине, али нема Христа и Духа Светлости и Живота; Педесетница је просекла дубоку провалију између мистике Православне Цркве и екстаза древних и нових дионисијских култова; Педесетница је постала непролазна граница између Божанственог Откровења, које се чува у живом организму Цркве и плитког рационализма религиозних богоградитеља, софиолога и реформатора с њиховим немоћним убиственим интелектуализмом, као и са замковима од ваздуха, које граде религиозни пијетисти и сањари.

На дан Педесетнице апостоли и ученици Исуса Христа су се окупили на молитву у кући апостола Марка-Јована, која се налазила у Јерусалиму на Сионској гори. За време молитве Дух Свети је сишао на њих у облику раздвојених пламених језика. На дан Педесетнице у изливању небеске светлости, у бучним налетима буре, у сјају и блеску дивних пламених језика родила се Новозаветна Црква. После Силаска Духа Светог Сионска горња одаја је постала први хришћански храм, а заједница Христових ученика – Васељенска Црква. У раној Цркви је било свега 120 људи, али је она била васељенска по Божанственој идеји и задатку, по неисцрпном духовном потенцијалу који је добила. Цркву васељенском не чине број чланова и спољашњи атрибути, већ присуство Духа Светог и верност истини. У вечном онтолошком смислу Црква је благодат, која обухвата Божија створења у јединству њихове вере и љубави. Зато је Црква као мистичко тело Христа Спаситеља, као изливање Духа Светог, као носитељка вечних истина непроменљива и увек иста, без обзира на то што њена “порта” због историјских разлога може да се повећава и смањује.

Дух Свети је сишао на апостоле у сликама које су могле да се осете и виде, зато што је дан Педесетнице био почетак преображаја целог видљивог света, васцелог космоса. Силазак Светог

Духа није требало да постане само субјективни доживљај апостола – чињеница њиховог унутрашњег живота – него и да се открије свету у виду величанствене Теофаније.

У мцхетској саборној цркви Светицховели постоји слика сунца с дванаест зракова: символ Христа – духовног Сунца – и апостола – зракова, који су просветили свет.

У новозаветној књизи “Дјела апостолска” описан је живот ране хришћанске Цркве, живот препун натприродних појава Божанствених сила, чуда, исцељења и пророчанских надањућа. Али највеће чудо је била духовна љубав, која је владала у хришћанским заједницама, где је свако осећао бригу целе Цркве, где су нестајале мрске разлике и преграде, где није било туђих, где су сви били блиски и рођени једни другима, где је свако другог грејао топлином свога срца.

Религиозна и философска учења древног и новог времена такође говоре о љубави. Али како се та љубав разликује од јеванђељске!

Свету је нарочито страна и несхватљива заповест о љубави према непријатељима; она му изгледа као рушење свих друштвених и етичких начела.

“Ако будем волео непријатеље шта ће остати за пријатеље?!” рекао је Конфуције. Кинески моралиста није схватио да волећи непријатеље човек побеђује своју гордост, чисти своје срце од себичности и зла и због тога његова љубав према пријатељима постаје још јача и светлија; Конфуције није знао да је духовна љубав, која извире из Бога, неисцрпна и неразделива. О љубави је говорио и Буда, али је у контексту његовог учења будистичка љубав пасивна и хладна добронамерност. Љубав као осећање за будисту представља окове душе који је вежу, као и мржња, уз точак космичког битија који се окреће. Најузвишеније стање за будисту јесте бестрасност и равнодушност према свему.

О љубави говоре и Веде, али је то љубав према својој касти. Браман сматра да се оскрнавио чак и од случајног додира парије. Љубави и милосрђу учи шинтоизам, самураји су имали нарочит витешки кодекс у који су спадали заштита сиромашних, беспомоћних, старих и болесних. Али су по предањима шинтоизма богови створили Јапанце, а остало човечанство су створили нижи духови. Зато је љубав према свом народу код самураја заснована на осећању националне надмености.

О љубави и пријатељству су писали антички философи, али се та љубав ограничавала или уским кругом пријатеља или границама полиса и државе. Роб је у античком свету био само ствар свог господара. Чак је и стоик и моралиста Сенека, који се сматра најближим хришћанству писао: “Сажаљиве су само старе жене, а мудрац – никада.”

Савремени вишнаитски и шиваитски проповедници говоре о некаквој универзалној љубави. Али, као прво, њихове књиге, које су нам доступне јесу производ, који је штампан специјално за Европљане и који рачуна на психологију човека из хришћанског поднебља, где чак и међу неверујућим људима и људима који су индиферентни према религији делује инерција хришћанског морала и културе. Они у својој домовини говоре другачије. Ведизам је поделивши народ на касте такође створио елитарне степене и међу својим присталицама и адептима. Он личи на вишеспратницу, где они који живе на нижем спрату не знају шта се дешава на вишем. Међутим, чак ни то није главно. Сви хиндуистички правци, који за основу свог погледа на свет имају Веде признају само једну реалност – реалност безличног Апсолута, а лични и космички живот сматрају илузорним.

Поистовећујући свој дух с Апсолутом – Брамом, негирајући реалност личног и индивидуалног битија, ведиста самим тим лишава себе објекта љубави. Док се на нижим спратовима хиндуистичког храма љубави певају химне, на вишима се говори о томе да су добро и зло, биће и небиће – две стране исте монете. Уосталом, сама бахти-јога (која је чак предвиђена за почетнике) учи о некој безличној и беспредметној љубави према апстрактном човечанству као

безличном универзуму. Затим се и овај универзум признаје за фикцију, а једина реалност постаје апсолутно “ја”; љубав бахти-јоге се претвара у самообожавање и самообожење.

Постоје још и некаква страшно-екстатичка стања (вештачке нервно-психичке егзалтације), која се у неким сектама и заједницама издају за љубав, али о њима овде једноставно не желим да говорим.

Велико чудо и необјашњив историјски феномен је била сама апостолска проповед. Да је Христос за Своје ученике изабрао мудраце и философе, интелектуалце хеленског и јудејског света, могло би се претпоставити да су они својом личном генијалношћу, сјајном красноречивошћу и философским знањима раширили и утврдили хришћанство међу народима света. Међутим, то су били обични рибари, земљорадници и занатлије који се ничим нису издавали из своје средине. Није њихова проповедничка обдареност већ Божанствена сила моћно привлачила људска срца Христовом учењу. Против хришћанске Цркве је као ратнички табор стајало Римско царство. Његове сјајне интелектуалне снаге, паганске религије и окултни системи са својим привлачним мистеријама, моћни и еластични административни апарат, непобедиве римске легије – сав идолопоклонички свет је сјединио своје снаге у борби против Цркве, устремио се на њу свом својом тежином, запалио је пламен ватре прогона на хришћане на три континента, напојио је земљу империје мученичком крвљу као кишом и пао, смртно рањен у тој борби. Црква је остварила духовну победу и изашла из крвавих прогона још светлија, још сјајнија у својој духовној лепоти.

Апостоли, укрепљени Духом Светим, донели су Јеванђеље, односно радосну вест, до “граница земље” – најудаљенијих земаља и предела античког света. Они су оснивали хришћанске заједнице, рукополагали епископе и презвитере, са мајчинском бригом и очинском строгошћу пратили живот новоутврђених Цркава, као да су их носили у свом срцу.

Апостолска проповед је пронета као на крилима изнад ужареног песка Сахаре, изнад снега Скитије, на Западу је стигла до туробних стена Албиона, а на Истоку до равнорорја Арабије и острва Индијског океана. Апостоли су сведочили о истини своје радосне вести појавама силе Божије и дивном љубављу, а завршавали су животни подвиг мучеништвом – сведочанством исписаним крвљу.

Празнично богослужење на дан Педесетнице започиње певањем молитве Духу Светом: *Царју Небесниј, Утјешитељу...* Бог је наш Владика и Сведржитељ. Он је Цар небеског света, света светлих и светоносних Анђела, и када се зацари у људској души Он је чини Небом.

Хришћанин себе назива “рабом Божјим”. Неке људе ове речи шокирају, они их сматрају за непријатан архаизам, нешто што је у супротности с појмовима “слобода и људско достојанство”. Начинићу малу опаску, навешћу пример из живота познатог древног философа Сократа. Кад је Сократу био рођендан ученици су дошли да честитају свом учитељу и донели су му поклоне, ко је шта могао. Један младић који је последњи пришао Сократу рече: “Ја сам сиромашан, поклањам ти једино што имам – себе самог да радиш са мном шта хоћеш.” Сократ одговори: “Твој дар је најдрагоценији од свих које сам добио. Примама га, само да бих, обучивши те, касније вратио себи самом, али у бољем облику.”

У ропству Божијем човек добија слободу од страсти и грехова – најсрамнијег ропства, најсуровије тираније. Он добија моралну снагу да поступа по наређењу своје савести.

Ми смо слуге Божје, али Бог није робовласник. Он у наше срце долази као Ослободилац, као Живот и Светлост.

Антирелигиозни агитатори воле да понављају фразу која је ушла у њихове хрестоматије: “Христос је победио зато што је Спартак претрпео пораз.” Они ову фразу преписују једни од других, понекад наводећи, а понекад не наводећи извор. Међутим, шта би се догодило да је

победио Спартак, шта би се променило у државној структури? Највероватније би била уништена римска аристократија и интелигенција, појавила би се нова друштвена елита од дојучерашњих гладијатора, била би основана владајућа династија Трачана, а ропство би остало исто као што је било или би било још суровије.

Хришћанство декларативно није укинуло ропство, али је уништило његов корен. Антички свет с најистакнутијим представницима – Платоном и Аристотелом – је признавао ропство за неопходну институцију државе и природан облик социјалног живота. Христово учење је објавило подједнако достојанство роба и његовог господара. Оно је лишило ропство сваког моралног оправдања. Ропство је историјски наставило да постоји, али сад већ као наказна форма друштвених односа, као болестан израштај на људском телу. Хришћанство је донело пресуду ропству, и није његова кривица што ова пресуда није одмах била схваћена и извршена.

Свети Дух је назван “Утешитељем”. Сви људи жуде за срећом, али је свако схвата на свој начин: већином – у спољашњем и пролазном, у мртвој материји – тамо где је нема. Зато су људи несрећни, а историја човечанства трагична. Човек мисли да ће наћи срећу у самопотврђивању, у задовољавању својих жеља и страсти, понекад грубо чулних, понекад – префињених и опеваних. Међутим, чим душа достигне жељено она осећа празнину и разочарење. “То није оно што сам очекивала”, говори она. Само Бог, Који је створио човека из небића може Собом да испуни бездан његовог срца и да му дарује Свој мир и спокој.

Дух Свети је на дан Педесетнице основао Хришћанску Цркву. Древни и нови теософи кажу да је хришћанство само један од многих путева ка Богу. Међутим, Христос је рекао: *Нико неће доћи Оцу до кроза Ме* (Јн. 14, 6). У другим религијама постоје опојне мистерије, ватромет блеска мисли, привиђење некаквих висина и дубина, у њима се могу наћи изреке, које вербално личе на јеванђељске (најчешће су позајмљене из Јеванђеља), али тамо нема Христа Божанственог Логоса и Духа Светог – Божанствене Силе.

Педесетница није само почетак Цркве, већ и њено битије које стално траје, изливање Светог Духа и освећење верника у молитви и тајнама.

Господ је на дан Педестнице основао Цркву на земљи, да би људска душа, преобразена благодаћу, заувек постала диван и прекрасан храм Божанства.

Преображење

У каменој скупини Галилејских гора, које окружују Тиверијадско језеро као низ зидина тврђаве с моћним кулама од камена и кречњака, уздиже се планина Тавор. На њеном врху се налази невелики грчки храм, а недалеко – костур древне цркве и рушевине здања, која су разрушили време и ратови, а који су некада били места страже римских легионара или тврђава коју су изградили бунтовни Јевреји бацивши изазов моћној империји.

За време земаљског живота Христа Спаситеља то је била пустињска планина, обрасла жбуњем и ониским дрвећем. На њен врх се Господ попео заједно с тројицом апостола. Тамо је Он у видљивом облику показао Своју Божанствену величину: вечну светлост Божанства, блиставију и чистију од сунчевих зрака, светлост која није заслепљивала, већ испуњавала душу необјашњивом радошћу, небеским спокојством и блаженством. Ова светлост је била откровење дивне красоте Божије у поређењу са којом је сва чулна земаљска лепота изгледала као тамна, мрачна ноћ, а земаљске насладе, кад би се све скупиле у једну чашу као напитака, горак као пелин. Ова светлост је била почетак, извор и пунота бића. На гори Преображења људска мисао ништа није хтела да зна, већ само да созерцава вечну, нестворену светлост. Људско срце ништа није могло да жели осим једног – да увек борави у зрацима Таворске светлости.

Пред апостолима се открила тајна вечног живота као вечна озареност Божанственом светлошћу где је у сваком тренутку присутна пуноћа потпуне среће; и истовремено се ова срећа стално увећавала и отварала новим таласима Божанствене светлости. Због тога је вечни живот увек нов, увек непознат, увек неочекиван, увек дивно прекрасан и непоновљив у својој лепоти.

Унутрашњи живот хришћанина је усхођење на духовни Тавор, изнад понора и провалија греха, кроз бодљикаво трње својих страсти; то је пут на којем хришћанин стиче Духа Светог, онај Небески Огањ и Светлост Који ће у вечности њега самог претворити у светлост и учинити сличним преображеном Христу Спаситељу. Господ се преобразио ноћу. Преображење је тајна будућег века; ноћ означава тајну.

Божанствена светлост не може да се појми мишљу, немогуће је наћи њену аналогију у земаљском бићу, оживети је у емотивном сећању. Кад се она јави души ум ћути у запањености, умире страст, буде се нека префињена осећања духа. Човек ни не зна да ли је ова светлост у њему или ван њега, али је доживљава као живот, као излазак из своје људске ограничености и условљености у слободу Божанственог бића.

Свештеноченик Дионисије Ареопагит је јављање Божанствене светлости назвао “пролазном вечношћу”, односно вечношћу, која се открива у времену и кроз време.

Господ се преобразио ноћу, Божанствена светлост је далека од свих других облика светлости као сунчеви зраци од мрака дубоке и глуве ноћи.

Због чега је Господ повео са Собом тројицу апостола, а не све Своје ученике? Зато што је међу дванаесторицом био Јуда – богоодступник и издајник, недостојан виђења Преображења и озарености Божанственом светлошћу. У Јудином срцу је владао пакао, у њему се димио црни адски огањ. Јуда није могао и није смео да доживи Божанствену светлост коју је већ био пристао да прода за тридесет сребрњака. Три ученика су постала три сведока Преображења. Предстојало им је да за време надоласећих искушења укрепе друге апостоле у вери и нади да је Христос – истинити Син Божји.

Апостоли су са запањеношћу видели како су пред Христа стала два старозаветна пророка – Мојсије и Илија и беседили с Њим. Илија је у Старом Завету окружен нарочитим поштовањем. Његово служење је скривено и мистично. То је ватрени дух вере који се супротставља трулежном духу паганских цивилизација и култу људских страсти. То је духовни пламен, који сатански дух оваплоћен у тиранима и диктаторима није могао да угаси у току читаве светске историје и који се спрема да се с нарочитом снагом испољи у лику антихриста који долази – “апостола” и медијума сатане.

Илијин дух је потпуна преданост Богу, унутрашње очишћење људског ума и срца, које човека још за живота чини анђелоподобним. То је огањ љубави према Богу, љубави захтевне, бескомпромисне, која може да изгледа сурова па чак и свирепа, која жртвено помаже сваком добру и истовремено као пламен спаљује грех и зло. Илија треба да дође на крају света. Он је Претеча Другог Христовог доласка. Он ће доћи у време кад зло поприми раније невиђене колосалне димензије и истанчане форме, кад се одједном испостави да су земаљска власт и сам владар историје у рукама антихриста. Антихрист ће завршити ону богоборачку грану људског рода која је почела од Каина, пружила се ка Нимроду, дала свету као отровне плодове старе и нове тиране, убице и насилнике човечанства. Антихрист представља квинтесенцију светског зла.

Први Христов Претеча – Јован Крститељ, постао је жртва Ирода, цара из духовног рода антихриста. Претеча Другог Христовог доласка – Илија – постаће жртва самог антихриста. Илијина појава на земљи ће затворити последњу карику светске историје. Црном бездану греха мора се супротставити заслепљујућа светлост.

Са Христом је беседио и пророк Мојсије. Он је назван боговицем. Мојсије је на Синају примио закон од Бога, али је овај закон требало да се открије и засветли у својој дубини на Голготи. Овај закон је најављивао Јеванђеље; оно се садржало у њему као срце у грудима човека или као што семе у себи носи зачетак предивног цвета. На Синају је Мојсије молио Господа да му покаже Своје лице, али је зачуо одговор да може да види само траг Божанства.

Тумачи Библије објашњавају да је “трагом” и “сенком” Божанства назван видљиви свет који учи боговиђењу и богопознању, а такође – писани закон. Лик Божанства је сама суштина Божанства, која остаје непозната чак и светозарним духовима. Најјаснија дефиниција Божанства јесте да је Бог непојаман за мисао и речју неизречив.

Илија је жив узнет на небо, односно пренет је у други еон постојања, у друге ванвременске сфере бића, у инобиће. На крају света он треба да дође како би се одужио смрти, да умре као човек, али и да васкрсне као заједничар и причесник Светог Духа.

Мојсије је умро на планини Нево. Одатле је видео пространства Обећане земље која су се простирала пред његовим ногама, а духовним погледом је созерцавао Небеску отацбину, у коју је народе требало да уведе не мач Исуса Навина, већ Крст Исуса Христа. Пре Голготске жртве Мојсијева душа се, као и душе свих људи које Спаситељ још није био искупио, налазила у аду. Али ад за праведнике није био место и стање мучења, већ туге због раздвојености од Божанства, која је била озарена надом у долазак Месије. Због тога егзегети сматрају да је Христос беседио с пророцима Илијом и Мојсијем о Својим страдањима, распећу и Васкрсењу из мртвих.

Треба рећи да теозофи антропозофи¹⁷ који своје погледе на свет заснивају на паганској космологији и антропологији Веда и Упанишада, гностика и манихејаца често покушавају да Светим Писмом потврде теорију реинкарнације (метапсихозе) коју проповедају. У својим тумачењима Јеванђеља под упадљивим називима: “Јеванђељски езотеризам”, “Тајна је откривена” итд. они покушавају да докажу да је Јован Крститељ реинкарнација пророка Илије. Овде имамо посла, као прво, са непознавањем библијске симболике и сликовитог језика Јеванђеља; као друго, са фрагментом узетим ван икакве везе с одређеним контекстом и целом јеванђељском причом.

Спаситељеве речи *Илија је већ дошао* (Мт. 17, 12) означавају сличност пророчког служења Илије и Јована Крститеља. Јован Крститељ је Претеча Првог Христовог доласка којим се затвара историјски циклус Старог Завета. Илија је Претеча Другог доласка, којим треба да се заврши новозаветни, последњи циклус земаљског постојања човечанства, јер трећег Откровења и другог Јеванђеља неће бити. У усменим старозаветним предањима Илија наступа као Претеча Месије, зато је Јован назван Илија, по величини и значају свог пророчког служења. Јован је проповедник покајања, Илија – разобличитељ светског зла.

У Јеванђељу се каже да су Јевреји Јована Крститеља питали: *Јеси ли ти Илија?* Он је одговорио: *Не* (Јн. 1, 21). Дакле, по мишљењу антропозофа самоспознаја највећег пророка је била много испод окултних знања њиховог вође – Рудолфа Штајнера.

За време Преображења Господу се јавио Илија, а не Јован Крститељ. Антропозофи указују на то да се овај догађај десио после смрти Јована Крститеља и опет доспевају у логички ћорсокак. Ако теозофи и антропозофи реинкарнацију повезују са ступњевима духовне лествице онда то значи да сматрају да живот Јована Крститеља – отшелника, проповедника покајања и мученика за правду ништа није додао његовом прошлом животу, односно да реинкарнација у Јована Илији ништа није ни додала ни одузела. Чему онда сама реинкарнација? За хиндуисте и теософе личност као морално-вољна монада не постоји. За њих су лица позоришне маске. Завршава се космички циклус, дан Бrame, глумци збацују маске и нестају иза кулиса. Сцена космичке

¹⁷ О антропозофији и њеном оснивачу Рудолфу Штајнеру види даље у делу “Црква и окултизам”. – прим.ред.

историје тоне у таму. Брама спава. Затим се Апсолут буди с несхватљивом жељом да поново започне маскарату, поново се одиграва сценарио, још једна трагикомедија у низу на сцени светске историје коју је сам измислио и где је гледалац и глумац сам Апсолут. Омиљени Штајнеров философ је био Јакоб Беме, који је учио да је свет одраз трагедије и противречности који се рађају у недрима Самог Божанства, (односно Бог је узрочник зла), а такође и пантеиста Гете за којег су Христос и сатана у емоционалном доживљају једно исто.

Христос је у Преображењу показао Своје Божанство, али не “Свог Бога”, пошто је Сам Бог. Мајстор Екхарт – један од Штајнерових претеча, чије је учење инспирисало Андреја Бјелог и Пшебишевског својом сатанском декаденцијом је негирао Бога као Личност и Биће, допуштајући Његово постојање само као неког безликог Божанства, као неке супстанције светске љубави и тврдио је да не треба човек да буде захвалан Богу, већ Бог човеку зато што је у њему нашао објекат за Своју љубав. Овај примат човека над Богом пролази кроз сву неопаганску, такозвану “идеалистичку немачку философију” и подједнако уништава личност, како Бога тако и човека. Притом “бог” код Хегела и уопште у немачком неопаганству игра још жалоснију и мучнију улогу него Апсолут хиндуизма, који се забавља својим илузијама и вечно игра шах са самим собом.

На Тавору је Господ показао Светлост Божанства. У XIV за време познатих спорова паламита¹⁸ с њиховим противницима атонски монаси су у Константинопољ послали томос, у којем су на основу светоотачких предања и мистичког искуства Атона тврдили да је таворска Светлост вечна, нестворена Божанствена енергија која се од Божанственог Бића разликује по томе што је ова енергија иманентна (својствена, може да се преда) створеном свету, док је Божанствена суштина трансцедентна, односно ван граница, и будући да је ванпросторна увек у свему остаје изнад свега. Божанственом Бићу припада појам “Личност”. Због тога Га ми називамо Богом, а Божанствену надсветску светлост силом и дејством Божанства.

Светогорски монаси су писали да постоје три врсте светлости. Једна светлост је чулна, којом човек доживљава боје, линије, обресе, односно реалије земаљског света. Ова светлост није доступна само човеку него и нижим бићима. Преподобни Антоније Велики је познатом вероучитељу Дидиму, слепом од детињства, када се овај жалио што је Свето Писмо морао да учи само по слуху рекао: “Не жалости се што не виде твоје телесне очи, које имају и мрави и цврчци, већ се радуј што поседујеш око срца, које види Анђеле и созерцава духовни свет.”

Друга светлост је светлост интелекта, светлост разума; то је светлост наших мисли и представа; светлост, која достиже нарочит интензитет код философа, научника, уметника и песника; светлост логичких суђења и стваралачке маште. То је светлост душе, створена светлост којој су недоступне реалије вечности.

Трећа светлост је светлост Божанствених откровења, то је светлост Духа, светлост Тавора, светлост аскета и подвижника, светлост која озарује срце за време молитве. То је светлост у чију се тајанствену област не може пронићи путем логизације или уз помоћ распламсале маште. Она се души открива као нови живот, као духовно прогледавање. То је светлост мистика и богослова, светлост боговиђења и богоопштења, светлост коју душа доживљава као пуноћу бића, као пуноћу гносе и пуноћу среће.

Интелектуална светлост је светлост Атине, а духовна светлост је светлост Тиваиде и Јерусалима, Атона и Гаречија¹⁹. То је светлост која је озарила мученике, која је ватреним учинила

¹⁸ *Паламити* су присталице истакнутог православног богослова из XIV века светитеља Григорија Паламе, архиепископа Солунског, који је у полемици са Варлаамом Калабријским и његовим истомишљеницима доказивао нетварност вечних Божанствених енергија. – *Ред.*

¹⁹ Има се у виду позната Лавра преподобног Давида Гаречијског у Грузији. О њему види даље у чланку <Икона “Слава Грузијске Католичанске Цркве”>, *прим.ред.*

речи проповедника; светлост која је била једино благо оних који су себе лишавали свега ради Христа. Они који су је имали осећали су се богатије и моћније од царева. То је светлост која се души открива у црквеним тајнама, у молитви и аскези, светлост, која зрачи од чудотворних икона и моштију светаца; то је нетрулежна светлост догми Православља и мистичког живота Цркве. Свет не зна за духовну светлост. За њега је интелект највиша вредност и због тога он на основу апстрактних интелектуалних представа жели да расуђује о духовном. Отуда потичу јереси и секте, лажна мистика и реформаторство у Цркви, занемаривање црквене традиције и жеља да се духовна светлост замени интелектуалном, страсном, ограниченом, која о небеском суди на земаљски начин и сама је себи критеријум истине.

Паламитски спорови су између осталог открили још једну разлику између Источне Цркве и Рима, која пролази кроз област аскезе и мистике. За католичко богословље нема разлике између Божанственог Бића и Његових енергија-дејстава, а Таворска Светлост се сматра за нешто пролазно и створено; не за јављање Божанства и тајне вечности, већ за неку илуминативну демонстрацију силе. Због тога је Западна Црква, изгубивши учење о духовној светлости после раскида с Источном почела да се профанише: прво кроз рационализам схоластике, потом кроз натурализам Ренесансе.

А Православље се сачувало без обзира на све нападе свепрожимајућег духа времена. Сачувало се не само у православним догмама, већ и у целом животу Цркве и њеној целовитости и неразделивости, у њеној мистици, обредима и песмама, у њеним предањима о унутрашњој молитви, у њеној сјајној патристици. Православна Црква је чуварка Таворске светлости, светлости Преображења и само ако јој припада и живи у њој људска душа може да се озари вечном духовном светлошћу и да осети мистичко васкрсење пре свеопштег Васкрсења из мртвих.

...Запањени величанственом сликом беседе Господа и двојице Његових пророка апостоли падоше на земљу. Али све се завршило. Христос је стајао сам.

Госпoде! добро нам је овдје бити (Мт. 17, 4) – рече Петар. Он је желео да заувек продужи време Преображења. То је била радост будућег Небеског Царства. Само у зрацима Божанствене светлости човеково срце добија праву утеху и спокој, његов ум поима надлогичну и натчулну тајну бића. Међутим, светлост се угасила. Био је потребан подвиг живота, апостолски труд и мученичка смрт да би се заувек стекла Божанствена светлост у себи, да би се ушло у њено бесконачно Царство. Господ је показао ученицима светлост Божанства. Сад им је предстојало да је достигну у духовној борби с телом, светом и демоном. За Христа је Тавор претходио Голготи, за Његове следбенике Голгота претходи Тавору.

Апостол Петар је писао хришћанима у својој Саборној Посланици: *А ви сте избрани род, царско свештенство* (1 Петр. 2, 9). Божанствена светлост Преображења човекову душу чини олтаром храма, а срце жртвеником, на којем се Богу стално приноси свештенодејство молитве.

Божанствена светлост се на иконама приказује као нимбус око светитељевог лика. То је драгоцену круну којом Господ венчава победнике. Божанствена Светлост Преображења је тајна будућег века, кад ће у ватри сагорети небеса и земља и биће нова земља и ново небо.

Успење Пресвете Богородице (15/28. август)

Јерусалим је један од најстаријих градова на свету. По хришћанском и старојудејском предању основао га је најстарији Нојев син Сим и сам је у том граду био првосвештеник и цар. Јерусалим значи “мир Божји”. Голготска жртва је требало да помири Небо и земљу, човека и Бога, а силазак Светог Духа у Сиону да открије човечанству Царство Божије, царство

бесконачног мира. Само царство духа се у срцу открива као савршени мир, где нема сумње, нема противречности, подела, сукоба и непријатељства. У Јерусалиму је требало да се зачује прва проповед о спасењу човечанства – како би се као ехо одазвала у свим местима и крајевима земље. У Јерусалимском храму Васкрсења приказан је круг са натписом “Центар света”. Овај натпис изазива чуђење и подсмех оних, који под центром земље подразумевају неку географску тачку. Међутим, Јерусалим, а пре свега Голгота и Гроб Господњи, јесу центар земаљске и космичке историје. У космографском смислу Земља је зрнце у бездану галаксија, који сија од звезда – у једној од небројених скупина звезда. Али је Земља у мистичком значењу центар космоса. Од ње је Своје тело узео Христос Спаситељ. На земљи је Христос остварио победу над демоном, због тога Земља остаје центар и срце васељене.

Јерусалим као да је сакупио у себи све противречности, све сукобе, јарку светлост и дубоку таму. То је град свет и преступан, град пророка и богоубица, град хероја и трговаца, који за новац предају Месију на смрт.

Код Јездре је речено да је Господ од свих цветова изабрао љиљан, а од свих градова Јерусалим (уп. 3 Јездр. 5, 24-25). Јерусалим је град Божији, али је и демон тамо свио своје гнездо. У Јерусалимском храму су старешине обављале паганске мистерије и клањале се Бафомету.

Овде су за време Антиоха хиљаде јунака, не само мушкараца, већ и жена и деце ишле на муке и смрт од мача у име Јединог Бога. Овде су пак, тајна братства Луцифера као пауци плела паучину, како би ухватила цео свет. Овде је дошао Христос да би овај град учинио тајанственим пехаром Своје Крви – “каменим Гралом”. Али је Христос у њега дошао и због тога што су овде могли да Га разапну пре него у било ком другом граду.

Дивна слика се ходочасницима пружала с горе Сион. Град је личио на чудну, зграду сливену у једно. Он се дизао у терасама по падинама гора и брда. На обронку горе Морија стајао је Јеховин храм. Изградио га је Соломон, обновио Зоровавел, украсио и проширио Ирод. Јерусалимски храм је називан осмим светским чудом. У Јерусалиму су апостоли први пут изговорили речи, које су постале радосне и благословене на свим језицима света: “Христос Васкрсе”. Овде је била основана прва хришћанска заједница.

Господ је Цркви оставио Свој велики дар – Своју Пречисту Мајку благословивши Је дугим животом на земљи. Прве главе Јеванђеља по Луци јесу прича о Мајци Божијој и Христовом рођењу и детињству. Али је о Самој Дјеви Марији у Јеванђељу мало речено. Свето Писмо о Њој ћути, зато што је живот Мајке Божије тајна. Тај живот је скривен од људских погледа. Цар Давид је пророчки писао о Њој: Сва је украшена кћи Царева изнутра²⁰ (Пс. 45, 13). Речима се не може описати оно што је изнад речи.

Недуго пре Успења Божије Мајке јавио Јој се Арханђео Гаврило – Њен Анђео-Чувар – с гранчицом палме у руци и рекао да ће Је Господ ускоро узети к Себи. Гранчица палме је символ победе.

Дјева Марија је једина међу људима сачувала потпуну чистоту душе и срца, никад није преварила Бога ни једном мишљу ни једним покретом срца.

Кад су апостоли, Христови ученици, сазнали за блиски растанак били су ожалашћени веома дубоком жалошћу. Али их је Дјева Марија тешила обећавајући да их смрт неће раставити, већ да ће им после смрти бити још ближа. На дан Успења Богородице апостоли су се окупили крај Њеног одра. Изненада су угледали Христа Који је узео на руке душу Своје Мајке. Дјева Марија је на Својим грудима носила Христа-Младенца, а сад је Њен Син и Бог узносио Њену душу у Вечно Царство, из земаљског Јерусалима у Небески Јерусалим. Уз појање химни и

---

²⁰ Руски текст: Сва слава кћери Цареве је унутра (Пс. 45, 13).

псалама апостоли су понели одар са телом Мајке Божије кроз Јерусалим у Гетсимански врт; сахранили су Дјеву Марију поред гроба Њених родитеља – светих праведних Јоакима и Ане.

...Кад сунце на заласку спуштајући се иза хоризонта својом меком светлошћу обасјава земљу као да се опрашта с њом, кад небеско плаветнило изгледа нарочито прозачно и дубоко, а ивице облака бивају обојене златастом бојом осећање унутрашње тишине и мира обузима срце.

Тако је једном свети Јерусалимски патријарх Софроније у мислима седео на врху горе Сион. Мухамеданци су се потукавши византијски гарнизон приближавали светом граду, али је вече било тихо и спокојно. Зраци сунца на заласку осветљавали су небо дугиним бојама. У тим тренуцима патријарх је осетио како га прожима необично осећање неземаљског спокоја, осетио је дах вечности, као да се време са својим недаћама и ратовима зауставило.

Патријарх је на пергаменту написао речи, које су се излиле из његовог срца: *Свјете тихиј, свјатија слави (Светлости тиха, свете славе)*... Ову бесмртну химну Црква пева за време сваке вечерње. И Успење Мајке Божије личи на опроштај сунца од земље.

Много је у свом веку видео свети град. Војске Вавилоњана и Римљана су га освајале у нападима, рушиле зидине тврђаве до темеља, спаљивале светиње, претварале град у рушевине; у опустелим кућама становале су сове и дивље звери. Улицама Јерусалима на својим пегазима су галопирали војници-Арапи, кретали се у уредним низовима оковани витези-крсташи – изгледало је да гранитне плоче на калдрмисаном путу стећу и дрхте под копитима њихових коња. Изнад градских капија су се смењивале заставе с римским орлом, двоглави византијски орао, полумесец са звездама, бели барјак с крстом, либански кедар и шестокрака звезда. Јерусалим је претваран у рушевине и поново изграђиван, као да је васкрсавао из пепела. Али међу огромним изненадним ударима гробница Мајке Божије је остајала недирнута. Као да су таласи разбеснелог океана замирала крај ногу Дјеве Марије.

Дан Успења Мајке Божије је велики празник Православне Цркве. Смрт је постала празник. Сама реч Успење означава “тихи сан”, успокојење од земаљских напора и жалости, а затим буђење за вечну радост, вечни дан, где нема ноћи, где су небеске сфере испуњене сјајем, налик на море светлости. Свети су говорили: “Дан смрти је већи од дана рођења.” Смрт човеку открива њега самог.

Смрт осветљава дубине душе, тајне одаје човековог срца, где се у подсвести чува шифриран, као у поверљиву тајну претворен запис целог његовог живота, његових речи и поступака, жеља и тајних помисли. Ништа не пролази без трага. Све остаје у тајнопису сећања срца. Оно што је наизглед заувек нестало у тамним провалијама прошлости сачувало се у подсвести.

Велика је мудрост упознати себе. Међутим, ми обично видимо само саму површину нашег психичког живота, њен горњи спољашњи слој, а дубине нам остају скривене.

У Светом Писму се људско срце пореди с морем. Кад гледамо бескрајно, бездано море које се простира пред нама, које је час тихо и нежно као да је осликано тиркизом, час потамнело од гнева пред буром, час уздигнуте таласе, који личе на небеске гребене покривене снегом, видимо само његову површину, а дубина нам остаје недоступна. Не зна се шта море крије на дну, у својој дубини: драго камење или чудовишта, биљке које личе на морске цветове или мртве подводне стене.

У срцу се скупља све што се човеку дешава. Смрт је последњи тренутак избора људске личности. У вечности нема промена. Тамо је откривање добра и зла, које је човек за време живота скупио и сакрио у свом срцу, као богаташ у дубоком подземљу. За једне је дан смрти светао и предиван, за друге је ужасан као дан смртне казне. За праведника је смрт буђење у дивно

прекрасном свету светлости, међу светлим духовима. За грешнике је то ужас, који стално постаје све већи.

Буђење грешника у паклу је страшније него човека, који је заспао летаргичним сном у мртвачком сандуку. Онај ко се пробудио у ковчегу не схвата где је и шта му се десило. Он виче, зове у помоћ, али га нико не чује – као у огромној безљудној пустињи; он покушава да подигне поклопац ковчега, али не може чак ни да га помери. Чврсто је прикуцан ексерима, на њега су наваљене тоне земље, одозго камен на гробу лежи као печат. Долази смрт. А за грешника смрти као уништења неће бити. Он вечно умире у клупчету истих таквих змија с људским ликом. Краја нема, време се зауставило у вечности; то је пакао. Пакао је место заборављања, место где нема љубави; то је море мржње. Тамо душа постаје слична демонима. Како се ово дешава са човеком? Знате да историја даје запањујуће примере људи-чудовишта, али и у свом свакодневном животу срећемо одвратне појаве суровости и садизма, кад човек постаје ако не демон онда ситан злодух, осећа сталну потребу и налази тајну насладу да наноси бол и патњу другима – иако “ситни злодуси” то нипошто не признају.

Како се може спојити љубав Божија и постојање вечних мука? Рај и пакао пре свега представљају унутрашње стање. Неки људи пакао замишљају као огранат затвор, као ГУЛАГ космичких димензија и бивају у недоумици зашто се грешницима не би дала потпуна амнестија, зашто да се не отворе врата ове тамнице? Али хоће ли грешнику који пакао носи у свом срцу негде бити боље него у паклу? Хоће ли човеку који трули од рака бити лакше и радосније ако се пред њега стави чинија са најдивнијим плодовима ако он не може да прогута ни мрвицу хране? Зар ће онај ко пати од беснила и кога мучи жеђ бити срећан кад види воду, ако код њега истог тренутка почињу трзаји и грчеви у грлу? Сама Божанствена светлост ће мучити и ужасавати грешнике као што је јарка светлост мучна за болеснике с упалом очију. Сваки грех у свом мистичком значењу представља непријатељство с Богом. Грех у оностраном свету саму душу грешника претвара у црни и непробојни пламен мржње према Богу.

Спасење је синергизам, узајамно дејство две воље – Божанске и људске. Слободна воља је човеково највеће достојанство. Без слободне воље личност не постоји. Али велики дар богоподобности крије у себи велику опасност лажног погибелног избора. Поставља се ново питање: зашто Господ онда није уништио саму могућност греха, која се садржи у слободној вољи? Међутим, у том случају би се човек од личности претворио у прост предмет овог света. Он би престао да буде морално биће као што не можемо да назовемо моралним аутомат с раније инсталираним програмом ма како тај програм био диван. Сама моралност подразумева слободу избора и деловања, потенцијалну могућност зла, али истовремено и победу над њим.

Земаљски живот је човеку дат због слободе избора. Овде, на земљи, у дубинама људског срца се решава судбинско питање: “С Богом или без Бога?” Љубав спаја, мржња раздваја. Без љубави је богоопштење немогуће, без богоопштења је немогуће спасење. Ван Божанственог Логоса и Његове вечне светлости открива се област таме и безумља, област пакла и хаоса.

Пакао је унутрашња усамљеност, вечна богоостављеност, вечна деструкција и распад самог људског бића. Тешко је наћи поређење за стање потпуне богоостављености. Замислите свемирски брод, који је изгубио правац и лети у бескрајним мртвим међузвезданим просторима. Земља постаје све удаљенија и удаљенија, као да се сама страшном брзином удаљава од брода. Земља се претвара у једва видљиву тачку, а затим се губи у космичкој ноћи као у огромном гробу – заувек. Људи осећају да су у необухватном царству смрти, знају да спасења нема, да су осуђени, да су заувек одвојени од Земље као дете од мајчинских груди. Они знају да ће ускоро наступити смрт, али да њихова тела неће лећи у земљу, неће се претворити у топлу земљану

прашину, већ ће се изгубити у космосу као на огромном гробљу; да су избрисани из самог сећања Земље.

Познати богослов из III века, Ориген, насликао је грандиозну слику апокатастазе – свеопштег повратка Богу, сапасања по нужности, по некаквом “надзакону” којем су подједнако потчињени Бог и човек.

Ова “нужност” која затвара читав ток светске историје у круг, где је крај једнак почетку, личи на судбину код пагана. Ориген је као и сви либерали-утописти обећао човечанству бесплатан рај, који се затим, као у рукама илузионисте, претвара у пакао. Оригеново учење је у моралном аспекту било тајна апологија греха и зато је представљало већу опасност од крвавих култова Молоха и ритуалних убистава индијских “давитеља”. Оригенова јерес је била одбачена и осуђена на V Васељенском Сабору као лажна нада. Црква не ласка страсном људском срцу; она учи истини, макар та истина била реалност сурова као мач. Она учи о паклу да би људе спасила од пакла; о вечној смрти да би људима даровала вечни живот...

За време страдања на Крсту, обраћајући се Дјеви Марији и апостоли Јовану Богослову Христос је рекао: Ево Сина Твога; ово је Мати Твоја! (Јн. 19, 26-27). Егзегети у овоме виде тајанствени смисао: усвајање од стране Мајке Божије свих хришћана које је представљао Јован Богослов.

У Дјеви Марији су хришћани стекли Небеску Мајку. Њено срце, раширено од страдања, својом љубављу је обухватило читаво човечанство. Тајна Мајке Божије је тајна љубави.

Највише има чудотворних икона Пресвете Богородице. То је видљиви знак Њеног невидљивог присуства. На икони “Умилење” је Њено лице девствено-чисто, готово дечије. На икони “Кипарска” Она је царски прелепа. На икони “Седмострелна” Дјева Марија је приказана са седам стрела које су забодене у Њене груди, на Њеном лицу је покорност вољи Божијој. На икони “Огњевидна” Она је погружена у молитву, окружује је Пламен благодати.

Као што дете своју мајку назива најнежнијим именима, тако су и хришћани своју љубав према Мајци Божијој изразили називима икона: “Свих жалостних Радост”, “Утоли моју тугу”, “Помоћница грешних”, “Омекшање злих срца”, “Радост” (“Утеха”), “Избавитељка”, “Државна”, “Тражење грешних” “Неразрушива Стена”. А преподобни Серафим Саровски је Дјеву Марију називао “Радост над радостима”.

За хришћане празник Успења представља преображење саме смрти, победу над грехом, повратак путника с далеког пута у очински дом.

Мајка Божија је с нама; Она нас неће напустити док се сунце не окрене од земље напојене крвљу и сузама.